

องค์ความรู้ตามภารกิจกรมโยธาธิการและผังเมือง

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖

โครงการสัมมนาทางวิชาการเนื่องในวันผังเมืองโลก พ.ศ. ๒๕๖๕
(World Town Planning Day)

เรื่อง Decoding the Future of Self-Sufficient Cities : ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง
(ผ่านระบบออนไลน์)

วันอังคารที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๕

WORLD TOWN PLANNING DAY 2022 งานสัมมนาทางวิชาการเนื่องในวันผังเมืองโลก 2565

**DECODING THE FUTURE
OF SELF-SUFFICIENT CITIES**

**ถอดรหัสเมือง
พึ่งพาตนเอง**

การจัดการความรู้ตามภารกิจ ด้านการผังเมือง และด้านการพัฒนาเมือง

องค์ความรู้ตามภารกิจ ด้านการผังเมือง และด้านการพัฒนาเมือง

ดำเนินการจัดทำตามแผนการจัดการความรู้กรมโยธาธิการและผังเมือง (DPT KM Action Plan)

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖

โดย

สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการพัฒนาเมือง

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๙๙ ๔๖๒๑

โทรสาร ๐ ๒๒๙๙ ๔๖๒๘

สงวนลิขสิทธิ์ตาม พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
การดำเนินการใดๆ ไม่ว่าจะบางส่วน หรือทั้งหมดของหนังสือเล่มนี้ ต้องได้รับอนุญาต

คำนำ

รายงานเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ ในงานสัมมนาทางวิชาการเนื่องในวันผังเมืองโลก ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๕ โดยกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานหลักในการจัดงานวันผังเมืองโลก (World Town Planning Day) ซึ่งดำเนินการจัดอย่างต่อเนื่องในวันที่ ๘ พฤศจิกายน ของทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดความตระหนักต่อความสำคัญของงานผังเมือง เป็นเวทีแลกเปลี่ยนและรับฟัง ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน เพื่อขับเคลื่อนงานด้านการผังเมือง ของประเทศให้บรรลุผลสำเร็จตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วน รวมทั้งประชาชนได้ตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของการผังเมือง โดยมุ่งเน้นการพัฒนางานผังเมืองให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ อีกทั้งกิจกรรมนี้ยังเป็นช่องทางการเผยแพร่นโยบายและแนวทางการดำเนินงานด้านการผังเมือง ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๒ และนโยบายของรัฐบาลที่จะเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาของภูมิภาคและท้องถิ่น ในการจัดทำผังกายภาพของตนเองตามหลักวิชาการผังเมือง ซึ่งจะส่งผลให้การผังเมืองและการพัฒนาเมืองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

กรมโยธาธิการและผังเมือง ได้ดำเนินการจัดโครงการสัมมนาทางวิชาการเนื่องในวันผังเมืองโลก พ.ศ. ๒๕๖๕ เรื่อง Decoding the Future of Self-Sufficient Cities : ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง เมื่อวันอังคารที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๕ (ผ่านระบบออนไลน์) ในรูปแบบ Virtual Seminar โดยได้นำเนื้อหาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเป็นแนวคิดที่ทรงคุณค่า มาพิจารณาร่วมกับสถานการณ์ด้านการผังเมือง และด้านการพัฒนาเมือง ทั้งในประเทศและต่างประเทศในปัจจุบัน ได้แก่ ปัญหาวิกฤตด้านพลังงาน วิกฤตเงินเฟ้อ รูปแบบเมืองที่รองรับผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศเมือง ภายหลังจากแพร่ระบาดของไวรัส โควิด ๑๙ และนอกจากนี้ในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ยังคำนึงถึงการพัฒนาศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว หรือ (BCG) สอดรับกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม มาสู่แนวทางการพัฒนาเมืองในอนาคต

สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการพัฒนาเมือง กรมโยธาธิการและผังเมือง หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผังเมือง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตรูปแบบใหม่ และมีความสุขอย่างยั่งยืนตลอดไป

คณะผู้จัดทำ

การกล่าวปาฐกถาโดย พลเอก อนุพงษ์ เผ่าจินดา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

พลเอก อนุพงษ์ เผ่าจินดา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ให้เกียรติบันทึกวีดิทัศน์ กล่าวปาฐกถา โครงการสัมมนาทางวิชาการเนื่องในวันผังเมืองโลก (World Town Planning Day) เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ณ ห้องประชุมราชสีห์ ศาลาว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยมีเนื้อหาปาฐกถา ดังนี้

ผู้มีเกียรติทุกท่าน

ผมมีความยินดีและถือเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้กล่าวปาฐกถาในงานสัมมนาทางวิชาการเนื่องในวันผังเมืองโลก พุทธศักราช ๒๕๖๕ ในหัวข้อ เรื่อง ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง (ผ่านระบบออนไลน์) ในวันที่

การวางผังเมืองเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เพราะจะทำให้การใช้ประโยชน์ที่ดินมีความชัดเจน ต่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิต ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศ นอกจากนี้ การวางและจัดทำผังเมืองที่ดี จะต้องสอดคล้องเชื่อมโยงกันทั้งระบบ ตั้งแต่ระดับประเทศ ระดับภาค ระดับจังหวัด เมืองและชนบท และต้องให้ประชาชน มีส่วนร่วมนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน นอกจากนี้ภายใต้สถานการณ์ของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนแนวความคิดในการวางผังเมือง และการพัฒนาเมือง ให้ต่างไปจากเดิม โดยเมืองในอนาคตต้องเตรียมความพร้อม กับความเสี่ยงทุกประเภท และสามารถรองรับคนทุกช่วงวัยได้ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ หรือเมืองที่รองรับกับวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ให้สามารถรับมือกับปัญหาพร้อมกับการฟื้นฟูสถานะของการพัฒนาเมืองควบคู่กันไป นำไปสู่เมืองที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และสามารถฟื้นตัวได้เร็ว

การสัมมนาฯ ในวันที่ ถือเป็นโอกาสอันดี ที่ทุกภาคส่วนจะได้มีเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นจากหน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ในการขับเคลื่อนงานด้านการผังเมือง และการพัฒนาเมือง

ซึ่งในอนาคตเราจะได้เห็นการออกแบบเมืองที่ปรับเปลี่ยนไปจากเดิม ครอบคลุม และสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของประชาชน เป็นเมืองที่สามารถปรับตัวให้มีความยืดหยุ่นในทุกด้าน และสามารถพึ่งพาตนเองได้ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกพร้อมก้าวสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคต ต่อไป

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

การกล่าวปาฐกถาโดย นายสุทธิพงษ์ จุลเจริญ ปลัดกระทรวงมหาดไทย

นายสุทธิพงษ์ จุลเจริญ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ได้ให้เกียรติบันทึกวีดิทัศน์ กล่าวปาฐกถา โครงการสัมมนาทางวิชาการเนื่องในวันผังเมืองโลก (World Town Planning Day) เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๕ ณ ห้องประชุมดำรงธรรม ศาลาว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยมีเนื้อหาปาฐกถา ดังนี้

ท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน

ผมมีความยินดีและเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสมาพูดคุยในงานสัมมนาทางวิชาการ เนื่องในวันผังเมืองโลก พุทธศักราช ๒๕๖๕ (World Town Planning Day ๒๐๒๒) ในหัวข้อ เรื่อง Decoding the Future of Self - Sufficient Cities : ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง ผ่านระบบออนไลน์ ในวันนี้

สำหรับการถอดรหัส เรื่อง เมืองพึ่งพาตนเอง ซึ่งเป็นประเด็นของการสัมมนาในคราวนี้ ผมได้ศึกษา รายละเอียดของโครงการ เนื้อหาของการสัมมนา รวมไปถึงกิจกรรมเวทีสนทนาหัวข้อต่าง ๆ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ให้เกียรติมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในครั้งนี้ ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเมืองในยุคปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ดี มีสิ่งหนึ่งที่ผมคิดว่าเราควรน้อมนำเอามาเป็นกรอบแนวคิดหลักในการพัฒนาเมืองยุคปัจจุบันและในอนาคต ควบคู่กับองค์ความรู้สมัยใหม่ที่มีผู้มานำเสนอ ในการสัมมนาครั้งนี้ นั่นคือ การสืบสานการพัฒนาตามแนวพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชาบรมนาถบพิตร ได้ทรงพระราชทานหลักการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน ดังพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศ ทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศ ทางสังคมศาสตร์ ในสังคมวิทยา คือ นิสัยใจคอของคนเรา จะไปบังคับให้คนอื่นคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไปช่วย โดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริง ๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจ หลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง...”

จากพระบรมราโชวาทดังกล่าว และมาพิจารณาถึงโครงการพระราชดำริต่าง ๆ ที่พระองค์ท่านทรงพระราชทานไว้ให้เราในภาพรวมทั้ง ๔,๗๔๑ โครงการ ตลอดพระชนชีพของพระองค์แล้วเราจะเห็นว่าเป็นการ

พัฒนาด้านการผังเมืองที่คำนึงถึงภูมิสังคมและเคารพในภูมิปัญญาบรรพบุรุษในระดับภูมิภาค ระดับลุ่มน้ำ ไปจนถึงระดับประเทศ ที่มีความซับซ้อนและความลึกซึ้ง ทั้งในกระบวนการวางแผน การวางผังแบบองค์รวม ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันตั้งแต่ พื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ พื้นที่ชนบท พื้นที่เมือง ไปจนถึงพื้นที่ชายฝั่งทะเล ทั้งยังพระราชทานกระบวนการที่นำไปสู่การปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายและจุดประสงค์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของพสกนิกรชาวไทย ตลอดจนการรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมให้มีความอุดมสมบูรณ์ ก่อให้เกิดการใช้ ประโยชน์ที่ดินที่สามารถสร้างประโยชน์สุขให้กับประชาชน อีกทั้งยังยกระดับคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณี การคมนาคมสัญจรและอื่น ๆ รวมทั้งยังบูรณาการงานวิชาการด้านต่าง ๆ ทั้งงานวิศวกรรม งานด้านสถาปัตยกรรมผังเมือง งานเกษตรกรรม งานขับเคลื่อนสังคม เพื่อสร้างรูปแบบ การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่พสกนิกรชาวไทยขึ้นมาอย่างยั่งยืน ดังตัวอย่างของศูนย์ศึกษาการพัฒนา อื่นเนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งหมด ๖ ภูมิภาคของประเทศไทย

นับเป็นโชคดีของพวกเราชาวไทยที่ประเทศไทยมีแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนแนวทาง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาช้านานแล้ว โดยเป็นหลักปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานไว้ตั้งแต่ พุทธศักราช ๒๕๑๗ ซึ่งหลักสำคัญของ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นหลักการที่มุ่ง “ความสุข” และ “ประโยชน์สุข” ของประชาชน และสังคม และจากพระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงพระราชทาน ให้กับพวกเราชาวไทย เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๒ “เราจะสืบสาน รักษา ต่อยอด และ ครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรตลอดไป” พระองค์มีพระราชปณิธานแน่วแน่ ที่จะทำให้ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นหรือมีความสุข ด้วยมีพระราชประสงค์ ที่จะสืบสาน รักษา และต่อยอดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแนวพระราชดำริต่าง ๆ ของพระบรม ชนกนาถของพระองค์ท่านในการบำบัดทุกข์และบำรุงสุขให้แก่ประชาชน และพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า โดยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและยังทรงพระราชทานพระราชดำริส อารยเกษตรที่เป็นแนวทางการ พัฒนาประเทศโดยเป้าหมายต่างเป็นการมุ่งพัฒนาและสร้างความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการรักษาความเป็นอารย ะ วัฒนธรรรมของชาติไทย

สำหรับกระทรวงมหาดไทยเอง ได้นำหลักการทรงงานและการพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง หลักอารยเกษตร รวมไปถึงหลักการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน มาขับเคลื่อนปฏิบัติ เพื่อการสร้างต้นทุนไปสู่โอกาสการดำรงชีวิตและการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนได้ เช่น การนำเอาการบริหาร จัดการลุ่มน้ำตามแนวพระราชดำริมาบูรณาการร่วมกับกลไกอื่น ๆ ที่กระทรวงมีความชำนาญสามารถ ประยุกต์ใช้ดำเนินการ เพื่อลดความเสี่ยงอุทกภัย บรรเทาผลกระทบและสร้างโอกาสจากน้ำ เพื่อให้เกิด การพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นอาทิ นอกจากนี้แล้วยังได้มีแนวทางการ ขับเคลื่อนกระทรวงมหาดไทย แบบ “Change for Good” ที่มีความมุ่งหมายให้บุคลากรของกระทรวงมหาดไทย ของเรา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกจิตสำนึกร่วมในการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดสิ่งที่ดียิ่งขึ้น และสิ่งที่มีคุณค่า ต่อสังคม ปลูกฝังค่านิยมการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งนำไปสู่การสร้างกลไกการทำงานแบบบูรณาการ ของภาคส่วนต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาเครือข่ายการทำงาน เพื่อเป็นการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้พี่น้อง ประชาชนอยู่ดี มีสุข แล้วที่สำคัญที่สุดต้องการให้พี่น้องประชาชนมีความสุขอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ ผมจึงขอเรียนเชิญทุกท่านได้พิจารณาอันมโนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักอารยเกษตร รวมไปถึงหลักการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน ที่ทั้งสองพระองค์ของเรา ได้ทรงพระราชทานมาให้มาเป็นหลัก ในการทำงานและการดำเนินชีวิต บนพื้นฐานการพึ่งตนเอง บนทางสายกลาง พอประมาณ มีเหตุผล ด้วยหลัก

ความรู้ รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และมีคุณธรรม เพื่อความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ท่านผู้มีเกียรติที่เข้าร่วมการสัมมนาในครั้งนี้ จะได้ทราบแนวคิดในการบริหารจัดการเมืองและนำไปสู่การพัฒนาเมืองแบบพึ่งพาตนเองได้ พร้อมก้าวสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคตต่อไป เพื่อเป้าหมายเดียวกัน คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุขอย่างยั่งยืน และโลกใบเดียวของเรานี้จะได้มิตรประเทศที่ช่วยเหลือหนุนมโลกใบเดียวของเราอย่างประเทศไทยของเรา เคียงคู่กับนานาอารยะประเทศ ในการที่จะให้ความสำคัญและมุ่งเน้นให้การพัฒนาของเราเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ขอขอบคุณครับ

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

การกล่าวปาฐกถาโดย นายพงศ์รัตน์ ภิรมย์รัตน์ อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง

นายพงศ์รัตน์ ภิรมย์รัตน์ อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง ได้ให้เกียรติ บันทึกวีดิทัศน์ กล่าวปาฐกถา การสัมมนาทางวิชาการเนื่องในวันผังเมืองโลก (World Town Planning Day) เมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ณ ห้องประชุมนริศรานุสรณ์ กรมโยธาธิการและผังเมือง โดยมีเนื้อหาปาฐกถา ดังนี้

ผู้มีเกียรติทุกท่าน

ผมขอต้อนรับทุกท่านเข้าสู่การสัมมนาทางวิชาการเนื่องในวันผังเมืองโลก พุทธศักราช ๒๕๖๕ (World Town Planning Day ๒๐๒๒) เรื่อง Decoding the Future of Self - Sufficient Cities : ถอดรหัส เมืองพึ่งพาตนเอง

กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย เป็นองค์กรหลักในการจัดงานสัมมนาทางวิชาการ เนื่องในวันผังเมืองโลก (World Town Planning Day) อย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ซึ่งปีนี้ตรงกับวันอังคารที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๕ วัตถุประสงค์ของการจัดงานเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็นของ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญจากภาคส่วนต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนงานด้านการผังเมือง ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาเมืองไปสู่ความยั่งยืนในอนาคต โดยการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจต่อสาธารณชน เกี่ยวกับแนวคิด นวัตกรรม และแนวทางการนำผังเมืองไปสู่การปฏิบัติ อีกทั้งเผยแพร่ ส่งเสริม และสนับสนุนให้ทุกภาคส่วน ตระหนักรู้ มีจิตสำนึกรับผิดชอบ มีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนการพัฒนา ด้านการผังเมืองของประเทศไทยให้สัมฤทธิ์ผล

ในสถานการณ์ปัจจุบัน ทวีโลกต่างประสบปัญหาต่าง ๆ อาทิ วิกฤต การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พลังงาน สิ่งแวดล้อม และวิกฤตเมืองที่ต้องรองรับสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ตลอดจน สุขภาวะของประชาชน เมืองจึงต้องมีความยืดหยุ่น พึ่งพาตนเองได้ สามารถรองรับวิกฤตต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้ประชาชนสามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตอยู่กับเมืองได้อย่างปกติ ปลอดภัย และมีความสุขการจัดสัมมนาในปี นี้ กรมโยธาธิการและผังเมือง กำหนดจัดในหัวข้อ “Decoding the Future of Self -Sufficient Cities : ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง” โดยได้เรียนเชิญนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มาร่วมเสนอแนวคิดและเปิดมุมมองใหม่ ๆ ในการออกแบบและสร้างสรรค์เมืองในอนาคตให้สามารถตอบโจทย์ทั้งในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม

และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเอง และปรับตัวได้ ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน การจัดสัมมนาในครั้งนี้ ดำเนินการในรูปแบบออนไลน์ Virtual Seminar โดยแบ่งออกเป็น ๕ กิจกรรม ดังนี้

๑. Forum เวทีสนทนา แบ่งออกเป็น
 - Main Forum โดยนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ที่มีชื่อเสียง
 - International Forum เวทีสนทนานานาชาติ โดยผู้บริหารเมืองของประเทศไทยและต่างประเทศ
๒. Spotlight เวทีวิชาการ โดยนักวิชาการที่มีชื่อเสียง
๓. DPT Insight การอัปเดตข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์งานของกรมโยธาธิการและผังเมือง
๔. Exhibition การแสดงนิทรรศการด้านการผังเมือง/การพัฒนาเมืองจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ

๕. World Town Planning Day Community การร่วมแสดงความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมงาน

กิจกรรมทั้งหมดจะเผยแพร่ผ่านช่องทาง Website www.worldtownplanningday.com ทาง Facebook งานประชาสัมพันธ์กรมโยธาธิการและผังเมือง และทาง YouTube กรมโยธาธิการและผังเมือง Official

กรมโยธาธิการและผังเมืองหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ท่านที่เข้าร่วมการสัมมนาในครั้งนี้ จะได้รับความรู้และมีความเข้าใจงานด้านการผังเมือง และการพัฒนาเมืองมากยิ่งขึ้น จากกิจกรรมต่าง ๆ ในงานที่อัดแน่นด้วยนักวิชาการที่มาร่วมเปิดมุมมองใหม่ ๆ ในการออกแบบเมืองในอนาคตให้เป็นเมืองที่พึ่งพาตนเอง และปรับตัวได้ในสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ประชาชนดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข พร้อมก้าวสู่การพัฒนาเมืองที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

สารบัญ

<u>เรื่อง</u>	<u>หน้า</u>
<i>Main Forum เวทีเสวนา</i>	1
เรื่อง “Decoding the Future of Self-Sufficient Cities : ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง”	
ผศ.ดร.นิรมล เสรีสกุล.....	
ศ.ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์.....	
ดร.ศุภิสพร บุญบังการ จุฬารัตน์.....	
ศ.ดร.สุชัยวีร์ สุวรรณสวัสดิ์.....	
ดร.สวณิตย์ บุญญาสุวัฒน์.....	
<i>International Forum เวทีเสวนานานาชาติ</i>	42
DATO’ TPR. FADLUN BIN MAK UJUD.....	
MR. SRINIVASA POPURI.....	
นายบรรหาร เนาวรัตน์.....	
นายวิชัย อัมราลิขิต.....	
รศ.ดร.ชัชชาติ สิทธิพันธุ์.....	
<i>Spotlight เวทีวิชาการ</i>	
ผศ.ดร.ณัฐพงศ์ พันธุ์น้อย.....	64
เรื่อง “Redesign the City สู่พื้นที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์”	
ผศ.ดร.ภัณณิณ สุমনะเศรษฐกุล.....	79
เรื่อง “FORESIGHT กับอนาคตของความเป็นเมือง”	
ผศ.ดร.พร วิรุฬห์รักษ์.....	92
เรื่อง “Ghost in the City : เมื่อความฉลาด ไปสู่ความเป็นอัจฉริยะ”	
ดร.วิวัฒน์ ศัลยกำธร	97
เรื่อง “เมืองลูกหลวง : ความอยู่รอดของกรุงเทพ”	

สารบัญ (ต่อ)

<u>เรื่อง</u>	<u>หน้า</u>
รศ.ดร.สิงห์ อินทรชูโต.....	104
เรื่อง “DECODING RISKS FOR RESILIENCE URBAN DEVELOPMENTS”	
ศ.ดร.วิลาศ นิติวฒนานนท์.....	108
เรื่อง “Urban Sustainable Competitiveness : ความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของเมือง”	
ดร.วิจารณ์ สิมาฉายา	119
เรื่อง “การแก้ไขปัญหาที่อาศัยธรรมชาติเป็นพื้นฐานกับบริบทการปรับตัวของเมือง (Natural-based Solution and Urban Resilience)”	
ศ.ดร.ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์.....	131
เรื่อง “เมืองเพียงพอ : จะรุ่งหรือร่วง”	
นายวีระพล พวงพิทยาวุฒิ.....	140
เรื่อง “พัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ด้วยเศรษฐกิจ BCG”	
นางสาวกชกร วรอาคม.....	150
เรื่อง “อนาคตเมืองขวางน้ำ”	

LOBEY FORUM SPOTLIGHT DPT INSIGHT EXHIBITION COMMUNITY

กระทรวงมหาดไทย กรมโยธาธิการและผังเมือง

WORLD TOWN PLANNING DAY 2022 งานสัมมนาทางวิชาการเมืองในวันผังเมืองโลก 2565

DECODING THE FUTURE OF SELF-SUFFICIENT CITIES **ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง**

 <p>ดร.นต.นิตยา นต๊ะทอง ผู้อำนวยการศูนย์ วิจัยเมืองอัจฉริยะ</p>	 <p>ดร.กษ.เกียรติศักดิ์ เกียรติคุณพิทักษ์ ประธานสถาบันการผังเมือง</p>	 <p>ดร.สุธิดา บุญนงการ สุทธีวงศ์ ผู้อำนวยการสำนักวิชาการผังเมือง สำนักงานชว.2565ผังเมือง</p>	 <p>ดร.สุธิดาวิวิธ สุทธีวงศ์ รองผู้อำนวยการ ศูนย์วิจัยเมืองอัจฉริยะ กรมโยธาธิการและผังเมือง</p>	 <p>ดร.สว.สว.ศุภมาส สุทธิรักษ์ รองผู้อำนวยการ ศูนย์วิจัยเมืองอัจฉริยะ กรมโยธาธิการและผังเมือง</p>
---	---	--	--	---

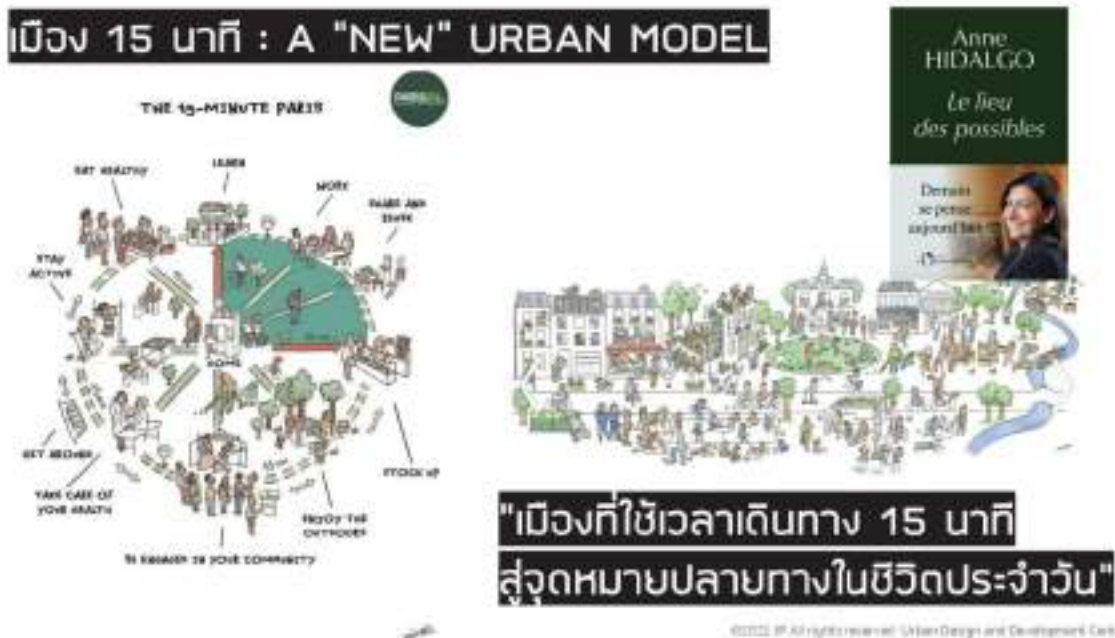
WORLD TOWN PLANNING DAY 2022
วันผังเมืองโลก 2565

- ผศ.ดร.นิรมล เสรีสกุล
ผู้อำนวยการศูนย์ออกแบบและพัฒนาเมือง (UDDC)

หัวข้อ : Decoding the Future of Self - Sufficient Cities : ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง”

คำถามที่ 1 : ความหมายของการเป็นเมืองพึ่งพาตนเอง Self - Sufficient Cities ในมิติของเมืองในประเทศไทยประกอบไปด้วยเรื่องอะไรบ้าง

Self - Sufficient Cities เป็นโจทย์การพัฒนาเมืองที่ทั่วโลกกำลังให้ความสำคัญ Self - Sufficient Cities สามารถตีความได้หลากหลายรูปแบบ แต่รูปแบบที่พูดถึงกันมาก คือ เมืองที่เพียงพอและสมบูรณ์แบบในตัวเอง เมืองที่มีทุกอย่างครบ เมืองที่ผู้คนสามารถใช้ชีวิตประจำวันในระดับพื้นที่ ที่อยู่อาศัยรอบ ๆ บ้านตัวเอง การเดินทางไปทำงาน ไปเรียน ออกไปจับจ่ายใช้สอย ไปพักผ่อนหย่อนใจ ไปทำธุรกรรม ด้วยการเดินทางในระยะใกล้ ๆ ใช้ต้นทุนเดินทางที่ไม่สูง มีมลพิษต่ำ รูปแบบนี้ คือ เมืองสิบห้านาที

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ที่ผ่านมา ประชาชนต้องใช้ชีวิตอยู่กับบ้าน โลกเล็กลง เหลือเพียงการใช้ชีวิตในพื้นที่รอบ ๆ บ้าน ซึ่งทั่วโลกต่างให้ความสำคัญในการวางผังเมืองที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตในระดับพื้นที่ หากเกิดวิกฤตอีกครั้งประชาชนจะสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างปกติ หรือใกล้กับความปกติมากที่สุด ทำอย่างไรให้ประชาชนสามารถเข้าถึงจุดหมายปลายทางในชีวิตประจำวันไม่ว่าจะเป็นที่เรียนที่ทำงาน ที่อยู่อาศัย ที่จับจ่ายใช้สอย สวนสาธารณะ ฯลฯ โดยการเดินเท้าหรือจักรยาน ในระยะเวลาสิบห้านาที คือ ทำอย่างไรให้เมืองกลายเป็นเมืองสิบห้านาทีได้ ให้ความสำคัญกับเวลาและระยะทางการเดินทาง ซึ่งจะทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป เช่น ปกติการเดินทางไปสวนสาธารณะต้องใช้เวลาประมาณ 30 นาที สามารถเดินไปในพื้นที่บริเวณรอบบ้านได้ภายในเวลา 15 นาที ซึ่งทำให้สุขภาพร่างกาย สุขภาพใจ

รวมไปถึงสุขภาพทางสังคมที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะ เป็นความสัมพันธ์ ความอบอุ่นในชุมชนที่ดีขึ้น ซึ่งรูปแบบเมือง 15 นาที ไม่ใช่รูปแบบเมืองใหม่เพราะมองย้อนไปในประวัติศาสตร์ ก่อนที่จะมีการพึ่งพารถยนต์ พื้นที่ศูนย์กลางเมืองส่วนใหญ่ มีขนาดไม่ไกลกว่าระยะทางการเดิน

ANCIENT & MEDIEVAL CITIES AROUND THE WORLD

HUMAN MENTAL LIMIT OF 30 MINUTE-WALK OR 1.7 KM.

©2011 IP All rights reserved Urban Design and Development Center

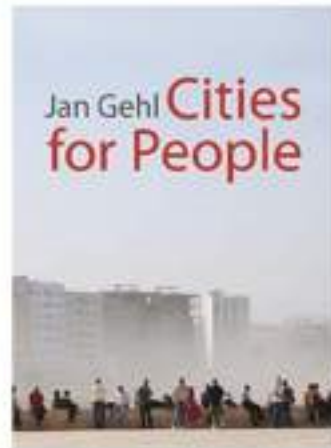
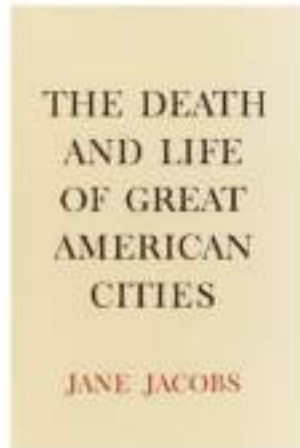
C.PERRY (1920): NEIGHBORHOOD UNIT PLANNING

©2011 IP All rights reserved Urban Design and Development Center

ในช่วง ปี ค.ศ. 1920 C.PERRY ได้นำเสนอ NEIGHBORHOOD UNIT PLANNING เพื่อใช้สำหรับการออกแบบวางผัง ที่ให้ความสำคัญกับย่าน หรือพื้นที่

J.JACOBS (1960) AND OTHERS

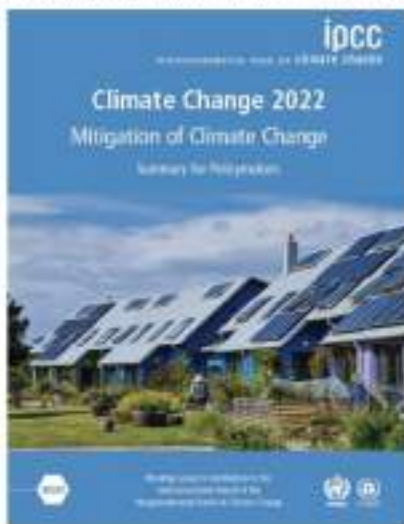

©2022 IP All rights reserved. Urban Design and Development Centre

และได้มีการพัฒนาต่อเนื่อง โดย J.JACOBS และ JAN GEHL ปี ค.ศ. 1960 – 1970 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเมืองในระดับพื้นที่ด้วยการเดิน

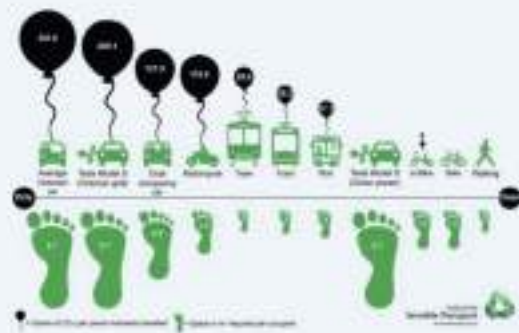
โลกรวน CLIMATE CHANGE

INTERGOVERNMENTAL PANEL ON CLIMATE CHANGE (IPCC)

IPCC Climate Change 2022 report

focuses amongst other things (in a 3000 page document) the importance of how we build our cities and the change to modes of transport can greatly increase our emissions as a society. Cycling has, apart from walking, the lowest emission of any transport mode. To make cycling for transport work, we need to build our city to support it. Here are highlights relating to these topics.

©2022 IP All rights reserved. Urban Design and Development Centre

หลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) คลี่คลายลงแล้ว แนวคิดเมือง 15 นาที ได้ปรากฏในบริบทอื่นที่สำคัญ เช่น การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (Climate change) โดย Intergovernmental Panel on Climate Change 2022 (IPCC) พยายามส่งเสริมการปรับเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาเมือง ให้มีการลดการพึ่งพารถยนต์ ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมการเดิน การสัญจรโดยไม่ใช้เครื่องยนต์ ให้มากขึ้น โดยการทำให้เมืองมีความกระชับ

"เมืองเป็นทั้งปัญหาและทางออก"

Chapter 8 Urban Systems and Other Settlement, IPCC 2022 Full Report

Executive Summary

Integrated spatial planning to achieve compact and resource-efficient urban growth through co-location of higher residential and job densities, mixed land use, and transit-oriented development could reduce GHG emissions between 23–28% by 2050 compared to the business-as-usual scenario (robust evidence, high agreement, very high confidence). Compact cities with shortened distances between housing and jobs, and interventions that support a modal shift away from private motor vehicles towards walking, cycling, and low-emissions shared and public transportation, passive energy comfort in buildings, and urban green infrastructure can deliver significant public health benefits and have lower GHG emissions. (8.2, 8.3.4, 8.4, 8.6)

IPCC 2022 Full Report, 8-9

8.4.2 Spatial planning, urban form, and infrastructure 43

Urban form is the resultant pattern and spatial layout of land use, transportation networks, and urban design elements, including the physical urban extent, configuration of streets and building orientation, and the spatial figuration within and throughout cities and towns (Lynch 1961; Handy 1996).

IPCC 2022 Full Report, 8-49

Compact and walkable urban form has many co-benefits, including mental and physical health, lower resource demand, and saving land for AFOLU. In contrast, dispersed and auto-centric urban form is correlated with higher GHG emissions, and characterised by separated land uses, low population and job densities, large block size, and low intersection density.

IPCC 2022 Full Report, 8-49

INTERGOVERNMENTAL PANEL ON CLIMATE CHANGE (IPCC)

© reserved Urban Design and Development Center

"เมืองเป็นทั้งปัญหาและทางออก"

8.4.5.1 Increasing locational and mobility options

Spatial planning, urban form, and infrastructure can be utilised to deliberately increase both locational and mobility options for socio-behavioural change in support of urban mitigation. The mitigation impacts of active travel can include a reduction of mobility-related lifecycle CO₂ emissions by about 0.5 tonnes over a year when an average person cycles one trip per day more, and drives one trip per day less, for 200 days a year (Brand et al. 2021).

Urban areas that develop and implement effective 15/20-minute city programs are very likely to reduce urban energy use and multiply emission reductions, representing an important cascading effect.

IPCC 2022 Full Report, 8-72

INTERGOVERNMENTAL PANEL ON CLIMATE CHANGE (IPCC)

© reserved Urban Design and Development Center

ผู้คนสามารถใช้ชีวิตได้ในระดับพื้นที่ โดย การออกแบบวางผังเปลี่ยนแปลงเมืองใหม่ Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) ให้เหตุผลว่า ถ้าใช้ระยะเวลาเดินทางที่สั้นลง ระยะทางที่ใกล้ขึ้น หมายถึง การใช้พลังงานที่ลดลง รวมไปถึงเรื่องการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์สู่ชั้นบรรยากาศก็ลดลง

THE PORTLAND PLAN 2012

As part of the Portland Plan, 12 city wide measurements of success were defined, each serving as an indicator of the health of the city.

One of these measures was "complete neighbourhoods" with the accompanying goal that 80% of residents should live in a complete neighborhood by 2035.

"A COMPLETE NEIGHBORHOOD"

©2012. All rights reserved. Urban Design and Development Center

แนวคิดนี้เป็นหนึ่งในทางเลือกที่สามารถเตรียมความพร้อมของเมือง ในการรองรับกับสถานการณ์ความไม่แน่นอนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นโรคระบาด การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (Climate change) คำถามที่สำคัญ คือ การนำแนวคิดเมือง 15 นาที จะสามารถนำมาปรับใช้กับเมืองที่มีบริบทแตกต่างกันได้อย่างไร ถ้ามองไปในนโยบายของการพัฒนาเมือง จะเห็นว่าหลาย ๆ เมืองมีการตั้งเป้าหมายยุทธศาสตร์ ตั้งตัวชี้วัดอย่างชัดเจน เช่น เมือง POT LAND แผนพัฒนาเมือง POT LAND ค.ศ. 2012 ตั้งเป้าหมายว่า ค.ศ. 2035 ร้อยละ 80 ของผู้คนใน POT LAND ต้องสามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่เรียกว่า Complete Neighborhood (พื้นที่สมบูรณ์) หากศึกษาลงไปพบว่า มีความใกล้เคียงกับแนวคิด Self - Sufficient Cities คือ ทุกอย่างครบในตัวเอง มีการกำหนดตัวชี้วัดขึ้นมา

THE PORTLAND PLAN 2012

A complete neighbourhood must satisfy 5 of these 7 factors:

Streets with sidewalks on at least one side

1/4 mile to a Trail or Greenway

0.4 HM.

1/2 mile to MAX or 1/4 mile to Frequent Service or 1/8 mile to a Regular Service

0.4 - 0.8 HM.

1/2 mile to a Neighborhood Park and 3 miles to Community Center

0.8 HM.

1/2 mile to a Store

0.8 HM.

1/2 mile to business/service cluster

0.8 HM.

1 mile to a public elementary school

1.6 HM.

"A COMPLETE NEIGHBORHOOD"

©2011 IP All rights reserved. Urban Design and Development Center

เพื่อชีวิตเมืองแต่ละพื้นที่ที่มีความ Complete หรือ Self - Sufficient หรือไม่ เช่น ระยะทางเข้าถึงจุดเปลี่ยนถ่ายการสัญจร ระยะทางเข้าถึงบริการสาธารณะที่สำคัญ เช่น สวนสาธารณะ เป็นต้น เป็นตัวอย่างเมืองที่พยายามปรับเปลี่ยนให้กลายเป็นเมืองที่ Self - Sufficient คือ ทำให้พื้นที่รอบ ๆ ด้านมีสภาพแวดล้อมที่ดี มีสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิต ที่ทำให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้

- ศ.ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์
ประธานสถาบันการผังเมือง (NBI)

หัวข้อ : Decoding the Future of Self - Sufficient Cities : ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง”

คำถามที่ 1 : ในมุมมองของวิทยาการเมืองพึ่งพาตนเองในมิติของเมืองกรุงเทพมหานคร และเมืองต่างจังหวัด มีมิติที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรในเชิงเศรษฐศาสตร์

การถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเองนั้น ต้องยอมรับแนวคิดเรื่องการพึ่งพาตนเอง Self - Sufficient Communities หรือ township ซึ่งต่างกับแนวคิด Self-Sustained Community ที่เป็นแนวคิดที่ยั่งยืนด้วยตัวเอง มีรายละเอียดคล้ายและต่างกับ Sustainable City และ Self - Sufficient

1. ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง

❖ แนวคิด Self-Sustained Communities

แบ่งเป็น 2 ลักษณะ

(1) ชุมชนที่ยืนได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งผู้อื่นก็ยั่งยืนได้

- ยั่งยืน มีไข่ มั่งคั่ง
- ยั่งยืน = มั่นคง ยามปกติ + วิกฤต
- มั่นคงในยามปกติ → มั่งคั่งได้
- มั่นคงในยามวิกฤต → อุ่นรอดด้วยปัจจัยทั้งปวง
- เช่น ทำการเกษตรผสมผสาน
- เป็นอาหารเพียงพอเลี้ยงคนในชุมชน
- ปลูกพืชสมุนไพรเป็นยารักษาโรค
- ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคใช้ในชุมชน

แนวคิดของหนึ่งชุมชนที่สามารถยืนได้ด้วยตนเอง ไม่พึ่งพาผู้อื่น เป็นเรื่องที่ต้องดูรายละเอียดว่า ยั่งยืนมีไข่มีคั่ง ยั่งยืนเท่ากับมั่นคง อยู่ได้ในช่วงเวลาปกติ และอยู่รอดได้เมื่อเกิดวิกฤต มั่นคงในยามวิกฤต หมายถึง อยู่รอดด้วยปัจจัยทั้งปวงที่จำเป็นสำหรับการอยู่รอดชั่วคราวในเวลาวิกฤต ฉะนั้น แนวคิดนี้ คือ เรื่องของอาหาร เรื่องของการเกษตร โดยเป็นเกษตรแบบผสมผสานที่ทำให้เกิดสิ่งหลากหลาย มีคุณค่าทางโภชนาการ มีสารอาหารที่เพียงพอ เป็นอาหารที่มีปริมาณมากพอที่จะเลี้ยงดูคนในชุมชน และหากเจ็บป่วยก็สามารถดูแลตัวเองได้ เช่น การปลูกสมุนไพรเพื่อรักษาโรค มีปัจจัยในการอยู่รอด เช่น น้ำ อาหาร พลังงาน หรือปัจจัยอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งอธิบายได้ว่าแนวคิด Self - Sustained Communities เป็นสิ่งที่จำเป็น คือ อยู่รอดได้ยามวิกฤต ยามปกติก็อยู่ได้และสามารถเชื่อมโยงกับชุมชนภายนอกได้

❖ แนวคิด Self-Sustained Communities (ต่อ)

(2) ชุมชนที่มีที่อยู่อาศัย ที่ทำงาน ที่เรียน ที่ใช้ชีวิต อยู่ที่เดียวกัน

- 1. ชุมชนอุดมการณ์ (Ideological Community)
 - ✓ อาทิ หน่วยแห่งความเป็นภราดรภาพ (Fraternity Unit)
- 2. ชุมชนผลประโยชน์ส่วนตน (Self-Interest Community)
 - ✓ อาทิ หน่วยบริษัท (Company Unit)
- 3. แบบที่ 1 + แบบที่ 2 มีทั้งชุมชนอุดมการณ์และชุมชน
 - ✓ ผลประโยชน์ส่วนตนอยู่ด้วยกัน

โดย ศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา ธีระพรชัยกุล สถาบันสถาปัตย์ฯ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
เป็นงานลิขสิทธิ์ของสถาบันวิจัยการผังเมือง, www.dan.ac.th/center-for-town-planning

แนวคิดที่สอง คือ ชุมชนมีที่อยู่อาศัย ที่ทำงาน ที่เรียนอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ใช้ชีวิตเรียนรู้อาศัยอยู่ด้วยกันในชุมชน ชุมชนแบบนี้ต้องสร้างความเป็นพี่เป็นน้อง มีอุดมการณ์ร่วมกัน และมีความเห็นตรงกันอยู่ด้วยกันได้เป็น Self - Sustained Communities ต่างกับชุมชนประเภทที่รวมกันเพื่อผลประโยชน์ เช่น บริษัทอยู่รวมตัวกันเพื่อผลิตสินค้าและบริการ ขยายแบ่งผลประโยชน์ กำไร ค่าจ้าง ค่าแรงต่าง ๆ ดังนั้นชุมชนยั่งยืนด้วยตนเองต้องมีอุดมการณ์ร่วมกันเป็นพื้นฐานโดยจัดระบบของผลประโยชน์ได้ แต่ไม่ใช่อยู่เพราะผลประโยชน์อย่างเดียว

เมืองกรุงเทพ vs เมืองต่างจังหวัด เหมือน หรือ แตกต่างกัน ?

- มิติที่เหมือนกัน
 - พึ่งพาตนเอง อาทิ อาหาร, ที่อยู่อาศัย, แหล่งน้ำกินน้ำใช้ (ประปา), สถานศึกษาเด็กเล็กใกล้บ้าน เป็นต้น
 - พึ่งพาทภายนอก อาทิ การเดินทางใช้เส้นทางระหว่างเมือง เช่น พบปะญาติมิตรที่อยู่ต่างเมือง การขนส่งสินค้า เป็นต้น

โดย ศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา ธีระพรชัยกุล สถาบันสถาปัตย์ฯ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
เป็นงานลิขสิทธิ์ของสถาบันวิจัยการผังเมือง, www.dan.ac.th/center-for-town-planning

ฉะนั้น จากคำถามกรุงเทพมหานคร และเมืองต่างจังหวัด เหมือนหรือต่างกันอย่างไรในการทำชุมชน ให้เป็นชุมชนที่สามารถพึ่งพาตัวเองยามวิกฤต พึ่งพาตนเองเฉพาะเรื่องที่สำคัญ เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย แหล่งงาน น้ำสินค้าอุปโภคบริโภค สถานศึกษาเด็กเล็ก ๆ ที่อยู่ใกล้บ้าน ฯลฯ พึ่งภายนอกเท่าที่จำเป็น เช่น การเดินทาง ระหว่างเมือง การเดินทางไปภายนอกเมือง มีถนนที่สามารถติดต่อกับญาติมิตรที่อยู่ต่างเมือง ต่างชุมชนได้ สามารถขนส่งสินค้าแลกเปลี่ยนกันได้ ความเหมือนของกรุงเทพมหานคร และเมืองต่างจังหวัด จะสามารถพึ่งพาตนเองได้บางส่วน พึ่งพาภายนอกบางส่วน

เมืองกรุงเทพ vs เมืองต่างจังหวัด มิติที่แตกต่างกัน

- กระจุกตัวของประชากร
- ความใกล้ชิด/วิถีชีวิต ของคนเมือง
- ความหลากหลายประเภทการประกอบการ
- ระดับหน่วยผลิต
 - จำนวนหน่วยผลิตขนาดใหญ่ & มีมาตรฐานสากล
- มูลค่า (อสังหาริมทรัพย์ / Location)
- ต้นทุนโลจิสติกส์
 - ระยะทางระหว่างหน่วยผลิต (ปัจจัยนำเข้า) พึ่งพาระหว่างเมือง
- ระดับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยรวม

โดย ดร.ดนันท์ สุมนัสรณ อดีตนายกสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์
วันที่ 18-19 ธันวาคม 2564 ณ โรงแรมเซ็นทาราแกรนด์ เซ็นทรัลพลาซ่า ลาดพร้าว กรุงเทพฯ
www.thaiurbanplanning.com/thai2022

ในส่วนมิติชุมชนที่แตกต่างกัน คือ กรุงเทพมหานคร ประชากรจะอยู่แบบกระจุกตัว มีความหนาแน่นมาก ชุมชนใหญ่ ในต่างจังหวัดชุมชนเล็กกว่า มีความหนาแน่นน้อยกว่า จึงต้องคำนึงถึงวิถีชีวิตของประชาชนกับสังคมในเมือง เมืองใหญ่ไม่ค่อยมีความใกล้ชิดในวิถีชีวิต เป็นคนแปลกหน้ามากกว่าในเมืองเล็ก ๆ ชุมชนเล็ก ๆ อยู่รอบข้างกัน ใกล้ชิดกันในวิถีชีวิตมากกว่า เมืองใหญ่มีความหลากหลายของประเภทการประกอบการมากกว่า เห็นได้จากกรุงเทพมหานครมีหน่วยการผลิตใหญ่มาก เป็นมาตรฐานโลกเป็นสากล ขณะที่การผลิตในเมืองเล็ก ๆ มีมาตรฐานที่ต่ำกว่า ไม่ใช่มาตรฐานสากล เข้าตลาดสากลไม่ได้หน่วยการผลิตเล็ก ๆ เป็นต้น อีกด้านหนึ่ง คือ มูลค่าอสังหาริมทรัพย์ เมืองใหญ่มีมูลค่าที่ดินสูง แต่ต่างจังหวัดมูลค่าที่ดินต่ำ ดังนั้นมิติที่แตกต่าง คือ ความต่างของมูลค่าที่ดิน อสังหาริมทรัพย์ ต้นทุนการขนส่งต่างกัน เช่น ชนบทมีค่าใช้จ่ายต้นทุนการขนส่งที่สูงกว่ากรุงเทพมหานครที่เป็นศูนย์กลางการขนส่ง เป็นต้น อีกเรื่องหนึ่ง คือ ระดับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยรวม กรุงเทพมหานครมีโครงสร้างพื้นฐานที่ดี ขณะที่ต่างจังหวัดโครงสร้างพื้นฐานดีบางจังหวัด เพราะฉะนั้น ขอตอบคำถามที่ว่าเมืองพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ในมิติของเมืองกรุงเทพมหานคร และเมืองต่างจังหวัดมีความเหมือนและแตกต่าง ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

- ดร.ศุภิพร บุญบงการ จุฬารัตน์
ผู้อำนวยการสำนักวิเทศน์สัมพันธ์สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา

หัวข้อ : Decoding the Future of Self - Sufficient Cities : ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง”

คำถามที่ 1 : จากที่วิทยากรมีประสบการณ์ในการทำงานกับมูลนิธิชัยพัฒนา คิดว่าทางมูลนิธิชัยพัฒนา มีแนวคิดอย่างไรในการพัฒนาเมืองให้พึ่งพาตนเอง

การพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองที่พึ่งพาตนเองได้ เป็นประเด็นที่สำคัญมากในปัจจุบัน เพราะทุกภาคส่วนต่างพูดกันในเรื่องของการพัฒนาที่ยั่งยืน การสร้างสมดุลให้กับทุกมิติ มีเป้าหมายหลัก คือ การนำไปสู่การพัฒนาตนเองและพึ่งพาตนเอง ซึ่งมุมมองของมูลนิธิชัยพัฒนา การที่จะทำให้เมืองสามารถพึ่งพาตัวเองได้ นอกจากการวางระบบเมือง โครงสร้างพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม หรือการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การพัฒนาให้สามารถพึ่งพาตนเองได้เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญมาก การที่จะสามารถพึ่งพาตนเองได้ คือ ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร ซึ่งอาหารเป็นเรื่องของความอยู่รอด ที่ผ่านมามีวิกฤตอาหารขึ้นทั่วโลก เรื่องของการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (Climate change) มีผลต่อความมั่นคงทางอาหาร เพราะสภาพภูมิอากาศมีผลโดยตรงต่อการผลิตทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นภัยแล้ง หรือน้ำท่วม ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรอย่างมาก ใน 2 – 3 ปีที่ผ่านมา โลกประสบปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ทำให้โลกทั้งใบหยุดหมุน มีการปิดประเทศ ปิดด่านพรมแดน หยุดเชื้อเพื่อชาติ การใช้ชีวิตแบบ New Normal สภาพแบบนี้เกิดในยุคสมัยที่การเดินทาง และการติดต่อสื่อสารเป็นไปได้ได้อย่างเสรี ทำให้เป็นเรื่องยากที่จะมีการควบคุมโรคระบาด ฉะนั้น เรื่องของความมั่นคงทางอาหาร เป็นเรื่องที่ต้องมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งระยะแรกของการแพร่ระบาด จะเห็นภาพข่าวว่าอาหารที่วางตามชั้นสินค้าว่างเปล่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ว่าผู้คนเกิดความหวาดกลัว เร่งกักตุนอาหาร ทำให้คนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงอาหารได้ อาหารแพงเกินไป ซื้ออาหารไม่ได้ รวมไปถึงการปิดร้านค้า ปิดห้างสรรพสินค้า ปิดตลาด ผลกระทบระยะต่อมาประชาชนเริ่มปรับตัว มีการกระจายอาหารมากขึ้น มีการฟื้นฟูเตรียมพร้อมรับมือในระยะยาว เพราะสถานการณ์โควิดเริ่มเบาบางลงหลายอย่างเริ่มเข้าสู่สภาวะปกติ หลังจากนั้นโลกเข้าสู่ภาวะสงครามซึ่งทวีความรุนแรงขึ้น และมีแนวโน้มที่จะยืดเยื้อ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารในหลายประเทศ คือ ราคาข้าวสาลีพุ่งสูงขึ้นในรอบหลายปี วิกฤตทางการค้า เศรษฐกิจ การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ สงคราม การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (Climate change) การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้ทุกประเทศและทุกธุรกิจได้รับผลกระทบ แต่ประเทศไทยโชคดีที่ไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงเหมือนกับประเทศอื่น เหตุผลหนึ่งเพราะประเทศไทยเป็นประเทศอู่อาวู่น้ำ ที่สามารถผลิตอาหารเพื่อป้อนประชากรในประเทศ และสามารถผลิตอาหารเพื่อป้อนประชากรโลกได้ เนื่องจากว่าประเทศไทยสามารถเข้าถึงอาหารได้ ทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยไม่ต้องนำเข้าอาหารเหมือนกับประเทศอื่น ๆ ที่ไม่สามารถผลิตอาหารบริโภคได้เอง สำหรับประเทศไทยในฐานะที่เป็นหนึ่งในประเทศส่งออกอาหาร ส่งออกสินค้าทางเกษตรที่สำคัญของโลก ทำให้ประเทศไทยมีต้นทุนเหนืออีก

หลาย ๆ ประเทศที่ต้องกักตุนอาหาร และต้องงดส่งออกอาหาร ซึ่งนับเป็นโอกาสที่ดีของประเทศไทย ไม่ใช่แค่ในฐานะผู้ส่งออกอาหารรายใหญ่ แต่ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม เป็นทางรอดที่ดีที่สุดของคนไทยทุกคน เราไม่สามารถทราบได้เลยว่าวิกฤตที่เกิดขึ้นจะยาวนานเพียงใดและจบเมื่อไร จะมีวิกฤตใหม่ ๆ ตามมาอีกหรือไม่ ฉะนั้น ต้องให้ความสำคัญเรื่องอาหารเป็นอันดับแรก อย่างไรก็ตามคนไทยทุกคนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และสามารถพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันได้ภายในชุมชน ภายในเมือง ในเครือข่ายซึ่งมีครบทุกสิ่ง ไม่ว่าจะเป็นข้าว ปลา อาหาร พืชผัก ผลไม้ การรวมตัวกันเป็นเมืองที่เข้มแข็ง เป็นชุมชนที่แข็งแกร่งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ทำให้สามารถอยู่รอดปลอดภัยได้ทุกคน

● ศ.ดร.สุชัยวีร์ สุวรรณสวัสดิ์

ประธานมูลนิธิโรงพยาบาลพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารในพระสังฆราชูปถัมภ์

หัวข้อ : Decoding the Future of Self - Sufficient Cities : ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง”

คำถามที่ 1 : โครงสร้างของเมือง ซึ่งเป็นเมืองที่สามารถพึ่งพาตนเอง ควรจะประกอบไปด้วยปัจจัยอะไรบ้าง

โครงสร้างของเมืองที่สามารถพึ่งพาตัวเองได้ ในอดีตจะพูดถึงเรื่องทางกายภาพ เพราะการบริหารจัดการเมือง การบริหารเมืองชุมชน ประชาชนคนที่อยู่ในเมือง เป็นสิ่งที่มองเห็นได้ทางกายภาพทั้งหมด ฉะนั้นความสำเร็จของเมืองขึ้นอยู่กับกายภาพของเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวันผังเมืองโลก กายภาพประกอบด้วยที่อยู่อาศัย สำนักงาน พาณิชยกรรม การแบ่งประเภทของอาคาร คือกายภาพของเมืองเมื่อเมืองใหญ่ขึ้นเป็น Mega City เช่น กรุงเทพมหานคร โตเกียว ปักกิ่ง สิงคโปร์ หรือเมืองอื่น ๆ ในโลกอีกประมาณ 500 เมืองที่มีประชากรเมืองมากกว่า 1,000,000 คน ซึ่งหมายความว่า ต้องมีสาธารณูปโภคพื้นฐาน หรือเรียกว่า Infrastructure เพื่อประกอบให้เมืองอยู่ได้ประกอบด้วย ไฟฟ้า น้ำ ระบบขนส่งมวลชนสาธารณะประเภทต่าง ๆ ซึ่งเป็นระบบขนส่งมวลชนขนาดใหญ่ รถไฟลอยฟ้า รถไฟใต้ดิน จนไปถึงทางด่วนรถยนต์ รถเมล์ หรือที่เป็นกระแสคือ จักรยานซึ่งเป็นเรื่องทางกายภาพ รวมถึงกระแสโลกปัจจุบัน คือ โลกที่อยู่อย่างมีความสุข มีพื้นที่สีเขียวมากขึ้น โครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานที่เป็นพื้นที่สีเขียว สวนสาธารณะขนาดใหญ่ เช่น สวนลุมพินี สวนหลวง จนถึงสวนสาธารณะ Pocket Park ซึ่งโตเกียวเป็นต้นแบบโดยมีสวนตามมุมตึก ใต้ทางด่วน องค์ประกอบของเมืองในยุคปัจจุบัน มี 2 องค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบทางกายภาพ ซึ่งมีปัญหาที่ท้าทายมาก โดยเฉพาะปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำเสียจนถึงปัญหา PM 2.5 ซึ่งขณะนี้กลายเป็นวิกฤตของประเทศไทย และหลาย ๆ เมืองทั่วโลก

องค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบทางด้านเทคโนโลยีที่อาจไม่เห็นทางกายภาพ

● ดร.สวณิตย์ บุญญาสุวัฒน์

กรรมการคณะกรรมการ BCG Model สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

หัวข้อ : Decoding the Future of Self - Sufficient Cities : ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง”

คำถามที่ 1 : ในฐานะที่ท่านเป็นวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญด้าน Bio Circular Economic ให้ท่านอธิบายความหมายและความสำคัญของ BCG ให้กับผู้เข้าร่วมงานได้เข้าใจ

BCG เป็นแนวคิดหลักการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม ที่มอง Bio Circular และ Green ซึ่งออกแบบสำหรับบริบทของประเทศไทย เป็นเรื่องของการตอบโจทย์ความยั่งยืน เพื่อให้ประเทศมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มองทั้งสามมิติไปพร้อมกัน มีการตีความหรือนิยาม 3 ด้าน คือ

1. เศรษฐกิจชีวภาพ หรือ Bio Economic เป็นระบบเศรษฐกิจ ที่มุ่งเน้นในการที่จะนำเทคโนโลยีชีวภาพมาใช้ในการเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรทางธรรมชาติของประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศเกษตรกรรม โดยมีการเชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตร สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ในฐานะที่เป็นผู้นำอุตสาหกรรมของประเทศ มีนโยบาย “ONE FTI” One Vision One Team One Goal” ซึ่งเป็นกลยุทธ์สำคัญของสภาอุตสาหกรรม ในเรื่องของ Bio Economic โดยพยายามบูรณาการเรื่องของเกษตรกรรม แล้วสร้างมูลค่าเพิ่มโดยใช้นวัตกรรมต่าง ๆ และมีโครงการที่เรียกว่า Smart Grid Crater Industry ซึ่งเป็น ต้นแบบของ Bio Economic โดยมีการใช้ AI และเรื่องของการใช้นวัตกรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาระบบ BIO Economic หรือเศรษฐกิจชีวภาพของประเทศไทยให้ดีขึ้น

2. เศรษฐกิจหมุนเวียน หรือ Circular Economic เป็นเรื่องของการใช้หลัก (Reduce Reuse and Recycle : 3Rs) หรือ Refer มีหลักการ คือ การหมุนเวียนในระบบให้ได้นานที่สุด การใช้ทรัพยากรใหม่ให้น้อยที่สุด และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด หากคิดถึงสิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวัน คือ ปัจจัย 4 การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้ต้องใช้หน้ากากอนามัย สมมุติว่าใช้แล้วพยายามที่จะบริหารจัดการให้อยู่ในระบบได้นานที่สุด ตัวอย่างขวดน้ำดื่มที่ดื่มกันมาก เช่น ขวดน้ำ PEC สามารถนำมา Recycle เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มได้ง่าย หากสามารถเก็บกลับเข้าระบบอย่างมีประสิทธิภาพ โดยล้างให้สะอาดก็สามารถเอากลับไป Recycle ได้ หมายถึง การใช้ทรัพยากรซ้ำจะทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ระบบนี้จะเกิดขึ้นได้เป็นอย่างดีรูปธรรมมากน้อยเท่าไรก็เป็นเรื่องของการสร้าง Eco system ไม่ใช่เฉพาะใครคนใดคนหนึ่งที่ทำเรื่องนี้ให้สำเร็จได้ เห็นได้ว่าในห่วงโซ่อุปทานทั้งหมดประชาชนเป็นผู้ใช้ ประชาชนทุกคนจึงต้องให้ความร่วมมือ ไม่เช่นนั้นระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าทุกคนช่วยกัน Recycle Reduce Reuse ให้มีประสิทธิภาพ ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนจะเกิดขึ้นในประเทศไทย โดยไม่ต้องใช้ทรัพยากรใหม่ ๆ มีทรัพยากรให้ลูกหลานใช้ต่อไป การที่ต้องเอาเงินไปสร้างเศรษฐกิจใหม่ลดลง และทรัพยากรอยู่ในระบบยาวนานขึ้น

3. เศรษฐกิจสีเขียว หรือ Green Economic การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (Climate change) เป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ในปัจจุบัน และนายกรัฐมนตรีก็ประกาศนโยบายว่าประเทศไทยจะเป็น Net Zero ผลของ Climate Emergency ทำให้เกิดน้ำท่วมในหลายพื้นที่ของประเทศไทย ประชาชนทุกคนประสบปัญหาเดียวกัน หากวันนี้ ไม่ร่วมมือกันในเรื่องเศรษฐกิจสีเขียว หรือ Green Economic ประชาชนทุกคนจะเดือดร้อนจนถึงลูกหลาน จึงควรพยายามที่จะลด Greenhouse Gases ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยมีความพยายามคิดถึงเรื่อง Green Economic โดยมีหัวใจสำคัญ คือ การวัดผลเชิงสถิติออกมาเป็นค่าตัวเลข ว่าสามารถลด Greenhouse Gases เพื่อสร้างให้เกิดเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งเป็นโอกาสในอนาคตในการส่งออกผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ไปต่างประเทศ หากไม่มีเรื่องของ Green Economic อยู่ในตัวผลิตภัณฑ์จะส่งออกไม่ได้ จึงพยายามที่จะสร้างเรื่องนี้ขึ้นมา โดยพยายามให้ทุกคนเข้าใจในเรื่องของการลดคาร์บอนไดออกไซด์ ลด Greenhouse Gases และมีส่วนช่วยในเรื่องนี้ได้ ด้วยการจ้างงานทางเลือก หรือใช้ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อสร้างมูลค่าให้กับประเทศ ท้ายที่สุดตัวชีวิตในเรื่อง Bio Economic เป็นเรื่องสำคัญมาก พยายามทำให้เกิด Net Zero ตามที่ประเทศไทยได้ประกาศเป็นนโยบายไว้

กล่าวโดยสรุป BCG เป็นระบบเศรษฐกิจที่ต้องสร้างความสมดุล ท้ายที่สุดเพื่อทำให้ประเทศไทยจะเกิดความสมดุลและความยั่งยืน สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยจึงมีนโยบาย “ONE FTI” One Vision One Team One Goal ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจที่ส่งเสริมให้เกิดเรื่องนี้

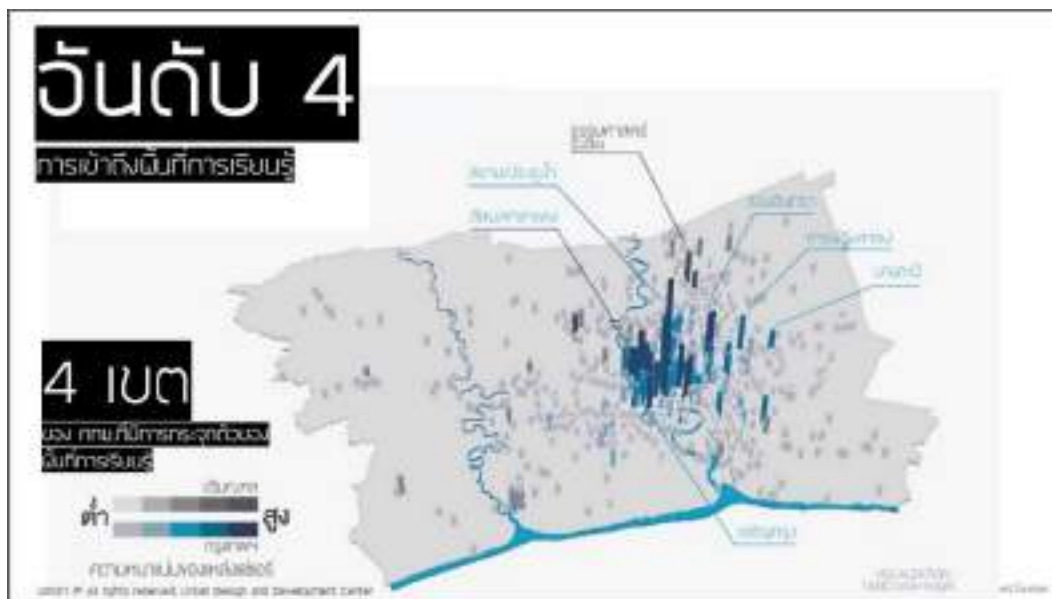
- ผศ.ดร.นิรมล เสรีสกุล

ผู้อำนวยการศูนย์ออกแบบและพัฒนาเมือง (UDDC)

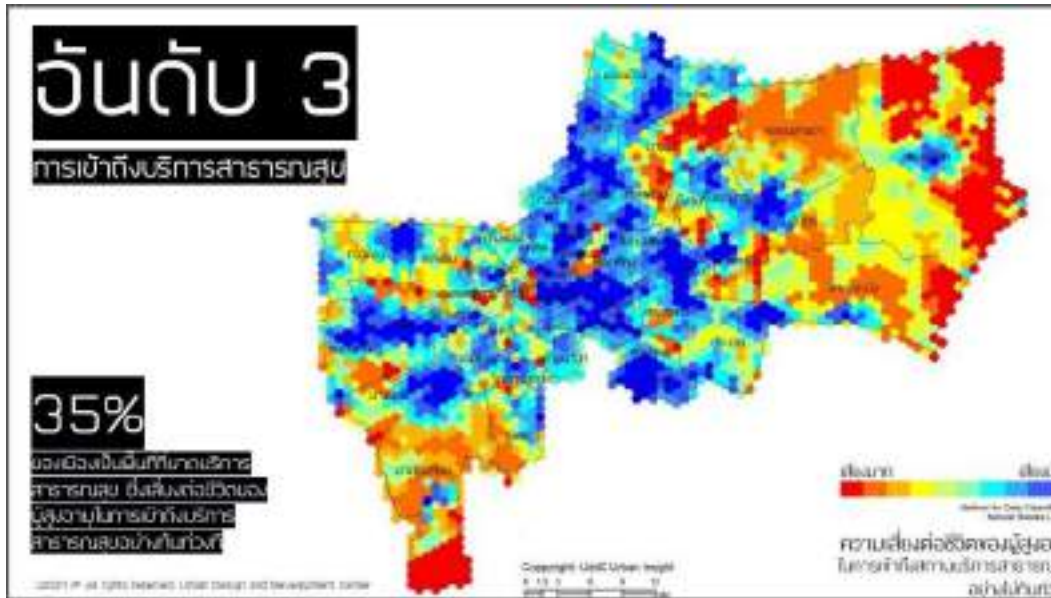
หัวข้อ : Decoding the Future of Self - Sufficient Cities : ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง”

คำถามที่ 2 : เมืองกรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่มีความหลากหลายของประชากร การเป็นเมืองพึ่งพาตนเองของประชากรแต่ละกลุ่มมีความหมาย และความต้องการโครงสร้างพื้นฐานและบริการของเมืองที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

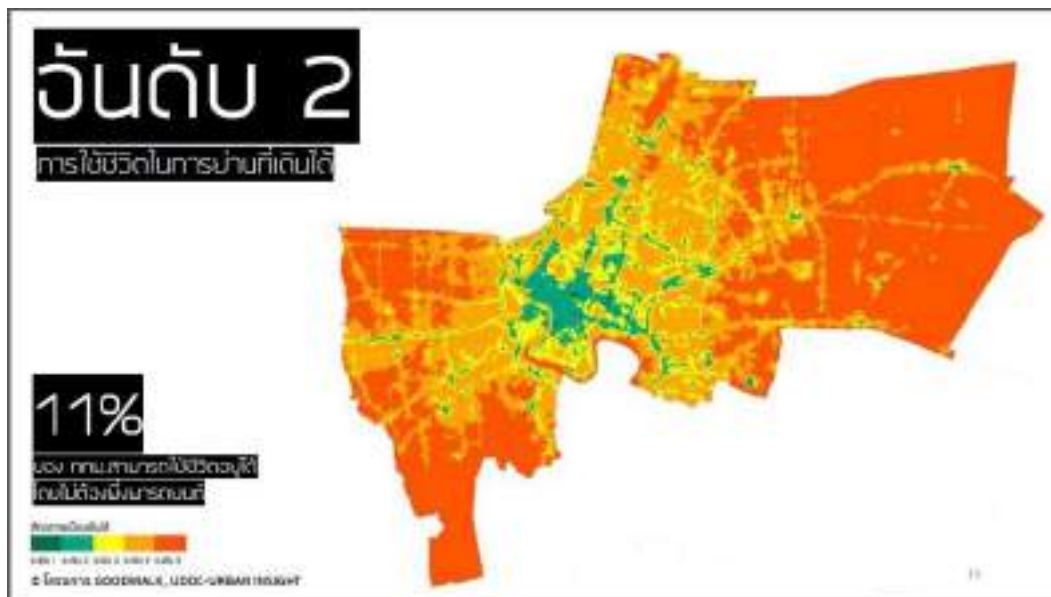
สำหรับบริบทของกรุงเทพมหานคร หากถามว่าเมืองเข้าใกล้ความเป็น self-sufficient cities มากน้อยเพียงใดแล้ว ทาง Uddc ก็ถือโอกาสนำข้อมูลการวิเคราะห์สถานการณ์ของเมืองรวมไปถึงยุทธศาสตร์ที่ Uddc มีโอกาสจัดทำร่วมกับกรุงเทพมหานครและภาคีเครือข่ายมาแลกเปลี่ยนกัน เริ่มจากข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ของเมืองซึ่งเป็นข้อมูลจาก “โครงการหอสังเกตการณ์เมือง หรือ Urban Observatory” ที่มีวัตถุประสงค์ในการทำความเข้าใจถึงปัญหาของคนกรุงเทพมหานคร โดยขอกกล่าวถึงประเด็นที่น่าสนใจ 4 อันดับ คือ

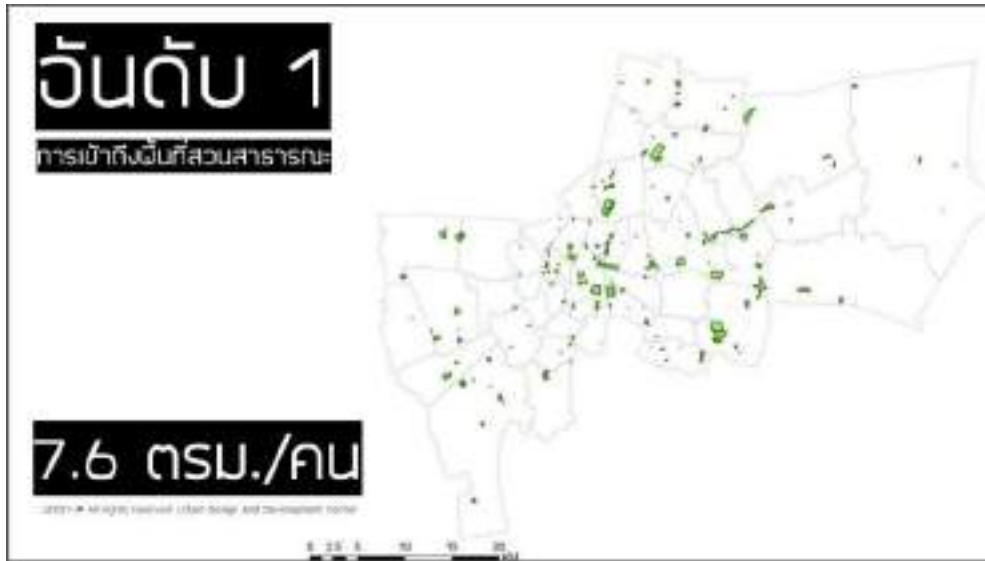
อันดับที่ 4 เรื่องของการเข้าถึงพื้นที่การเรียนรู้ จากข้อมูลที่ศึกษา จะเห็นได้ว่าพื้นที่การเรียนรู้ที่ผู้คนสามารถเข้าไปหาความรู้ หากคำตอบได้อย่างอิสระหลังเลิกเรียน หรือหลังเลิกงานมีอยู่ 4 เขตเท่านั้น จากพื้นที่กรุงเทพมหานครทั้งหมด 50 เขต ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นได้ว่าสถานการณ์ของความครบถ้วนสมบูรณ์ โดยเฉพาะในเรื่องของพื้นที่การเรียนรู้เป็นอย่างไร ในพื้นที่ 4 เขต ผู้คนสามารถเข้าถึงพื้นที่ดังกล่าวได้ง่าย ในขณะที่อีก 46 เขต ต้องเรียกว่า “ขาดแคลน”

อันดับที่ 3 เรื่องของการบริการสาธารณสุข จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่า พื้นที่ที่ผู้คนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้สะดวกมีเพียงร้อยละ 35 ซึ่งกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่สีน้ำเงิน ในขณะที่พื้นที่สีแดง สีส้ม สีเหลือง เข้าไม่ถึงพื้นที่บริการสาธารณสุข

อันดับที่ 2 เรื่องของพื้นที่ที่ผู้คนสามารถมีทางเลือกในการเดินทางที่ไม่ต้องพึ่งพารถยนต์ แต่สามารถเดินเท้าผสมผสานกับการขนส่งสาธารณะ คือ พื้นที่สีเขียวในแผนที่ ซึ่งนับเป็นร้อยละ 11 เท่านั้นในพื้นที่กว่า 1,500 ตารางกิโลเมตร หรือกว่า 50 เขต ที่สามารถที่จะเดินผสมกับขนส่งมวลชนได้

อันดับที่ 1 การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดเมื่อดูจากตัวเลขพบว่าพื้นที่สาธารณะในกรุงเทพมหานครมี 7.6 ตารางเมตรต่อคน ซึ่งค่อนข้างดีเมื่อเทียบกับมาตรฐานขององค์การอนามัยโลกที่กำหนดไว้ที่ 9 ตารางเมตรต่อคน

แต่เมื่อดูจากระยะทางเฉลี่ยในการที่คนกรุงเทพมหานครเข้าถึงสาธารณะที่ใกล้ที่สุดอยู่ที่ 4.5 กิโลเมตร ซึ่งเป็นระยะทางที่ไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่สาธารณะด้วยการเดินได้ พื้นที่สีเขียวที่คนสามารถเดินเข้าถึงสวนได้ในระยะทาง 500 เมตร หรือ 1 กิโลเมตร กระจุกตัวอยู่แค่พื้นที่ศูนย์กลางเมืองเท่านั้น ขณะที่พื้นที่ส่วนใหญ่ของกรุงเทพมหานครต้องใช้ระยะทาง 5 กิโลเมตรขึ้นไปในการที่จะเข้าถึงสวนสาธารณะ

แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำ แต่ละแวกของกรุงเทพมหานครยังห่างไกลกับ self-sufficient หรือการที่มีบริการสาธารณะที่ผู้คนต้องการในชีวิตประจำวันได้ในระยะละแวกบ้าน ถ้าเป้าหมายของกรุงเทพมหานครเป็นเรื่องของเมือง 15 นาที เช่น เพื่อจะเตรียมความพร้อมในการรับมือจากโรคระบาด หรือเรื่องของการพยายามที่จะร่วมกันลด carbon emission จากปัญหาโลกร้อน

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมีนโยบายชัดเจนที่ผลักดันเพื่อให้ผู้คนที่สามารถที่จะเข้าถึงบริการสาธารณะได้ในระดับละแวกบ้าน โดยมีนโยบาย “สวน 15 นาที” ที่กำหนดให้พื้นที่ที่วางเป้าหมายให้คนกรุงเทพมหานครสามารถเข้าถึงพื้นที่สีเขียวด้วยระยะเดินเท้า หรือระยะ 800 เมตร ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานที่ทางองค์การอนามัยโลกได้วางไว้ พื้นที่สีเขียวที่มีการใช้งานได้จริง สามารถเข้าถึงได้ในระยะเดินเท้า 10 – 15 นาที การที่จะทำให้เกิดขึ้นจริงได้ เมืองต่าง ๆ ได้มีการหยิบยกเรื่องของสวนสาธารณะ ที่เป็น urban service เพื่อที่จะใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการบรรลุเป้าหมายเมือง 15 นาที ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายปัญหาที่ทุกเมืองต้องพบ คือ เรื่องของที่ดินและงบประมาณ จากการศึกษาของทาง UddC พบว่าการที่เมืองต่าง ๆ จะสามารถสร้างสวนสาธารณะให้อยู่ในละแวกบ้าน การใช้มาตรการทางผังเมืองอย่างเดียวอาจจะไม่พอต้องมีเรื่องของมาตรการทางกฎหมาย มาตรการเศรษฐศาสตร์เสริมเข้ามา นอกเหนือจากเรื่องของกลไกเรื่องการควบคุมความหนาแน่น พื้นที่โล่ง เช่น FAR OSR BCR และเรื่องของสิทธิมาตรการ แต่เรื่องของมาตรการทางกฎหมายอื่น ๆ เช่น เรื่องของการกำหนดบทบาทบัญญัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่ดิน อำนาจบทบาทของท้องถิ่น หรือมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ เครื่องมือทางภาษีที่ดิน และสิ่งปลูกสร้าง ภาษีเงินได้ เหล่านี้เป็นมาตรการที่สำคัญนอกเหนือจากมาตรการทางผังเมืองที่เมืองต่าง ๆ ใช้ร่วมกัน

ปารีสเป็นเมืองเขียวรุ่งท้ายของยุโรป มีเป้าหมายในการจะพัฒนาพื้นที่สีเขียวให้ทัดเทียมกับมาตรฐานของเมืองอื่น ๆ ในยุโรป ซึ่งก็มีมาตรฐานค่อนข้างสูง แผนที่แสดงให้เห็นเรื่องของพื้นที่สีเขียว ทั้งขนาดเล็ก และขนาดใหญ่กระจายตัวอยู่ทั่วเมืองและมีมาตรการทำงานร่วมกัน เริ่มจากมาตรการทางผังเมือง เรื่องของสวนสาธารณะเป็นองค์ประกอบสำคัญของการวางผังเมืองของปารีสมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 มีการกำหนดเรื่องของตำแหน่งสวนสาธารณะ มีการนำที่ดินมาพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะ มีสวนสาธารณะหลากหลายรูปแบบทั้งในระดับเมืองที่เป็นผลมาจากการวางผังเมือง เช่น สวนขนาดใหญ่ le Jardin du Luxembourg แต่ไม่สามารถ

ที่จะเข้าถึงได้ในทุกย่าน ดังนั้นทางเทศบาลนครปารีสจึงร่วมมือกับภาครัฐส่วนต่าง ๆ ด้วยการนำที่ดินของภาครัฐมาทำการปรับปรุงให้เป็นสวนสาธารณะ เช่น พื้นที่สถานีรถไฟ Montparnasse นำมาเปลี่ยนเป็นสวนสาธารณะใจกลางเมือง หรือปรับปรุงพื้นที่ข้างทางรถไฟเป็นสวนสาธารณะ เทศบาลนำเอาพื้นที่ของเทศบาล เช่น พื้นที่หน้าศาลว่าการนครปารีสมาปรับปรุงเป็นพื้นที่สีเขียว อาคารสาธารณะอื่น ๆ หรือพื้นที่ตามแนวถนนสายต่าง ๆ มีการมาปรับปรุงให้เป็นพื้นที่สีเขียว นครปารีสพยายามใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์และกฎหมายเพิ่มเติมเพื่อที่จะเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้มากที่สุด เช่น ลดหย่อนภาษีให้กับเอกชนที่มีความต้องการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่สีเขียว สิ่งที่เป็นผลพวงจาก “นโยบายเมือง 15 นาที” คือ สวนผักชุมชนในที่ดินเอกชน และจากมาตรการกลไกทางภาษีทำให้ทุกเขตจำนวน 100 แห่งของนครปารีสในระยะเวลาไม่กี่ปีมีการดำเนินงานดูแลบริหารจัดการ โดยกลุ่มอาสาประชาชนร่วมกับกลุ่มภาคประชาสังคม เช่น สมาคมสวนคนเมือง โดยที่เทศบาลให้การสนับสนุนเครื่องมือและเทคนิควิชาการความรู้ต่าง ๆ ที่ต้องการ เทศบาลนครปารีสมีการส่งเสริมให้มีการทดลองแล้วก็พัฒนาพื้นที่เกษตรในเมืองอย่างเต็มรูปแบบ โดยมีการร่วมมือกับกระทรวงวิทยาศาสตร์นวัตกรรม มีการปลดล็อกเรื่องกฎหมายอาคารที่ทำให้การใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร เช่น ดาดฟ้า หรือชั้นใต้ดินสามารถนำมาปลูกพืชปลูกผัก โดยเฉพาะเป็นพืชมูลค่าสูง ที่ดำเนินการโดยกลุ่มนวัตกรรมสตาร์ทอัพ และได้รับการสนับสนุนงบประมาณและสิทธิต่าง ๆ จากกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและเทศบาลนครปารีส

ขั้นตอนการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเมืองมี 6 ขั้นตอน ซึ่งกรุงเทพมหานครจะดำเนินการตั้งแต่การคัดเลือกที่ดินที่มีศักยภาพ การประเมินหาพื้นที่ยุทธศาสตร์ การหาความเหมาะสม การออกแบบก่อสร้าง การดูแลบริหารจัดการ และการติดตามและประเมินผล ถ้าหากกรุงเทพมหานครจะพัฒนาพื้นที่สีเขียวให้ได้ตามมาตรฐานขององค์การอนามัยโลก ควรมีการพัฒนาาร่วมกันระหว่างกรุงเทพมหานครกับการทางพิเศษแห่งประเทศไทยในการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน พื้นที่โล่งตามผังเมืองรวม พื้นที่สวน 7 ประเภท จะได้พื้นที่สีเขียวต่อ

ประชากรถึง 8.9 ตารางเมตรต่อคน ยุทธศาสตร์ที่จะทำให้กรุงเทพมหานครเป็น “เมืองสวน 15 นาที” คือ เรื่องของที่ดินรอกการพัฒนาของเอกชน โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในระดับย่าน เช่น เขตพระโขนง-บางนา ซึ่งเป็นย่านที่มีการพัฒนางานจากเอกชนและภาครัฐมาก โดยระบบรางรถไฟกำลังจะพัฒนาเพิ่มเติม เช่น สายสีเหลือง และสายสีเงิน ส่วนเรื่องของการอยู่อาศัยมีความหนาแน่นและพัฒนาเพิ่มเติม ซึ่งค่าเฉลี่ยพื้นที่สีเขียวของเขตพระโขนง-บางนา อยู่ที่ประมาณ 3 ตารางเมตรต่อคน เรื่องการวางยุทธศาสตร์ในการพัฒนาพื้นที่ 7 โซน 15 เขต เรื่องของการใช้ที่ดินของรัฐ เช่น โครงการสวนลอยฟ้าเจ้าพระยา ที่ทางกรุงเทพมหานครร่วมมือกับกระทรวงคมนาคมที่จะมีการปรับเปลี่ยนรางรถไฟที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ให้เป็นทางเดินทางจักรยานสีเขียว เชื่อมต่อพื้นที่ เป็นรูปแบบการดำเนินงานที่ภาครัฐส่วนกลางและภาครัฐท้องถิ่นมีการทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน กรุงเทพมหานครได้มีนโยบายมาตรการทางภาษีในการจูงใจให้เอกชนนำที่ดินมาร่วมพัฒนาเป็นสวนสาธารณะ เช่น สวนสาธารณะริมแม่น้ำเขตคลองสาน การเพิ่มขนาดของงานให้สำเร็จอาจต้องมีมาตรการอื่นร่วมด้วย เช่น มาตรการเชิงบวก หรือมาตรการเชิงลบ นอกจากนี้มีวิธีในการสร้างสมดุลระหว่างผลได้และผลเสียของกลุ่ม เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนำที่ดินมาพัฒนาสวนสาธารณะ เช่น เรื่องของกองทุนพื้นที่สีเขียว การออกแบบสวนสาธารณะควรเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากการใช้ประโยชน์ที่ดินแตกต่างกันในแต่ละย่าน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อที่จะสามารถใช้ชีวิตประจำวันในการใช้บริการสาธารณะ ร้านค้าต่าง ๆ ดังนั้นเรื่องของการขับเคลื่อนให้แนวคิดเกิดขึ้นจริง ต้องอาศัยเครื่องมือและข้อมูลจำนวนมากตามที่เสนอไป

- ศ.ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์
ประธานสถาบันการสร้างชาติ (NBI)

หัวข้อ : Decoding the Future of Self - Sufficient Cities : ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง”

คำถามที่ 2 : ในมุมมองของอาจารย์สามารถนำหลักการคิดทางเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการเมืองเพื่อไปสู่เป้าหมายการเป็นเมืองพึ่งพาตนเองได้อย่างไร

ชุมชนเมืองควรพึ่งพาตัวเองหรือไม่ คำถามที่ 1 ถ้าอยู่ในเมืองจะเป็นเมืองใหญ่ เมืองเล็ก หรือเมืองประเภทใดก็ตามควรพึ่งตนเองหรือไม่

2.1 ชุมชนเมืองควรพึ่งพาตนเองหรือไม่

เปิดเสรี	พึ่งตนเอง
<ul style="list-style-type: none"> • ข้อดี <ul style="list-style-type: none"> ▪ เศรษฐกิจขยายตัว ▪ Specialization ▪ ไร้ทรัพยากร มีประสิทธิภาพ • ข้อเสีย <ul style="list-style-type: none"> ▪ ไม่กระจายความเสี่ยง ▪ พึ่งพาภายนอกสูง 	<ul style="list-style-type: none"> • ข้อดี <ul style="list-style-type: none"> ▪ ความเสี่ยงต่ำ ▪ พึ่งพาตนเองได้ • ข้อเสีย <ul style="list-style-type: none"> ▪ เศรษฐกิจขยายตัวช้า ▪ ขาดแคลน ผลิตได้ไม่เพียงพอ ▪ ไม่มีประสิทธิภาพ

ข้อดี คือ การเปิดเมืองแบบเสรีทำให้เศรษฐกิจขยายตัวเร็วเพราะว่ามีขอบเขตกว้าง และเมื่อมีคนมีปริมาณการเกี่ยวข้องกันมากขึ้น ก็จะสามารถหาผู้เชี่ยวชาญพิเศษในบางด้านได้ง่ายเพราะมีจำนวนคนและหน่วยต่าง ๆ มาก และมีความเชี่ยวชาญแตกต่างกัน นี่คือความได้เปรียบของเมืองเปิดเสรี เศรษฐกิจขยายเพราะทรัพยากรได้มาหลายที่ มีการจัดเรียงทรัพยากรราคาถูกลงและใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสีย คือ ไม่กระจายความเสี่ยงเพราะเปิดเสรีเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เกิดห่วงโซ่อุปทานขาด หรือเกิดปัญหา covid-19 ขึ้น สิ่งต่าง ๆ ที่ต้องพึ่งหน่วยอื่นในเมืองอื่น ทั้งหมดผลิตไม่ได้กระจายความเสี่ยงไม่ได้ เช่น เหตุการณ์น้ำท่วมสวนอุตสาหกรรมโรจนะ บริษัทผลิตฮาร์ดดิสก์มาจากต่างประเทศมาตั้งโรงงานปรากฏว่าต้องพึ่งชิ้นส่วนจากต่างประเทศ

2.1 ชุมชนเมืองควรพึ่งพาตนเองหรือไม่ (ต่อ)

<p>หลักการทั่วไป</p> <ul style="list-style-type: none"> • ควร ผลิตตามจุดแกร่ง • ใช้ลักษณะ สร้างจุดขาย • ซื้อขาย เชื่อมโยง กับภายนอก • แต่เสี่ยง เพราะพึ่งภายนอก • พึ่งพาตนเอง มีต้นทุนสูง 	<p>สรุป</p> <ul style="list-style-type: none"> • พึ่งพาตนเอง บางระดับ • พึ่งพาตนเอง แบบมีเงื่อนไข • พึ่งพาตนเอง แบบมียุทธศาสตร์
---	---

หลักการทั่วไป คือ ประโยชน์สูงสุดของหลักเศรษฐศาสตร์ที่ว่า ควรหาจุดที่แกร่ง ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบซึ่งมีจุดแกร่งหรือสิ่งที่คนอื่นทำไม่ได้ และจุดหลักทั่วไป คือ หาจุดที่มีความเป็นเอกลักษณ์ที่เป็นลักษณะทั้ง 6 ที่แสดงถึงสิ่งที่พิเศษ เช่น สินค้าเรามีเอกลักษณ์ หรืออัตลักษณ์หรือไม่ซึ่งควรจะมีเพื่อให้เมืองมีจุดขาย ชุมชนที่พึ่งตัวเองก็ต้องระวังไม่ให้อ้ากับเมืองอื่น ๆ เหมือนโอทอปในประเทศไทย คือ ผลิตเหมือนกันหมดไม่มีความแตกต่าง ซึ่งต่างกับสินค้าหมู่บ้านในญี่ปุ่น ซึ่งแต่ละหมู่บ้านไม่เหมือนกันทำให้มีจุดขาย และหลักการเศรษฐศาสตร์สอนให้แลกเปลี่ยนกันเพราะไม่มีใครสามารถทำได้เองทั้งหมด เก่งอะไรทำสิ่งนั้น ผลิตสิ่งนั้นเอาไปขาย หรือแลกเปลี่ยนด้วยกลไกทางการตลาด ต้องเชื่อมโยงกับชุมชน และควรป้องกันความเสี่ยง เพราะบางอย่างควบคุมไม่ได้ เช่น เหตุการณ์สงครามของประเทศยูเครนกับประเทศรัสเซีย ทำให้ผลผลิตข้าวสาลีน้อยลงและไม่สามารถถลำเลี้ยงไปขายได้เพราะมีสงคราม หลายประเทศเกิดความเดือดร้อนจากราคาอาหารที่แพงขึ้นหรือน้ำมันของรัสเซียที่ส่งไปยุโรปจำนวนร้อยละ 40 เมื่อส่งออกเต็มที่ไม่ได้ ทำให้ราคาน้ำมันสูงกระเทือนระบบเศรษฐกิจทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ ระบบเศรษฐกิจแบบที่พึ่งพากันจะได้รับผลกระทบ นักเศรษฐศาสตร์เชื่อว่าการพึ่งพาตัวเองมี 3 รูปแบบ แบบที่หนึ่งพึ่งพาตัวเองบางระดับ แบบที่สองพึ่งพาตัวเองแบบมีเงื่อนไข และ แบบที่สามพึ่งพาตัวเองแบบมียุทธศาสตร์ การที่จะเข้าหมวดพึ่งพาตัวเองได้ทันทีต้องมีการออกแบบไว้ก่อนว่าจะพึ่งตัวเองได้อย่างไรเมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤต บางกรณีต้องเตรียมให้สามารถเดินทางได้ หรือค้าขายได้ เมื่อเกิดวิกฤตสามารถพึ่งพาตัวเองได้บางระดับ ความรุนแรงของวิกฤตจะบังคับให้ต้องพึ่งตัวเองเรื่องอะไรบ้างต้องประเมินให้ถูกต้อง ผู้นำต้องเตรียมการ ในเรื่องของอาหาร น้ำ และพลังงาน ตัวอย่างเมืองในญี่ปุ่น “มินามิซันริกุ” เกิดความเสียหายจากสึนามิ บ้านและสาธารณูปโภคเสียหายหมดชาวบ้านนำข้าวสารที่พอเหลืออยู่มารวมกันน้ำพอมีจากบ่อน้ำ นำกิ่งไม้ในป่ามาเป็นพลังงาน ทำข้าวปั้น 10,000 ชิ้นต่อวันเพื่อให้ทุกคนรอดชีวิต น้ำ อาหาร และพลังงานมีพอ เมืองนี้อยู่รอดได้ในยามวิกฤตเพราะอยู่ในสภาวะที่บางเรื่องพึ่งตัวเองได้ จึงควรพึ่งพาตัวเองบางระดับทุกระดับไม่ว่าหน่วยใหญ่หรือเล็ก แต่ไม่ใช่ทุกหน่วยทุกระดับต้องพึ่งตัวเองทั้งหมด

- ดร.ศุภิพร บุญบงการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้อำนวยการสำนักวิเทศน์สัมพันธ์สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา

หัวข้อ : Decoding the Future of Self - Sufficient Cities : ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง”

คำถามที่ 2 : ในฐานะที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาเกษตรกรรม ซึ่งก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความมั่นคงของการพัฒนาอย่างยั่งยืนอยากให้ช่วยอธิบายมิติของการพัฒนาเกษตรกรรมที่มีความสำคัญกับการเป็นเมืองพึ่งพาตนเอง

ผลผลิตทางการเกษตรที่ดีจำเป็นที่จะต้องเริ่มต้นจากเมล็ดพันธุ์ที่ดี มีคุณภาพ ซึ่งหนึ่งในภารกิจหลักของมูลนิธิชัยพัฒนา คือ ภารกิจทางด้านการเกษตร ปัจจัยที่สำคัญด้านการเกษตรนอกจากน้ำและดินที่มีคุณภาพ การมีพันธุ์พืชที่ดีให้เกษตรกรปลูกเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ซึ่งมูลนิธิชัยพัฒนาได้ตั้ง “ศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ” แห่งแรกที่จังหวัดเชียงราย และขณะนี้มีอยู่หลายจังหวัด เหตุผล คือ เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์สำรอง การพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ให้มีมูลค่าเพิ่ม มีคุณภาพที่ดี ในช่วงที่เกิดภัยพิบัติน้ำท่วมพื้นที่การเกษตรเสียหายมาก จึงช่วยเหลือเกษตรกรด้วยการแจกจ่ายเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตขึ้นภายในศูนย์ ซึ่งเรียกว่า “โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน” ที่สำรองพันธุ์ข้าวหอมมะลิไว้ใช้ยามประเทศประสบภัยธรรมชาติ ซึ่งการผลิตพันธุ์ข้าวหอมมะลิที่เรียกว่า “พันธุ์ข้าวหอมมะลิพระราชทาน 105” ทางมูลนิธิมีความตั้งใจในการผลิตพันธุ์ข้าวด้วยความประณีตไม่มีพันธุ์ข้าวอื่นเข้ามาเจือปน เป็นพันธุ์ข้าวหอมมะลิที่มีคุณภาพดีที่สุดในช่วงที่เข้ามาร่วมโครงการ ต้องจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานภายในกลุ่ม มีคณะกรรมการควบคุมคุณภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตั้งแต่การเตรียมแปลงนาจนถึงการเก็บเกี่ยว การปลูกต้องใช้วิธีการปักดำเท่านั้นเก็บเกี่ยวด้วยมือ ถ้าหากใช้รถเกี่ยวข้าวต้องเป็นรถที่สะอาด เพื่อป้องกันไม่ให้มีพันธุ์ข้าวอื่นเข้ามาปนเปื้อน โดยมูลนิธิชัยพัฒนาจะตรวจสอบพันธุ์ข้าวที่เก็บเกี่ยวจากแปลงนา ซึ่งเกษตรกรที่สามารถผลิตพันธุ์ข้าวที่ใกล้เคียงมาตรฐานพันธุ์ข้าวพระราชทานของมูลนิธิชัยพัฒนา จะได้รับค่าตอบแทนที่เพิ่มขึ้นจากราคาข้าวของกรมการค้าภายในเพื่อเป็นรางวัลให้เกษตรกร ซึ่งเป็นการต่อยอดชุมชนที่พึ่งพาตัวเองได้ด้วย

เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จกลุ่มนี้ปัจจุบันตั้งอยู่ที่ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ทั้งหมดมีอยู่ประมาณ 50 ครัวเรือน จากที่เคยเป็นชาวบ้านธรรมดาที่ปลูกข้าวทั่วไป พอเข้ามาร่วมโครงการได้ปลูกข้าวคุณภาพแบบพรีเมียมที่มีราคาสูง และได้ต่อยอดโดยการชุดบ่อน้ำเพราะว่าการปลูกข้าวต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก และเมื่อมีแหล่งน้ำเกษตรกรก็สามารถที่จะปลูกข้าวนอกฤดูการผลิตได้ โดยไม่ต้องรอน้ำฝน นอกจากนี้มูลนิธิชัยพัฒนายังสนับสนุนด้านอื่น เช่น เมล็ดพันธุ์ผัก พันธุ์ปลา ให้ทำการเกษตรแบบครบวงจร และเมื่อเกิดวิกฤต covid-19 ที่ผ่านมาเกษตรกรกลุ่มนี้สามารถที่จะอยู่ได้ด้วยตนเอง เป็นชุมชนที่พึ่งพาตนเองด้วยการทำเกษตรเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ไม่จำเป็นที่จะต้องพึ่งพาปัจจัยจากภายนอกเพราะการทำเกษตรแบบผสมผสาน คือ การปลูกหลาย ๆ อย่างภายในแปลงของตนเอง มีกิจกรรมทางการเกษตรที่หลากหลายเรียกได้ว่า “ในน้ำมีปลาในนามีข้าว” อย่างแท้จริง ดังนั้นทั้ง 50 ครัวเรือนจึงพร้อมอยู่ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น

และเห็นว่าในเมืองใหญ่ไม่จำเป็นที่จะละทิ้งภาคเกษตรแต่กลับมาทำเกษตรแบบพึ่งพาตนเองได้ด้วยซ้ำ จะเห็นว่าในชนบทผู้คนอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ทุกคนรู้จักกันหมดช่วยเหลือกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่สมบูรณ์ แต่เมื่อมองกลับมาในเมืองใหญ่คอนโดมิเนียมตึกเดียวกัน ไม่มีใครรู้จักกันต่างคนต่างอยู่ ซึ่งขณะนี้เห็นได้จากสื่อต่าง ๆ ว่ามีเทรนด์ใหม่ขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นการทำแปลงเกษตรบนดาดฟ้าอาคาร การปลูกผักในห้องพักอาศัยจึงเกิดแนวคิด คือ พอปลูกผักมาขายได้เงิน นอกจากนั้นยังสามารถแบ่งปันให้กับคนในที่ทำงานเดียวกัน หรือให้กับคนที่พักอาศัยอยู่ที่เดียวกัน ซึ่งตอนนี้ไม่ใช่ประเทศไทยเพียงประเทศเดียวแต่มีหลายประเทศที่พยายามเปลี่ยนพื้นที่ในเมืองให้เป็นพื้นที่สีเขียว ชนิดที่เรียกว่าบริโกลด์ มีหลายประเทศที่พยายามทำสมาร์ทซิตี้ มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการทำการเกษตรผลิตอาหารให้กับประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในเมือง ซึ่งมองได้ว่าเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ดีมากในเรื่องของการพัฒนาคนให้สามารถพึ่งพาตนเองในมิติของชุมชนชนบท และชุมชนเมืองบนพื้นฐานของการทำเกษตรกรรม และบนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

● ศ.ดร.สุชัยวีร์ สุวรรณสวัสดิ์

ประธานมูลนิธิโรงพยาบาลพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารในพระสังฆราชูปถัมภ์

หัวข้อ : Decoding the Future of Self - Sufficient Cities : ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง”

คำถามที่ 2 : ในมุมมองของอาจารย์โครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคเมืองเพื่อไปสู่เป้าหมายของเมืองพึ่งพาตนเองควรมีเครื่องมือและแนวทางอย่างไรบ้าง

โครงสร้างพื้นฐาน คือ กายภาพ เมืองที่พึ่งพาตัวเองได้เป็นเมืองที่มีครบทุกอย่างในบริเวณที่สามารถเดินทางได้ ไม่เครียด สิ่งที่สำคัญสำหรับเมือง อันดับหนึ่ง คือ สาธารณูปโภคในเรื่องของการเดินทาง ทุกเมืองถนนต้องดีเพราะถนนเป็นสาธารณูปโภคที่สำคัญที่สุด ควรทำให้ระบบเครือข่ายถนนนั้นสามารถเชื่อมโยงได้จริง ทำให้ระบบเครือข่ายถนนเดินทางโดยปลอดภัย ไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ ระบบไฟเขียวไฟแดงมีการจัดการด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ และสามารถใช้รถเมล์เดินทางบนถนน อันดับสอง คือ เรื่องของความปลอดภัยของฟุตบอลทางเท้า เพราะว่าทุกเมืองที่พึ่งพาตัวเองได้ การเดินทางเป็นสิ่งที่สำคัญ กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่มีอุปสรรคมากมายเสี่ยงต่อการหกล้ม หรือมีรถจักรยานยนต์วิ่งบนทางเท้า อันดับสาม คือ พื้นที่สีเขียว เมืองใหญ่ที่ดินมีราคาสูงจะทำพื้นที่สีเขียวอย่างไรให้ประสบความสำเร็จ และทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ เห็นว่าพื้นที่สีเขียวสามารถทำได้ในทุกอาคารต้องทำให้เป็นส่วนหนึ่งของเมืองที่ทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น ส่วนสาธารณูปโภคเกี่ยวกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ระบบ Wi-Fi hotspot ต้องมีให้ทุกคนสามารถได้ใช้บริการได้ สามารถทำงานที่ใดก็ได้ สามารถเรียนรู้ที่ใดก็ได้ ห้องเรียนมีอยู่ทุกที่ นี่คือการสร้างพื้นฐานที่ปัจจุบันเป็นสิ่งจำเป็นที่เมืองกรุงเทพมหานคร และเมืองใหญ่อื่น ๆ ทั่วโลกจำเป็นต้องมี

● ดร.สวณิตย์ บุญญาสุวัฒน์

กรรมการคณะกรรมการ BCG Model สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

หัวข้อ : Decoding the Future of Self - Sufficient Cities : ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง”

คำถามที่ 2 : ปัจจุบันนี้หลายประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญกับแนวทางการพัฒนาแบบ BCG ในมุมมองของ BCG คิดว่าอะไรคือปัจจัยสำคัญในการที่ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาให้กับประเทศไทยได้ ปัจจัยที่จะขับเคลื่อน มี 2 ระดับ

ระดับที่หนึ่ง คือ ระดับนโยบายของทางภาครัฐ เพราะนโยบายของปีซีจีออกมาหลากหลาย ภาคเอกชนมีการดำเนินงาน มีตัวอย่างโครงการต่าง ๆ แต่กฎกติกาบางอย่างที่อาจจะยังไม่ได้ปลดล็อก BCG เป็นเรื่องใหม่ของประเทศอาจยังไม่มีนโยบายรองรับ จึงขอให้ภาครัฐมีการบูรณาการเป็น one stop BCG ในเรื่องของนโยบายต่าง ๆ เพราะแต่ละกระทรวงมีนโยบายค่อนข้างแตกต่างกัน เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีนโยบายในเรื่องสิ่งแวดล้อม กระทรวงพาณิชย์เป็นเรื่องของการซื้อขาย ในเรื่องของมาตรฐานอุตสาหกรรมหรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ BCG เป็นเรื่องของกระทรวงอุตสาหกรรม หรือแม้กระทั่งเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่จะมาช่วยสนับสนุนส่งเสริมก็เป็นเรื่องของกระทรวงการคลัง จึงขอให้มีการบูรณาการระดับนโยบายเพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงต่าง ๆ เป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จที่ทำให้เรื่องนี้ผลักดันไปได้ในระดับประเทศได้เร็วขึ้น รวมถึงเรื่องของการสนับสนุนงบประมาณไม่ว่าจะเป็นสิทธิประโยชน์หรือแม้กระทั่งเรื่องของการส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรม

ระดับที่สอง คือ ระดับปฏิบัติการ มี 2-3 เรื่องที่เห็นว่าน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญในเรื่องของ BCG เรื่องที่หนึ่ง เป็นเรื่องของนวัตกรรมซึ่งรัฐบาลมีกระทรวงที่สนับสนุนเรื่องนี้อยู่ ค่อนข้างชัดเจนเป็นรูปธรรม แต่ควรให้มีความเชื่อมโยงกันและมีแพลตฟอร์มต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในนวัตกรรมต่าง ๆ เรื่องที่สอง เป็นเรื่องของการทำงานที่เป็นความร่วมมือกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงภาคประชาสังคม โครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมีความเชื่อมโยงกันให้มากที่สุดตั้งแต่ระดับปฏิบัติการ การสร้าง ecosystem เหล่านี้ควรจะมี และเรื่องสุดท้ายสำคัญอย่างมาก คือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลโดยให้มีศูนย์กลางของข้อมูลระดับปฏิบัติการเพื่อที่คนรุ่นใหม่อย่างพวก startup สามารถนำข้อมูลไปใช้ศึกษาในการทำธุรกิจได้โดยไม่ต้องเริ่มต้นจากศูนย์จะทำให้ BCG เกิดขึ้นเร็ว ถ้านำนโยบายจากทุกภาคส่วนมาบูรณาการเป็นข้อมูลกลางของประเทศให้ทุกคนเข้าถึงได้ง่ายไม่ว่าจะเข้าถึงสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ การสนับสนุนทางการเงิน การสนับสนุนอินโนเวชั่น ดังนั้น ปัจจัยสู่ความสำเร็จหลักจะแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับนโยบาย เป็นเรื่องของที่ภาครัฐจะต้องขับเคลื่อนให้ได้ และ ระดับปฏิบัติการ เป็นภาคเอกชนนำร่อง แต่ควรมีความร่วมมือในภาพกว้างเพื่อที่จะขยายผลเรื่องพวกนี้ให้เกิดขึ้นโดยเร็ว

- ผศ.ดร.นิรมล เสรีสกุล

ผู้อำนวยการศูนย์ออกแบบและพัฒนาเมือง (UDDC)

หัวข้อ : Decoding the Future of Self - Sufficient Cities : ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง”

คำถามที่ 3 : ในมุมมองการพัฒนาเมืองเพื่อไปสู่เป้าหมายของเมืองพึ่งพาตนเองควรมีเครื่องมือหรือมาตรการทางผังเมืองและแนวทางสนับสนุนอย่างไร

สำหรับ Self – Sufficient Cities หรือว่าเมืองสมบูรณ์ในตัวเอง หมายถึง เมืองที่มีทุกอย่าง เมืองระยะละแวกบ้าน ซึ่งสามารถเดินทางไปถึงที่เรียน ที่ทำงาน สวนสาธารณะ โดยการเดินทางที่ไม่ไกล ระยะทางอยู่ที่ 15 นาที ตามแนวคิดเมือง 15 นาที ตัวอย่างการนำไปสู่การปฏิบัติจริง คือ สวน 15 นาที เป็นหนึ่งในบริการสาธารณะของภาครัฐซึ่งไม่ว่าจะเป็นปารีสหรือกรุงเทพมหานคร ก็ต้องใช้ข้อมูลในการทำความเข้าใจ เพื่อที่นำมากำหนดยุทธศาสตร์ และวิธีการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

- ศ.ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์
ประธานสถาบันการสร้างชาติ (NBI)

หัวข้อ : Decoding the Future of Self - Sufficient Cities : ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง”

คำถามที่ 3 : สถานการณ์โลกปัจจุบันนี้มีความเปราะบางมีความก็ผันผวนทางด้านความมั่นคงและประเด็นทางสิ่งแวดล้อม จากนั้นไปการบริหารจัดการเมืองเพื่อไปสู่เป้าหมายของเมืองพึ่งพาตนเอง ควรจะมีเครื่องมือและแนวทางอย่างไร

โลกมีความเปราะบางและผันผวน ไม่ว่าจะเป็นวิกฤตความมั่นคง เช่น สงครามระหว่างประเทศรัสเซียและประเทศยูเครน และประเด็นสิ่งแวดล้อม โลกร้อน น้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำแข็งขั้วโลกละลาย ซึ่งเป็นบริบทของโลกมีผลต่อประเทศไทย การจัดการเมืองพึ่งพาตนเองนั้นควรใช้เครื่องมือและแนวทางอย่างไรในโลกที่เปราะบางและผันผวน จึงขอเสนอแนวทาง คือ

3.1 เศรษฐกิจกระแสกลาง (Mid-Stream Economy) (ต่อ)

- ไนยามวิกฤต
 - มี Switching Policy
 - จากใกล้เสรียามปกติ → พึ่งตนเองทันทีเมื่อเกิดวิกฤต เช่น
 - ✓ ขาดแคลนอาหารในโลก
 - ✓ สงครามโลก ฯลฯ
 - สามารถพึ่งตนเองในปัจจัยอยู่รอด
 - ✓ ช่วยคนในประเทศรอดให้ยามวิกฤต
 - ✓ ไม่ต้องพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก

1. เศรษฐกิจกระแสกลาง : (Mid - Stream Economy) คือ เศรษฐกิจเสรีบนฐานพึ่งตนเองเป็นปัจจัยในการอยู่รอด หมายความว่า เตรียมพร้อมให้ประเทศพึ่งตนเองได้ ทั้งยามปกติหรือยามวิกฤต ต้องไร้รอยต่อ รอยกระเพื่อม เหมือนกดสวิตซ์ได้เมื่อมีวิกฤตจึงกดสวิตซ์เปลี่ยน ยามปกติก็กดสวิตซ์กลับ ควรเตรียมตัวให้พร้อมในการพึ่งตัวเองเฉพาะเรื่องสำคัญ เช่น อาหาร น้ำ พลังงาน ซึ่งควรเป็นพลังงานแสงอาทิตย์ที่ใช้เทคโนโลยีแสงอาทิตย์มาเป็นต้นทุนในการผลิตพลังงาน และประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้เปรียบเพราะมีแสงอาทิตย์อยู่ตลอดปี ฉะนั้น พลังงานประเภทน้ำมันที่นำเข้าประเทศไทยปีละหลายแสนล้านบาท จะทำให้ประเทศไทยเสียเงินตราเงินทุนสำรอง เนื่องจากประเทศไทยไม่มีน้ำมันมาก ปัจจัยเรื่องพลังงานต้องพึ่งตัวเองให้ได้ ระบบอาหารต้องไม่หยุดชะงักและเพียงพอ เช่น ประเทศสิงคโปร์ที่ผลิตอาหารได้น้อยแต่พยายามผลิตมากขึ้น โดยการสร้างฟาร์มด้วยการปลูกพืชบนตึกสูงสำหรับประเทศสิงคโปร์ที่ไม่มีที่ดินมากพอ ทำให้ประเทศสิงคโปร์ถ้ามีสงครามแล้วเพื่อนบ้านไม่ช่วยจะเป็นเรื่องลำบาก จึงต้องผูกมิตรกับประเทศไทยเพื่ออย่างน้อยมีโอกาสช่วยประเทศสิงคโปร์ ประเทศสิงคโปร์พึ่งตัวเองไม่ได้เพราะมีที่ดินน้อยเศรษฐกิจไม่ได้ตั้งอยู่บนเกษตรกรรม จึงต้องมีความระมัดระวังมาก อีกทั้ง น้ำจืดก็มีน้อยมากซึ่งต้องต่อท่อมาจากประเทศมาเลเซีย ปัจจุบันประเทศสิงคโปร์จึงไม่ต้องการพึ่งประเทศอื่นเพื่อไม่ให้เกิดการขัดแย้งระหว่างประเทศ จึงซื้อเทคโนโลยีในการกลั่นน้ำทะเลมาเป็นน้ำจืด โดยมีหลักคิดให้สามารถพึ่งพาตัวเองได้และปลอดภัยขึ้น ดังนั้น ควรทำให้ประเทศไทยเสรียามปกติ และพึ่งตัวเองให้อยู่รอดยามวิกฤติ หมายถึง แนวคิดเปิดเสรีตามกระแสโลกบนจุดแกร่งของประเทศ พึ่งตัวเองให้ได้ตลอดเวลา และถ้าเหลือสามารถนำไปขายได้ ถ้าทำปัจจัยอยู่รอดแบบนี้ได้จะเป็นแนวคิด เป็นเครื่องมือ แนวนโยบาย แนวทางที่ฉลาด แนวคิด Switching จึงมีความสำคัญมาก

3.1 เศรษฐกิจกระแสกลาง (Mid-Stream Economy) (ต่อ)

- วัตถุประสงค์ : สร้างหลักประกันความอยู่รอดให้ประชาชน
- เมื่อประเทศประสบวิกฤตที่รุนแรง
- ประชาชนได้รับการประกัน → มีปัจจัยอยู่รอดเพียงพอ
 - ✓ เช่น อาหาร น้ำ ยา รักษาโรค ฯลฯ เพียงพอตลอดช่วงวิกฤต
 - ✓ คนจะไม่อดอยาก ไม่หิวโหย ไม่ต้องเสียชีวิต

Switching Policy มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหลักประกันความอยู่รอดให้ประชาชน ในยามวิกฤติที่รุนแรงก็อยู่รอดได้ มีปัจจัยอยู่รอดเพียงพอ สามารถพึ่งตนเองทันทีเมื่อเกิดวิกฤต เช่น ขาดแคลนอาหารในโลก สงครามโลก ฯลฯ คนในประเทศก็สามารถอยู่รอดได้ในยามวิกฤต ไม่ต้องพึ่งพิงความช่วยเหลือจากภายนอก คนไม่อดอยาก ไม่หิวโหย ไม่ต้องเสียชีวิต

3.2 สัญญาประชาคมใหม่ Big Civil Society

ความสามารถในการจัดการวิกฤตมีจำกัด

1) Big Government

- ประสิทธิภาพต่ำเนิ่นการ
- เสี่ยงคอร์รัปชัน ผลประโยชน์ทับซ้อน
- เทอะทะ, กฎระเบียบมาก, Silo
- one-size-fits-all, เหยื่องแห
- ไม่เข้าใจ ปัญหา & บริบทท้องถิ่น
- ดูแล ไม่ทั่วถึง

2. สัญญาประชาคมใหม่ : (Big Civil Society) มีการสร้างทฤษฎีสัญญาประชาคมใหม่ขึ้นมาแทนประชาคมแบบเดิมที่ไม่เหมาะกับโลกที่เปลี่ยนไป หรือที่เรียกว่า Big Society จากความสามารถในการจัดการวิกฤตมีจำกัด ทำให้มีการสลับผลัดเปลี่ยนกัน 2 เรื่อง คือ Big Government และ Big Business รัฐบาลใหญ่กับธุรกิจใหญ่ Big Government หมายความว่า ภาครัฐบาลเป็นผู้จัดการ เช่น มีการเก็บภาษีมาก มีค่าใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินมาก โดยทำแทนประชาชนเป็นส่วนใหญ่ คือ รัฐบาลใหญ่โดยมีตัวแทน คือ พรรคการเมือง

ที่เชื่อเรื่องการโอนเอียงทางรัฐบาลและมีการแทรกแซงมาก ซึ่งจะมีแนวคิดแบบนี้ทุกประเทศ ประเทศประชาธิปไตย จะมีสองแนวคิด คือ พรรคที่ 1 พรรคการเมืองที่คิดว่ารัฐบาลต้องทำงานมาก เรียกว่า รัฐบาลใหญ่ เช่น America Democrat Party ซึ่งมีแนวนโยบายการดูแลประเทศแบบรัฐบาลใหญ่ รัฐบาลจะเก็บภาษีมากขึ้น มีงบประมาณแผ่นดินมาก รัฐบาลนำเงินมาลงทุนและนำมาใช้จ่ายมาก เวลาวิกฤตเศรษฐกิจก็จะแทรกแซงมาก เพราะมีเงินอยู่ที่รัฐบาลมากแต่มีความเสี่ยงในการคอร์รัปชัน จากผลประโยชน์ที่ทับซ้อน และพอรัฐบาลใหญ่มาก ก็จะมีการจ้างงานและจ้างข้าราชการมาก มีโปรเจกมาก การลงทุนโดยรัฐบาลมากซึ่งจะเกินพอดี พอมีการเปลี่ยนรัฐบาลก็เกิดความไม่ไว้วางใจ ทำให้มีกฎระเบียบที่มากขึ้นบางครั้งทำให้ล่าช้า ต่างคนต่างมี อำนาจจักรตัวเอง กระทรวง กรม กองเป็นอำนาจจักรของตัวเอง จึงเกิดระบบแยกประเภทพนักงานต่าง ๆ บางครั้ง ไม่สามารถออกนโยบายโดยคิดถึงประชาชนกลุ่มเล็ก ๆ ได้ จึงมีการทำนโยบายแบบเหวี่ยงแห (One-Size-Fits-All) โดยใช้นโยบายเดียวครอบคลุมทั้งหมด ซึ่งได้ประโยชน์ไปบ้างไม่ได้บ้าง เนื่องจากประชาชนแต่ละจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน มีบริบทแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกัน มีปัญหาและความเข้าใจปัญหาแตกต่างกัน ดังนั้น การมีนโยบาย ที่เหมือนกันทุกกลุ่มเพื่อให้ดูว่าเท่าเทียมกันจึงเกิดความขาดตกบกพร่อง เพราะไม่สามารถเจาะจงและไม่สามารถ ดูแลให้ทั่วถึงทุกอำเภอ หมู่บ้าน หรือตำบลได้ รัฐบาลใหญ่จึงทำให้มีปัญหาและมีผลประโยชน์ทับซ้อนบางเรื่อง รัฐบาลอำนาจเข้าไปแทรกแซงระบบเศรษฐกิจได้ เมื่อระบบเศรษฐกิจมีปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำก็เพิ่มงบประมาณ เพื่อนำเงินเข้าไปในระบบให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจโรคโควิด 19 ทำให้รัฐมีการจำกัดมากขึ้น รัฐบาลก่อนหน้าเพื่อมากระตุ้นเศรษฐกิจ เกิดหนี้สาธารณะมากขึ้น ต้องนำเงินอนาคตมาใช้ ซึ่งต้องใช้หนี้ในอนาคต

1) Big Government (ต่อ)

Covid ทำให้รัฐกิจ จำกัดมากขึ้น

- รัฐบาลก่อนหน้า → กระตุ้นเศรษฐกิจ
- หนี้สาธารณะ ไกลเต็มเพดาน
- ต้องใช้หนี้ในอนาคต

แนวทางที่ 2 ตรงกันข้ามกับพรรคที่เห็นว่าต้องให้ภาคธุรกิจใหญ่ หรือ Big Business พรรคที่เห็นว่า ธุรกิจขนาดใหญ่เป็นใหญ่ เช่น พรรค Republican ของอเมริกา หรือพรรคอนุรักษนิยมของอังกฤษ ซึ่งพรรค ที่มีลักษณะนี้จะสนับสนุนธุรกิจขนาดใหญ่ ให้นักธุรกิจเป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อนประเทศ รัฐบาล จะสร้างระเบียบ กติกาที่ส่งเสริมและไม่แทรกแซงภาคธุรกิจ โดยการลดภาษี หรือมีนโยบายในเรื่อง Public

Private Partnership (PPPs) ซึ่งคือการทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการร่วมลงทุนเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่จำนวนมาก คือ ภาคธุรกิจเป็นผู้นำ ภาครัฐเป็นผู้เสริมและช่วยอำนวยความสะดวกให้กับภาคธุรกิจ

➤ **Big Civil Society: เห็นบทบาทภาคประชาสังคม ชุมชน**

ข้อดี	ข้อเสีย
<ul style="list-style-type: none"> • มีอุดมการณ์ • เข้าใจปัญหา & รู้จักท้องถิ่น • ทำงานภายใต้ความจำกัด • ระดม ทรัพยากร & อาสาสมัคร 	<ul style="list-style-type: none"> • ขาดเงินทุน • ขาดบุคลากร • ขาดความรู้และเทคโนโลยี

สำหรับแนวทางที่ 3 คือ Big Civil Society ภาคประชาสังคมของประชาชนเป็นใหญ่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญอย่างมากที่ควรทำให้เกิดขึ้นในประเทศไทย ประชาสังคมที่เป็นประชาสังคม เช่น ชุมชน มหาวิทยาลัย มูลนิธิ สมาคม หน่วยงานที่ไม่ได้ใช้อำนาจรัฐและไม่ได้ค้ากำไร ถือว่าประชาสังคมควรทำให้ประชาสังคมมีบทบาทมากขึ้นเพราะบุคคลเหล่านี้มักจะเข้าใจปัญหาของประชาชน เข้าใจท้องถิ่น และทำงานอย่างมีระเบียบแบบแผนไม่มีกฎเกณฑ์มากเกินไป ข้อจำกัดในเรื่องกฎระเบียบและกฎหมายต่าง ๆ มีน้อย นอกจากเรื่องระดมทรัพยากรแล้วก็เป็นเรื่องอาสาสมัคร โดยการระดมคน ระดมเงิน และระดมทรัพยากร แต่มีข้อเสีย เช่น ขาดเงินทุน ขาดบุคลากร ขาดความรู้และเทคโนโลยี เนื่องจากไม่ได้มีการผลิตเอง ไม่มีทุนไปซื้อเทคโนโลยี ฉะนั้นถ้าต้องการอนาคตที่ดีต้องทำให้ประเทศไทยเป็นสังคมใหญ่ชุมชนยั่งยืนด้วยตัวเองจึงจะอยู่รอด โดยการสนับสนุนประชาสังคมให้ประชาสังคมเข้าไปมีส่วนร่วมในรัฐกิจ และรัฐกิจคอยหนุนและเอื้ออำนวย เช่น ผลักดันกฎหมายเพื่อรองรับเรื่องวิสาหกิจเพื่อสังคมซึ่งจำเป็นต้องมีการปรับแก้กฎหมาย เนื่องจากการทำธุรกิจทั่วไปบริษัทจะเสียภาษีโดยคิดจากผลกำไรของบริษัท ในขณะที่มูลนิธิหรือสมาคมจะต้องเสียภาษีโดยคิดจากรายได้จากการขายสินค้าและบริการ ซึ่งเห็นว่าบริษัทจะเสียภาษีที่น้อยกว่า ดังนั้น จึงควรปรับแก้กฎหมายเพื่อเอื้ออำนวยให้เกิดวิสาหกิจเพื่อสังคม แต่ปัจจุบันดีขึ้นจึงทำให้มีโอกาสที่จะเกิดภาคประชาสังคมเป็นใหญ่มากขึ้น รัฐบาลที่ดีจึงควรทำกติกา และทำกฎหมายที่ดีเพื่อส่งเสริมให้ประชาสังคมมากขึ้น โดยเน้นบทบาทของประชาสังคมให้มีความสำคัญมากกว่ารัฐกิจ และธุรกิจ

➤ Big Civil Society: เห็นบทบาทภาคประชากิจ ชุมชน

ตัวอย่าง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

- เครือข่าย อสม. นับล้านคนทั่วประเทศ เป็นคำตอบ
- ช่วงวิกฤตโควิด ค้นหาผู้ติดเชื้อ & ควบคุมการระบาด
- สร้างความเข้าใจประชาชน ชักชวนลงชื่อฉีดวัคซีน

ตัวอย่างของภาคประชากิจในประเทศไทย เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งเป็นโครงการที่ดีของกระทรวงสาธารณสุข โดยการสร้างเครือข่าย อสม. นับล้านกว่าคนเพื่อเข้ามาดูแลประชาชนที่มีอาการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ ในหมู่บ้านเมื่อเกิดสถานการณ์โควิดจึงมี อสม. อยู่ทุกพื้นที่โดยเฉพาะชนบท ในเมืองก็มีบ้างพอสมควร อสม. จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญ เพราะสามารถค้นหาผู้ติดเชื้อและควบคุมการระบาดได้ดี มีการสร้างความเข้าใจให้ประชาชน ชักชวนให้ลงชื่อฉีดวัคซีนและให้ความเข้าใจต่าง ๆ กับประชาชน

3.3 เกษตรบูรณาการ

เกษตรบูรณาการ: Standard Model

- บูรณาการการผลิตให้มีรายได้ต่อเนื่อง : ทุกวัน ทุกสัปดาห์ ทุกเดือน ทุกฤดูกาล ตลอดปี
- บูรณาการการผลิตทุกระยะ: สั้น กลาง ยาว
- บูรณาการทุกกิจกรรมการเกษตร: กสิกรรม (นา ไร่ สวน) – ปศุสัตว์ – ประมง

3. เกษตรบูรณาการ : (Standard Model) ต้องบูรณาการเกษตรซึ่งมีการทำงานแบบแยกส่วน โดยบูรณาการการผลิตให้เกษตรกรมีรายได้ต่อเนื่องตลอดปี ให้มีการผลิตทุกระยะ ทั้งระยะสั้น กลาง ยาว ทุกกิจกรรมการเกษตร บูรณาการตั้งแต่กสิกรรมจนถึงปศุสัตว์ กสิกรรม เช่น นา ไร่สวน การปศุสัตว์ เช่น ประมง นำมาบูรณาการเข้าหากัน หรือเรียกว่า “บูรณาการเกษตร”

3.3 เกษตรบูรณาการ: Standard Model (ต่อ)

- บูรณาการตลอด Supply Chain: ต้นน้ำ – กลางน้ำ – ปลายน้ำ (วัตถุดิบ เมล็ดพันธุ์ → ตลาด)
- บูรณาการตลอด Smiling Curve: Concept/R&D-Branding-Design-Manufacturing-Distribution-Marketing-Sale/After Servicesตลาด)
- บูรณาการทุก Sector : เกษตร-อุตสาหกรรม-บริการ: แปรรูป, agro-tourism, บริการความรู้เกษตร

ซึ่งการบูรณาการการผลิตตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำ ตั้งแต่วัตถุดิบเมล็ดพันธุ์ จนถึงตลาด เรื่องการบูรณาการตลอด Smiling Curve ตั้งแต่ Concept ในการวิจัย และการวิจัยพัฒนา (R&D) การสร้างแบรนด์ (Branding) การออกแบบ (Design) การผลิต (Production) จนถึงการซื้อขายทางการค้า การกระจายตลาด การขายและหลังการขาย ต้องบูรณาการเกษตร และบูรณาการทุกภาคเกษตรกับอุตสาหกรรมบริการ ซึ่งการที่จะบูรณาการให้เข้าหากัน คือ นำเอาวัตถุดิบทางการเกษตรมาแปรรูปโดยเกษตรอุตสาหกรรมแล้วนำมาใช้ประโยชน์ในภาคบริการ เช่น การท่องเที่ยว ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ท่องเที่ยวในฟาร์ม บริการบ้านพักสำหรับพักผ่อน และมีอาหารมือเข้าบริการในชนบท หมู่บ้านเกษตรบริการให้ความรู้เกษตรกรไทย เป็นต้น จึงเป็นเครื่องมือที่สามารถพึ่งพาตัวเองได้ง่ายขึ้น

3.3 เกษตรบูรณาการ: Standard Model (ต่อ)

- Share ความเสี่ยง และผลประโยชน์: แต่ละคนปลูกคนละชนิด นำผลผลิตมาแบ่งกัน upside gain, downside risk, Circular-cyclic dependency
- Triple zero waste: เอาเศษเหลือทิ้งมาทำปุ๋ย อาหารสัตว์ พลังงานผลิตภัณฑ์
- Active & Passive Income: เช่น การลงทุนด้วยแรงงาน ธนาคารปลามา

กระจายความเสี่ยงและผลประโยชน์กัน โดยให้เกษตรกรกระจายความเสี่ยงและผลประโยชน์กัน ซึ่งแต่ละคนอาจจะปลูกพืชกันคนละชนิด แล้วนำผลผลิตมาแบ่งปันกัน ทำให้มีประโยชน์รับความเสี่ยงและรับประโยชน์ร่วมกัน จากการขึ้นลงของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งมีข้อเสนอเรื่อง Triple zero waste ก็คือ การทำให้กากเป็นศูนย์ เช่น นำเศษอาหารที่เหลือทิ้งมาทำปุ๋ย ทำปุ๋ยเสร็จก็นำมาใส่พืช มาทำอาหารสัตว์

มาเป็นพลังงาน มาเป็นผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ให้เกษตรกรที่ลงทุนด้วยแรงงานและสมองโดยไม่ต้องออกแรงมาก เช่น ทำให้ชาวบ้านมีทุนสามารถก่อตั้งทุนของตัวเองได้ กรณีตัวอย่างโรงเรียนของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชที่จังหวัดน่าน เป็นหมู่บ้านชาวเขามิปัญหามาก สถาบันการสร้างชาติจึงเสนอแนวคิดให้นำปาล์มที่มีชื่อเสียงโด่งดังในแม่น้ำมาเพาะเป็นธนาคารปาล์ม เป็นการทำให้ชาวเขานำสิ่งที่มีในท้องถิ่นมาเป็นรายได้สามารถพึ่งพาตนเองได้

3.4 Model นิเวศวิทยายังยืนสมบูรณ์

การสร้างความยั่งยืนให้กับระบบนิเวศ

- Model นิเวศวิทยายังยืน → 1 ไร่ zero waste (1z)
- Model นิเวศวิทยายังยืนแท้ → 2 ไร่ zero waste of zero waste (2z)
- Model นิเวศวิทยายังยืนสมบูรณ์ → 3 ไร่ zero waste of zero waste of zero waste (3z)

4. Model นิเวศวิทยายังยืนสมบูรณ์ คือ การสร้างความยั่งยืนให้กับระบบนิเวศ ซึ่งขอเสนอ Model นิเวศวิทยายังยืน Zero waste, Zero waste of Zero waste, Zero waste of Zero waste of Zero waste คือ แนวคิดแบบ 3 น (3 Z) ที่เป็นโมเดลแบบสามห่วง ซึ่งไม่ใช่ 1 ชั้น 2 ชั้น 3 ชั้น ห่วงไม่มีวันขาด และเป็นความสมบูรณ์ในเรื่องของความยั่งยืนชุมชน ซึ่งในช่วงปกติใช้ทรัพยากรมาก และช่วงวิกฤติต้องใช้ทรัพยากรทุกอย่างให้เกิดประโยชน์

ยามปกติ
✓ มีทรัพยากรจำนวนมากให้ใช้ประโยชน์

ยามวิกฤติ
✓ ต้องใช้ทรัพยากรทุกอย่างให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5. พัฒนาชุมชนเมืองหน้าอยู่ 12 มิติ คือ ทำให้ชุมชนเมือง ชุมชนชนบทหน้าอยู่ด้วย 12 มิติ คือ 1.สุขสะอาด 2.สุขสงบ 3.สุขสะอาด 4.สุขสบาย 5.สุขอนามัย 6.สุขสำราญ 7.สุขสวยงาม 8.สุขสมอง สร้างสรรค์ 9.สุขสีชา 10.สุขสืบสานวัฒนธรรม 11.สุขจิต 12.สุขสัมพันธ์ มีตัวอย่าง 24 ชุมชนในแถบ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะเป็นการพัฒนาชุมชนเมืองในบางมิติ แต่ละแห่งมีมิติที่ไม่เหมือนกัน เพื่อนำกรอบความคิด วางไว้ในชุมชนของตัวเองที่ยั่งยืน และมีความสุขด้วยชุมชนที่ยั่งยืนของตัวเอง

3.5 พัฒนาชุมชนเมืองหน้าอยู่ 12 มิติ (ต่อ)

- ชุมชนที่ถูกสร้างครบถ้วน 12 มิติ
- เป็นต้นแบบการสร้างชุมชนอื่น

SSC เช่นกัน

- เวลาปกติ → พัฒนาให้ครบถ้วน 12 มิติ
- ยามวิกฤต → พึ่งตนเองได้ในมิติเหล่านี้

12 มิตินี้มีแนวคิดที่ตีพิมพ์ในต่างประเทศเรื่องพัฒนาชุมชนว่าช่วงปกติพัฒนาครบ 12 มิติ และช่วงวิกฤต ให้พึ่งตัวเองในบางมิติ ซึ่งถ้าทำแบบนี้เชื่อว่าจะยั่งยืนได้ด้วยตัวเองอย่างแท้จริง

- ดร.ศุภพร บุญบังการ จุฬารัตน์
ผู้อำนวยการสำนักวิเทศน์สัมพันธ์สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา

หัวข้อ : Decoding the Future of Self - Sufficient Cities : ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง”

คำถามที่ 3 : จากสถานการณ์โควิด 19 ที่ผ่านมามีประชากรหลายส่วนอพยพกลับถิ่นฐาน บางส่วนขาดรายได้แล้วก็กลับไปเริ่มต้นใหม่ในถิ่นฐานเดิม ท่านมองว่าจะสามารถสร้างเมืองพึ่งพาตนเอง สำหรับคนกลุ่มนี้ได้อย่างไร

เมื่อมีหลายคนที่ย้ายถิ่นฐานไปแล้วและต้องการกลับไปทำเกษตรกรรม หลายคนมองว่าเกษตรกรรม เป็นทางเลือกทางรอด เมื่อกลับถิ่นฐานไปแล้วคิดจะทำเกษตรเริ่มสร้างสิ่งที่พึ่งพาตัวเองได้ สำหรับคนกลุ่มนี้ ต้องเริ่มจากตัวเองก่อน คือ ต้องระลึกว่าแต่ละคนมีต้นทุนไม่เท่ากัน ดังนั้นสิ่งแรกสำหรับคนกลุ่มนี้จึงต้อง ประเมินศักยภาพของตนเองก่อน โดยมีปัจจัยที่จะต้องนำมาประเมิน ดังนี้ ปัจจัยที่ 1 มีที่ดินหรือไม่และมีขนาด พื้นที่เท่าใด สามารถปลูกอะไรได้บ้าง เป็นดินประเภทใด และเมื่อมีที่ดินแล้ว ปัจจัยที่ 2 น้ำ ในแปลงนามีน้ำหรือไม่ มีแหล่งน้ำธรรมชาติเพียงพอหรือไม่ ถ้าไม่พอต้องขุดสระเพิ่มหรือไม่ ถ้าขุดสระแล้วมีปริมาณน้ำมากน้อย เพียงใด และเมื่อรู้ปริมาณน้ำแล้วต้องดูว่าจะปลูกอะไรดี พืชแต่ละอย่างก็ต้องการน้ำไม่เหมือนกัน ต้องการดิน ไม่เหมือนกัน ต้องดูว่าปัจจัยต่าง ๆ เอื้ออำนวยกันหรือไม่ การประเมินศักยภาพเป็นสิ่งสำคัญมากไม่ว่าจะเป็น ในเรื่องของการทำ Smart Farming หรือการเป็น Smart Farmer บางคนมีความรู้มาก มีเงินทุนดี ก็สามารถทำได้ สำหรับบางคนต้นทุนน้อย มีการศึกษาน้อย เป็นเกษตรกรรายย่อย จึงใช้เทคโนโลยีแบบง่าย ๆ เข้าใจง่าย เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรเหล่านี้ ด้วยการให้คำแนะนำ คือ การนำวัชพืชมามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพดินซึ่ง ประหยัด เรียบง่าย เข้าใจง่าย เหมาะสำหรับเกษตรกรที่ไม่ค่อยมีต้นทุนและมีนวัตกรรมอัจฉริยะ ที่มีชื่อว่า ไม้ไผ่อัจฉริยะ ซึ่งเป็นเครื่องมือวัดระดับน้ำในสระมีแถบตัวเลขคล้ายไม้บรรทัด ซึ่งมูลนิธิชัยพัฒนาได้ช่วย ชาวบ้านในชุมชน เช่น กลุ่มชาวบ้านบ้านเกาะแก้วจังหวัดสุรินทร์ ใช้วิธีนี้วัดระดับน้ำในสระโดยให้ชาวบ้าน หาไม้ไผ่มาทำมาตรวัดระดับน้ำ เพื่อจะได้รู้ว่าถ้าปลูกพืชจะสามารถปลูกชนิดใดได้บ้างและต้องการน้ำเท่าใด เพื่อที่จะวางแผนการเพาะปลูกต่อไปในอนาคต ซึ่งวิธีการนี้เกษตรกรสามารถอ่านระดับน้ำและส่งข้อมูล เพื่อเก็บข้อมูลไว้ศึกษาและพัฒนาต่อไป อีกประการหนึ่งที่สำคัญมาก คือ เรื่องความรู้ การที่จะทำเกษตรบนพื้นที่ใด พื้นที่หนึ่งจะต้องมีความรู้ ซึ่งศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริด้านการเกษตรมีอยู่มากมายหลายแห่งทั่วประเทศ ถ้าหากต้องการรู้เรื่องใด สามารถเข้าไปเรียนรู้ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ มูลนิธิชัยพัฒนายังมีโครงการ ที่เรียกว่าโครงการทหารพันธุ์ดีมีการฝึกอบรมให้ความรู้ทหารเกณฑ์ที่สนใจทำการเกษตร จะมีการสอนปลูกข้าว ปลูกผัก รวมถึงวิธีการผสมพันธุ์สัตว์ เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ทำให้ค่ายทหารและค่ายตำรวจกลายเป็นแปลงเกษตรกรรม ขนาดใหญ่ ในช่วงที่โควิด 19 ระบาดอย่างมาก จึงสามารถนำผักที่ปลูกได้ไปแจกจ่ายให้กับประชาชน และเมื่อทหารเกณฑ์ปลดประจำการสามารถนำความรู้นี้กลับไปทำการเกษตรได้ ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นคง ทางอาหาร สร้างความรู้ สร้างภูมิคุ้มกัน ให้เกิดขึ้นภายในชุมชนได้เช่นเดียวกัน สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง คือ เริ่มตั้งแต่การประเมินศักยภาพของตนเอง โดยต้องประเมินศักยภาพที่ไม่ทำเกินความสามารถ ต้องมีเหตุผล และปัจจัยที่ 3 คือ ภูมิคุ้มกันสุดท้ายจำเป็นต้องมีความรู้คู่กับคุณธรรมสามารถพึ่งพาตนเองได้ และท้ายที่สุดเมื่อเราเข้มแข็งก็สามารถยื่นมือไปช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อที่จะช่วยสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและสร้างเมืองที่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง

● ศ.ดร.สุชัชวีร์ สุวรรณสวัสดิ์

ประธานมูลนิธิโรงพยาบาลพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารในพระสังฆราชูปถัมภ์

หัวข้อ : Decoding the Future of Self - Sufficient Cities : ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง”

คำถามที่ 3 : ปัจจุบันนวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านโครงสร้างพื้นฐานและวิศวกรรมสมัยใหม่
หรือมีเทคโนโลยีอะไรที่น่าสนใจที่จะสามารถช่วยยกระดับการเป็นเมืองพึ่งพาตนเองได้

เรื่องโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ โครงสร้างพื้นฐานที่มองไม่เห็นทางเทคโนโลยี และองค์ประกอบ
ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐาน ทุกคนมีความเห็นตรงกัน ไม่ว่าจะเป็นสาธารณูปโภคเพื่อความปลอดภัยของเมือง
ถนนหนทาง การเดินทาง หรือการเชื่อมโยง สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ เมืองที่พึ่งพาตัวเองได้ทำให้ทุกคนในเมือง
อยู่อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี เดินทางสะดวก พึ่งพาตัวเองได้ทุกอย่างครบถ้วน เราใช้เทคโนโลยีเพื่อทำให้มนุษย์
อยู่ในเมืองได้ ซึ่งวันนี้เมืองถูกท้าทายโดยภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น พายุฝนโรดลุ่มที่เวียดนาม ฝนตกหนัก
น้ำท่วมที่นิวยอร์ก ลอนดอน ฝรั่งเศส เบลเยียม เกาหลีใต้ และไทยช่วงที่ผ่านมาเมื่อฝนตกน้ำก็ท่วม
ในยุคปัจจุบันสิ่งที่นักเทคโนโลยีวิศวกรที่ดูแลเรื่องเมืองมุ่งเน้นที่สุด คือ ทำให้คนเมืองอยู่อย่างปลอดภัย
จากภัยธรรมชาติ ตัวอย่างเรื่องนี้ คือ เทคโนโลยีในเรื่องการจัดการกับภัยพิบัติน้ำท่วม ปัจจุบันต้องยอมรับว่า
กรุงเทพมหานคร เสี่ยงต่อการจมน้ำมาก กรุงเทพมหานครถือเป็นเมือง 1 ใน 5 เมืองในโลกที่เสี่ยงต่อการจมน้ำ
จนทำให้มีแนวคิดในการย้ายเมืองหลวง ซึ่งในฐานะวิศวกรทางด้านธรณีเทคนิคซึ่งทำเรื่องดิน เรื่องน้ำ
เห็นว่าเมืองหลวงยังสามารถอยู่ที่กรุงเทพมหานครได้ โดยดูตัวอย่างจากประเทศเนเธอร์แลนด์ หรือประเทศญี่ปุ่น
ที่พบกับสถานการณ์หนักกว่ากรุงเทพมหานคร หรือแม้แต่ประเทศสิงคโปร์ ประเทศมาเลเซีย ที่เป็นประเทศ
เพื่อนบ้านที่มีพายุฝนหนักก็สามารถอยู่ได้ กรณีประเทศสิงคโปร์ที่จัดงานฟอรัมล่าสุดวันกลางปี ซึ่งเป็นงาน
ระดับโลก ฝนตกหนักมากจนทำให้น้ำจะท่วม ประเทศสิงคโปร์ใช้เทคโนโลยีทุกรูปแบบตั้งแต่ระบบการเปิดปิดน้ำ
อัตโนมัติ เครื่องสูบน้ำไฟฟ้าที่ทำงานแบบอัตโนมัติ มีกำลังสูบน้ำ ระบบการเปิดปิดประตูน้ำของประเทศสิงคโปร์
ใช้ระบบ AI เมื่อฝนตกเครื่องสูบน้ำทำงาน ประตูน้ำเปิดให้น้ำระบายและปิดเก็บน้ำ ทุกอย่างจึงสอดประสาน
สัมพันธ์กัน ประเทศสิงคโปร์เป็นตัวอย่างที่ดีที่สุดในการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ระบบอัตโนมัติทำงาน ซึ่งพิสูจน์
ให้เห็นว่าเมื่อฝนตกก็สามารถระบายน้ำให้แห้งภายในหนึ่งชั่วโมง เทคโนโลยีนี้ยังเชื่อมโยงไปถึงระบบแก้มลิงใต้ดิน
ของประเทศสิงคโปร์ ดังนั้น ประเทศสิงคโปร์ ประเทศมาเลเซีย ประเทศฮ่องกง ประเทศชิลีโก เมืองนิวยอร์ก
และเมืองโตเกียว ใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาเมืองโดยการเก็บไว้ใต้ดิน ทำให้น้ำเหลือรอการระบาย เห็นว่า
ถึงเวลาที่ประเทศไทยควรจะทำอย่างนี้ โดยการทำแก้มลิงใต้ดิน ใต้พื้นที่ที่น้ำระบายไม่ทัน หรือไม่มีพื้นที่ระบายน้ำ
เช่น พื้นที่ใต้สวนจตุจักรสำหรับระบายน้ำบริเวณลาดพร้าว วิภาวดี หมอชิต หลักสี่ พื้นที่ใต้สวนเบญจกิติ
สำหรับระบายน้ำบริเวณสุขุมวิท หรือพื้นที่ใต้ลานจอดรถของสนามรัชมิ่งคลาสิกาสถานสำหรับระบายน้ำ
บริเวณรามคำแหง โดยการเก็บน้ำไว้ใต้ดินแล้วค่อยสูบออก นี่คือเทคโนโลยีที่ทุกประเทศใช้ และส่วนที่สำคัญ
ที่สุดที่ควรมีการพูดถึงในเวทีนี้คือเมือง คือ เทคโนโลยีในการป้องกันน้ำทะเลหนุน เช่น เมืองเวนิส ได้ทำระบบ
การเปิด-ปิดประตูน้ำอยู่ใต้น้ำ เมื่อน้ำทะเลหนุนก็จะป้อนลมเข้าไปในระบบทำให้ประตูกันน้ำยกลอยขึ้นมา

เพื่อกันน้ำ เมื่อต้องการลดประตูกั้นน้ำลงก็สูบลมออก ประตูกั้นน้ำก็จะจมลงใต้น้ำไม่บดบังทัศนียภาพของเมือง
สิ่งเหล่านี้เป็นเทคโนโลยีที่ทำให้กรุงเทพมหานคร ยังสามารถอยู่ต่อไปได้ในอนาคต นอกจากนี้ยังมีเทคโนโลยี
ด้าน Internet และการให้บริการ Hotspot ที่ทั่วถึงทุกพื้นที่เพื่อทำให้เมืองเปลี่ยน ทำให้เป็นเมืองที่ทันสมัย
เมืองที่ทุกคนเข้าถึงความรู้ เมืองที่ทุกคนสามารถทำงานได้ทุกที่

● ดร.สวณิตย์ บุญญาสุวัฒน์

กรรมการคณะกรรมการ BCG Model สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

หัวข้อ : Decoding the Future of Self - Sufficient Cities : ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง”

คำถามที่ 3 : ขอฟังมุมมองของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยว่า บีซีจีมีบทบาทในการผลักดันประเทศไทยเพื่อเข้าถึงเป้าหมายของการเป็นเมืองพึ่งพาตนเองได้อย่างไร

BCG เป็นนโยบายหลักคิดที่ค่อนข้างกว้างมาก และสอดคล้องกับตัว Sustainable ของประเทศและของโลก ด้วยเป็นของ UN SCG Gold เรื่องของนโยบายเช่น Bio ถ้ามีการทำในเรื่องของ Bio Economy มากขึ้น และ Implement ให้เกิดได้มากขึ้น ก็จะยกระดับอุตสาหกรรมการเกษตรที่เป็นหลักของประเทศได้ เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าทางการเกษตร คนก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นเศรษฐกิจก็จะยั่งยืน ส่วนในเรื่องของ Circular มีการทำระบบ 3R คือ Reduce Reuse และ Recycle ที่พยายามทำอยู่และผลักดันเร่งด่วนให้เกิดขึ้น ให้เป็นเมืองที่มีการทำ 3R และเกิดระบบ Ecosystem เพื่อเป็นเมืองที่มีคุณภาพเป็น Sustainable city เรื่องของนโยบายขยะถ้าพยายามทำ 3R ได้ ก็จะเกิดเศรษฐกิจสีเขียวหรือ Green Economy ได้ และท้ายที่สุดต้องมีตัวชี้วัดที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมมีสถิติที่วัดได้เพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น โดยรวม คือ ทั้ง B ทั้ง C ทั้ง G จะพัฒนาเมืองให้น่าอยู่ แต่จะดำเนินการผ่านโครงการในลักษณะใดก็ต้องเกิดจากความร่วมมือและกำหนดวิธีที่มีการบูรณาการร่วมกัน

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

กระทรวงมหาดไทย กรมโยธาธิการและผังเมือง

WORLD TOWN PLANNING DAY 2022 งานสัมมนาทางวิชาการเนื่องในวันผังเมืองโลก 2565

DECODING THE FUTURE OF SELF-SUFFICIENT CITIES **ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง**

 <p>DR. PICHAI BIN HENG MOUN PRESIDENT OF PUTRAJAYA CORPORATION</p>	 <p>MR. SRIRIVASA POPURI Senior Human Settlements Officer, Regional Office for Asia and Pacific, UN HABITAT</p>	 <p>นายธีรชาติ สิทธิรุ่ง ผู้อำนวยการกลุ่มเขตบางกอก</p>	 <p>นายวิวัฒน์ สอนาสิต นายกเทศมนตรีเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา</p>	 <p>นายสมศักดิ์ ภาณุวงศ์ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย จังหวัดเลย</p>
---	---	--	---	---

WORLD TOWN PLANNING DAY 2022
วันผังเมืองโลก 2565

● DATO' TPR. FADLUN BIN MAK UJUD
PRESIDENT OF PUTRAJAYA CORPORATION

คำถามที่ 1 เมืองปุตราจายาได้นำแนวคิดของเมืองในสวน City in the Garden มาใช้เพื่อการพัฒนาเมือง อยากรับว่ามี การนำกลไกและมาตรฐานอะไรมาใช้เพื่อนำไปสู่แนวคิดนี้

เมืองปุตราจายาเป็นศูนย์กลางด้านการบริหารของรัฐบาลกลาง ประเทศมาเลเซีย เมืองได้รับการวางแผนตามแนวคิดของเมืองในสวน (City in the Garden) ในปี ค.ศ. 1995 การวางแผนและการพัฒนาของเมืองปุตราจายาได้คำนึงถึงความสำคัญของแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน ตั้งแต่เริ่มแรกเมืองปุตราจายามีการวางแผนและพัฒนาอย่างพิถีพิถันโดยเน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพอย่างไรก็ตามก่อนที่แนวคิดเมืองสีเขียวคาร์บอนต่ำจะเกิดขึ้นนั้น ไม่มีการตรวจวัดหรือติดตามการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รัฐบาลได้ประกาศให้เมืองปุตราจายา เป็นหนึ่งในผู้บุกเบิกเทคโนโลยีสีเขียวสำหรับประเทศมาเลเซีย ในช่วงปี พ.ศ. 2552 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงของเมืองปุตราจายาสู่เมืองคาร์บอนต่ำ เมืองสีเขียว จากแนวคิดเดิมของเมืองในสวน ตั้งแต่นั้นมา ปุตราจายาคอร์ปอเรชั่นในฐานะหน่วยงานท้องถิ่นได้พยายามอย่างเต็มที่ในการทำให้เมืองสีเขียว และเป็นเมืองคาร์บอนต่ำเป็นจริงในแง่ของนโยบายผังโครงสร้างเมืองปุตราจายา (Putrajaya Structure Plans) ได้กำหนดทิศทางสำหรับการเปลี่ยนแปลงนี้โดยใช้แนวคิด Low Carbon Green City Concept เมืองมีเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมเชิงปริมาณอย่างชัดเจนที่จะบรรลุให้ได้ภายในปี พ.ศ. 2568 และมีการประเมินผลประจำปี เพื่อติดตามผลสำเร็จตามเป้าหมาย ผลลัพธ์ของการประเมินแสดงข้อเท็จจริง และเป็นหลักฐานในการทบทวนแนวทางการริเริ่มที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและการกำหนดเครื่องมือสำหรับนโยบายที่เหมาะสม การประเมินผลแสดงให้เห็นว่าการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ในปี พ.ศ. 2564 ลดลงร้อยละ 5.2 เมื่อเทียบกับระดับการปล่อยก๊าซในปี พ.ศ. 2562 นอกจากนี้ประสิทธิภาพ ของการใช้พลังงานจากภาคอาคารดีขึ้นอย่างมากในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ความเข้มข้นของการปล่อยมลพิษ โดยสัดส่วนของพื้นที่อาคาร (Floor Spaces) ในปี พ.ศ. 2564 ลดลงเหลือร้อยละ 31 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2555 และชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในด้านการสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หรือ upcycle สำหรับใช้ และเพื่อการขายผลิตภัณฑ์สีเขียวซึ่งผลิตจากผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มและกล่องกระดาษ

● MR. SRINIVASA POPURI

Senior Human Settlements Officer, Regional Office for Asia and Pacific, UN HABITAT

คำถามที่ 1 เนื่องจาก UN - Habitat นำแนวคิด Sustainable Development Goals มาขับเคลื่อนการพัฒนาเมือง ดังนั้น อยากให้ท่านช่วยยกตัวอย่างความสำเร็จ หรือผลลัพธ์ที่ดีจากการขับเคลื่อนเมืองผ่านแนวคิด SDGs ให้ผู้เข้าร่วมงานได้รับฟัง

ความสำเร็จของการใช้ SDGs ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 โดยที่วาระการพัฒนา 2030 วาระเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ สำหรับเป้าหมายทั้ง 17 ประการ ได้ขับเคลื่อนและสร้างแรงบันดาลใจให้รัฐบาลและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด ดำเนินการเปลี่ยนแปลงทั้งโดยส่วนตัว โดยส่วนรวม เพื่อประชาชน เพื่อโลกของเรา และเพื่อความเจริญรุ่งเรือง ในเวลาเดียวกันยังสร้างเสริมสันติภาพ ในระดับสากลและเสรีภาพที่มากขึ้น เราเชื่อมั่นเป็นอย่างยิ่งว่า SDGs จะเป็นพิมพ์เขียวระดับโลกเพื่อความภาคภูมิใจเพื่อสันติภาพ ตลอดจนความเจริญรุ่งเรืองทั้งในปัจจุบันและอนาคต ในเวลาเดียวกันแน่นอน SDGs ไม่สามารถดำเนินการได้ จะต้องรับการสนับสนุนด้วยกรอบนโยบายและอนุสัญญาาระหว่างประเทศอื่น ๆ คือ วาระใหม่แห่งการพัฒนาเมือง (The New Urban Agenda) กรอบปฏิบัติการเซนได (Sendai Framework of Action on the DRR, Paris Climate Change) และวาระปฏิบัติการแอดดิส อบาบา (Adis Ababa Action Agenda on Financing for Development รวมถึงมติอื่น ๆ ขององค์การสหประชาชาติ ดังนั้น จึงใช้เป้าหมาย SDGs เหล่านี้เพื่อช่วยกำหนดทิศทางชี้แนะและช่วยเหลือเมืองต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมาย และความรับผิดชอบร่วมกัน เช่น การใช้ SDGs 1.4.2 เพื่อเน้นย้ำว่าสิทธิในที่ดินเป็นเป้าหมายเชิงปริมาณที่สำคัญเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน และส่งเสริมให้มีติดตั้งกล่าวได้รับการประเมินและรายงาน ผ่านรายงานโดยท้องถิ่นด้วยความสมัครใจ (the Voluntary Local Reviews) และรายงานระดับประเทศโดยความสมัครใจ (The Voluntary Nation Reviews) ดังนั้น การส่งเสริมเป้าหมาย 1.4.2 นี้ให้โอกาสต่อผู้ที่ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง ซึ่งเป็นประชากรที่เปราะบางที่สุด และประเด็นต่าง ๆ ของเมือง ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวชี้วัดเป็นครั้งแรก และสิ่งนี้ช่วยในการจัดตั้งแนวทางพื้นฐานให้เมืองสามารถติดตามความคืบหน้าและผลการดำเนินงานปีต่อ ๆ ไปอย่างต่อเนื่อง จนถึงปี ค.ศ. 2030 สำหรับการดำเนินงานโดยทั่วไป UN - HABITAT ได้เห็นคุณค่าอันสำคัญของการใช้ SDGs เพื่อช่วยสร้างความคืบหน้าในการพัฒนาเช่น เรื่องน้ำดื่มที่สะอาดและปลอดภัย อันเกี่ยวข้องกับ SDGs - 6 หรือเรื่องขยะมูลฝอยและของเสีย น้ำที่ผ่านการบำบัดอย่างมีประสิทธิภาพในประเทศไทย UN - HABITAT ร่วมมือกับสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย ดำเนินการตรวจสอบน้ำเสีย และการประสานงานกับเทศบาลนครหาดใหญ่ ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำรายงานด้านสุขาภิบาลและน้ำเสียทั่วโลก เรากำลังทำงานร่วมกับโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme) จังหวัดชลบุรี WWF ประเทศไทย จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย เพื่อตรวจสอบระดับของการรั่วไหลของขยะพลาสติกสู่สิ่งแวดล้อม และประเภทของขยะที่เกิดขึ้น โดยสรุป เมืองส่วนใหญ่ทั่วโลกกำลังปฏิบัติตามหลักการของ SDGs แล้ว

แม้ว่าจะไม่ได้ตระหนักถึงขั้นตอนของ SDGs อย่างจริงจัง ดังนั้น โครงการพัฒนาเมืองส่วนใหญ่จึงเกือบจะครอบคลุม SDGs ทั้งหมด ตั้งแต่การเชื่อมต่อของการคมนาคมขนส่ง การจัดการพลังงาน และทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์มรดกและสิ่งแวดล้อม สุขภาพในเมืองและสวัสดิภาพความปลอดภัย ความยืดหยุ่นต่อภัยพิบัติ การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นต้น สำหรับประเทศไทยได้มีความร่วมมือกับกรุงเทพมหานคร ตลอด 4 ปีที่ผ่านมา โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลสหราชอาณาจักร โดยเข้าร่วมในโครงการ Global Future Cities Program เพื่อนำแนวทางการประเมินกรอบ SDGs แบบครอบคลุมมาใช้ในการประเมินผลการดำเนินการด้านความยืดหยุ่น การวางผังเมือง และการขนส่ง ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมว่า SDGs สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเมืองได้อย่างไร คือ กรณีความร่วมมือกับกรุงเทพมหานคร และ MOTT MacDonald ในการช่วยประสานงานการพัฒนาแผนงานข้อมูลแบบบูรณาการ และระบบสนับสนุนการตัดสินใจสำหรับการจัดการอุทกภัย โดยใช้พื้นที่ลาดพร้าวเป็นพื้นที่ศึกษานำร่อง และได้พัฒนาแผน TOD สำหรับคลองบางหลวง และสถานีรถไฟฟ้าบีทีเอสคลองบางหัว ตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับวิธีการที่ใช้ SDGs เพื่อการพัฒนาเมือง หากอ้างอิงตัวอย่างอื่นจากทั่วโลก เช่น การวัดดัชนีความเจริญของเมืองในเม็กซิโกที่ปูพื้นฐานให้กับประเทศ สามารถวัดความก้าวหน้าของวาระการพัฒนา 2030 ซึ่ง Agenda 2030 ได้ออกนโยบายด้านการเคหะที่ศูนย์การพัฒนา SDGs และอีกตัวอย่างของโครงการคล้ายคลึงกัน คือ โครงการ Housing for All หรือ Cities for All ของประเทศอินเดีย และประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียใต้หลายแห่งเป็นตัวอย่างทั่วไปของวิธีการที่ใช้ และส่งเสริม SDGs สำหรับการพัฒนาเมือง

● นายบรรหาร เนาวรัตน์
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโก่งธนู จังหวัดลพบุรี

คำถามที่ 1 จากปัจจัยที่สำคัญหลายด้านสำหรับการพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ ทำไมจึงเลือกเริ่มต้นที่ประเด็นด้านความสะอาดเป็นอันดับแรก

การทำให้บ้านเมืองสะอาดเป็นเรื่องที่ดี เป็นนโยบายของกระทรวงมหาดไทย เราเป็นคนของกระทรวงมหาดไทย เราจึงยืนยันว่าทำตามนโยบายของกระทรวงมหาดไทย ร่างกายดี บ้านเมืองสะอาด จิตใจของประชาชนก็ดีไปด้วย

- นายวิจิัย อัมราลิขิต

นายกเทศมนตรีเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

คำถามที่ 1 อะไรคือ จุดเปลี่ยนหรือจุดเริ่มต้นที่ทำให้ท่านมีความคิดอยากพัฒนาอำเภอพนัสนิคมให้ทั้งประเทศรู้จัก

เมื่อปี พ.ศ. 2520 ผมจบการศึกษาในสาขาวิศวกรรมโยธา ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมและการผังเมือง ในช่วงปี พ.ศ. 2530 ผมมาทำงานที่เทศบาลเมืองพนัสนิคมในบทบาทของนายกเทศมนตรี ได้รับเชิญจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบรรยาย เกี่ยวกับเรื่องการบำบัดน้ำเสียจากครัวเรือนให้กับนายกเทศมนตรีเมืองอื่น ๆ หลังจากที่แนะนำตัวแล้ว ผู้ฟังถามว่ามาจากที่ไหน จึงบอกทุกคนว่ามาจากเทศบาลเมืองพนัสนิคม ทุกคนกลับถามว่าอยู่ที่ไหน ทำไมเขาไม่รู้จักเทศบาลเมืองพนัสนิคม นั่นคือ แรงจูงใจว่าจะทำอะไร ให้เมืองพนัสนิคมเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และจึงวางแผนที่สร้างบ้านเกิดของตนเองให้เป็นสถานที่ที่นำมาเยี่ยมชม นั่นเป็นครั้งแรกที่ได้นำเสนอบ้านเกิดของตนเองสู่สาธารณะ และเชิญชวนให้ทุกคนมาเยือน

- รศ.ดร.ชัชชาติ สิทธิพันธุ์

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

คำถามที่ 1 กรุงเทพมหานครในอดีต มีสภาพปัญหาอย่างไร ก่อนจะมีแนวคิดปั้นกรุงเทพมหานคร ให้เป็นเมืองน่าอยู่ พร้อมเหตุผลที่นำมาสู่การพัฒนา

ขอสรุปเกี่ยวกับข้อมูลกรุงเทพมหานคร รวมถึงสถานการณ์ในปัจจุบัน กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยในบริเวณภาคกลางของประเทศ อยู่ห่างจากชายฝั่งทะเลประมาณ 7 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 1,500 ตารางกิโลเมตร และแบ่งออกเป็น 50 เขต 180 แขวง ในส่วนของกรุงเทพมหานครตอนใต้ จะเห็นว่ามีอาณาเขตติดต่อกับบริเวณชายฝั่งอ่าวไทย

ประวัติของกรุงเทพมหานคร เริ่มต้นจากคลอง หรือที่คนส่วนใหญ่เรียกว่า เมืองเวนิชแห่งตะวันออกเมื่อ 200 ปีที่แล้ว เราเดินทางและโดยสารผ่านแม่น้ำ ลำคลอง จากนั้นจึงมีการสร้างถนน และการสร้างรางรถไฟ ในเวลาต่อมาเห็นได้ว่ารถไฟมีการพัฒนาหลังสุด เนื่องจากเราติดขัดด้านการเชื่อมต่อของเมืองรวมถึงการพัฒนาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยโดยรอบ

กรุงเทพมหานคร มีประชากรโดยประมาณ 9 - 10 ล้านคน รวมถึงประชากรแฝงที่เข้ามาทำงานใน กรุงเทพมหานคร ซึ่งจะเข้ามาทำงานช่วงกลางวันและตอนเย็นกลับออกไปยังจังหวัดในเขตปริมณฑล เมื่อเปรียบเทียบกรุงเทพมหานครกับเมืองบอสตัน พบว่า กรุงเทพมหานครใหญ่กว่าเมืองบอสตัน ประมาณ 10 เท่า และเมืองบอสตันมีความหนาแน่นไม่เท่ากรุงเทพมหานคร ถือว่ากรุงเทพมหานครเป็นเอกนครอย่างชัดเจน โดยเมืองลำดับที่สอง คือ จังหวัดนครราชสีมา มีประชากรน้อยกว่ากรุงเทพมหานคร 2 เท่า ด้วยความที่เป็นเอกนคร จึงทุ่มทรัพยากรต่าง ๆ ในการพัฒนากรุงเทพมหานคร ซึ่งปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กรุงเทพมหานคร ได้รับการจัดสรรงบประมาณ ประมาณ 80,000 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 2.5 ของงบประมาณแผ่นดินทั้งหมด ทั้งนี้ เมืองมีความจำกัดหลายด้าน เช่น การบริหารราชการตำรวจ รวมถึงสาธารณูปโภค ประปา ไฟฟ้า จึงดำเนินการในส่วนของการบริหารจัดการขยะ การทำความสะอาดถนน การบำบัดน้ำเสีย การศึกษา และการบริการสาธารณสุข

ผลิตภัณฑ์มวลรวมของกรุงเทพมหานคร มีมูลค่าร้อยละ 30 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และหากรวมกับจังหวัดปริมณฑล คิดเป็นร้อยละ 45 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ เน้นถึงความเป็นเอกนคร ซึ่งอนาคต กรุงเทพมหานครต้องมีการเติบโตและสามารถดึงดูดคนเก่งให้เข้ามาทำงานได้ กล่าวโดย Edward Glaeser อาจารย์แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ให้ความเห็นว่าเป็นวาระสำคัญที่เมืองต้องสามารถดึงดูดผู้เชี่ยวชาญใหม่ ๆ ให้เข้ามาสร้างงาน สร้างโอกาสหรือการทำธุรกิจ ทำสตาร์ทอัพ เพราะถ้าไม่มีการขับเคลื่อนจากมนุษย์ เมืองจะไม่ประสบความสำเร็จ

กรุงเทพมหานครได้ทำการวางแผนการพัฒนาเมือง และได้จัดทำแบบสอบถามเยาวชนไทยเกี่ยวกับการทำงานต่างประเทศ พบว่า เยาวชนไทยมีความต้องการไปทำงานต่างประเทศสูงเป็นอันดับ 2 ในกลุ่มประเทศอาเซียน เยาวชนมากกว่าครึ่งหนึ่งไม่ต้องการทำงานในกรุงเทพมหานคร ซึ่งต่างจากผลสำรวจของประเทศสิงคโปร์ นับว่าเป็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งขณะนี้หลายประเทศประสบความสำเร็จในการเชิญชวนผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ ให้เข้ามาทำงานในประเทศของตน เช่น ประเทศสิงคโปร์มีนโยบายการให้สิทธิ์ผ่านสำหรับผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ประเทศสหราชอาณาจักร มีนโยบายการรับบุคคลศักยภาพสูงให้เข้าประเทศโดยไม่ต้องมีงานรองรับมาก่อน และประเทศญี่ปุ่นมีระบบการให้คะแนนสำหรับผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศที่มีทักษะสูง เป็นต้น ยังไม่รวมถึงประเทศจีน และเกาหลีใต้ที่ต่างแข่งขันกันเพื่อดึงดูดผู้มีศักยภาพ ภายใต้อำนาจจำกัดเรื่องของสังคมผู้สูงอายุและอัตราการเกิดที่น้อยลงเรื่อย ๆ

กรุงเทพมหานครมีความเกี่ยวข้องกับเลข 1 และ 98 โดยเลข 1 คือ อันดับที่ 1 ของแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวอยากมามากที่สุด ส่วน 98 คือ ลำดับที่ 98 ของดัชนีบ่งบอกความน่าอยู่ของเมืองจาก 140 เมือง หมายความว่า กรุงเทพมหานครเหมาะกับการเป็นเมืองท่องเที่ยวในระยะเวลานี้ แต่ไม่เหมาะกับการอยู่อาศัยเป็นเวลานาน ดังนั้น จึงควรแก้ไขปัญหานี้ โดยการแข่งขันกันเพื่อเชิญชวนผู้มีศักยภาพสูงให้เข้ามาทำงานในอนาคต

วิสัยทัศน์ของกรุงเทพมหานคร คือ กรุงเทพมหานคร เมืองน่าอยู่สำหรับทุกคน ทั้งนี้ มีปัญหาหลัก คือ การแก้ไขปัญหาเส้นเลือดฝอยในพื้นที่ต่าง ๆ โครงสร้างพื้นฐานเสมือนเป็นระบบไหลเวียนในร่างกาย ประกอบด้วยเส้นเลือดใหญ่ ประมาณร้อยละ 20 และเส้นเลือดฝอย ประมาณร้อยละ 80 สำหรับระบบเมืองจะขาดระบบใดระบบหนึ่งไม่ได้ เปรียบเหมือนกับโซ่ที่เพียงแค่จุดเดียวเปราะหัก โซ่ทั้งหมดใช้งานไม่ได้เป็นต้น กรุงเทพมหานครได้พัฒนาระบบการรถไฟ และมีเส้นทางรถไฟ รวมประมาณ 466 กิโลเมตร ซึ่งอีกไม่กี่ปีข้างหน้า จะถือว่าเป็นเส้นเลือดใหญ่ของเมืองก็ว่าได้ แต่สำหรับเส้นเลือดฝอย คือ การเชื่อมต่อโครงข่ายหลักสู่บ้านเรือนและชุมชน ส่วนใหญ่ คือ การจ้างวินมอเตอร์ไซด์ หรือการนั่งรถเมล์

สำหรับระบบขยะมีเตาเผาขยะอยู่ที่เขตอ่อนนุชและเขตหนองแขม ซึ่งมีมาตรฐานสูง นอกจากนี้ มีพนักงานเก็บขยะตามบ้านเรือน รวมถึงจุดทิ้งขยะตามที่ตั้งต่าง ๆ สำหรับปัญหาน้ำท่วม มีอุโมงค์ระบายน้ำขนาดยักษ์ แต่พบปัญหาบริเวณเส้นเลือดฝอย คือ ระบบระบายน้ำตามบ้านเรือน หรือออฟฟิศเกิดการอุดตันไม่สามารถระบายน้ำไปยังอุโมงค์ดังกล่าวได้ จึงทำให้เกิดน้ำท่วมในหลายพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร

สำหรับบริการสาธารณสุข มีโรงพยาบาลมาตรฐานระดับโลก โรงพยาบาลของมหาวิทยาลัย เช่น โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ รวมถึงโรงพยาบาลเอกชน พบว่า การดูแลรักษาเบื้องต้นในพื้นที่ชุมชน เช่น พื้นที่คลองเตย นั้นมีเจ้าหน้าที่ 82 คน ที่ต้องดูแลประชาชน ประมาณ 100,000 คน และมีคลินิกเล็ก ๆ ในชุมชนแต่ไม่มีเครื่องมือที่พร้อม และมีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครเท่านั้น ดังนั้น การดูแลสุขภาพเบื้องต้นจึงเกิดปัญหา และส่งผลให้โรงพยาบาลที่มีศักยภาพสูง ไม่สามารถรองรับความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง

สำหรับการศึกษา มีมหาวิทยาลัยติดอันดับโลกหลายแห่ง แต่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (0 - 6 ขวบ) กลับไม่ได้รับการพัฒนาทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ เป็นปัญหาเส้นเลือดฝอยที่ต้องได้รับการแก้ไข สำหรับสวนสาธารณะในเขตศูนย์กลางทางธุรกิจนั้น กรุงเทพมหานครมีสวนสาธารณะขนาดใหญ่ แต่คนในชุมชนไม่สามารถเข้าถึงและสวนสาธารณะในเขตชุมชนไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ปัญหาที่กล่าวมานี้ ควรที่จะใช้นโยบายการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานที่ต้องมุ่งพัฒนาโครงการขนาดย่อย ไม่ใช่พัฒนาแต่โครงการขนาดใหญ่อย่างเดียว เพื่อให้เมืองเกิดความสมดุล หากมีทั้งสองระบบในการทำงานร่วมกันจะสามารถให้บริการประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งแนวความคิดในการพัฒนากรุงเทพมหานครในอนาคต คือ ควรที่จะพัฒนาทั้งโครงการขนาดใหญ่ และโครงการขนาดย่อยไปพร้อมกัน

● DATO' TPR. FADLUN BIN MAK UJUD
PRESIDENT OF PUTRAJAYA CORPORATION

คำถามที่ 2 ประชากรในเมืองปุตراجายาสามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกัน มีเครื่องมือหรือกลไกอย่างไร ในการจัดสรรพื้นที่ให้เกิดผลลัพธ์

1. การวางผังชุมชนพึ่งพาตนเอง ในย่านที่อยู่อาศัยบริเวณชานเมือง ได้มีการวางผังพื้นที่ศูนย์กลางชุมชนแบบครบวงจร ที่มีความพร้อมทั้งทางเดินเท้าและทางจักรยานเพื่อลดความจำเป็นที่ผู้อยู่อาศัยต้องใช้ ยานยนต์ในการดำเนินกิจกรรมในแต่ละวัน และคาดว่าสิ่งเหล่านี้มีส่วนช่วยในการลดการปล่อยคาร์บอนที่เกิดจากการใช้รถยนต์ในการจราจรขนส่ง แต่ละเขตมีศูนย์ชุมชนคอมเพล็กซ์ สวนสาธารณะ สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะที่เพียงพอ พื้นที่การค้าพาณิชย์ และสถานที่ทำงาน เพื่อตอบสนองความต้องการประจำวันของผู้อยู่อาศัยโดยไม่ต้องเดินทางไกล

2. อาหารและการเกษตรในเมือง ชุมชนของเรามีการทำฟาร์มในเมือง และฟาร์มฝังไร่หลักใน ในย่านนี้ ผัก ผลไม้ และน้ำผึ้งสามารถเก็บเกี่ยวได้ตลอดทั้งปี โดยไม่ต้องอาศัยการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์จากที่อื่น มากเกินไป มีการทำระบบการปลูกพืชไฮโดรโปนิกส์ หรือพืชไร่ดินขนาดย่อมในอาคารสำนักงาน และพื้นที่ที่อยู่อาศัยที่มีพื้นที่จำกัด

3. พลังงาน มีการใช้แหล่งพลังงานหมุนเวียน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ เป็นแนวทางหลักในการจัดหาพลังงานแบบพอเพียง มีการผลิตไฟฟ้าประมาณ 3,400 เมกะวัตต์ต่อชั่วโมงต่อปี จากระบบโซลาร์เซลล์แสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนชั้นดาดฟ้าของอาคาร นอกจากนี้ โรงงานก๊าซยังได้รับการติดตั้งตัวเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน

4. น้ำ มีโครงการเก็บรักษาปริมาณน้ำ เมืองปุตراجายาได้ดำเนินการโดยใช้ทะเลสาบหลัก (กลาง) ขนาด 400 เฮกตาร์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นระบบกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่มีประสิทธิภาพ น้ำในทะเลสาบถูกใช้เป็นแหล่งน้ำทางเลือกสำหรับการใช้งานต่าง ๆ เช่น ภูมิทัศน์ การชลประทาน และการทำความสะอาด

5. เศรษฐกิจหมุนเวียน ขยะไม่สูญเปล่าในเมือง ตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนได้ร่วมมือกับผู้ผลิตในอุตสาหกรรมอาหารเพื่อนำกล่องเครื่องดื่มที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น แพงหลังคา เฟอร์นิเจอร์ กระจาด และอื่น ๆ มีการจัดฝึกอบรมฟรี ให้กับผู้อยู่อาศัยและนักเรียนในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์สีเขียวอย่างสร้างสรรค์

● MR. SRINIVASA POPURI
Senior Human Settlements Officer, Regional Office for Asia and Pacific, UN HABITAT

คำถามที่ 2 มุมมองของท่านมองว่าแนวคิด SDGs และ Self-Sufficient Cities หรือ Self-Sufficient Economic มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

เราต่างสำนึกในคุณประโยชน์ของหลักการเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่เก้า) ซึ่งถือว่าเป็นหลักการที่เป็นรากฐานอันสำคัญของประเทศไทย ซึ่งมีสามหลักการใหญ่ ประกอบด้วย

1. ความพอเพียง พอดี
2. ความมีเหตุมีผล สมควร
3. การพึ่งพาตนเอง หรือ การมีภูมิคุ้มกัน

หลักการเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหนึ่งในมรดกทางแนวคิดที่ยั่งยืนที่มีชื่อเสียงที่สุดของการเติบโตและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ย้อนหลังไปถึงโครงการพระราชดำริตั้งแต่ พ.ศ. 2489 ที่ส่งเสริมการพึ่งพาตนเองและการทำการเกษตรอย่างยั่งยืน ดังนั้น หลักการนี้จึงมีความเชื่อมโยงกับ SDGs อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเราพิจารณาเป้าหมาย SDGs ที่ 12 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริโภคและการผลิตอย่างมีความรับผิดชอบ ควบคู่ไปกับ SDGs 13 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินการด้านภูมิอากาศของ SDGs ในเป้าหมายทั้ง 17 ของ SDGs สองเป้าหมายที่กล่าวถึงกำลังถดถอย หมายความว่า การใช้ชีวิตเกินตัว เกินขีดความสามารถ พฤติกรรมบริโภคทั้งหลายกำลังส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพและสภาพภูมิอากาศอย่างรวดเร็ว โดยระบบนิเวศได้รับผลกระทบจากรูปแบบการดำเนินชีวิต สำหรับเป้าหมายที่ 11 การได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติและความเสี่ยงจากภัยพิบัติ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พบว่าแนวคิดการพึ่งพาตนเองของ SDGs 11 มีความสอดคล้องกับการสร้างภูมิคุ้มกันตนเองที่มีอยู่ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่เก้า) สำหรับ UN-HABITAT จะเห็นสิ่งนี้ผ่านการทำงานในการส่งเสริมงบประมาณให้กับของเทศบาล และการสร้างรายรับของตัวเอง ช่วงโควิด 19 เห็นได้ว่าเมืองชั้นนำและเมืองที่อยู่ตามพรมแดนตกอยู่ภายใต้มาตรการตรวจสอบและควบคุมอย่างเข้มงวด ซึ่งทำให้หลายเมืองได้รับผลกระทบถูกตัดขาด ถูกแยกออกจากกันโดยสิ้นเชิง และส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานระหว่างประเทศ เกิดข้อจำกัด การเข้าถึงสินค้าและบริการ ไม่เพียงแต่เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการระบาดใหญ่ รวมถึงการเกิดน้ำท่วมในกรุงเทพมหานคร เมื่อเร็ว ๆ นี้ ซึ่งส่งผลให้ยานใกล้เคียงทั้งหมดถูกตัดขาดจากถนน และถูกบังคับให้ต้องอพยพ เนื่องจากระดับน้ำที่สูงขึ้น ฝนตกหนักสิ่งเหล่านี้เกี่ยวข้องกับความเสถียรด้านสภาพภูมิอากาศ ดังนั้น การออกแบบเมืองให้มีความพอเพียง ไม่เพียงต้องมีการวางแผนที่ดีเท่านั้น แต่ต้องปรับให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในสภาพปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น การทบทวนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นทางเลือก นอกเหนือจากการพัฒนาสำหรับประเทศไทย ซึ่ง SDGs และหลักปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงนั้นเสริมกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในลักษณะที่ช่วยให้นโยบายการพัฒนาอย่างยั่งยืนเกิดการดำเนินการในลักษณะที่สมดุล ไม่ว่าจะ SDGs จะถูกมองว่าเป็นเหมือนเป้าหมายทางเทคนิคหรือไม่ เมืองควรมุ่งมั่นที่จะดำเนินการให้บรรลุตามตัวชี้วัด และดำเนินการตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียงที่นำเสนอแนวทางที่เน้นคุณค่าเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

● นายบรรหาร เนาวรัตน์
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโก่งธนู จังหวัดลพบุรี

คำถามที่ 2 โครงการธนาคารขยะประชารัฐ เพื่อนช่วยเพื่อน อยากทราบว่าโครงการนี้ มีกลไกอย่างไร และสามารถยกระดับสภาพแวดล้อมในชุมชนได้อย่างไรบ้าง

การที่มีชุมชนสะอาด เราร่วมมือกับชุมชน และทำให้ทุกคนร่วมมือกับเรา ทั้งภาคราชการ ภาคพลังบวรต่าง ๆ แม้แต่พี่น้องประชาชน เราไปถึงบ้าน การที่มีสวัสดิการเป็นแรงจูงใจ เวลาเขาเสียชีวิตแล้วได้รับเงิน โดยต้องเข้าร่วมโครงการกับองค์การบริหารส่วนตำบลโก่งธนู ผู้นำต้องกล้าแสดงออกกับประชาชน ผู้นำควรทำอย่างไรให้ชาวบ้านได้ประโยชน์ ประโยชน์ตรงนี้ คือ ต้องแยกขยะเปียกและขยะแห้ง มาสู่การเข้าโครงการสวัสดิการเพื่อนช่วยเพื่อน เมื่อเสียชีวิตได้รับเงิน 80,000 บาท เป็นหลักการและแรงจูงใจของคนตำบลโก่งธนู โดยต้องร่วมทำ MOU ตลอดชีวิตระหว่างประชาชน ข้าราชการ หรือพลังบวรต่าง ๆ ของคนตำบลโก่งธนู

● นายวิจิัย อัมราลิขิต
นายกเทศมนตรีเมืองพเนินสนนิคม จังหวัดชลบุรี

คำถามที่ 2 จากปัจจัยที่สำคัญหลายด้านสำหรับการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่ ทำไมท่านถึงให้ความสำคัญและเลือกขับเคลื่อนด้านการจัดการขยะมาเป็นอันดับแรก

เป็นเรื่องปกติธรรมดาที่เราจะชอบท่องเที่ยว และไปสถานที่ใหม่ ๆ ภาพแรกที่เราเห็น คือ เมืองที่สะอาด เหตุผลหลักที่เน้นเป็นเรื่องของปัจจัยด้านความสะอาด

● รศ.ดร.ชัชชาติ สิทธิพันธุ์

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

คำถามที่ 2 จากแนวคิดการพัฒนากรุงเทพมหานครให้สมกับเป็นเมืองหลวงที่เป็นเมืองน่าอยู่ ท่านจะพัฒนาอย่างไรให้ประสบความสำเร็จ ใช้แนวคิดอะไร มีวิธีการดำเนินการอย่างไร และมีเครื่องมืออะไรในการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ

การพัฒนากลยุทธ์นั้นอย่างแรกต้องเข้าใจสถานการณ์ เพราะต้องพัฒนาความสามารถในการรองรับ ซึ่งมี 3 ขั้นตอน คือ 1. วิเคราะห์ว่าต้องการการพัฒนาดัชนีชี้วัดความน่าอยู่ของเมือง 2. สร้างคู่มือ/แนวทางนโยบายเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนา และ 3. การมีแผนปฏิบัติการสำหรับกรุงเทพมหานครเริ่มต้นจากหน่วยงานที่ทำเรื่องเมืองยั่งยืน ซึ่งกรุงเทพมหานครอยู่ในลำดับที่ 98 ตามการจัดลำดับของ EIU (The Economist Intelligence Unit) ซึ่งหน่วยงานนี้มีการจัดทำตัวชี้วัดเรื่องเมืองน่าอยู่ใน 5 เรื่อง 30 ตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดมีจำนวนมากสำหรับกรุงเทพมหานคร จึงพิจารณาลดลงเป็นนโยบาย 9 แนวทาง ซึ่งได้วิเคราะห์และจัดทำแนวทางด้านนโยบายในการทำให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองน่าอยู่ โดยเน้น 9 แนวทาง คือ สร้างสิ่งแวดล้อม ให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองสีเขียว (Green Bangkok) ด้านสุขภาพ (Health) ด้านการเดินทาง (Mobility) ด้านความปลอดภัย (Safety) ด้านการจัดการ (Management) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ด้านเศรษฐกิจ (Economy) ด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และด้านการเรียนรู้ (Learning) เป็นแนวทางในการดำเนินการ ส่วนขั้นตอนที่ 3 เกี่ยวกับแผนปฏิบัติการ 9 แนวทางไปจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action plan) ทั้งหมด 216 แผน แผนปฏิบัติการเกี่ยวข้องกับหลายแนวทางทั้ง 2 ส่วน ทั้งแผนหลักและแผนรองไม่ว่าจะเป็น Open Bangkok การจัดการจราจรของเมือง ผู้ค้าหาบเร่แผงลอย แสดงให้เห็นว่าต้องมีแผนปฏิบัติการตามแนวทางนโยบายที่กำหนดไว้ ผู้ที่สนใจสามารถเข้าไปดูในเว็บไซต์ www.Chadchart.com. และมีข้อมูลนำเสนอเป็นภาษาอังกฤษด้วย เช่น เมกะโปรเจกต์ที่ไม่ได้ใช้งบประมาณมาก การทำให้กรุงเทพมหานครเป็นถนนสำหรับการแสดงดนตรีสด (Live music) การแสดงบนท้องถนน (Street show) เริ่มจาก 3 ขั้นตอนข้างต้น ซึ่งพยายามสร้างให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองสีเขียว (Green Bangkok) ซึ่งวางแผนปลูกต้นไม้ 1 ล้านต้น ปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีต้นไม้ประมาณ 3 ล้านต้น จะทำอย่างไรเพื่อปลูกต้นไม้ อีก 1 ล้านต้น ซึ่งกิจกรรมนี้มีคนเข้าร่วมกิจกรรมจำนวนมาก ขณะนี้สามารถปลูกต้นไม้ 1.6 ล้านต้น ในพื้นที่เอกชน ภายใน 4 ปี จะสามารถปลูกต้นไม้ได้มากกว่า 2 ล้านต้น ซึ่งได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน แนวทางนโยบาย Green Bangkok ตั้งใจจะสร้างสวนสาธารณะที่สามารถเข้าถึงได้ใน 15 นาที (15 min park) แนวทางนี้พบเห็นที่เมืองปารีส ประเทศฝรั่งเศส

ซึ่งพยายามสร้างพื้นที่ขนาดเล็ก สวนขนาดเล็ก และปลูกต้นไม้ ในพื้นที่และมีความตั้งใจที่จะสร้าง ระบบบำบัดน้ำเสีย (Water treatment plant) เพราะกรุงเทพมหานครมีปัญหา น้ำเสียในคลอง จึงควรสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย ส่วนกลางและระบบน้ำเสียในพื้นที่เพื่อคุณภาพน้ำที่ดีก่อนที่จะปล่อยลงคลอง สำหรับระบบสุขภาพพยายามที่จะยกระดับการดูแลสุขภาพ ขั้นปฐมภูมิ (Primary Healthcare Unit) มีรถเคลื่อนที่ และมีแพทย์เข้าไปในชุมชน (Telemedicine) ใช้รถจักรยานยนต์ รถตู้ เข้าไปในชุมชนและแพทย์ จะให้คำปรึกษาทางไกลผ่านรถเคลื่อนที่ไปยังชุมชน ทำให้แพทย์ที่อยู่ในสถานพยาบาลหนึ่งแห่งสามารถให้คำปรึกษาได้หลายพื้นที่ คนในชุมชนไม่ต้องเดินทางมาไกล และสามารถประสานงานได้อย่างสะดวกสำหรับประวัติการรักษา ถูกเก็บไว้ในรูปแบบ ดิจิทัลไฟล์ ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายจากทุกที่ และสร้าง กรุงเทพมหานครให้เป็นเมืองที่เดินได้ (Walkable city) ให้มีเส้นทางที่เดินได้ประมาณ 100 กิโลเมตร โดย แบ่งปันเส้นทางกับจักรยาน สร้างความเชื่อมโยงจากบ้านถึงสถานที่ทำงานตามเส้นทางรถไฟ และเพิ่ม ประสิทธิภาพของขนส่งมวลชนสาธารณะให้มีระบบส่ง ต่อไปยังเส้นทางหลัก มีการนำระบบขนส่งอัจฉริยะ มาใช้ร่วมกับไฟจราจรอัจฉริยะจากส่วนกลาง โดยการใช้ AI เข้ามาจัดการ รวมทั้งสร้างศูนย์กลางการขนส่ง (Transportation Hub) มีหลายเรื่องที่ยพยายามนำมาใช้ ตามแนวทางนโยบาย เริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหา สร้างแนวทาง นโยบายและสิ่งสำคัญ คือ แผนปฏิบัติการ ซึ่งหากไม่มีแผนปฏิบัติการ กลยุทธ์ก็เป็นเพียงคำขวัญ แผนปฏิบัติการ เป็นตัวช่วยในการพยายามประสานงาน กับเจ้าหน้าที่กับหน่วยงานให้เป็นไปตามแนวทางนโยบายที่ตั้งไว้

● DATO' TPR. FADLUN BIN MAK UJUD
PRESIDENT OF PUTRAJAYA CORPORATION

คำถามที่ 3 เมืองปุตراجายามีขั้นตอนการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคตอย่างไร

- การขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในเมืองปุตراجายานั้นมีนโยบาย ดังนี้
1. เพิ่มปริมาณการใช้บริการขนส่งสาธารณะทดแทนการใช้รถยนต์ส่วนบุคคล
 2. สนับสนุนการใช้จักรยาน เพื่อเป็นทางเลือกในการเดินทางในเส้นทางสั้น ๆ โดยได้มีการเตรียม สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักปั่นจักรยานในเมือง
 3. สร้างระบบการบริหารจัดการขยะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างสถานที่คัดแยก และแปรสภาพ ขยะมูลฝอย ทั้งนี้ ได้จัดสรรบางพื้นที่ในการติดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการใช้งานในอนาคต

● MR. SRINIVASA POPURI

Senior Human Settlements Officer, Regional Office for Asia and Pacific, UN HABITAT

คำถามที่ 3 เนื่องจากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านแนวคิด SDGs และมองเห็นภาพการพัฒนาในหลาย ๆ ประเทศ อยากทราบว่าแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมุมมองของท่าน ต้องใช้เครื่องมืออะไรในการพัฒนา

เครื่องมือสามประการที่ผู้นำและผู้ปฏิบัติงานทุกคนต้องใช้เป็นเป้าหมาย กล่าวคือ (1) ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่วาระใหม่แห่งการพัฒนาเมือง (New Urban Agenda) ได้อย่างไร ซึ่งคิดว่าจะมีความสำคัญต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (2) ส่งเสริมการพัฒนาางผังเมือง ได้อย่างไร และ (3) เพิ่มความยืดหยุ่นของเมืองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเสี่ยงจากภัยพิบัติได้อย่างไร

ดังนั้น บริบทของการพัฒนาเมือง ขอนเน้นย้ำว่าการทำให้เป็นเมืองที่ยั่งยืน ซึ่งกำลังกล่าวถึงในแง่ของวาระใหม่แห่งการพัฒนาเมือง ถือเป็นส่วนสำคัญและเป็นศูนย์กลางของการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาในระดับโลก รวมถึงวาระเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 2030 การบรรลุ SDGs และบรรลุตามพันธสัญญาด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศตามข้อตกลงปารีส ดังนั้น เพื่อให้สิ่งนี้เกิดขึ้นได้ จำเป็นต้องมีทั้งธรรมาภิบาลหลายระดับและความร่วมมือระหว่างรัฐบาลทุกระดับทั้งแนวตั้ง และแนวนอน รวมทั้งการพัฒนาใน 3 ระดับ คือ ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น ตลอดจนจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ

ประเทศไทย โดยกรมโยธาธิการและผังเมือง ซึ่งเปรียบเสมือนหัวทอกของการวางผังเมืองระดับประเทศ และภูมิภาคมาเป็นเวลานาน โดยผ่านการวางผังพื้นที่ในเวลาเดียวกัน ต้องบูรณาการร่วมกัน ที่ดีขึ้นระหว่างหน่วยงานของรัฐบาลในหลาย ๆ หน่วยงาน องค์กรระหว่างประเทศ ตลอดจนภาคประชาสังคม

สำหรับการดำเนินการขององค์กรเพื่อสังคมของภาคเอกชนและชุมชน HABITAT สนับสนุนความพยายามในรูปแบบการสนับสนุนไม่ว่าจะเป็น World Urban Forum และวาระใหม่แห่งการพัฒนาเมือง (New Urban Agenda) The Urban Think Tank ทั้งหมดเป็นส่วนหนึ่งของงานการรณรงค์ เรื่องเมืองของ UN-HABITAT และสำหรับเดือนตุลาคมมีกิจกรรมที่เรียกว่า Urban October และได้ฉลองวันที่อยู่อาศัยโลก World Habitat Day ในวันจันทร์แรกของเดือนตุลาคม และวันที่ 31 วันสุดท้ายของเดือนตุลาคมจะเป็นวัน World Cities Day เป็นโอกาสที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน เพื่อการพัฒนาในการสร้างประโยชน์เพื่อประชาชน และเพื่อสร้างผลกระทบที่ยิ่งใหญ่และยั่งยืนมากขึ้น ในการช่วยสร้างความสำคัญ ประการแรก ต้องมีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีบริการทางการเงินและภาคส่วนต่าง ๆ ไม่เพียงแต่เป็นการสร้าง E.S.G. แต่นำประเด็นนี้มาสร้างเป็นกลยุทธ์อย่างจริงจัง โดยถามว่าบ้านและอาหารที่มนุษย์จะสร้างและออกแบบ มีการใช้เทคโนโลยีที่ช่วยลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และช่วยลดความร้อนหรือไม่ โดยใช้สถาปัตยกรรมที่เหมาะสมกับภูมิอากาศ และการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางธรรมชาติมากเพียงใด

ประการที่สอง ต้องลงทุนพัฒนาแหล่งพลังงานหมุนเวียน การบริจาคทรัพยากรเพื่อการลงทุนด้านพลังงานสำหรับการลงทุนขั้นพื้นฐานในสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศ ดังนั้นประเทศต่าง ๆ ควรยืนยันที่จะสนับสนุนทางการเงินต่อประเด็นด้านสภาพภูมิอากาศแก่ประเทศกำลังพัฒนาให้เกิดขึ้นอย่างที่เราเป็น เพื่อให้ทุกประเทศสามารถปฏิบัติตามเป้าหมายปี ค.ศ. 2030 ดังนั้น ประเทศกำลังพัฒนาควรมีการเข้าถึงแหล่งทุนการเงินที่ต้องการ ต้องขอขอบคุณ รัฐบาลไทย ที่กำลังให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคเกี่ยวกับกลยุทธ์การจัดการของเสียในเมืองของเขตเทศบาลในประเทศ ดังนั้นเครื่องมือพัฒนาเมืองโดย SDGs จะช่วยแก้ไขปัญหาการลงทุนและสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับทุกคนและเมืองยั่งยืนที่สอดคล้องกับ SDGs และวาระใหม่แห่งการพัฒนาเมือง เมื่อเดือนสิงหาคมนี้ UN-Habitat และ UNCDF ได้ประกาศเปิดตัวการสนับสนุนด้านการลงทุน โดยตั้งเป้าที่จะระดมทุนประมาณ 40 ล้านเพื่อสนับสนุนเมือง 240 แห่ง ภายในปี พ.ศ. 2568 ในด้านการเงินที่ยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

ประการที่สาม การกระจายอำนาจทางการคลังต่อเมืองต่าง ๆ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนมาก โดยรัฐบาลควรค่าประกันเงินกู้ให้กับท้องถิ่น และสนับสนุนให้ท้องถิ่นออกพันธบัตรเทศบาลเพื่อเพิ่มรายได้ จะเห็นว่ารัฐบาลต้องกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และทำให้เมืองมีความเข้มแข็ง ซึ่งท้องถิ่นเหล่านั้นจะสามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่นได้

สุดท้าย กรอบกฎหมายของรัฐบาลที่ได้มอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบ การให้บริการทางสังคมต่าง ๆ ยังขาดการถ่ายโอนงบประมาณอย่างเพียงพอ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโครงการนั้น ๆ และไม่เปิดโอกาสอนุญาตให้ท้องถิ่นแสวงหาแหล่งเงินทุนด้วยตนเองจากสถาบันการเงินทั้งระหว่างประเทศหรือระดับชาติ

ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรพัฒนาโลกใหม่ ๆ ในการอำนวยความสะดวกในการระดมทุน เพื่อจัดหาสวัสดิการแน่นอนว่าประเทศไทยเป็นผู้นำของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียในด้านการจัดหาเงินทุนที่ยั่งยืน สำหรับ SDGs ดังนั้นกรอบกฎหมายของรัฐบาลจึงไม่เพียงแต่ขึ้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น แต่ต้องอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด และขอกำลังถึงโครงการบ้านจัดสรรที่พัฒนาโดย CODI เพื่อรวบรวมทรัพยากรในชุมชน โดยการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาสังคม ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยกำลังพัฒนากรอบทางการเงินที่ใช้งานได้จริง และยั่งยืนเพื่อการจัดการด้านการเงินเพื่อสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ การประเมินผล Global Monitoring Framework เป็นความร่วมมือระหว่าง UN - HABITAT และหน่วยงานในเครือข่ายขององค์การสหประชาชาติอื่น ๆ กำลังดำเนินการรวบรวมข้อมูลเมืองในระดับชุมชน เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับผู้กำหนดนโยบายในการกำหนดมาตรฐานสำหรับการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนในประเทศไทย UN - HABITAT กำลังทำงานอย่างใกล้ชิดกับ UNFPA ซึ่งเป็นพันธมิตร และ UNESCAP เพื่อสำรวจความสอดคล้องของการดำเนินงานกับการเคหะแห่งชาติ ในการสำรวจสำมะโนประชากร โดยเชื่อมโยง

กับสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2566 ซึ่งเป็นโอกาสในการสร้างความสำเร็จของเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนในเมืองด้วยการตัดสินใจตามข้อมูลที่แท้จริง และการแปลงนโยบายนำไปสู่การปฏิบัติ

และสุดท้ายต้องไม่ลืมว่าการเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย ราคาไม่แพง และอยู่ในทำเลที่ดีสำหรับทุกคน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เป็นหัวใจ ดังนั้น ที่อยู่อาศัยที่ยั่งยืนและเพียงพอในฐานะองค์ประกอบที่สำคัญของสิทธิมนุษยชน จึงเป็นหนึ่งในพลังแห่งการเปลี่ยนแปลงที่สามารถช่วยเมืองต่าง ๆ ให้เอาชนะความท้าทายไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความยากจน การกีดกันและความเหลื่อมล้ำได้

● นายบรรหาร เนาวรัตน์

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโก่งธนู จังหวัดลพบุรี

คำถามที่ 3 องค์การบริหารส่วนตำบลโก่งธนู ใช้วิธีการหรือกลไกอะไรที่สามารถดึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเข้ามาจัดการขยะ และสภาพแวดล้อมของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์การบริหารส่วนตำบลโก่งธนู ใช้หลักทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ใช้วิธีการโดยการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา และผู้นำต้องทำก่อนเป็นตัวอย่าง ทำให้ตำบลโก่งธนู เป็นเมืองที่น่าอยู่

● นายวิจิัย อัมราลิขิต

นายกเทศมนตรีเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

คำถามที่ 3 เทศบาลเมืองพนัสนิคมมีการบริหารงบประมาณ และดึงแหล่งเงินทุนในการพัฒนาเมืองอย่างไร เพื่อพัฒนาเมืองจนกลายเป็นเมืองที่น่าอยู่ที่สุดในประเทศ

ประเทศไทยมีรางวัลจากการประกวดแข่งขันมากมายที่ถูกจัดขึ้นโดยหน่วยงานรัฐ เช่น เมืองสะอาด เมืองน่าอยู่ และธรรมาภิบาล เป็นต้น ซึ่งเทศบาลเมืองพนัสนิคมสมัครเข้าร่วมทุกการแข่งขัน เมื่อปี พ.ศ. 2543 เทศบาลเมืองพนัสนิคมชนะการประกวดเมืองสะอาดระดับประเทศ และเมื่อปี พ.ศ. 2555 ชนะการประกวดเมืองน่าอยู่ ทั้งในปี พ.ศ. 2556 เทศบาลชนะการประกวดด้านธรรมาภิบาล ทำให้เมืองพนัสนิคมเป็นที่รู้จัก ดังนั้นเมื่อเมืองได้มีโอกาสมากขึ้นในการได้รับทุนจากหน่วยงานส่วนกลาง เมื่อมีโอกาสเช่นนี้ เทศบาลจึงสมัครเข้าร่วม

แข่งขันในทุกรางวัลเท่าที่สามารถเข้าร่วมได้ เทศบาลเมืองพนัสนิคมเป็นเมืองเล็ก งบประมาณน้อย ดังนั้นต้องใช้งบประมาณ อย่างระมัดระวังประกอบกับเทศบาลพนัสนิคมนำมาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) เข้ามาใช้ ในการจัดการเมืองและประชาชน เศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิธีการที่พัฒนาโดยมีพื้นฐานเกี่ยวกับคนและสังคม ความรู้ดังกล่าวเป็นเหมือนแนวคิดในการดำรงชีวิต ซึ่งทฤษฎีของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ เรานำมาประยุกต์ใช้ ในเมืองและกับคนในชุมชนได้

● **รศ.ดร.ชัชชาติ สิทธิพันธุ์**

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

คำถามที่ 3 ท่านคิดว่าแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคตของกรุงเทพมหานคร ท่านมีวิธีการดำเนินการอย่างไร

ขั้นตอนในอนาคตของกรุงเทพมหานคร เรื่อง การพัฒนาอย่างยั่งยืนเริ่มต้นต้องทำความเข้าใจว่า ความยั่งยืนหมายถึง การตอบสนองความต้องการของปัจจุบัน โดยไม่ทำให้เกิดปัญหาในอนาคตของคนรุ่นต่อไป ความหมายของความยั่งยืน คือ ต้องไม่ใช่ทรัพยากรของคนรุ่นอนาคตเพียงเพื่อประโยชน์ของคนรุ่นปัจจุบัน หลายสิ่งที่น่าสนใจทรัพยากรของคนรุ่นหลังมาเพื่อการบริโภค เกิดขยะ การใช้ประโยชน์พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ในปัจจุบันควรคิดถึงความสามารถในการรองรับระยะยาวมากกว่าระยะสั้น แนวคิดพื้นที่สีเขียวเป็นสิ่งที่ทำให้ลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ไปสู่อากาศผ่านช่วงเวลาที่มียุทธศาสตร์เกี่ยวกับโลกร้อน ซึ่งการคมนาคมขนส่งเป็นตัวอย่างใหญ่ ที่ปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก ดังนั้น จำเป็นต้องแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจัง ต้องจัดการขยะมูลฝอย การทิ้งขยะเหล่านี้ล้วนสร้างผลกระทบต่อเกิดก๊าซเรือนกระจกทั้งสิ้น ทั้งเรื่องรถ การคมนาคม ขยะมูลฝอย การจัดการขยะ ดังนั้น จึงได้นำวิธีที่ไม่ซับซ้อนมาดำเนินการ คือ โครงการแยกขยะเปียกออกจากขยะทั่วไป อย่างเหมาะสม เพราะปัจจุบัน ขยะร้อยละ 70 ถูกนำไปทิ้งในพื้นที่ฝังกลบ กรุงเทพมหานคร 50 เขต ซึ่งเริ่ม โครงการนำร่อง 3 เขต และพยายามที่เพิ่มประสิทธิภาพเส้นทางหลักด้านการขนส่ง ปรับปรุงรถขนส่งสาธารณะ ปรับปรุงเส้นทางสำหรับคนเดินเท้า เส้นทางจักรยานเพื่อเชื่อมโยงไปยังเส้นทางหลักเพื่อไปสู่จุดหมายปลายทางได้ ตั้งแต่จุดเริ่มต้น ทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบขนส่งผู้โดยสาร (Feeder) ซึ่งพยายามสนับสนุนรถไฟฟ้า (EV) เพื่อการสร้างระบบนิเวศที่ดี หวังว่าอนาคตเราจะเปลี่ยนจาก ICV เป็น EV มากขึ้นในระบบขนส่ง บทบาทของเมือง คือ การปรับปรุงระบบนิเวศโดยการเพิ่มจุดที่สามารถชาร์จไฟฟ้าสำหรับรถยนต์ และโครงการด้านการใช้พลังงานของอาคาร สนับสนุนเรื่องอาคารเขียว Net zero เริ่มที่ ศึกษาอาคารให้สามารถติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ บนอาคารเปลี่ยนจากการใช้พลังงานฟอสซิลไปสู่พลังงานที่สามารถหมุนเวียนได้ เพราะช่วยลด ผลกระทบกับก๊าซเรือนกระจก หลัก ๆ ต้องคิดถึงเรื่องของคนยุคอนาคต โดยไม่ใช่ทรัพยากรที่มีอยู่ มากไปเปลี่ยนไปใช้พลังงานหมุนเวียน และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

● DATO' TPR. FADLUN BIN MAK UJUD
PRESIDENT OF PUTRAJAYA CORPORATION

คำถามที่ 4 ข้อเสนอแนะหรือบทเรียนที่เมืองปุตราจายาอยากจะนำเสนอให้แก่ประเทศอื่น ๆ

ประการแรก เมืองควรที่จะกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน รวมถึงลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม ในการลงมือปฏิบัติ โดยการดำเนินการเป็นขั้นตอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนงาน ระยะยาวที่วางไว้ นับว่าเป็นเรื่องสำคัญ ด้วยข้อจำกัดของงบประมาณและทรัพยากรบุคคลที่ทุกเมืองต้องเผชิญ และเพื่อหลีกเลี่ยงการตั้งเป้าหมายที่สูงเกินไป

ประการที่สอง ความร่วมมือกับภาคเอกชนเป็นสิ่งจำเป็น เพราะเป็นการสะท้อนผลการดำเนินงานของภาครัฐ โดยความร่วมมือจะทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรการทำงานร่วมกัน และเกิดการร่วมมือกันขับเคลื่อน การริเริ่มเมืองคาร์บอนต่ำ และเมืองสีเขียวได้อย่างต่อเนื่อง

● MR. SRINIVASA POPURI

Senior Human Settlements Officer, Regional Office for Asia and Pacific, UN HABITAT

คำถามที่ 4 ข้อเสนอแนะจาก UN - Habitat ที่ท่านคิดว่าจะสามารถส่งต่อให้กับเมืองต่าง ๆ เพื่อให้เกิด แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ท่านคิดว่ามีข้อเสนอแนะอะไรบ้าง ที่สามารถส่งต่อให้กับเมืองอื่น ๆ ได้

การวางผังเมืองจะช่วยปกป้องความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น และเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์กับภาคประชาชน ดังนั้น การวางผังเมืองถือเป็นรากฐานสำคัญในทุก ๆ เมือง และการพัฒนาบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ล้วนมาจากการวางผังเมืองที่ดี นอกจากนี้ ยังช่วยพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจในชุมชน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทุกคนในสังคม ที่กล่าวนี้ คือ หลักการสำคัญที่ดำเนินการกับประเทศสมาชิก UN ในการให้ คำแนะนำ รวมถึงการส่งต่อแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้เกิดการขยายแนวคิดออกไปให้กว้างขวาง ทั้งนี้ ไม่ได้ พิจารณาแต่เฉพาะเรื่องงบประมาณเท่านั้น แต่วางแผนเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ พันธมิตร และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาพลังงาน เรื่องเด็กและสตรี เพื่อไม่ให้เป็นการทิ้งใครไว้เบื้องหลัง นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนา เมืองคาร์บอนต่ำเพื่อการแก้ไขปัญหาสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง ที่มีผลกระทบไปทั่วโลก UN-Habitat ยังทำงาน ร่วมกับประเทศสมาชิก ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของ UN-Habitat ในการที่พัฒนาโลกไปพร้อมกัน โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ซึ่งมีการเร่งขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับทุกคนบนโลก ตั้งแต่เรื่องการเมือง เศรษฐกิจ แวดล้อม ความเหลื่อมล้ำ รวมถึงการปิดช่องว่างทางงบประมาณ ในการนี้ ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งในระดับโลก ระดับทวีป ระดับประเทศ และระดับชุมชน ซึ่งมอบหมายให้ทุกชุมชนดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนา

ที่ยั่งยืน สุดท้ายนี้ สำหรับประเทศไทย กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ต้องร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น จังหวัดนครศรีธรรมราช โดย UN-Habitat จะทำงานร่วมกับ BMA และจังหวัดอุตรธานี ในอนาคตอันใกล้ เพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย

- นายบรรหาร เนาวรัตน์
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโก่งธนู จังหวัดลพบุรี

คำถามที่ 4 หากชุมชนอื่นต้องการขับเคลื่อนด้านการจัดการขยะ ท่านมีคำแนะนำด้านปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนอย่างไร

วิธีการโดยผู้นำทำเป็นตัวอย่าง ผู้นำต้องทำก่อน ซึ่งถ้ายังไม่เข้าใจ จะใช้วิธีการเดินเข้าไปหา โดยการ แยกครัว แยกบ้าน ทำให้ตำบลโก่งธนูสามารถช่วยตำบลอื่น ๆ หรือจังหวัดอื่น ๆ ได้

- นายวิชัย อัมราลิขิต
นายกเทศมนตรีเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

คำถามที่ 4 เทศบาลเมืองพนัสนิคมมีการบริหารกลไก และดึงประชาชนให้มีส่วนร่วมอย่างไร เพื่อให้เกิดการพัฒนาเมืองอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืนมาตลอดมากกว่า 30 ปี

สมัยที่เป็นนายกเทศมนตรี ช่วงปี พ.ศ. 2530 ได้ประสานงานกับทุกชุมชนในเมือง ซึ่งวิธีการหนึ่งที่ใช้ คือ การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 8 ประการ คือ การมีส่วนร่วม การมุ่งเน้นฉันทามติ ภาวะรับผิดชอบ ความโปร่งใส การตอบสนอง ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ ความเสมอภาค/ ความเที่ยงธรรม และหลักนิติธรรม ทั้งหมดนี้ คือ สิ่งที่ใช้ในการเข้าถึงประชาชน เพราะแน่นอนว่าธรรมาภิบาลช่วยลดการทุจริต มุมมองเล็ก ๆ เสียงทุกเสียงจากกลุ่มเปราะบางส่งถึงผู้มีอำนาจตัดสินใจเหล่านี้จะนำไปใช้ ทั้งปัจจุบันและอนาคต ซึ่งต้องมีการศึกษาต่อไป ซึ่งคิดว่าธรรมาภิบาลเป็นแนวทางที่ดีในการจัดการเมือง

● รศ.ดร.ชัชชาติ สิทธิพันธุ์

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

คำถามที่ 4 ข้อเสนอแนะของเมืองกรุงเทพมหานคร ที่ท่านคิดว่าจะสามารถส่งต่อให้กับเมืองต่าง ๆ เพื่อให้เกิดแนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ท่านคิดว่ามีข้อเสนอแนะอะไรบ้างที่จะสามารถส่งต่อให้กับเมืองอื่น ๆ ได้

การบริหารจัดการเมืองไม่ได้เกี่ยวข้องกับงบประมาณเท่านั้น บทบาทของหน่วยงานรัฐนั้นเกี่ยวข้องกับสัญญาประชาคม (Social contract) การบริหารจัดการเมืองไม่ใช่เพียงงบประมาณจากหน่วยงานรัฐ แต่ความหมายของสัญญาประชาคมนั้น หมายถึง การทำสิ่งต่าง ๆ ร่วมกันของผู้คน หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานของรัฐ เป็นสิ่งที่ต้องทำร่วมกัน สำหรับสัญญาประชาคมทำให้เกิดความเชื่อใจกันในเมือง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับอนาคตของเมืองแต่การดำเนินการด้วยความเชื่อใจจะทำให้สามารถทำงานได้ ทั้งได้รับความช่วยเหลือและสามารถนำทุกคนไปในทิศทางเดียวกันได้ แม้ว่าจะมีงบประมาณมาก แต่ขาดความเชื่อใจของคนแล้วก็ยากที่จะสร้างความยั่งยืนของเมือง ข้อเสนอแนะ คือ การสร้างความเชื่อใจระหว่างกัน และกัน มีความโปร่งใสให้คนเป็นศูนย์กลาง สร้างพลัง ฟังเสียงคนทำงาน ทำงานกับคนในชุมชน เพื่อสร้างความเชื่อใจระหว่างกัน ทำให้สามารถก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น คือ การสร้างความเชื่อใจซึ่งกันและกัน ทำให้สามารถช่วยสร้างความยั่งยืนของเมืองได้มากขึ้น

● **MR. SRINIVASA POPURI**
Senior Human Settlements Officer, Regional Office for Asia and Pacific, UN HABITAT

คำถามที่ 5 มุมมองต่อแนวคิด “เมืองพึ่งพาตนเอง” สำหรับ Un - Habitat ในปัจจุบันเป็นอย่างไร และมองภาพอนาคตของการเป็นเมืองพึ่งพาตนเองอย่างไร

ภาวะโลกร้อน หรือโรคโควิด 19 เป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดสำหรับเมืองที่พึ่งพาตัวเองได้ในหลายมิติ เช่น ด้านพลังงาน ด้านอาหาร ด้านประปา ด้านการผลิตต่าง ๆ เมืองจะมีความยั่งยืนได้นั้น ต้องมีการลดการใช้พลังงาน โดยการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ เช่น การติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ตามอาคารบ้านเรือน เพื่อสนับสนุนการผลิตกระแสไฟฟ้าภายในพื้นที่ และเชื่อมโยงไปยังสถาบันหรือที่อยู่อาศัย ด้านอาหาร สนับสนุนการปลูกผักสดทดแทนการซื้อขาย ซึ่งทำให้เกิดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดก๊าซคาร์บอน เช่น การสนับสนุนการปลูกผักบนหลังคาหรือในสวน ซึ่งสามารถพบเห็นได้ในบางส่วนของกรุงเทพมหานคร ด้านการผลิต ควรลดการเพิ่มขยะ และสนับสนุนการใช้ซ้ำอีกครั้ง ซึ่งบางแห่งมีการรีไซเคิลวัสดุเพื่อทำให้เกิดพลังงานแปรรูป ส่งเสริมการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ เนื่องจากมีการลดต้นทุนวัสดุการผลิต ด้านเศรษฐกิจ ควรสนับสนุนความคล่องตัวตามแนวคิดของความยืดหยุ่นและยั่งยืน ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศไทย ในปี ค.ศ. 1997 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ได้มีบทบาทและมีความสำคัญมากขึ้นในการสร้างความยั่งยืนและปรับตัวได้ ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน และอยู่ภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม จากหลักการทั้งหมดนี้ จะสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน

● **นายบรรหาร เนาวรัตน์**
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโก่งธนู จังหวัดลพบุรี

คำถามที่ 5 มุมมองต่อแนวคิดเมืองพึ่งพาตนเอง สำหรับตำบลโก่งธนูในปัจจุบันเป็นอย่างไร และมองภาพอนาคตของชุมชนไว้ อย่างไรบ้าง

1. อนาคตของตำบลโก่งธนู สำหรับตำบลโก่งธนูมี อสร.น้อย คือ อาสาสมัครท้องถิ่นรักษาโลกของคนตำบลโก่งธนู ช่วยกันดูแลทำความสะอาดบ้านเมือง ในอนาคตข้างหน้าเด็กเหล่านี้ต้องเป็นตัวแทนเป็นประชาชนที่ดีของคนตำบลโก่งธนูในสวนนี้ ถ้าประชาชนดี เด็กดี อนาคตก็จะต้องดี

2. เรื่องพึ่งพาตนเองในปัจจุบัน ปัจจุบันตำบลโก่งธนู นำขยะแห้งมาทำโครงการสวัสดิการ เพื่อได้รับเงินจำนวน 80,000 บาท และทำขยะเปียกนำไปสู่แปลงผัก ทำให้ทุกคนปลอดภัย และสอนเด็ก ๆ ทุกโรงเรียน ซึ่งมี อสร.ผู้ใหญ่, อสร.น้อย โดยฝึกเด็กตั้งแต่ 2 ขวบครึ่ง ให้แยกขยะเปียกและขยะแห้ง โดยนำไปเป็นปุ๋ยสู่แปลงผัก ผักที่ได้มาสามารถนำไปแบ่งปันกัน การแบ่งปันทำให้เกิดความสามัคคีภายในตำบล ใช้คนจำนวน 1,700 คน โดยไม่ต้องใช้เงินงบประมาณใช้ความเป็นผู้นำของแต่ละคนมาช่วยตำบลโก่งธนู

● นายวิจิัย อัมราลิขิต

นายกเทศมนตรีเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

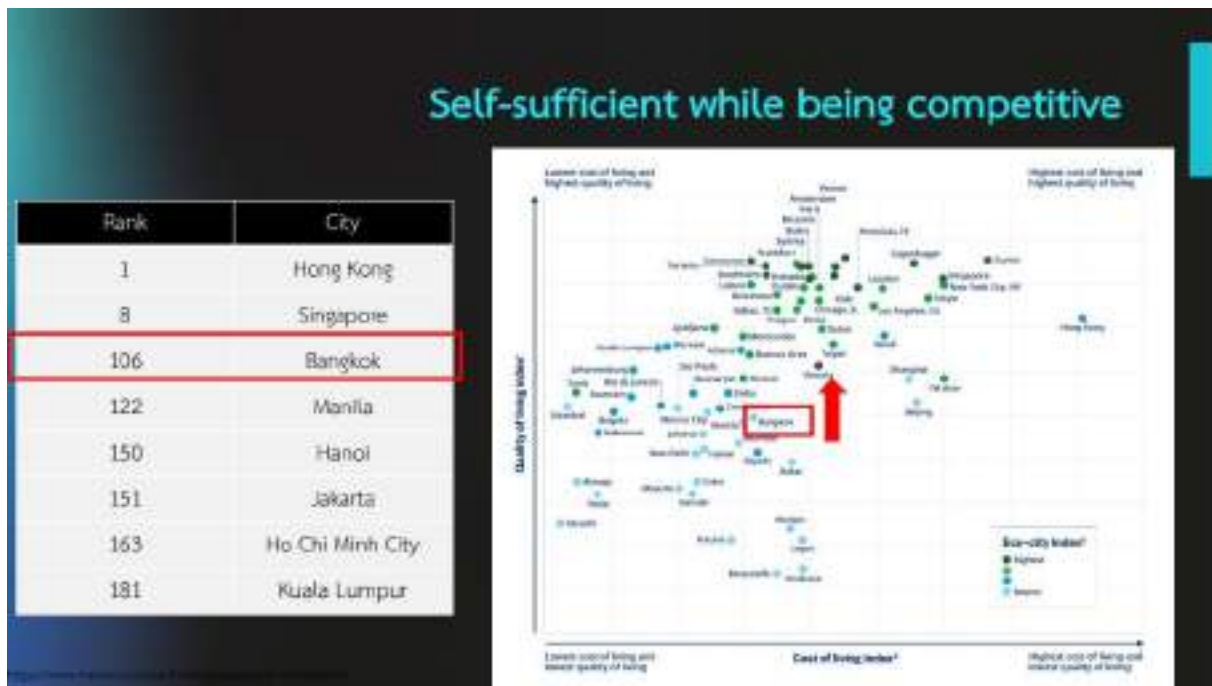
คำถามที่ 5 มุมมองต่อแนวคิดเมืองพึ่งพาตนเองสำหรับพนัสนิคมในปัจจุบันเป็นอย่างไร และมองภาพอนาคตของเมืองไว้อย่างไรบ้าง

สิ่งที่ดีสำหรับเทศบาลเมืองพนัสนิคม คือ ไม่มีพื้นที่อุตสาหกรรม ดังนั้น จึงออกแบบเมืองให้เป็น เมืองน่าอยู่ และศูนย์กลางอาหารที่ดี นักท่องเที่ยวเมื่อมาที่เมืองพนัสนิคมแล้ว เขาสามารถที่จะอยู่และรับประทาน อาหารที่ดีได้ทุกวัน มีสวนสาธารณะ 5 แห่ง และพื้นที่ออกกำลังกาย มีพร้อมสำหรับประชาชนที่พักอาศัย สามารถออกกำลังกาย และทำงานสร้างสรรค์ได้ มีพื้นที่ที่เพียงพอสำหรับทุกคนที่ต้องการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ สนับสนุนให้ผู้ขายสินค้า สร้างและผลิตอาหารที่มีคุณภาพสูง สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาอาศัยในเมืองนี้ จะมีอาหารปลอดภัย และราคาไม่แพง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ คือ เรื่องหลัก ๆ ที่พร้อมบริการสำหรับทุกคนในเมือง

● รศ.ดร.ซัชชาติ สิทธิพันธุ์
ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

คำถามที่ 5 มุมมองต่อแนวคิดเมืองพึ่งพาตนเอง สำหรับกรุงเทพมหานครในปัจจุบันเป็นอย่างไร และมองภาพอนาคตของเมืองไว้ อย่างไรบ้าง

กรุงเทพมหานคร ที่จะเป็นเมืองพึ่งพาตนเองนั้น เริ่มแรกต้องคิดว่าสามารถนำแนวคิดอะไรมาประยุกต์ใช้กับเมือง ซึ่งต้องสนับสนุนให้ได้ประโยชน์จากการแข่งขัน เหมือนเมืองจะมีการแข่งขันสูง แต่ความจริงแล้วมีการแข่งขันต่ำ กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวง ซึ่งทำให้เกิดธุรกิจบริการในพื้นที่ มีแข่งขันสูงในด้านการให้บริการ แต่มีการแข่งขันต่ำในเรื่องของสินค้าที่จำเป็น เมืองต้องซื้ออาหารจากจังหวัดอื่น ซึ่งมีความสามารถพิเศษด้านทักษะแรงงาน มองกลับมาในความเป็นจริง ถ้าไม่พึ่งพาตัวเองในช่วง ที่เกิดวิกฤต ต้องคิดว่าการพึ่งพาตนเอง เมืองมีความสามารถในการรองรับ ซึ่งดูที่ภาพนี้จะเห็นได้ว่าแนวตั้ง แสดงถึง คุณภาพของการอยู่อาศัย (Quality of Living) ส่วนแนวนอน คือ ราคาของการอยู่อาศัย (Cost of Living) กรุงเทพมหานครอยู่กลาง ๆ เมื่อเทียบกับเมืองอื่น

ดังนั้น ต้องพัฒนาคุณภาพของการอยู่อาศัย โดยไม่เกี่ยวข้องกับราคาของที่อยู่อาศัย ต้องมีการแข่งขันสูงในการพึ่งพาตนเอง แต่เรื่องของราคาของที่อยู่อาศัย ต้องทำให้เมืองมีการแข่งขันต่ำ เพื่อเป็นการจัดการ ปัญหาการพึ่งพาตัวเองนั้นเป็นเรื่องที่นำมาใช้ได้ แต่ต้องรักษาความสามารถในการแข่งขันไว้ มองไปที่เมืองอะไรที่มองเห็นจากภายนอก เมื่อทั้งเมืองและชุมชนของกรุงเทพมหานคร สามารถเห็นอาหาร เห็นผักได้จาก ทุกที่ไปที่ซูเปอร์มาร์เก็ต พบว่า ต้นหอมราคาสูงขึ้นเท่าตัวจาก 100 บาทต่อกิโลกรัม ขึ้นราคาเป็น 200 บาท ต่อกิโลกรัม เพราะมีน้ำท่วมที่โคราช ซึ่งห่างจากกรุงเทพมหานคร 200 กิโลเมตร เมื่อมีน้ำท่วมที่จังหวัดนครราชสีมา ส่งผลให้ราคาอาหารในกรุงเทพมหานครเพิ่มสูงขึ้น แสดงว่ากรุงเทพมหานครไม่ได้เป็นอิสระ ด้วยตัวเองพลังงานได้จากจังหวัดอื่น น้ำ ระบบน้ำในกรุงเทพมหานคร แม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งเกี่ยวข้องกับพื้นที่ ทางภาคเหนือไม่มีแรงงาน แต่นำแรงงาน มาจากจังหวัดอื่น วัตถุดิบต่าง ๆ มาจากอุตสาหกรรมอื่น ทั้งหมดนี้ เป็นเมืองพึ่งพาตนเองไม่ได้ กรุงเทพมหานครต้องเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ ด้านการแข่งขัน เมืองจะอย่างไร สำหรับความคิดอย่างน้อยไม่ใช่ระดับเมือง แต่เป็นระดับชุมชน ควรมี ความปลอดภัย พึ่งพาตัวเอง ในระดับท้องถิ่นเมืองสามารถมีพื้นที่ ปลูกผักในชุมชนได้ หรือมีพื้นที่ในชุมชนแล้วสร้างเป็นสวนผัก เป็นการดำเนินการระดับท้องถิ่น การพึ่งพาตนเองทำได้ในระดับพื้นที่ขนาดเล็ก (Micro level) แต่ไม่ใช่กับพื้นที่ขนาดใหญ่ (Macro level) หรือเมือง ส่วนพลังงานสามารถนำมาจากแหล่งพลังงานจากที่ใดที่หนึ่งนอกกรุงเทพมหานคร ซึ่งหมายถึง แผงโซลาร์เซลล์สามารถเข้าถึงได้ในระดับพื้นที่ย่อยสู่การผลิตพลังงาน ก็สามารถสร้าง ความปลอดภัยได้ ในเรื่องการพึ่งพาตนเองไม่สามารถทำได้ด้วยภาครัฐเพียงอย่างเดียว แต่ระดับชุมชนสามารถเริ่มทำได้ทั้งเรื่องอาหาร ปลอดภัย และความเป็นอิสระในเรื่องพลังงาน ถ้าภัยพิบัติเกิดขึ้นในแหล่งอาหาร ผลกระทบ ที่เกิดขึ้น คือ เมืองไม่มีอาหาร ดังนั้น ต้องมีแผน มีการเตรียมความพร้อมหากเกิดภัยพิบัติขึ้น การมีแหล่งทรัพยากร เพียงแหล่งเดียวจะทำให้เกิดปัญหาใหญ่ ควรมีสถานที่เตรียมความพร้อม ที่สามารถเตรียมสิ่งของ ที่เป็นทางเลือก เป็นไปตามความต้องการได้จะมีประสิทธิภาพ ฉากทัศน์ที่สำคัญ คือ การมีทางเลือกที่สามารถเข้ามาในระบบได้ ไม่ว่าจะจะเป็นอาหาร พลังงาน หรือวัตถุดิบอื่น ๆ ดังนั้น การทำฉากทัศน์ (Scenario planning) มีพื้นที่ลักษณะเหมือนกันในพื้นที่ หากทำได้จะทำให้กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองที่น่าอยู่ สำหรับทุกคน

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

SPOTLIGHT

 นายไชยาพร พงษ์ทอง อดีตรองอธิบดีกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์	 นางสุพรรณพร พงษ์ทอง อดีตรองอธิบดีกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์	 นายไชยาพร พงษ์ทอง อดีตรองอธิบดีกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์	
 นายไชยาพร พงษ์ทอง อดีตรองอธิบดีกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์	 นายไชยาพร พงษ์ทอง อดีตรองอธิบดีกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์	 นายไชยาพร พงษ์ทอง อดีตรองอธิบดีกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์	
 นายไชยาพร พงษ์ทอง อดีตรองอธิบดีกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์	 นางไชยาพร พงษ์ทอง อดีตรองอธิบดีกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์	 นางไชยาพร พงษ์ทอง อดีตรองอธิบดีกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์	 นายไชยาพร พงษ์ทอง อดีตรองอธิบดีกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

● ผศ.ดร.ณัฐพงศ์ พันธุ์น้อย

Redesign the City สู่พื้นที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

เมืองพึ่งพาตนเอง เป็นหัวข้อที่สำคัญของการพัฒนาเมืองและพัฒนาชุมชนของประเทศไทย นับจากนี้ไปในอนาคต โดยเฉพาะบริบทที่จะต้องหารายได้มาดูแลพี่น้องประชาชนที่อยู่ในเมืองของตนเอง ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ โดยหลายพื้นที่จะมีสัดส่วนของผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 30 หมายความว่า ประชากรวัยแรงงานต้องเพิ่มรายได้มาดูแลเยาวชน รวมถึงผู้สูงอายุต่อไปในอนาคต

การก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์

อัตราการพึ่งพิงระหว่าง
วัยแรงงาน ต่อ เด็กและผู้สูงอายุ

100 : 78

ประเทศไทยอยู่ภายใต้กับดักรายได้ปานกลาง ประเด็นสำคัญการก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลาง และทำให้มีงบประมาณเพียงพอกับการดูแลผู้สูงอายุต่อไปในอนาคต คือ การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเศรษฐกิจที่ช่วยกระจายรายได้ของประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นไปสู่พี่น้องประชาชนในเมืองต่าง ๆ ได้อย่างเท่าเทียมกัน การท่องเที่ยวเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อประเทศไทย ภาครัฐและภาคเอกชนให้ความสำคัญในฐานะเครื่องจักรสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยมาโดยตลอด เนื่องจากประเทศไทยมีตำแหน่งที่สามารถเดินเข้าถึงได้สะดวกและสามารถเชื่อมต่อไปยังพื้นที่ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เป็นอย่างดี

การกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในเรื่องของการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปสู่ท้องถิ่น ไปสู่ผู้ประกอบการรายย่อยในท้องถิ่นต่าง ๆ ยังนำมาสู่ภาวะที่เรียกว่า Over Tourism หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวมีปริมาณมากเกินไปกับความสามารถในการรองรับในพื้นที่ การท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นหมู่เกาะ ป่าไม้ พื้นที่เกษตรกรรม หรือชุมชนต่าง ๆ นำมาซึ่งปัญหาขยะ น้ำเสีย ที่เกินขีดความสามารถที่จะรองรับได้ ส่งผลให้เกิดผลกระทบเชิงลบทั้งในเชิงของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต การจราจรติดขัด ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมรวมถึงการสูญเสียทรัพยากรการท่องเที่ยวอันมีค่าไป

การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวในเมืองต่าง ๆ มีข้อจำกัดอยู่มากในประเทศไทยจะเห็นการลอกเลียนผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น ตลาดน้ำ ถนนคนเดิน ที่ไม่ว่าจะไปจังหวัดไหน ๆ ก็จะมีเหมือนกัน ผลของการวิจัย พบว่าชุมชนและผู้ประกอบการรายย่อยมักพบปัญหาในการพัฒนาการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงที่ไม่สามารถออกแบบ อัตลักษณ์ และคุณค่าของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงผู้ประกอบการรายย่อยขาดความรู้ ไม่ทราบถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย ทำให้ไม่สามารถออกแบบสินค้าและบริการที่ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย และความต้องการของตลาดได้ แต่ละพื้นที่การท่องเที่ยวมีการลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ ตามแหล่งการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจนทำให้ขาดอัตลักษณ์ของพื้นที่

การระบาดของโรคโควิด 19 สร้างผลกระทบอย่างหนักต่อเมืองท่องเที่ยวในประเทศไทย ทำให้เห็นถึงความเปราะบางของการท่องเที่ยวที่พึ่งพาสถานที่ท่องเที่ยวต่างประเทศ ณ วันนี้ จะทำอย่างไรให้การพัฒนาการท่องเที่ยวบนฐานการตลาดภายในเพิ่มขึ้น หลังจากประเทศไทยค่อย ๆ ฟื้นตัวจากการระบาดของโรคโควิด 19 ผลของการคาดการณ์ของบริษัทแมคแคนเซย์ ตั้งแต่ปี 2023 (พ.ศ. 2566) รายได้ของการท่องเที่ยวจะกลับมาและมีแนวโน้มฟื้นตัวโดยการท่องเที่ยวภายในประเทศก่อน และตามมาด้วยการท่องเที่ยวภายนอกประเทศ ซึ่งจะใช้อีโอกาสของการฟื้นตัวการท่องเที่ยวในยุค Post – Covid เพื่อขยายเศรษฐกิจในท้องถิ่นได้อย่างไร เป็นประเด็นสำคัญที่ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนต้องร่วมมือกันเพื่อนำโอกาสเหล่านี้ไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก หลายฝ่ายมองกันว่าภาคเศรษฐกิจที่จะเป็นแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่นต่อไปได้ในอนาคต คือ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยมีการท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในท้องถิ่นของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

เศรษฐกิจสร้างสรรค์

ที่มา: http://artlab.orc.or.th/uploads/creedaily202215/26/creedaily_Trial and Creative Assessment Report 2022-1-ingo-pugaj.pdf

เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นรูปแบบเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่อยู่บนต้นทุนของฐานความรู้ ทุนทางวัฒนธรรม ทรัพย์สินทางปัญญา การศึกษาวิจัย ขนบธรรมเนียมประเพณี ประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่ผ่านกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ และสินค้าที่มีอยู่เดิม รวมถึงการสร้างผลิตภัณฑ์และสินค้าบริการใหม่ ๆ ที่ตอบโจทย์ของตลาดที่มีมูลค่าสูง และสามารถสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นและชุมชนได้ นอกจากนี้ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการกระจาย รายได้ให้กับการพัฒนาสังคมและดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับพี่น้องประชาชน ในท้องถิ่นให้ได้มากที่สุด การท่องเที่ยว นับเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ส่งผลต่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ให้กับท้องถิ่น การท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้และสร้างรายได้ให้กับชุมชนในพื้นที่ในท้องถิ่นต่าง ๆ มาโดยตลอด นอกจากนี้การท่องเที่ยวมีสถานะเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้กับท้องถิ่น และเป็นกลไกที่จะทำให้เกิดการเดินทางของประชาชนทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ เดินทางไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ และเป็นแรงขับเคลื่อนทางการตลาด ทำให้สินค้าและบริการในท้องถิ่นสามารถบริโภคได้ สร้างมูลค่า ทางเศรษฐกิจและนำมาสู่รายได้ต่อครัวเรือนต่าง ๆ เป็นอย่างดี ตลอดระยะเวลา 10 ปี จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวสร้างมูลค่าและการเติบโตของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ นอกจากนี้การท่องเที่ยวเป็นตัวชี้ นำ และผลักดันให้เกิดอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ประเภทอื่น ๆ ของประเทศไทย สามารถพัฒนาเพิ่มมูลค่า ทางเศรษฐกิจต่อไปในอนาคตในโอกาสที่เรากำลังค่อย ๆ ฟื้นตัวจากการระบาดของโรคโควิด 19 ประเทศไทย มีโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อผลักดันเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในท้องถิ่นได้ ดังนี้ คือ

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว มีการเปลี่ยนแปลงไปทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยไม่นิยมเดินทางมาเป็นกลุ่มใหญ่ แต่นิยมการเดินทางเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เดินทางมาเป็นครอบครัว หรือเดินทางเพียงคนเดียว เพื่อจะไปเสาะหาสินค้าหรือบริการ หรือกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบ

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

(U.I. World (2018) Sustainable Intelligence Center (2011) Wendergh (2006) and Gillman (2005) and Gillman (2005) and Gillman (2005))

Niche Tourism ที่มุ่งเน้นตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มเล็ก ๆ

Micro Tourism ที่มุ่งเน้นรูปแบบการท่องเที่ยวโดยส่วนบุคคล กลุ่มคนหรือผู้ประกอบการรายย่อย สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวภาคการผลิต การเกษตร และอุตสาหกรรมในท้องถิ่นต่าง ๆ ของชุมชน

Creative Tourism ที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวที่มุ่งไปสู่ความผูกพันและประสบการณ์ในท้องถิ่น ซึ่งได้มาจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม หรือคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเหล่านี้ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวแสวงหาสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่แสดงเอกลักษณ์ สะท้อนวิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากที่อื่น จึงเป็นโอกาสให้ท้องถิ่นในประเทศพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว เมืองท่องเที่ยวที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งจากภายในและภายนอกประเทศมาเยี่ยมชมเยือน

การยกระดับสินค้าและบริการในท้องถิ่น ปัจจุบันมีทั้งเกษตรกรและผู้ประกอบการที่ได้รับความรู้ และมีความสามารถที่จะพัฒนาสินค้าและบริการที่มีคุณภาพสูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต จะเห็นได้ว่า หลาย ๆ พื้นที่เกษตรกรรมมีการจัดเตรียมกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรกร นอกจากนั้น มีการจัดเตรียมที่พักที่ใช้บรรยากาศของชีวิตชนบท ทรัพยากรธรรมชาติ โดยสะท้อนวัฒนธรรมชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี สินค้าและบริการเหล่านี้ ปัจจุบันสามารถบริโภคได้ ในท้องถิ่นเท่านั้น ซึ่งผู้ประกอบการสามารถนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่านระบบออนไลน์ โดยเฉพาะในช่วงการระบาดของ โควิด-19 ที่ผ่านมา ส่งผลให้ปัจจุบันการท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เดินทาง ไปท่องเที่ยวในท้องถิ่นของประเทศไทย ซึ่งจะใช้ออกาสนี้เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมูลค่าในการใช้จ่ายใช้สอย ระยะเวลาการพำนักได้อย่างไร เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องร่วมมือกันผลักดันในช่วงโควิด-19

ความเป็นเมืองและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในภูมิภาคในการเดินทาง การพักผ่อนในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีความสะดวกสบาย ความปลอดภัยจะสร้างโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเดินทางท่องเที่ยวไปยังท้องถิ่น และชุมชนได้ง่ายขึ้น ตอนนี้ไม่ว่าจะเดินทางไปจังหวัดไหนในประเทศไทย สามารถจะเดินทางได้สะดวก ทั้งทางรถยนต์ส่วนตัว ทั้งการเดินทางโดยเครื่องบิน เดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะและการเดินทาง ไปท้องถิ่นนั้น ๆ ไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับการใช้จ่ายใช้สอยอีก เพราะมีร้านค้า โรงแรม ร้านอาหารที่มีคุณภาพ พร้อมให้บริการทุกท่านอยู่ในพื้นที่ชนบทอยู่ในพื้นที่ท้องถิ่นนั้น ๆ นอกจากนี้ การให้บริการโทรคมนาคม ระบบ ICT ต่าง ๆ สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ทุกพื้นที่ในประเทศไทยเป็นโอกาสอย่างยิ่งที่ทำให้คนวัยทำงาน หรือนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวและกระจายตัวไปในท้องถิ่นต่าง ๆ สะดวกมากขึ้น

ความแพร่หลายของเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์

- ในปี 2563 ประเทศไทยมีจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 45,189,944 คน และประชาชนใช้เวลาเล่นสื่อสังคมออนไลน์สูงถึงวันละ 3 ชั่วโมงครึ่ง (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ (2023))
- ร้อยละ 90 ของนักท่องเที่ยวมีการใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยว (One Bangkok Insight (2561))
- ระบบสื่อออนไลน์ช่วยให้ผู้ประกอบการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของประชาชนเพื่อค้นหากิจกรรมที่ตอบโจทย์ธุรกิจท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี (Business Review Online Magazine (2022) เก็บถาวร 2023/8/18 จาก URL: <http://www.issuu.com/issuu>)

ความแพร่หลายของเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ นำมาสู่ยุคสมัยที่เรียกว่า DIGITAL TRANSFORMATION ซึ่งเห็นได้ว่าทั้งผู้ประกอบการและผู้บริโภคต่างหาข้อมูลและส่งทอดข้อมูลซึ่งกันและกัน ผ่านระบบออนไลน์ และสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น ผลการสำรวจในประเทศ พบว่า ประชาชนใช้อินเทอร์เน็ตสูงถึง 45 ล้านคน และประชาชนทั่วไปใช้เวลาเล่นสื่อสังคมออนไลน์ถึงวันละ 3 ชั่วโมงครึ่ง ร้อยละ 90 ของนักท่องเที่ยวมีการใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยว ระบบสื่อออนไลน์ช่วยให้ผู้ประกอบการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของประชาชนเพื่อค้นหากลุ่มลูกค้าใหม่สำหรับธุรกิจการท่องเที่ยวได้ง่ายมากขึ้น การแพร่หลายของระบบดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ช่วยให้พี่น้องประชาชน ภาคเกษตรกรรม ผู้ประกอบการรายย่อยรวมถึงโรงแรม ร้านอาหาร สามารถจะพัฒนาสินค้าและบริการได้ถูกต้องตามความต้องการของตลาดและนำเสนอสินค้าและบริการไปยังผู้บริโภคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้สะดวกมากขึ้น

ปรากฏการณ์กลับคืนสู่ถิ่นฐานของประชากรวัยแรงงาน (U-turn)

การกลับคืนสู่ถิ่นฐานของคนวัยหนุ่มสาวทำให้ท้องถิ่นมีกำลังแรงงานที่มีคุณภาพ

ปรากฏการณ์กลับคืนสู่ถิ่นฐานของประชากรวัยแรงงาน (U – Turn) หมายถึง คนหนุ่มสาววัยแรงงานที่ไปเรียน ไปทำงานในเมืองใหญ่หรือต่างประเทศ ได้เดินทางกลับมาสู่ถิ่นฐานของตนเอง เพื่อดูแลพ่อแม่ ดูแลครอบครัว สืบทอดกิจการ หรือเป็นเรือของการเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิต จากรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ค่อนข้างจะเร่งรีบในเมืองใหญ่ก่อให้เกิดความเครียดจึงกลับมาใช้ชีวิตในชนบทท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น รวมถึงปรากฏการณ์ระบาดของโรคโควิด 19 เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญในการย้ายถิ่นฐานกลับมาสู่ภูมิลำเนาเดิมของวัยแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาระบบ ICT ซึ่งขณะนี้ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็สามารถทำงานได้ทุกพื้นที่ ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้วัยหนุ่มสาวเดินทางกลับไปอยู่ในท้องถิ่นและเป็นแรงงานที่สำคัญ และมีคุณภาพพร้อมที่จะผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ต่าง ๆ ในท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมได้ในระยะยาว โดยมีแนวคิดการเปลี่ยนกรอบ (Paradigm Shift) ในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวเพื่อยกระดับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้กับท้องถิ่นของประเทศไทย ดังนี้

พัฒนาการท่องเที่ยวให้ดึงดูดผู้อยู่อาศัยมาสู่เมือง

ประเด็นแรก พัฒนาการท่องเที่ยวให้ดึงดูดผู้อยู่อาศัยมาสู่เมือง การพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเท่านั้น ยังสามารถดึงดูดผู้อยู่อาศัยมาสู่เมือง เรากำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ประชากรของเรากำลังลดน้อยลงเรื่อย ๆ ประชากรลดลงการบริโภคในท้องถิ่นก็ลดลง การเพิ่มจำนวนประชากรทั้งผู้อยู่อาศัยและผู้บริโภคสินค้าและบริการของเมืองเป็นเรื่องที่สำคัญ ที่ผ่านมการท่องเที่ยวของประเทศให้ความสำคัญกับผู้มาเยือนในฐานะนักท่องเที่ยวที่อาจจะมาเพียงหนึ่งครั้งแล้วไม่กลับมาอีก หรือมาเที่ยวตามกระแสแล้วไปทีอื่น หรือแวะมาเที่ยวแล้วผ่านไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่พื้นที่ แต่ระบบเศรษฐกิจของประเทศควรจะพัฒนาแล้วเพิ่มรายได้ให้กับท้องถิ่นได้มากขึ้น ถ้าใช้การท่องเที่ยวเปลี่ยนผู้มาเยือนให้เป็นผู้สนับสนุน คือ ผู้ที่มาเยือนท้องถิ่นแล้วมีความประทับใจแล้วก็กลับมาอีก มาอยู่นาน ๆ ชื่นชอบหรือต้องการบริโภคสินค้าและบริการของพื้นที่อย่างต่อเนื่องหรือมีกิจกรรมที่ทำอย่างต่อเนื่องในท้องถิ่นนั้น ๆ สิ่งนี้จะทำให้มีการพัฒนาสินค้าและบริการให้มีคุณภาพสูง และมีการบริโภคอย่างต่อเนื่อง

การพำนักระยะยาวสร้างผลกระทบเชิงบวกให้กับเมือง หลาย ๆ ประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น หรือประเทศแถบสแกนดิเนเวีย ได้ใช้การท่องเที่ยวสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว และค่อย ๆ ดึงดูดคนเหล่านั้นให้มาเป็นผู้อยู่อาศัยในระยะยาว ทั้งในรูปแบบของผู้พำนักหลังจากเกษียณอายุ ลักษณะแบบ Workcation ซึ่งนิยมอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงการพำนักเพื่อการฝึกอาชีพ ซึ่งพบว่าผู้มาเยี่ยมเยือนที่พำนักนาน ๆ ในพื้นที่ในระยะยาว ส่งผลกระทบเชิงบวกให้กับเมืองในการบริโภคสินค้าและบริการในท้องถิ่น นำมาสู่การกระตุ้นให้เกิดการบริโภค เพื่อเพิ่มรายได้และการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ นอกจากนี้ยังนำไปสู่การพัฒนาสังคม การทำความเข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การสร้างกลุ่มผู้สนับสนุนที่จะเป็นทั้งผู้บริโภค และผู้สนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ในอนาคต ซึ่งผู้สนับสนุนมักมีแนวโน้มในการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกับผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่นนั้น ๆ การกระตุ้นให้เกิดการพำนักในระยะยาวจะเกิดการพัฒนาศรษฐกิจสร้างสรรค์ของเมืองและท้องถิ่นในประเทศไทยในอนาคต

การพำนักระยะยาวสร้างผลกระทบเชิงบวกให้กับเมือง

การพำนักระยะยาว
ของผู้เกษียณอายุ

Workation

การพำนัก
เพื่อการฝึกอาชีพ

การใช้อัตลักษณ์ของท้องถิ่นมาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเมือง อัตลักษณ์ของท้องถิ่น หมายถึง ลักษณะทางกายภาพและลักษณะทางสังคมที่สะท้อนตัวตน เอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่เป็นสิ่งที่ประชาชนในพื้นที่มีความภาคภูมิใจและเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน หรือทรัพยากรที่เป็นเอกลักษณ์ และมีเฉพาะในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ความรู้ ความชำนาญต่าง ๆ ช่างฝีมือ รวมถึงเรื่องสินค้าหัตถกรรม อาหาร และประเพณีการแสดงต่าง ๆ รวมถึงวัดฤดูบิ และผลิตภัณฑ์ที่ท้องถิ่นต้องการจะนำมาสร้างประโยชน์ต่อไปในอนาคต รวมถึงภูมิประเทศ ทรัพยากรธรรมชาติ สถานที่สำคัญ ทัศนียภาพของบ้านเรือน ลักษณะทางสังคม เช่น ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี อาหารการกิน เสื้อผ้า การแสดงการละเล่น เป็นต้น กิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น กิจกรรมทางการเกษตร การทำหัตถกรรม การบริการด้านสุขภาพ ร้านค้า และร้านอาหารในพื้นที่ เป็นต้น รวมถึงภูมิปัญญาและเทคโนโลยี เช่น ความรู้ด้านงานช่าง เทคนิคทางการแพทย์และสุขภาพ ความรู้ด้านสถาปัตยกรรม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวรวมถึงผู้มาเยือนอยากจะพำนักอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ ในระยะยาวต่อไป

อัตลักษณ์ของท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์

อัตลักษณ์ท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หากแต่ละท้องถิ่นสามารถที่จะนำเอาอัตลักษณ์มาพัฒนาเป็นทั้งในเชิงกายภาพ และพัฒนาทัศนียภาพของเมือง สินค้าและบริการ กิจกรรมต่าง ๆ เช่น เทศกาล การละเล่นต่าง ๆ นำมาเป็นจุดขาย เป็นจุดเด่นในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนและพำนักในท้องถิ่นในระยะยาวน่าจะเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยทำให้สามารถพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ต่อไปในอนาคต นอกจากนั้นแล้วการสร้างเมืองที่น่าอยู่จะเป็นกลไกสำคัญของการผลักดันการท่องเที่ยวในอนาคต ที่ผ่านมามีการสร้างการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดผู้มาเยือนเท่านั้น แต่เมื่อเปลี่ยนแนวคิดที่จะดึงดูดการท่องเที่ยวเป็นการดึงดูดผู้อยู่อาศัย การจัดเตรียมเมืองไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทัศนียภาพที่สวยงาม ทั้งเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี หรือทัศนียภาพเชิงประวัติศาสตร์ รวมถึงเมืองที่ทันสมัยสามารถตอบโจทย์การอยู่อาศัยและได้รับความสนุกสนานในยามค่ำคืนย่อมเป็นกลไกหนึ่งในการดึงดูดให้เกิดการพำนักในระยะยาว การสร้างเมืองที่น่าอยู่ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นระบบขนส่งมวลชน พื้นที่สาธารณะ พื้นที่สีเขียว การให้บริการทาง ด้านสุขภาพ โรงเรียน โรงพยาบาล สถานที่ทำงานที่มีอิสระ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่ช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้และความสนุกสนานในชีวิตประจำวันย่อมเป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้มาเยือนเปลี่ยนมาเป็นผู้อยู่อาศัย และพำนักในท้องถิ่นในพื้นที่ในระยะยาวต่อไป ซึ่งจะเห็นได้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นอาศัยกลไกการพัฒนาเมืองเป็นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนและผลักดันให้เกิดการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม

การสร้างเมืองที่น่าอยู่ส่งเสริมการพำนักในระยะยาว

ทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่เกษตรกรรมมีความสัมพันธ์ต่อระยะเวลาของการพำนักของนักท่องเที่ยว นอกจากเรื่องของการจัดการเมืองรวมถึงการจัดการเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินรอบ ๆ เมือง ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่เกษตรกรรมล้วนมีความสัมพันธ์ต่อระยะเวลาการพำนักของนักท่องเที่ยวโดยตรง ซึ่งผลการวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า จังหวัดที่เป็นเมืองรองของประเทศไทย ในปัจจุบันยังเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่เกษตรกรรมในสัดส่วนที่มากเท่าไร ยิ่งมีผลต่อการพำนักของนักท่องเที่ยวในระยะยาวมากยิ่งขึ้น รวมถึงมีผลต่อค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อท้องถิ่นนั้น ๆ ดังนั้น ถ้าเมืองรองหรือท้องถิ่นยังรักษาทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่เกษตรกรรมเอาไว้มากเท่าไร ก็จะส่งผลให้สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวที่สร้างมูลค่าและสร้างคุณค่าให้กับผู้มาเยือนท้องถิ่นได้มากเท่านั้น

ทรัพยากรทางธรรมชาติและพื้นที่เกษตรกรรม มีความสัมพันธ์ต่อระยะเวลาการพำนักของนักท่องเที่ยว

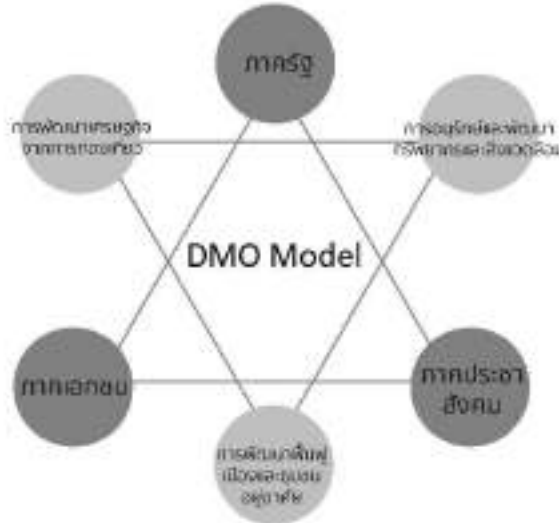

การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวแบบองค์รวม จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าเพียงแค่การพัฒนาเมืองให้เป็นฐานการท่องเที่ยว ซึ่งจะนำมาสู่การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์นั้น จำเป็นต้องมีกลไกจำนวนมากที่ต้องร่วมดำเนินการบริหารจัดการแบบองค์รวม ซึ่งจะเห็นได้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในยุค Post- covid เพื่อตอบสนองการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เราจำเป็นต้องทราบถึงข้อมูลของทรัพยากรที่อยู่ในพื้นที่ ความต้องการของตลาดเพื่อจะนำมาสู่การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่จะขับเคลื่อนที่ในการพัฒนาทั้งในเชิงกายภาพ กิจกรรม การประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถที่จะสร้างระบบเศรษฐกิจและกระจายรายได้ไปสู่พี่น้องประชาชน ผู้ประกอบการ และเกษตรกรในพื้นที่อย่างทั่วถึงทุกฝ่ายจำเป็นต้องร่วมมือกันพัฒนาตลาดและส่งเสริมการบริโภคร่วมกัน และนำมาสู่การพัฒนาสินค้าและบริการที่มีคุณภาพสูง สิ่งที่ขาดไม่ได้ คือ การพัฒนาเมืองและพัฒนาชุมชน รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะตอบสนองผู้มาเยือนให้ประทับใจและพำนักในท้องถิ่นในเมืองได้ต่อไปในระยะยาว เนื่องจากการพัฒนาเมือง การอนุรักษ์ และรักษาทรัพยากร ทั้งพื้นที่สีเขียว ทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่เกษตรกรรมต่าง ๆ ก็เป็นกลไกสำคัญในการที่จะผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณค่าและสร้างมูลค่าให้กับท้องถิ่นต่อไป

การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวแบบองค์รวม

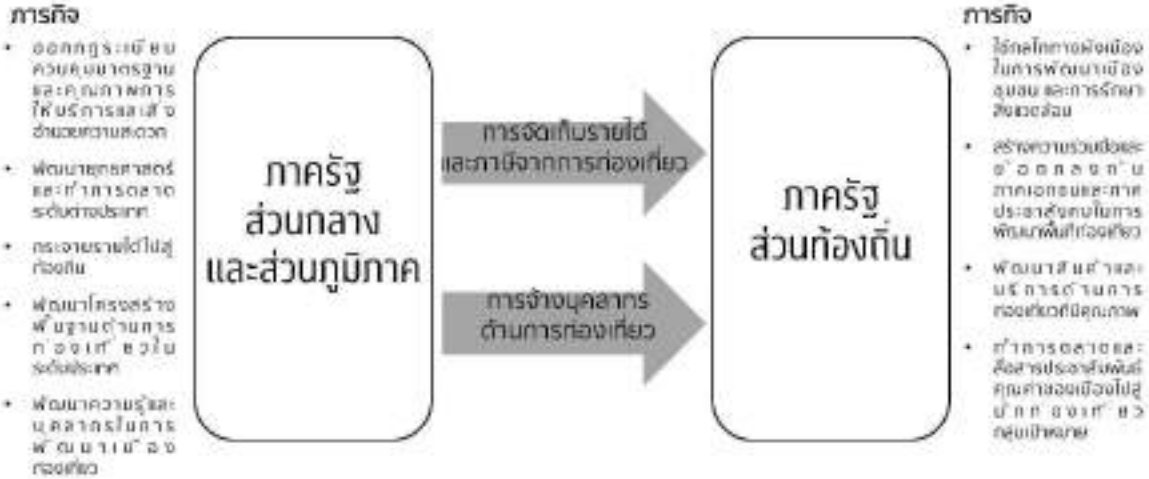

Destination Management Organization (DMO)

อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญ คือ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะมีบุคลากรที่เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการทั้งในเชิงกายภาพ กิจกรรม และการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในแต่ละท้องถิ่นได้ การดำเนินการดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการที่จะร่วมสร้างองค์การขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวบนฐานของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ณ ที่นี้ขอแนะนำแนวคิดของการพัฒนา คือ Destination Management Organization (DMO) หรือองค์การบริหารจัดการพื้นที่การท่องเที่ยว ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการที่จะร่วมมือกันพัฒนาเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงฟื้นฟูเมืองและชุมชนที่อยู่อาศัยให้เตรียมพร้อมกับการเป็นเมืองที่น่าอยู่กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หรือประชาชนที่มาเยือนรวมถึงผู้ที่มาพำนักในระยะยาว ในบางช่วงเวลาในพื้นที่ของตัวเอง การดำเนินการดังกล่าวจะสร้างให้เกิด DMO ขึ้นมา สิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องผลักดันให้เกิดขึ้นในประเทศ คือ การถ่ายโอนภารกิจด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่ท้องถิ่นโดยสมบูรณ์

การถ่ายโอนภารกิจการพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่ท้องถิ่นโดยสมบูรณ์

โดยเสนอว่าภาครัฐส่วนกลางและภูมิภาค ควรทำหน้าที่ออกกฎระเบียบที่ควบคุมมาตรฐานคุณภาพการให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยว โดยพัฒนายุทธศาสตร์และการตลาดในระดับต่างประเทศ กำหนดนโยบายในการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทย รวมถึงพัฒนาองค์ความรู้และบุคลากรที่จะไปช่วยท้องถิ่นต่าง ๆ ในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต และควรจะถ่ายโอนภารกิจในเรื่องของการเก็บรายได้และภาษีจากการท่องเที่ยว รวมถึงการจัดจ้างบุคลากรด้านการท่องเที่ยวไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้น พร้อมทั้งผลักดันให้ส่วนท้องถิ่นสร้างกลไกที่สร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน และภาคประชาชนในพื้นที่ในการใช้กลไกทางผังเมืองมาใช้ในการพัฒนาเมืองและชุมชน เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมกับการรองรับการท่องเที่ยว นำมาสู่การสร้างความร่วมมือและข้อตกลงผ่านกลไกทางผังเมืองระหว่างภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน และผลักดันการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ รวมถึงทางการตลาดและประชาสัมพันธ์คุณค่าของเมืองไปสู่นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เกิดการแข่งขันทางการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวระหว่างท้องถิ่นต่าง ๆ นำไปสู่ความเป็นไปได้ในการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น รวมถึงบุคลากรในพื้นที่อย่างเต็มความสามารถในการที่จะพัฒนาสินค้าและบริการที่แตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่น ๆ นำเสนอคุณค่าที่มีเอกลักษณ์ นำนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายมาสู่พื้นที่มาสู่การบริโภคสินค้าและบริการ และกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์บนฐานมรดกทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นต่อไป

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนในการที่จะใช้กลไกทางผังเมืองในการพัฒนาเชิงกายภาพ ใช้กลไกในการสร้าง กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และภาคเอกชนในการร่วมมือกันพัฒนาสินค้าและบริการ ที่สร้างมูลค่าและพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนให้กับท้องถิ่น และสิ่งจำเป็นที่ทุกฝ่ายต้องมีข้อตกลงและใช้ความร่วมมือ ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่นั้น ๆ เพื่อสร้างให้เกิด ฐานเศรษฐกิจที่สร้างทั้งรายได้และการกระจายรายได้ไปสู่ครัวเรือนสามารถจัดเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างทางประชากรที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และเพื่อให้เมืองมีทรัพยากรมากเพียงพอ ที่จะพึ่งพาตัวเองและนำประเทศไทยของเราไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาวต่อไป

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● ผศ.ดร.ภณณิณ สุนนะเศรษฐกุล

ผู้อำนวยการวิจัยด้านการคาดการณ์อนาคต มูลนิธิสถาบันอนาคตไทยศึกษา

FORESIGHT กับอนาคตของความเป็นเมือง

FORESIGHT หรือการคาดการณ์อนาคตเชิงยุทธศาสตร์ การคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคต ที่อยู่ภายใต้กรอบและเครื่องมือใหม่ ๆ ในเรื่องอนาคตของความเป็นเมือง ซึ่งแนวทางการทำงานของสถาบันอนาคตไทยศึกษา จะเน้นเรื่องของการทำ เรื่องของ FORESIGHT ที่ตอบโจทย์นวัตกรรมเชิงนโยบายแบบใหม่ ๆ หรือแม้กระทั่งการสนับสนุนเชิงเทคนิค ในเรื่องของการตอบโจทย์แผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเรื่องของการจัดการการกวาดสัญญาณในอนาคต ว่ามีเรื่องอะไรบ้าง ซึ่งมีหลากหลายกระบวนการ สถาบันอนาคตไทยศึกษาได้เน้นไปที่การตอบโจทย์ภาครัฐเชิงนวัตกรรม โดยการนำ FORESIGHT มาเป็นส่วนหนึ่งในการตอบโจทย์นวัตกรรมเชิงนโยบาย

คำจำกัดความของการคาดการณ์อนาคต หรือ FORESIGHT หมายถึง เรื่องของอนาคตที่ยังมาไม่ถึง แต่สุดท้ายแล้ว FORESIGHT จะทำให้ทุกคนสามารถตอบโจทย์จากวันนี้ ในการเตรียมการสู่อนาคตที่กำลังจะเกิดขึ้นได้ จึงเป็นที่มาของ FORESIGHT ที่ไม่ได้เป็นการทำงานเฉพาะในแวดวงของวิชาการเท่านั้น รัฐบาลหลายประเทศ ยกตัวอย่างประเทศสิงคโปร์ ที่มีการนำ FORESIGHT มาใช้ในการทำงานของภาครัฐ ในการขับเคลื่อน ซึ่งวิธีการมีตั้งแต่ระดับง่าย จนไปถึงระดับซับซ้อนเชิงนโยบาย แต่หนึ่งในแนวทาง คือ การทำความเข้าใจในสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นว่าตอนนี้อยู่ ณ จุดไหนของสัญญาณแนวโน้มเหล่านั้น และมีอะไรบ้างที่รู้แล้ว และอะไรที่ยังไม่รู้ ที่จำเป็นจะต้องต่อยอดให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งกรณีนี้สะท้อนให้เห็นว่าอนาคตของเทคโนโลยีกับความสามารถของมนุษย์อาจไม่ใช่แค่เรื่องของเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องของการนำเทคโนโลยีเข้ามาทดแทนความสามารถของมนุษย์ ทักษะ (Skills) ที่เกี่ยวข้องแบบไหนที่จำเป็น และยังคงตอบโจทย์สำหรับการทำงานที่ต้องดำเนินต่อไป เพราะฉะนั้น จึงเป็นการขับเคลื่อนทางภาครัฐ เจตจำนงทางการเมือง ที่เป็นการนำประเด็นเรื่อง FORESIGHT มาใช้เพื่อวางเป้าหมายระยะยาวของประเทศต่อไป

เครื่องมือ

เชิงปริมาณ (Quantitative)	VS	เชิงคุณภาพ (Qualitative)
ความเชี่ยวชาญ (expert)		การมีส่วนร่วม (interaction)
ความคิดสร้างสรรค์ (creativity)		หลักฐานเชิงประจักษ์ (evidence)

จากภาพเครื่องมือ FORESIGHT จะเห็นรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ไปจนถึงการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มีการดึงผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางมาหารือ หรือการมีส่วนร่วมที่จะเข้ามาตอบโจทย์ อนาคตที่หลากหลาย และมีข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์ ไม่ว่าจะเป็ข้อมูลที่เกี่ยวข้องมีการชวนคิดถึง ความเป็นไปได้ที่หลากหลายในอนาคตที่เป็นความคิดเชิงสร้างสรรค์ จะนำมาสู่กระบวนการ FORESIGHT ไปสู่การมองหอนาคตที่พึงประสงค์ต่อไป

ประโยชน์ของฉากทัศน์ต่อการคาดการณ์อนาคต

เตรียมการในฐานะแผน
ฉุกเฉิน

ช่วยหลีกเลี่ยงออกจากปัจจุบัน

นำไปสู่สิ่งที่เราไม่
(unknownt)

บริหารจัดการความซับซ้อน

มองหาโอกาสใหม่ๆ

พัฒนาสมรรถนะองค์กร

วิเคราะห์ถึงข้อท้าทายที่อาจ
เกิด

สะท้อนถึงจุดแข็งและความเป็นไปได้
ในอนาคต

เปิดพื้นที่ใหม่ ๆ สำหรับอนาคต

วางแผนภาพอนาคตหลากหลาย

ตอบโจทย์คนในสังคมได้ดีขึ้น

องค์กรเพื่อการเรียนรู้ผ่าน
การคิดเชิงอนาคต

ประโยชน์ของฉากทัศน์ต่อการคาดการณ์อนาคต จะสามารถตอบโจทย์ แผนฉุกเฉินที่เกิดขึ้นได้ไม่ว่าจะ
เป็นวิกฤตที่เข้ามาปะทะในด้านต่าง ๆ ช่วยวิเคราะห์ข้อท้าทายต่าง ๆ ที่กำลังจะตามมา และบางครั้งไม่ว่า
เป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ที่กำลังยุ่งอยู่กับงานตรงหน้า แต่พอนำประเด็นเรื่อง FORESIGHT มาใช้
ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงออกจากปัจจุบัน และมองถึงความเป็นไปได้ในอนาคตที่สะท้อนภาพในปัจจุบัน รวมถึง
ความเป็นไปได้ต่อไปในหลาย ๆ ประเด็นที่ได้นำมาใช้กับผู้เกี่ยวข้อง ทำให้สามารถนำไปสู่ประเด็นในอนาคต
สามารถเตรียมความพร้อมสำหรับสิ่งใหม่ ๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้น เพื่อลดแรงปะทะได้ รวมทั้งความซับซ้อน
ทำอย่างไรให้สามารถบริหารความซับซ้อนที่กำลังตามมา และสามารถวางแผนภาพอนาคตที่หลากหลาย
และนำไปสู่โอกาสใหม่ ๆ ตอบโจทย์คนในสังคมที่มีความหลากหลาย แต่ละมิติ ในแต่ละชนชั้น ได้ดียิ่งขึ้น และ
ส่วนสุดท้ายการนำ FORESIGHT มาใช้ในองค์กร จะเป็นการเพิ่มสมรรถนะขององค์กร ในการชวนคิด คนในทีม
คนในองค์กรช่วยคิด ในเรื่องของ การนำทักษะการคิดเชิงอนาคตมาประกอบการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็น
แผนยุทธศาสตร์ และนโยบายที่เกี่ยวข้อง โดย FORESIGHT ในภาพรวม มีกระบวนการ วิธีการ และประโยชน์
อะไรบ้าง เมื่อนำเครื่องมือของ FORESIGHT มาผนวกกับประเด็นเรื่องของเมือง ซึ่งกำลังเป็นประเด็นที่มี
ความสำคัญอย่างมากในช่วงเวลาของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19

โดยยกตัวอย่างสุนทรพจน์ของเลขาธิการสหประชาชาติภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ว่า “เมืองเป็นศูนย์กลางของหลากหลายปัญหาที่มนุษย์ชาติกำลังเผชิญ จึงจำเป็นต้องวางเป้าหมาย อนาคตของเมืองที่เน้นการมีส่วนร่วม ยั่งยืน และตอบโจทย์ภัยคุกคามที่จะเข้ามาปะทะ ” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภาพใหญ่ของการทำงานร่วมกันระหว่างประเทศก็ให้ความสำคัญกับการคาดการณ์ในอนาคต มาใช้ด้วยเหมือนกัน

การออกแบบเมืองอนาคต – หัวใจคือการมีส่วนร่วม

เกมส์ Minecraft
การออกแบบโลกชุมชนประชาธิปไตย

ระบบช่วยตัดสินใจด้านเมืองโดยใช้ AI

การออกแบบเมืองอนาคต มีหัวใจหลัก คือ การมีส่วนร่วม เช่น การมีส่วนร่วมของกลุ่มเปราะบาง ให้สามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อสะท้อนความคิดเห็นและความต้องการในการเปลี่ยนแปลงของเมือง ซึ่งแนวทางของการบริหารจัดการเมืองจะมีความหลากหลาย ในประเด็นของกลุ่มคนทุกกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตั้งแต่เด็ก คนทำงาน คนสูงวัย และกลุ่มคนเปราะบาง จะเป็นที่มาของการมีส่วนร่วมในรูปแบบใหม่ ๆ อย่างเป็นรูปธรรม ในอดีตการเล่นเกม อาจมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของเด็ก ซึ่งจริง ๆ แล้วสามารถนำการเล่นเกม มาใช้เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการออกแบบอนาคตของเมืองได้เช่นกัน หรือหากจะมองในรูปแบบทันสมัยมาก ๆ เช่น การนำเรื่องของ AI เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องระบบการบริหารจัดการเมือง ถ้าเพิ่มมิติด้านนี้เข้ามา เมืองควรมีทิศทางและการขับเคลื่อนแบบไหน ดังนั้น การมีส่วนร่วมจะเป็นคำตอบของเมือง ในอนาคต

เหตุผลที่เราต้องให้ความสำคัญกับเมืองในอนาคต และการมีส่วนร่วม จากข้อมูลการวิจัยจะสะท้อนภาพใหญ่ ๆ ออกมาได้ 3 ประเด็น คือ

เมืองในอนาคตจะเผชิญกับอะไรบ้าง

ความเชื่อมโยง CONNECTIVITY

การยกระดับความจำเป็นเรื่องการใช้ข้อมูลสำหรับกระบวนการเรื่องเมือง

การบูรณาการระบบเพื่อทำให้เมืองมีชีวิต (livable city)

ความแตกต่างของระดับการเชื่อมต่อระหว่างเมืองและภายในเมือง

ประชากร CITIZEN

การเปลี่ยนแปลงเชิงประชากรและภาวะสังคมสูงวัย (Hyper-Aged Society)

ความหลากหลายด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

การเคลื่อนย้ายแรงงานทักษะสูง

ความเสี่ยงใหม่ๆ EMERGING RISKS

การบริหารความเสี่ยงต่อเมืองด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร

แนวทางการตัดสินใจของผู้มีอำนาจต่อการจัดการเมือง

ภาวะกดดันด้านความต้องการที่อยู่อาศัยที่เพิ่มสูงขึ้น

ประเด็นที่ 1 ประเด็นของความเชื่อมโยง (Connectivity) ก่อนหน้านี้อาจจะคุ้นเคยกับคำว่า Data (ข้อมูล) ว่าเป็นแหล่งทรัพยากรแหล่งใหม่ แต่ในปัจจุบันคำว่า Data (ข้อมูล) ไม่ใช่แค่ความเชื่อมโยงของเมืองใดเมืองหนึ่ง แต่เป็นความจำเป็นที่ต้องนำข้อมูลมาใช้เพื่อตอบโจทย์ในการจัดการเมือง และขณะเดียวกันหากไม่นำข้อมูลไปใช้อาจทำให้เกิดฉกฉกทัศน์ที่ไม่พึงประสงค์ หรือเมืองที่ไร้ชีวิต เมืองที่ขาดคน และจะอย่างไรให้เมืองมีการบูรณาการที่จะช่วยทำให้เมืองมีชีวิตจริง ๆ นำไปสู่การเชื่อมโยงทั้งในระดับคน สิ่งแวดล้อมและการจัดการระหว่างเมืองที่เกี่ยวข้อง ในส่วนสุดท้ายต้องยอมรับว่ามีความแตกต่างของเมืองที่มีลักษณะของประชากรลักษณะระบบสาธารณสุขที่ค่อนข้างหลากหลาย ทำอย่างไรให้เกิดความเชื่อมต่อกันระหว่างในเมืองและระหว่างเมืองที่อยู่รอบ ๆ ด้านได้

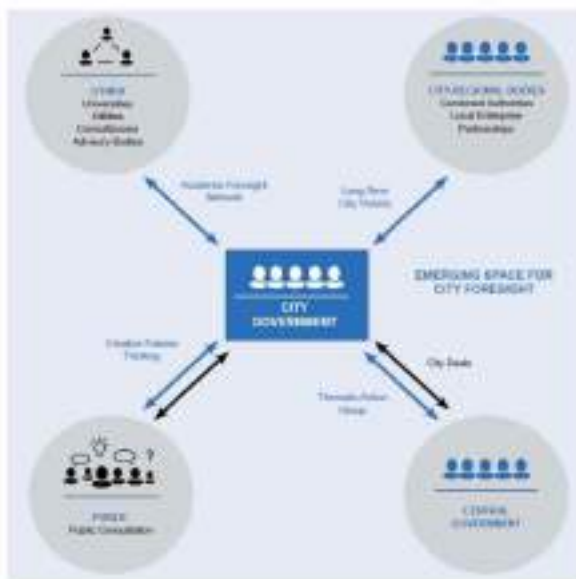
ประเด็นที่ 2 ประเด็นของประชากร (Citizen) ซึ่งเป็นปัจจัยที่น่าสนใจ ในที่นี้ไม่ใช่เพียงเรื่องสังคมสูงวัย กำลังมองถึงภาพข้างหน้าอีก 5 – 7 ปี ภาวะประชากรสูงวัยจะอยู่ในระดับ ที่เรียกว่า Hyper Aged Society ซึ่งจะมีกลุ่มจำนวนคนสูงวัยที่มากถึง ร้อยละ 30 ของจำนวนประชากรทั้งหมดนั้นหมายความว่าถ้ามีประชากร เดินมา 3 คน จะพบผู้สูงวัยจำนวน 1 คนที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ซึ่งจะนำไปสู่คำถามที่ว่า เราจะออกแบบเมือง และพัฒนาเมืองในรูปแบบเดิมหรือไม่ เพราะมีเรื่องของการเปลี่ยนแปลงของประชากรที่เด่นชัด และขณะเดียวกันเมืองก็ขับเคลื่อนด้วยระบบเศรษฐกิจ จากงานวิจัยที่สะท้อนภาพพบว่า 1 คนที่ทำงาน ระดับพิเศษทักษะสูง จะสามารถสร้างแรงงานโดยรอบ ได้ประมาณ 6 อาชีพ หมายความว่าหากสามารถที่จะ ดึงดูดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย หรือแรงงานทักษะสูงเข้ามาทำงานได้ จะสามารถทำให้เมือง สามารถขับเคลื่อนและไปต่อได้โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

ประเด็นที่ 3 ประเด็นความเสี่ยงใหม่ ๆ (Emerging Risk) ปัจจุบันโลกกำลังอยู่ในสภาวะ ความไม่แน่นอนหรือความเสี่ยงที่สูงมาก การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิด-19 (COVID-19) เป็นหนึ่งตัวอย่าง แต่หลังจากนี้ความเสี่ยงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น จะมีประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อเมืองที่มากขึ้น ดังนั้น การมองในการบริหารความเสี่ยง ด้านทรัพยากร ด้านสิ่งแวดล้อม จะเข้ามามีบทบาทหลัก ๆ ที่ควรจับตามอง เช่นกัน ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางในการตัดสินใจเรื่องเมืองของผู้บริหารว่าจะบริหารเมืองในรูปแบบเดิมหรือไม่ มีการ กระจายอำนาจเพียงพอหรือไม่ หรือการดำเนินการตามนโยบายของภาครัฐที่สามารถตอบโจทย์ ภาวะความกดดันหรือภาวะความเสี่ยงใหม่ ๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้น ในส่วนสุดท้ายถึงจะมีประชากรสูงวัย เพิ่มมากขึ้น แต่ภาวะความกดดันในเรื่องความต้องการที่อยู่อาศัยจะเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ซึ่งทั้งหมดจะเป็น ประเด็นที่เมืองในอนาคตจะต้องเผชิญ สิ่งนี้เคยคาดการณ์ไว้ว่าต้องมีส่วนไหนที่ต้องปรับเปลี่ยน เพื่อให้ สถานการณ์ในอนาคตที่กำลังจะเข้ามา ผ่านไปได้ด้วยดี

การคาดการณ์อนาคตกับเมือง

การคาดการณ์อนาคตกับเมืองเป็นศาสตร์ ศาสตร์หนึ่ง ที่เรียกว่า CITY FORESIGHT จากการศึกษาพบว่า FORESIGHT ได้ถูกนำมาใช้กับเรื่องของเมืองเป็นจำนวนมาก มีข้อท้าทายหลัก ๆ คือ การวางแผนเมืองไม่ครอบคลุมช่วงเวลาในอนาคตมากกว่า 25 ปี เพราะมีความไม่แน่นอนสูง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำอะไรให้แผนที่วางไว้สามารถครอบคลุมช่วงเวลาทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวได้ ส่วนความเป็นไปได้ในอนาคตที่เกิดขึ้นมีหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเป็นไปได้ เรื่องที่อาจจะเกิดขึ้นได้ยาก มักไม่ถูกนำมาพิจารณาอนาคตของเมือง จึงควรนำความเป็นไปได้ในทุกรูปแบบมาใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อเตรียมความพร้อมและตอบโจทย์อนาคตของเมืองได้

ระบบนิเวศน์กับ
การทำงานด้านอนาคตของเมือง

←→ กลไกการทำงานรูปแบบเดิม

←→ กลไกการทำงานด้านเมืองสู่อนาคต

ซึ่งแน่นอนว่าไม่เกี่ยวกับเรื่องของการจัดการเมืองอย่างเดียวแต่เป็นการสะท้อนเกี่ยวกับเรื่องของ Eco System หรือว่าระบบนิเวศในการทำงานด้านอนาคตของเมือง ก่อนหน้านี้นักไม่ได้นำประเด็นของ FORESIGHT มาใช้ทำงานในฐานะหน่วยงานของภาครัฐ เรียกได้ว่าประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะเป็นกลุ่มเดิม ๆ แต่เมื่อไหร่ก็ตามที่มีการนำเรื่องของ FORESIGHT มาใช้แล้วจะเป็นการดึงกลุ่มใหม่ ๆ เข้ามามีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นการมองในเชิงของอนาคตระยะไกล เพื่อที่จะทำให้เห็นว่าการขับเคลื่อนของประเทศจะไปทิศทางไหน เมืองต้องจัดการอย่างไร หรือกระทั่งการสร้างเครือข่ายทางด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับอนาคต ก็จะเข้ามา มีบทบาทมากขึ้นในการตอบโจทย์ระบบนิเวศ นอกเหนือไปจากการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ เป็นที่มาว่าการนำเรื่องของคาดการณ์อนาคตจะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามา มีบทบาทกับการทำงานมากขึ้น

Future Lancaster: Engaging with the future

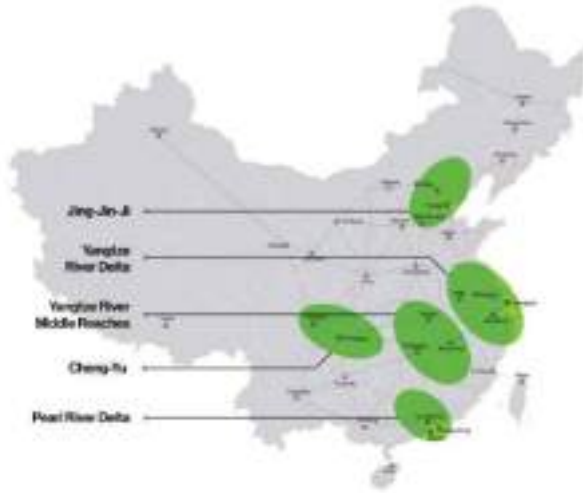

ยกตัวอย่างกรณีศึกษาของประเทศสหราชอาณาจักร การทำเรื่อง FORESIGHT ไม่ได้เพียงหารือกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน แต่จะเป็นการหารือกับกลุ่มประชากรในอนาคต ซึ่งจะเข้าไปทำงานกับกลุ่มเด็ก ๆ ในเมือง ซึ่งเด็ก ๆ ก็สะท้อนว่าเมืองในอนาคตที่มองหาคืออะไร เช่น เด็กคนแรกบอกว่าอยากมีบ้านที่สามารถอาศัยอยู่กับเพื่อนได้ ซึ่งในทีนี้ถ้าเห็นในรูปแบบที่เป็นรูปสุนัขจริง ๆ แล้วไม่ใช่สุนัข แต่เป็นสุนัขโรบอทพบว่า การตีความคำว่าเพื่อนในอนาคตของเด็ก ๆ ที่กำลังจะเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่จะไม่ได้มองแค่เพื่อนในรูปแบบที่เคยมองเห็นแต่อาจจะเป็นการตอบโจทย์เรื่องของสัตว์เลี้ยงที่เป็นโรบอท หรือว่าการเข้ามามีส่วนร่วมของ AI ในการทำงาน ในการใช้ชีวิตในอนาคต หมายความว่า การจัดการภาครัฐหรือ การจัดการพัฒนาเมืองใช้รูปแบบเดิมได้หรือไม่ หรือจะมีเด็กที่พูดเล่นขึ้นมาว่าอยากเห็นภาพของรถที่สามารถบินได้ ซึ่งวันนี้ก็เริ่มเห็นสัญญาณเหล่านั้นมากขึ้น โดยเริ่มมีการทดลองขับแท็กซี่โดรนในหลาย ๆ เมืองในต่างประเทศ ที่พยายามแก้ปัญหาเรื่องของการจราจรที่ติดขัดแล้วก็นำเรื่องของโดรนแท็กซี่มาใช้ ทำให้ภาพที่เด็กเคยมองว่ารถที่สามารถบินได้นั้นเป็นยังไง ซึ่งก็จะกลับมาสู่คำถามที่ว่าถ้ามีรถที่บินได้ ยังจำเป็นต้องมีการเตรียมการเรื่องการออกแบบที่จอดรถแบบเดิมหรือไม่ หรือว่าที่จอดรถต้องมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อตอบโจทย์ลักษณะของ การบินแบบนี้หรือไม่ หรือกระทั่งส่วนของภาครัฐที่ดูแลเกี่ยวกับเรื่องของกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้อง ว่าทำยังไงที่จะทำให้ระเบียบสามารถที่จะช่วยดูแลปกป้องความปลอดภัยที่เกิดขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็เปิดช่องทำให้เกิดการเติบโตในการแข่งขันเรื่องของ Start up หรือผู้เริ่มต้นธุรกิจใหม่ที่เกี่ยวข้อง ในการตอบโจทย์เรื่องรถหรือยานพาหนะเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่บินได้และประเด็นที่เด็กพูดเกี่ยวกับเรื่องต้นไม้ที่สามารถเรืองแสงได้ อาจจะฟังแล้วเหมือนไม่ค่อยเป็นจริงแต่ในความเป็นจริงมีเทคโนโลยีนวัตกรรมที่ตอบโจทย์เรื่องนี้ว่าการแก้ปัญหาเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมในอนาคต อาจจะลดทอนเรื่องการใช้พลังงานให้น้อยลง การมองหาเรื่องของพลังงานทางเลือกหรือเรียกว่า Bioluminescence ต้นไม้เรืองแสง ซึ่งเป็นต้นไม้ที่สามารถเรืองแสงได้ด้วยตัวเอง ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างการคิดค้นของมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะฉะนั้นความเป็นไปได้ที่เคยมองว่าประชากรเด็ก ๆ มองเรื่องภาพอนาคตที่ไม่น่าจะเป็นไปไม่ได้ อาจจะนำไปสู่เรื่องของ ทิศทางการพัฒนาแห่งอนาคตได้เช่นกัน

อีกรณีศึกษาหนึ่งของประเทศสิงคโปร์ ที่นำเรื่องของ FORESIGHT มาจัดการในส่วนของ การวางผังเมืองหรือการจัดการภาครัฐ ได้อย่างเป็นรูปธรรม คือ ประเทศสิงคโปร์ใช้คำว่ามีความจำเป็นที่ต้องยอมรับว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลา หรือเกิดขึ้นแบบเป็นการถาวร เหตุผลนี้ก็เพื่อจะสะท้อนว่าการทำงานเรื่อง FORESIGHT ต้องมีการ Update มีการตอบโจทย์ทุก ๆ ห้าปี เจ้าหน้าที่ภาครัฐจะมีการนำกระบวนการ FORESIGHT มาใช้เป็นกระบวนการ Continue หรือการดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องเรื่อย ๆ เพื่อให้ตอบโจทย์เรื่องเปลี่ยนแปลงของเมืองที่กำลังจะเกิดขึ้น มีการยกตัวอย่างกรณีศึกษาขึ้นมาว่าแนวโน้มของการมองเรื่องของการอาศัยอยู่ร่วมกันก็อาจจะเป็นวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ก่อนหน้าจะนึกภาพว่าคนที่สามารถอยู่ร่วมกันในพื้นที่เดียวกันได้ อาจจะเป็นกลุ่มวัยรุ่น กลุ่มคนรุ่นใหม่มาใช้พื้นที่อยู่อาศัยร่วมกันอาจจะเกิดจากปัญหาสภาวะเศรษฐกิจ หรือเรื่องความต้องการใช้ชีวิตในเมือง ทำให้คนรุ่นใหม่อยากจะทำอยู่เป็น Co-Working Space , Co-Living Space แต่ตอนนี้สิงคโปร์พบสัญญาณที่เกิดขึ้นว่า กลายเป็นกลุ่มคนสูงวัยที่สนใจอยากจะทำมาใช้ชีวิตในรูปแบบของ Co-Living Space เหมือนกัน ซึ่งกลับมาทบทวนว่าวิธีการคิดอัตลักษณ์ของคนในภูมิภาคเอเชียจากที่เคยพึ่งพิงครอบครัวกับญาติพี่น้องอาจจะมีแนวโน้มที่เปลี่ยนไปหรือแม้กระทั่งแนวโน้มที่คนมีบุตรน้อยลง ประเด็นเหล่านี้ทำให้คนกลุ่มสูงวัยในประเทศสิงคโปร์ เริ่มมีแนวโน้มที่จะอยู่อาศัยแบบที่เป็น Co-Living Space กับคนที่ไม่ใช่ญาติแต่มีวิถีการดำเนินชีวิตที่ใกล้เคียงกัน เพราะฉะนั้นพอเริ่มเห็นสัญญาณเหล่านี้ก็กลับมาเป็นคำถามว่าวิธีการออกแบบหรือวิธีการดูแลเกี่ยวกับเรื่องของอนาคตของบ้าน สิ่งแวดล้อม หรือว่าบริบทของชุมชนกับเมืองจะต้องพัฒนาไปในทิศทางใด

เรื่องของการตอบสนองความต้องการ เมืองต้องมีการจัดลำดับของเมืองในหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการมองเรื่องของการบริหารจัดการทั้งหลาย ให้เมืองมีความสามารถในหลากหลายรูปแบบหรือแม้กระทั่งการตอบสนองความต้องการของเมืองให้มีความปลอดภัย เรียกว่าการจัดลำดับของเมืองจะมีตัวชี้วัดที่สามารถหยิบขึ้นมาใช้ในการตอบสนองความต้องการได้ และอะไรบ้างที่ต้องดึงขึ้นมาเป็นตัวชี้วัดที่ใช้ในการที่จะพัฒนาต่อไป ดังนั้นเมืองในอนาคตที่เคยมองว่าอยากจะเป็นแบบ Smart City จะเป็นแบบที่ตอบโจทย์เรื่อง Save City แต่ถ้าบริบทของเมืองไม่ได้ตอบสนองความต้องการตรงนั้น เช่นตอนนี้ทิศทางของการพัฒนาเมืองได้หยิบยกประเด็นเรื่องของ สภาวะโลกรวน (Global Turbulence) มาเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อน ในที่นี้เริ่มเห็นภาพว่าประเทศเพื่อนบ้านอย่างอินโดนีเซีย กรุงจาการ์ตา เริ่มมีการขยายขยายในการที่จะเปลี่ยน Location หรือพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของเมืองหลวงของประเทศ เพื่อช่วยในการตอบโจทย์และประเด็นปัญหาน้ำที่เข้ามามีปัญหามากขึ้น หรือกระทั่งการที่ไม่สามารถจะขยายเมืองไปได้มากกว่านี้ ฉะนั้นอนาคตจากนี้ไปอินโดนีเซีย จะใช้ความพยายามในการที่จะค่อย ๆ วางแผนระยะยาว และเตรียมการในการที่จะย้ายเมืองหลวงจากกรุงจาการ์ตา ไปสู่อีกเมืองหนึ่ง ซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่ปลอดภัยจากประเด็นภาวะโลกรวนได้ดีกว่าเป็นที่มาว่าหลังจากนี้ไปแล้วแต่ละเมืองต้องกลับมาศึกษาบริบทตัวเองว่ามีเป้าหมายในการพัฒนาเมืองอย่างไรว่าจะจะเป็นเมืองปลอดภัย Save City , Smart City หรือตัวชี้วัดหลากหลายจากทั่วโลก แต่ต้องกลับมาศึกษาว่าเบื้องหลังบริบทของเมืองจะไปในทิศทางไหนแล้วจะหยิบอะไรที่นำมาใช้ในการตอบโจทย์สิ่งเหล่านี้

จากเมกะซิตี → Megalopolis → Micropolis

ภายในปี 2578 จะเกิดการพัฒนา 5
กลุ่มคัสเตอร์เมืองหลัก (Megalopolis) ใน
ประเทศจีน

- การขยายตัวในการเข้าถึงโอกาสของเมืองเพื่อ
ลดภาระของเมืองหลัก (Megacity)
- ให้ความสำคัญด้านความยั่งยืนที่ตอบโจทย์ทั้ง
สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ
- การเชื่อมโยงทางรถไฟในภูมิภาค การลงทุน
เส้นทางส่วนดิจิทัล (digital highway) และ
ความร่วมมือระหว่างเมือง

อีกตัวอย่างหนึ่งของประเทศจีน ซึ่งจะไม่ได้อยู่ในอาเซียน ประเทศจีนมีแนวความคิดที่น่าสนใจที่จะนำเสนอกับคนที่ทำงานเกี่ยวกับเรื่องของเมืองในหลากหลาย ประเทศจีนเริ่มเห็นทิศทางในการตอบโจทย์เรื่องนี้มากขึ้น คำว่า Mega City ซึ่งเห็นภาพว่า Mega City กำลังจะเกิดขึ้นในหลากหลายเมืองทั่วโลกในอนาคต แต่ขณะเดียวกัน Mega City จะกลายเป็นปัญหา กลายมาเป็นแหล่งบ่มเพาะของปัญหาที่หลากหลาย ถ้าไม่มีการบริหารจัดการที่ดี เป็นที่มาที่ทางรัฐบาลจีน ใช้แนวคิดที่เรียกว่า Megalopolis หรือเรียกว่ากลุ่มพื้นที่ของเมืองหลัก ๆ มาใช้ในการตอบโจทย์เรื่องนี้ จุดที่ทำให้ประเทศจีนเปลี่ยนแปลงในการมองเรื่องของ Mega City ไปสู่ Megalopolis เกิดขึ้นจากประเทศจีนเริ่มเตรียมการที่จะทำให้เมืองแต่ละเมืองมีจุดเด่นของตัวเอง เช่น เมืองเซี่ยงไฮ้ วางจุดเด่นทางยุทธศาสตร์ของเมือง เน้นเกี่ยวกับเรื่องของเทคโนโลยีเกี่ยวกับเรื่องของการพัฒนานวัตกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งพอเมืองเซี่ยงไฮ้ ได้ดำเนินการจนสำเร็จเมืองที่อยู่ข้าง ๆ จะใช้วิธีการเดียวกัน ซึ่งเรียกได้ว่า Copy and Paste เหมือนกับว่าแนวคิดเหล่านี้มาใช้เหมือนกัน ก็กลายเป็นนวัตกรรมที่ซ้ำกัน สินค้าและบริการที่ผลิตออกมาใกล้เคียงกัน เกิดการแข่งขันกันเองระหว่างเมืองนำไปสู่การแย่งทรัพยากร เนื่องจากต้องใช้ชีวิตรูปแบบเดียวกันเป็นที่มาที่ทางรัฐบาลจีนมองว่าต้องมีการปรับการวางแผนเรื่องการจัดการเมืองแบบใหม่ จึงเสนอเรื่องของแนวคิด Megalopolis ขึ้นมาว่าทำอย่างไรที่จะทำให้เมือง ซึ่งมีศักยภาพอาจจะไม่ถึงกับขั้นเป็น Mega City แต่มีความเป็นไปได้ในการเติบโตเข้ามามีส่วนร่วมมีการเชื่อมโยง มีความร่วมมือซึ่งกันและกัน ซึ่งส่วนหนึ่งจะช่วยลดปัญหาเกี่ยวกับภาระหรือข้อท้าทายของเมืองหลักอย่าง Mega City ที่กำลังเกิดการรวมกลุ่มของเมือง ทำให้เข้าใจประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคว่าประเทศนั้นมีดีอะไร มีข้อจำกัดอะไร และนำมาใช้ในการวางยุทธศาสตร์ ว่าอะไรจะเป็นการตอบโจทย์เรื่องของการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจถ้ารู้ว่าเมือง (A) เน้นเรื่องของการผลิตสินค้าบริการแบบนี้แล้วเมือง (B) ที่อยู่ใกล้กันแทนที่จะใช้ระบบการคิดแบบเดิม ๆ อาจจะใช้ระบบการคิดแบบใหม่ ทำอย่างไรจะส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยที่ไม่ได้ใช้สินค้าและบริการชุดเดียวกันเพื่อไม่ให้เกิดการแข่งขันระหว่างกัน และขณะเดียวกันทรัพยากรต้นทุนที่มาก็ช่วยแบ่งปัน สามารถตอบสนองความต้องการ และลดปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นที่มาที่ใช้

การขับเคลื่อนโดยใช้รถไฟความเร็วสูง หรือรถไฟในการเชื่อมโยง มีการระบุว่าเดินทางภายในเมืองเดียวกันสามารถเกิดขึ้นได้ภายในหนึ่งชั่วโมง ถ้าเป็นเมืองที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันในสัปดาห์เมืองสามารถเดินทางได้ภายในสองชั่วโมง หรือการเดินทางระหว่างพื้นที่ ที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันสามารถเดินทางได้ภายในสามชั่วโมง เรียกว่ามีการจัดการเรื่องของตัวชี้วัด เรื่องการเชื่อมโยงทางรถไฟ

เรื่องของการเดินทางด้วยรถไฟ ไม่ได้เป็นทางด่วนสำหรับรถอย่างเดียวแต่เป็นทางด่วนในเชิงของการแบ่งปันข้อมูลของภาครัฐ เช่น ต้องการไปจัดการเรื่องของเอกสารในเมือง (A) แล้วเป็นเมืองที่อยู่ในพื้นที่เดียวกับเมือง (B) สามารถใช้วิธีการหรือกระบวนการแบบเดียวกันกับเมือง (A) ได้โดยที่ไม่ต้องย้อนกลับไปเมือง (A) เพราะว่าเป็นเมือง (B) ที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันแล้วจะสามารถเข้าถึงบริการภาครัฐได้ในรูปแบบเดียวกันได้ นำไปสู่เรื่องของการร่วมมือที่เกี่ยวข้องระหว่างเมือง

มาดูบริบทของประเทศไทยเห็นภาพอนาคตที่ว่า Mega City อยู่ในภาวะที่กำลังเผชิญปัญหาข้อท้าทาย ถึงแม้จะมีโอกาสมาก แต่ก็มีข้อท้าทายที่ตามมาหลากหลายเช่นกัน ในประเทศมองเรื่อง Megalopolis จะเกิดขึ้นได้ในเมืองใหญ่ ๆ ที่มีความร่วมมือหรือการทำงานร่วมกัน ขณะเดียวกันเมืองเล็ก ๆ ทั้งหลายที่เคยคิดว่าเป็นเมืองรอง จะมารวมกลุ่มกันเป็นพื้นที่บางอย่างที่เรียกว่าพื้นที่เมืองรอง เพื่อช่วยกันดูดซับข้อเสียแล้วช่วยกันพัฒนา ร่วมมือกันในการตอบโจทย์ ไม่แย่งชิงทรัพยากร ไม่แย่งชิงจุดยืนในสถานการณ์ที่เป็นจุดเด่นของเมือง และเชื่อมโยงการทำงานเพื่อลดภาระของเมืองหลัก ๆ แล้วก็เติบโตอย่างยั่งยืนไปด้วยกัน เรียกได้ว่าแนวคิด Micro polis อาจจะเป็นหนึ่งแนวทางที่ประเทศไทยสามารถดึงมาเพื่อตอบโจทย์การพัฒนาขับเคลื่อนของเมืองในอนาคตได้

การเติบโต (Growth) & การล่มสลาย (Decline)

เรื่องของการคาดการณ์ในอนาคตทั้งหมด เมืองที่มีการเตรียมการวางแผนที่ดีก็จะเติบโต ขณะที่เมืองที่ไม่ได้มีการเตรียมความพร้อมตรงนี้ จะเกิดคำว่าเมืองล่มสลาย โดยขอยกตัวให้เห็นในส่วนของเมืองที่เติบโต ดังนี้

ประเทศญี่ปุ่น การนำเรื่องของภาคเอกชนเข้ามาขับเคลื่อน เรื่องการสร้างเมือง Toyota Woven City เรียกว่าเมืองเกิดขึ้น หรือว่าเติบโตขึ้นจากเจ้าหน้าที่วิศวกรของคนที่มาจากบริษัทก่อน แล้วมีครอบครัว มีญาติ มีเครือญาติ เข้ามาอาศัยจนกระทั่งทำให้เกิดการเติบโตของเมือง

ประเทศโคลอมเบียเมืองจักรยาน ที่มองว่าการใช้จักรยานอย่างเดียวไม่ใช่แค่การแก้ไขปัญหาเรื่องของการจราจรและสิ่งแวดล้อม แต่ทำให้เห็นเรื่องของความตั้งใจ เจตจำนงของภาครัฐ หรือเมืองที่ต้องการจะขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาให้ดีขึ้น เรียกว่าจักรยานเป็นสัญลักษณ์บางอย่าง ที่ทำให้ประเทศโคลอมเบีย พลิกฟื้นจากประเทศหรือเมืองที่มีเชิงลบ ไปสู่เชิงบวกมากขึ้น

ประเทศเกาหลีใต้ เมืองที่ใช้คำว่าเมืองพื้นพลัง เป็นเมืองที่กำลังล่มสลายเพราะประชากรไม่เข้าไปอยู่กัน ในภายหลังเกิดการรวมตัวกันของกลุ่มประชากร จากเรื่องของความกดดันในประเทศเกาหลี ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันทางเศรษฐกิจ การแข่งขันทางการศึกษา กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มคนทำงานบางกลุ่ม ที่รู้สึกว่ามีหมดพลังจากเมืองหลวง ก็มาอาศัยที่เมืองพื้นพลัง เปิดโอกาสให้เจ็ดวัน ทุกคนสามารถทำอะไรก็ได้ ที่จะพื้นพลัง เช่น มาทำงานอาสา มาอ่านหนังสือ หรือไม่ทำอะไรก็ได้ อย่างน้อยที่สุด คือ เป็นพื้นที่ที่ทุกคนรู้สึกปลอดภัย ให้ทุกคนมาใช้เวลา แล้วก็ชาร์จพลังก่อนที่จะกลับไปสู่การทำงาน ในเมืองหลวงต่อไป ก็ทำให้เมืองที่กำลังจะล่มสลายกลับกลายเป็นเมืองพื้นพลัง สามารถขับเคลื่อนด้วยคนกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มประชากรกลุ่มนี้ได้เช่นกัน นี่เป็นกรณีศึกษาในเชิงของการเติบโตขึ้นด้วยปัจจัยหลายอย่างในการตอบโจทย์อนาคต

ตัวอย่างเมืองอีกสามกลุ่มเมืองที่ขอยกตัวอย่างให้เห็นเรื่องของการล่มสลายที่กำลังจะสะท้อนสัญญาณ แนวโน้มเข้ามา ได้แก่

ประเทศญี่ปุ่น เมืองนาโงโระ เมืองตุ๊กตา เกิดขึ้นจากประเด็นความเสี่ยง ที่เป็นเมืองที่มีประชากรผู้สูงวัย ค่อนข้างมาก และไม่ค่อยมีประชากรเด็กเกิดใหม่ ประชากรเด็กส่วนใหญ่ ก็เดินทางออกจากเมืองไป ทำให้เมืองนี้กลายเป็นเมืองที่ไม่มีประชากรเด็ก มีแต่ประชากรคนสูงวัย แล้วค่อย ๆ เสียชีวิตไป ประชากรที่อยู่อาศัยในเมือง ทุกครั้งที่จะรำลึกถึงคนที่เสียชีวิตก็เอาตุ๊กตามาวางไว้ทำให้กลายเป็นเมืองตุ๊กตา

ประเด็นเกี่ยวกับเรื่องของภาวะโลกรวนที่เกิดขึ้น จากประเด็นเกี่ยวกับเรื่องน้ำท่วมเมืองที่มีโอกาสจมน้ำก็มีความเสี่ยงในการล่มสลายของเมืองได้เช่นกัน

การตอบโจทย์เรื่องของการคมนาคมที่เกิดขึ้น สามารถทำให้เกิดเมืองรอง จากงานวิจัยศึกษาของประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีใต้พบว่า การเข้ามาของรถไฟความเร็วสูงไม่ได้ช่วยในเรื่องของการเติบโตของเมืองหลักอย่างเดียว แต่ทำให้เมืองรองบางพื้นที่ ที่ไม่มีการบริหารจัดการที่ดีค่อย ๆ ล่มสลายไปด้วย เพราะว่าคนส่วนใหญ่ จะเข้ามาอยู่ใกล้หรือเข้ามาอยู่ในพื้นที่ที่เป็นเมืองหลัก

"Cities need to be able to align their unique strengths with their long-term priorities in order to achieve more prosperous futures. This in turn will lead to enhanced national performance."

Secretary of State for Communities and Local Government

การมองเรื่องอนาคต มีความจำเป็นและมีความสำคัญในการนำมาใช้เพื่อตอบโจทย์ความเป็นไปของเมือง สิ่งเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นภาพว่า เมื่อเมืองทุกเมืองมีลักษณะการขับเคลื่อน ข้อดีจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในอนาคตที่ดีขึ้น และในขณะเดียวกันทุก ๆ เมืองเมื่อมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น จะทำให้ประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนของประเทศดีมากขึ้นเช่นกัน เรียกได้ว่าอนาคตกับความเป็นเมืองเป็นอีกประเด็นที่จะต้องให้ทุก ๆ คน ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมมอง ร่วมคิด ร่วมสร้างอนาคตไปด้วยกัน

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● ผศ.ดร.พร วิรุฬห์รักษ์

อุปนายกสมาคม BIM แห่งประเทศไทย ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บ.แอสเซ็ท แอคทีเวเตอร์ จำกัด

Ghost in the City : เมื่อความฉลาด ไปสู่ความเป็นอัจฉริยะ

Ghost in the city Ghost แปลว่าวิญญาณ ซึ่งบางคนมีความเชื่อว่ามีในตัวของคนทุกคนมีวิญญาณอยู่ และหากกล่าวถึงด้านเทคโนโลยี ก็มีความเชื่อว่าคอมพิวเตอร์ก็มีวิญญาณอยู่เช่นกัน เห็นได้จากที่หลายครั้งเราไม่เข้าใจเวลาที่คอมพิวเตอร์ หรือมือถือเสีย จะรู้สึกว่ามีอาการต่อต้านโดยหาคำตอบไม่ได้ว่าเสียเนื่องจากอะไร นั่นคือปรากฏการณ์ที่เรียกว่า Ghost in the Machine เป็นสิ่งที่หาคำตอบไม่ได้ บางครั้งอาจทำให้รู้สึกคล้ายกับเป็นไสยศาสตร์ที่อยู่เหนือธรรมชาติ หากมองเมืองว่าเป็นคอมพิวเตอร์เครื่องหนึ่ง ก็สามารถบอกได้ว่ามีวิญญาณอยู่ในเมือง ซึ่งอาจจะมีความเห็นแย้งว่าเรื่องของไสยศาสตร์เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีอย่างไร แต่ความจริงมีสิ่งเชื่อมโยงกันอยู่ ซึ่งเรียกว่า Software เมื่อพูดถึงความเป็นเมือง นิยามของเมืองมีการพูดถึงในแง่ต่าง ๆ มากมาย แต่มีมุมหนึ่งของเมืองที่อาจจะไม่ค่อยมีคนพูดถึง คือ เรื่องของปากท้อง การที่เมืองจะเกิดขึ้นได้ก่อนอื่นต้องคำนึงถึงว่าคนในเมืองจะทำมาหากินอะไร ในประวัติศาสตร์มนุษยชาติการเกิดเมืองจะเกิดขึ้นในที่ที่คนทำมาหากินเลี้ยงชีพได้ คือ มีอาหารรับประทาน ในปัจจุบันก็คงยังเป็นเช่นนี้ ถ้ามีแหล่งงาน แหล่งเงิน แหล่งที่ทำให้คนสามารถทำงานหาเลี้ยงชีพได้ คนจะเดินทางไปอยู่ ถึงแม้ว่าการที่จะเข้าไปอยู่อาศัยในเมืองนั้นต้องไปกางเต็นท์นอน ไม่มีน้ำ ไม่มีไฟ แต่หากมีรายได้ก็จะไป

สำหรับประเทศไทยหากถามว่าแหล่งงานที่กำลังจะเกิดขึ้นมีอะไรบ้าง เมื่อดูจากสื่อมวลชนก็จะเห็น Project ที่เป็น Mega Project เช่น โครงการคลองไทย และโครงการ Corridor ที่มีเส้นทางการเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ซึ่งเมืองใหม่จะทำให้เกิดแหล่งงานใหม่ เป็นโอกาสในการทำมาหากิน

กฎหมายผังเมือง และกฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาเมือง มีการวางไว้แล้วว่าจะพัฒนาเมืองอย่างไร รวมทั้งมีแนวทางในการจัดสรรงบประมาณในการที่สร้างเมือง กลับมาที่คำถามเดิมว่า เมื่อสร้างเมืองใหญ่โต ออกกฎหมายต่าง ๆ มากมาย เตรียมโครงสร้างพื้นฐานไว้แล้ว คนจะไปทำมาหากินอย่างไร ซึ่งมีผู้วิเคราะห์ไว้ว่า ปัจจุบันประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่จุด Stop โดยมีสาเหตุ คือ ไม่มีการเติบโตที่ชัดเจน และแข่งขันกับคนอื่นไม่ได้ ด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ 1) คนทำงานลดลงอย่างต่อเนื่อง จากการที่ประเทศกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ 2) หมดหน้าตักกับการท่องเที่ยว คือ นำงบประมาณทั้งหมดไปใช้ในภาคการท่องเที่ยว เมื่อไม่มีนักท่องเที่ยวจากสถานการณ์โควิด 19 เศรษฐกิจจึงถดถอย 3) อุตสาหกรรมจากมรดกจากยุค 80 ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐาน เช่น อุตสาหกรรมรถยนต์ ซึ่งไม่มีนวัตกรรมประกอบมา ทั้งสามประการนี้เป็นสิ่งที่ทำให้เห็นว่าประเทศไทยกำลังจะไปสู่จุด Stop ซึ่งในภาคอุตสาหกรรม EEC มีบริษัทสนใจลงทุนสร้างโรงงานจำนวนน้อย เนื่องจากเห็นว่าคนไทยยังไม่มีกำลังซื้อเพียงพอ และยังไม่มีความพร้อมในการส่งเสริม Supply Chain ในกระบวนการผลิตที่เพียงพอ ประเทศไทยกำลังจะไปสู่จุดที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายครั้งใหญ่ โดยต้องมีการรับประชากรต่างชาติเข้ามาอยู่อาศัยในประเทศ 3 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มผู้ที่เกษียณอายุจากทั่วโลกที่จะนำเงินมาใช้จ่ายในประเทศไทย จากความร่วมมือในเรื่องของการรักษาพยาบาล 2) กลุ่มคนวัยทำงานที่มีฐานะดีมาก มีความพร้อมในการใช้จ่าย หรือ Gold Collar 3) กลุ่ม Expert ที่มีความเชี่ยวชาญในระดับสูงด้านวิทยาศาสตร์ หรือโปรแกรมเมอร์ ซึ่งประเทศไทยจะถูกบังคับใช้เปิดรับประชากร 3 กลุ่มนี้ หลังจากอเมริกา ยุโรป หรือญี่ปุ่น โดนบังคับในการต้องเปิดรับแล้ว หากประเทศไทยมีนโยบายนี้ก็จะเกิดเศรษฐกิจรอบใหม่ที่จะทำให้ไทยเติบโตได้ จึงควรสร้างเมือง Smart City เพื่อรองรับบุคคล 3 กลุ่มนี้ โดย Smart City ควรคำนึงถึง 2 เรื่อง คือ 1) Data Driven Development ซึ่งมาจากคำพูดที่ว่า “You are what you have done ; What you have done is in your memory ; What you remember defines who you are ;” หรือ “ความเป็นตัวตนของเรามาจากความทรงจำของเรา ถ้าเราจำอะไรไม่ได้ก็ไม่ใช่ตัวเรา” หากคิดว่าเมืองมีความทรงจำ เช่น คิดว่าเมืองมีคอมพิวเตอร์หนึ่งเครื่องที่คอยบันทึกเรื่องราวทุกเรื่องของเมืองไว้ นั่นคือเมืองมีความทรงจำ 2) Digital Twin ซึ่งคือการมองกระจกในตอนเช้าแล้วเห็นตัวตนของเราว่าหน้าตาอันหล่อไหม สุขภาพเราเสียหายไหม ตาแดงไหม นั่นคือข้อมูลที่ feedback กลับมาโดยที่ยังไม่เกี่ยวกับเทคโนโลยี ข้อมูลเหล่านี้มีประโยชน์ให้เราพัฒนาชีวิตของเราให้มีคุณภาพมากขึ้น ถ้าหากเป็นระดับใหญ่ เช่น การขุดเจาะน้ำมัน ก็ใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพมากขึ้นเช่นกัน ซึ่งเทคโนโลยี Digital Twin มีความก้าวหน้าอย่างมาก มีการนำไปใช้ในหลายเรื่อง เช่น การพัฒนาเมือง

นิยามของความเป็น Smart City แบบพื้นฐานโดยยังไม่คำนึงถึงเป้าหมาย มี 7 ขั้นตอน คือ 1) IoT คือ การเก็บข้อมูล โดยยังไม่ต้องคำนึงถึงการตัดสินใจ 2) นำข้อมูลมาบริหารสินทรัพย์ บริหารทรัพยากร บริหารการบริการ 3) การทำให้ดีขึ้น 4) ข้อมูลที่ต้องจัดเก็บประกอบด้วย Citizens, Devices ที่เป็น OT ไปติดตามสถานที่ต่างๆ, Buildings ตัวอาคารก็มีเครื่องจักรในอาคาร และ Assets สินทรัพย์ เช่น ถนน ประตูระบายน้ำ 5) การนำข้อมูลไปประมวลผลแล้วแก้ปัญหา 6) การสื่อสาร หรือที่เรียกว่าเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่อินเทอร์เน็ตเท่านั้นแต่รวมถึงเรื่องทางกายภาพที่มีการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันด้วย 7) ความเป็นปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญมาก ต้องมีความ Real Time เช่น เมื่อเกิดเหตุน้ำท่วมควรมีข้อมูลในการเปิดประตูระบายน้ำในขณะนั้น แต่ถ้าเป็นข้อมูลของเมื่อ 3 วันก่อนก็ไม่เป็นประโยชน์ สรุปง่าย ๆ จากตัวอย่าง เช่นที่บ้านมีเครื่องปรับอากาศ ซึ่งเป็น Smart Air คุณพอเปิดตั้งแต่ 16.00 น. และเพราะอากาศร้อนมากจึงเปิด 16 องศา เวลา 18.00 น. จึงปรับเหลือ 22 องศา เพราะอากาศเริ่มเย็นขึ้น และปิดตอน 22.00 น. เป็น Pattern ที่เกิดขึ้นทุกวัน จน Smart Air จัดจำได้ เมื่อเวลาผ่านไป Smart Air จะเปิด 16 องศา ในเวลา 16.00 น. เวลา 18.00 น. จะเพิ่มอุณหภูมิเป็น 22 องศา และปิดเองในเวลา 22.00 น. โดยที่ไม่ต้องสั่ง เช่นเดียวกันกับเมือง โดยเมืองจะมีการเรียนรู้จาก 7 ขั้นตอน คือ จะมีการรวบรวมข้อมูลทุกอย่างที่ต้องการ

ดังนั้น เมืองอัจฉริยะจะต้องมี 1) City as a device controlled by aggregated command from residences. คือ จะเป็นไปได้หรือไม่ที่จะนำความคิดเห็นของทุกคนในเมืองมาแปลงเป็นคำสั่งให้เมืองทำงาน เช่น ประชากรหนึ่งแสนคนขอให้เปิดประตูระบายน้ำหมายเลข 3 ประตูน้ำหมายเลข 3 ก็จะเปิด ซึ่งเห็นว่าเป็นไปได้ในอนาคต 2) City that collects requirements in all. เมืองที่รวบรวมความต้องการของทุกคน 3) การแจ้งผู้มีอำนาจในการตัดสินใจว่าควรจะทำอย่างไร เช่น เมื่อเกิดภาวะวิกฤติ จะสามารถบอกได้ว่าเกิดอะไรขึ้น และบอกว่าควรจะทำตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างไร 4) สามารถแจ้งสถานการณ์หลังจากที่ตัดสินใจว่าจะทำให้เกิดผลอย่างไร 5) การตัดสินใจที่เกิดขึ้นเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การที่จะทำให้ทั้ง 5 ข้อนี้เป็นไปได้จะต้องมีการบริหาร Data และ Digital Twin ที่เป็น framework ให้ดี โดยการ Capture ข้อมูลจากทุกสิ่ง เช่น ค่าบ่น น้ำ ไฟ มือถือ รถยนต์ สิ่งแวดล้อม CCTV รวมทุกอย่างให้เข้ามารวมศูนย์ แล้วให้คอมพิวเตอร์ประมวลผล และสร้าง Option ให้ผู้บริหารเมืองตัดสินใจ สิ่งนี้คือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก ซึ่งระบบการจัดการอย่างนี้ต้องมีการลงทุนมหาศาล แต่ไม่จำเป็นต้องใช้งบประมาณของภาครัฐในการลงทุน เนื่องจากประชากรทุกคนมีโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่สามารถ Capture Data ได้โดยไม่ลงทุน ปรากฏการณ์ที่เห็นได้ค่อนข้างชัด คือ การใช้โมเดลของเมืองมาปรับปรุงให้เกิดเป็นนวัตกรรมที่มีความเชื่อมโยงกัน ในอนาคตเชื่อว่าทุกเมืองจะมีซอฟต์แวร์ที่เป็นปัญญาประดิษฐ์ และปัญญาประดิษฐ์จะเป็นผู้ควบคุมระบบทั้งหมดแล้วเชื่อมโยง IoT ทั้งหมดส่งให้ผู้บริหารเมืองซึ่งสามารถนำข้อมูลนั้นมาประกอบการตัดสินใจได้ โดยสามารถดูข้อมูลที่เป็น Real Time ในขณะเดียวกันก็จะมีทีมงานที่อยู่บน Cloud ที่จะบริหารจัดการข้อมูลที่คอมพิวเตอร์ไม่สามารถจัดการได้ซึ่งทำให้การบริหารจัดการข้อมูลในเมืองมีความโปร่งใส ข้อมูลต่าง ๆ ในเมืองยังมีจำนวนมาก การจะบริหารจัดการเมืองโดยไม่มีคนทำงานแล้วทำให้เมืองสมบูรณ์แบบจึงเป็นไปได้ ดังนั้น ควรใช้คนในงานที่จำเป็นต้องใช้คนทำจริง ๆ มากขึ้น การเริ่มต้นทำงานโดยส่วนใหญ่จะเริ่มต้นจากการวางโครงสร้างข้อมูลให้เรียบร้อยก่อนมีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบแล้วนำข้อมูลที่เก็บในคอมพิวเตอร์นั้นออกมาใช้ จากที่กล่าวไว้ข้างต้นเรื่อง Ghost in the city ว่าคอมพิวเตอร์มีชีวิตของตัวเอง ในการที่จะเรียนรู้ เริ่มจำได้ แล้วก็เริ่มเก่งขึ้น เพราะว่าเก่งขึ้นจึงมีการเชื่อมโยงกับภายนอกเพื่อที่จะนำข้อมูลจากภายนอกและภายในมาสร้างความเก่งกาจมากขึ้น จากนั้นจะเริ่มเข้าสู่ยุคของความเป็นอัจฉริยะ โดยคอมพิวเตอร์อาจจะบอกว่ามนุษย์ควรทำอะไร และถ้าไม่ทำคอมพิวเตอร์จะบังคับให้มนุษย์ต้องทำ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ยกตัวอย่างจากเมืองอัมสเตอร์ดัม (Amsterdam) เมืองหลวงของประเทศเนเธอร์แลนด์ มีการนำข้อมูลสาธารณะมาเชื่อมโยงกัน โดยประชาชนสามารถเข้าดูได้การขออนุญาตต่าง ๆ จะนำเอา Digital Twin กับโมเดลมาเชื่อมโยงกัน โดยสามารถเห็นข้อมูลด้าน Energy, Traffic และ Environment

นอกจากนี้ยังมีเมืองอื่น ๆ ที่มี Digital Twin เช่น สิงคโปร์ อังกฤษ แต่ทุกเมืองยังอยู่ระหว่างการเสริม Data ให้แข็งแกร่งมากขึ้น แต่ยังมีบางเมืองยังไม่มี Data มากเพียงพอที่จะนำไปสู่ปรากฏการณ์ที่ว่าเมืองมีชีวิต เป็น Ghost in the city เป็นวิญญานของเมืองที่สามารถที่บอกเมเจอร์หรือผู้บริหารเมืองว่าควรจะทำอย่างไร ปัจจุบันอาจจะยังไม่ถึงจุดนั้นแต่เชื่อว่าเร็ว ๆ นี้จะพัฒนาไปถึงจุดนั้นได้อย่างแน่นอน สำหรับประเทศไทยก็มี Movement ตรงนี้ ซึ่งต้องขอยกย่องจังหวัดขอนแก่นที่เริ่มมีโครงการ Smart City และมีโครงการที่เริ่มทำเรื่องเมืองให้เป็น 3D ประเทศไทยเริ่มพัฒนาเรื่องนี้ขึ้นในหลาย ๆ เมืองแล้ว เชื่อว่าจะพัฒนาขึ้นไปเรื่อย ๆ ยกตัวอย่าง สมาชิกของการนิคมอุตสาหกรรมสมุทรสาครได้จัดทำโครงการ Digital Twin เพื่อมุ่งไปสู่ความเป็นนิคมอุตสาหกรรมอัจฉริยะหรือ Smart Industrial Park ซึ่งนิคมอุตสาหกรรมก็คล้ายกับเมืองเล็ก ๆ เมืองหนึ่งที่มีแรงงานอยู่หลายพันคน โดยมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ในเมือง และมีการนำข้อมูลมาเชื่อมโยงกัน เมื่อผู้อำนวยการนิคมอุตสาหกรรมเปิดหน้าจอดูตอนเช้าก็จะรู้สถานการณ์ของนิคมว่ามีเสาไฟจุดใดเสียหาย พยายามน้ำเป็นอย่างไร บ่อบำบัดน้ำเสียทำงานดีไหม คุณภาพอากาศดีหรือไม่ เช็กสถานะได้ว่าวันนี้เป็นวันที่สดใสทำงานต่อได้ แต่ถ้าวันใดไม่สดใส เช่น น้ำกำลังจะท่วม ผู้อำนวยการคนนั้นต่อให้อยู่ที่ใดก็ตามในโลกก็สามารถที่จะดูข้อมูล แล้วสั่งการเพื่อแก้ปัญหาได้ทันที ขออย่าว่าเทคโนโลยีนี้ไม่ใช่เทคโนโลยีที่ฉลาดปราดเปรื่องหรือต้องไปซื้อมาจากต่างประเทศ ปัจจุบันคนไทย วิศวกรไทย ช่างเทคนิคของไทย อยู่ในวิสัยที่สามารถทำงานเหล่านี้ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นคำว่า Smart City ที่กำลังเกิดขึ้นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใกล้ตัว แล้วก็ขอให้กำลังใจคนที่ทำงานว่า Smart City อยู่ใกล้มาก สุดท้ายนี้ขอฝากไว้ว่าในชีวิตของการทำงานในสังคมหนึ่ง จะมีคนเป็นแสน คนที่มีความคิดจะทำอะไรบางอย่าง แล้วจะมีคนประมาณหมื่นคนที่คิดรายละเอียดออกมาให้เป็นแผน มีคนประมาณ 1,000 คนที่ลงมือทำ มีคน 100 คนที่ทำไปอย่างไม่หยุดยั้ง มีคน 10 คนที่ได้ผลที่ดี และจะมีแค่คนเดียวที่ได้ผลที่ดีและทำให้คนอื่นอีก 99,999 คนทำตาม ดังนั้น ขอให้อย่าได้หมดกำลังใจ ขอให้เชื่อมั่นในพลังของตัวเองที่จะแนะนำคนอื่นอีก 3 คนให้ทำตาม ขอให้ศึกษาและลงมือทำ ทุกคนสามารถเปลี่ยนแปลงประเทศไทยได้ เมืองอัจฉริยะไม่จำเป็นต้องรอให้ข้าราชการระดับสูง หรือผู้ว่าราชการจังหวัดลงมือทำ ทุกคนสามารถผลักดันให้เกิดปรากฏการณ์นี้ได้

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● ดร.วิวัฒน์ ศัลยกำธร ประธานสถาบันเศรษฐกิจพอเพียง ประธานมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ

เมืองลูกหลวง : ความอยู่รอดของกรุงเทพ

มีการคาดการณ์ว่าในอนาคตเมืองกรุงเทพจะเกิดวิกฤตอย่างแน่นอน จึงได้พยายามหาแนวคิดและต้นแบบที่จะเป็นตัวอย่างของเมืองที่มีความยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองได้ในยามวิกฤติ ประชาชนในเมืองสามารถอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน ซึ่งสามารถใช้คำโบราณว่า “เมืองลูกหลวง” ซึ่งมีความหมายว่า ถ้าหากทุกเมืองสร้างเมืองให้เติบโตโดยมุ่งเน้นทางเศรษฐกิจ ค่าขายพาณิชย์กรรม ท่องเที่ยว อุตสาหกรรมเป็นหลักโดยไม่คำนึงว่าประชาชนจะอยู่อย่างมั่นคงในเวลาที่เกิดวิกฤตและจะอยู่ภายใต้วิกฤตได้อย่างไร มนุษย์ที่อยู่กันแออัดในเมืองใหญ่ ๆ อย่างกรุงเทพมหานครที่เป็นอภิมาเมืองใหญ่ระดับ 10 ล้านคน วันหนึ่งต้องใช้น้ำมหาศาล ทั้งดื่ม อาบ ซักล้างทั้งทำกิจกรรมอื่น ๆ แม้กระทั่งอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมหรือกิจกรรมอื่น ๆ ก็จำเป็นต้องใช้น้ำอย่างมหาศาล ถ้าหากมีวิกฤตเรื่องการจัดหาน้ำจะมีปัญหามากมาย ยกตัวอย่างกรุงเทพมหานครหรือแม้แต่เมืองท่องเที่ยวใหญ่ ๆ อย่างภูเก็ต เชียงใหม่ หรือในภาคอื่น ๆ ก็ตาม เมืองใหญ่มีอยู่ 6-7 แห่งเท่านั้น แต่เมืองใหญ่ต่าง ๆ ยังเล็กกว่ากรุงเทพมหานครระดับ 9-10 เท่า เพราะฉะนั้นจึงยกตัวอย่างกรุงเทพมหานครที่ต้องมีการขนอาหาร น้ำ เข้ามาบริโภค ซึ่งน้ำมาจากจังหวัดน่าน โดยที่แม่น้ำปิง วัง ยม น่าน ไหลลงรวมเป็นเจ้าพระยาแล้วมีการวางระบบเป็นคลองประปาส่งให้เมือง แต่ยังไม่ทั่วถึง นี่คือ เรื่องที่หนึ่ง

เรื่องที่สอง คือ “อาหาร” ไม่ว่าจะเป็อาหารทะเล ผลไม้ ที่ส่งมาจากทุกภาค เช่น ภาคใต้ และภาคตะวันออก ส่งอาหารทะเล ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่งพริก และข้าว เข้ามาบริโภคในกรุงเทพมหานคร สำหรับเรื่องของสภาพภูมิอากาศเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ เนื่องจากปัจจุบันโลกมีความวิตกกังวลว่าจะมีออกซิเจนไม่พอ มีคาร์บอนไดออกไซด์มากเกินไปจนทำให้เกิดปัญหาบนชั้นบรรยากาศ ส่งผลกระทบต่ออุณหภูมิของโลกสูงขึ้น น้ำทะเลสูงขึ้น รวมทั้งแหล่งน้ำธรรมชาติถูกบุกรุกหรือตื้นเขิน จนไม่มีที่กักเก็บน้ำ ทำให้น้ำไหลหลากจากภาคเหนือจนถึงกรุงเทพมหานคร ซึ่งทำให้พนักงานน้ำทุกเมืองที่พยายามวางระบบป้องกันเอาไว้เสียหาย สุดท้ายกรุงเทพมหานครอาจจะพังทลายในที่สุด ทำให้ความมั่นคงของชีวิตในเมืองหลวงลำบาก ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ เห็นได้ว่ากรุงเทพมหานครไม่สามารถสู้กับปัญหาน้ำได้ด้วยตัวเอง เพราะฉะนั้นจึงต้องพึ่งระบบใหญ่ทั้งหมดที่ต้องช่วยกันคิดช่วยกันวางแผน ต้องเป็นการวางแผนระดมความคิดของคนทั้งประเทศ ไม่ใช่เฉพาะในเมืองใหญ่ แต่เมืองอื่น ๆ หรือเมืองรองต้องช่วยกันคิด

หลักคิดเรื่อง “เมืองลูกหลวง” เกิดขึ้นโดยแนวคิดเรื่องการป้องกันตนเองจากศึกสงคราม ทุกเมืองใหญ่เมื่อผู้นำจะสร้างเมืองต้องคำนึงถึงว่าตัวเมืองใหญ่จะอยู่อย่างปลอดภัยไม่ได้ถ้าไม่มีเมืองลูกหลวง สมัยอดีตเป็นเรื่องที่มีข้าศึก มีช้างม้าวัวควายนำพานักรบ ปัจจุบันเป็นรูปแบบของน้ำท่วม หรือรูปแบบต่าง ๆ ตามสภาพแวดล้อมเข้าสู่เมืองใหญ่ ซึ่งเมืองลูกหลวงควรตั้งอยู่ในรัศมีที่คนเมืองใหญ่ซึ่งหนาแน่นสามารถเดินทางไปได้ง่าย หรือคนในเมืองเล็ก สามารถให้การสนับสนุนเมืองใหญ่ได้ง่ายเมื่อเกิดภาวะวิกฤต จนทำให้ระบบหลักที่วางไว้ทำงานไม่ได้ เช่น ไม่มีพลังงานทำให้สูญเสียความสามารถในการขนส่ง ไฟฟ้ามีปัญหา การขนส่งด้วยระบบปกติมีปัญหา จนต้องเปลี่ยนเป็นการขนส่งโดยคน โดยเรือเล็ก โดยเทคโนโลยีโบราณที่เรียกว่า “Back to Basic” เมืองลูกหลวงจึงควรตั้งอยู่ในรัศมีที่เดินทางถึงได้ภายในสองวัน หรือประมาณ 50-100 กิโลเมตร ดังนั้นแนวคิดในการออกแบบวางผังเมืองควรมีแหล่งผลิตปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของประชาชนรอบเมืองใหญ่ ซึ่งในยามปกติสามารถค้าขายตามปกติ แต่ในยามวิกฤตคนในเมืองหลวงก็มีที่พึ่ง เช่น จังหวัดภูเก็ต เมื่อสถานการณ์ COVID-19 รุนแรงรัฐบาลประกาศหยุดบินปิดสนามบิน การท่องเที่ยวซึ่งนำรายได้เข้ามาสู่ภูเก็ต ปีละ 4 แสนล้านบาทจากนักท่องเที่ยวประมาณ 10 ล้านคน ทำให้ไม่มีรายได้เข้าจังหวัด คนไทยและชาวต่างชาติที่มาประกอบกิจการเกี่ยวข้องกับการบริการนักท่องเที่ยว จะไม่มีอาหารบริโภคเนื่องจากภูเก็ตไม่มีความสามารถในการผลิตอาหารด้วยตัวเอง รวมถึงยา หรือน้ำ เนื่องจากไม่สามารถพึ่งตนเองได้เลย ในอดีตเกาะเล็กเกาะน้อยมีความสามารถในการออกทะเลไปจับปลาเก็บสาหร่าย หาอาหารมาหล่อเลี้ยงคนทั้งเกาะได้ แต่เมื่อคนในเมืองค้าขายมีรายได้เข้ามาในเกาะทำให้คนเปลี่ยนวิถีชีวิตจากออกเรือไปหาปลาออก สาหร่าย และอาหาร เปลี่ยนเครื่องมือในการจับสัตว์ เป็นเรือสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ทำให้การที่จะปรับเปลี่ยนกลับไปสู่ภาวะดั้งเดิมไม่สามารถทำได้ ดังนั้น แนวคิดนี้จะต้องถูกวางแผน และวางผังเมืองไว้ล่วงหน้าว่าพื้นที่นี้ควรจะเตรียมการเรื่องใดบ้าง องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติได้จัดตั้งหน่วยงาน GSP (Global Soil Partnership) หรือกลุ่มสมัชชาความร่วมมือทรัพยากรดินโลก โดยมีเป้าหมายไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนาให้คนทั้งโลกไม่อดอยากหิวโหย โดยใช้คำว่า “Zero Hunger” ทำให้คนทั้งโลกหยุดความอดอยากให้เหลือศูนย์ มีข้อสรุปตรงกันทั้งโลกที่เรียกว่ากระทรวงเกษตรโลก หรือ “FAO : Food and Agriculture Organization” ประกาศชัดเจนว่าควรส่งเสริมประมงขนาดเล็กให้เป็นแหล่งจัดหาอาหารในทุกเมือง เมื่อเกิดสถานการณ์วิกฤตประมงขนาดใหญ่ทำกิจการไม่ได้จากปัญหา COVID-19 หรือปัญหาน้ำมันแพง ก็ยังมีประมงขนาดเล็กที่สามารถแจวออกทะเลไปโดยเทคโนโลยีที่เรียกว่า “Basic” ซึ่งอาศัยแรงลมไม่ใช้น้ำมัน มติขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติประกาศว่าพื้นที่ชายฝั่งจะต้องส่งเสริมประมงขนาดเล็ก ซึ่งเชื่อว่าจะต้องมีการวางผังเมืองโดยจัดระบบให้เป็นเหมือน “เมืองลูกหลวง”

ในการผลิตอาหารทะเลชายฝั่ง กรุงเทพมหานครมีเขตบางขุนเทียนที่อยู่ชายฝั่งทะเลหากสามารถจัดระบบอย่างนี้ เรือประมงขนาดเล็กจะได้รับการดูแล และประมงขนาดเล็กไม่ต้องใช้สารพิษในการเก็บรักษาอาหารเพราะไม่ต้องเก็บรักษานานเหมือนประมงขนาดใหญ่ซึ่งใช้เวลาเป็นเดือน จึงเป็นประโยชน์และถือเป็นข้อตกลงระดับโลกที่จะดูแลประมงขนาดเล็ก ส่วนพื้นที่บนบกต้องผลิตข้าว ผลิตอาหาร ปลูกน้ำจืด จึงจำเป็นต้องมีการออกแบบวางผังเมืองไม่ให้เกิดพื้นที่การผลิตอาหารของเมือง กรุงเทพมหานครมีพื้นที่ ผลิตอาหารของเมืองในอดีตมากถึง 1 ล้านไร่ แต่ปัจจุบันการเติบโตของเมืองที่ไม่มี การวางแผนและผังเมืองในการที่จะเตรียมสำรองอาหารในยามวิกฤติ โดยหวังจะพึ่งจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เหนือ หรือใต้ ทำให้เมื่อเกิดสถานการณ์วิกฤติไม่สามารถพึ่งพิงได้ ในยามวิกฤติน้ำท่วมเส้นทางคมนาคมถูกตัดขาด ดังนั้นจึงควรต้องมีการวางแผนเพื่อเตรียมการสิ่งเหล่านี้ ซึ่งเรียกว่า “กระจายเมืองลูกหลวม” รอบกรุงเทพมหานครโดยการทดลองทำก่อน ปัจจุบันมีการเตรียมเรื่องประมงขนาดเล็กชายฝั่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดข้างเคียง เรียกว่า “ก้นอ่าวรูปตัว ก” ทั้งหมด 7 จังหวัด มีเครือข่ายอยู่แล้วเป็นต้นแบบ ส่วนที่สองเป็นพื้นที่บนบก ควรจัดหาที่ดินแล้วชวนคนที่เชี่ยวชาญเดียวกันหาที่ดินฝั่งกรุงเทพมหานคร 200 ไร่ และฝั่งฉะเชิงเทราติดกับคลอง 14 ที่เป็นบึงน้ำรักรัชประมาณ 100 ไร่ ส่วนฝั่งกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ตรงข้ามฝั่งคลองแล้วมีสะพานเชื่อมถึงกัน และสร้างศูนย์ฝึกเพื่อพัฒนาระบบการผลิตอาหารรอบพื้นที่นั้นประมาณ 3 พันไร่และใช้พื้นที่ 300 ทำเป็น “Eco Village” เป็นชุมชนต้นแบบ เตรียมสำรองเครื่องสีข้าว สำรองอาหาร สำรองยา และผลิตน้ำดื่มที่ได้มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข เมื่อเกิดภาวะวิกฤติก็สามารถนำมาแจกจ่ายประชาชนในเมืองได้ ซึ่งทั้งหมดควรเตรียมความพร้อมโดยการฝึกอบรบอย่างต่อเนื่อง และตามภาคเป็น Eco Village ซึ่งเป็นตัวอย่างของการเตรียมสร้างเมืองลูกหลวม

ปัจจัยสำคัญที่สุดคือในยามขาด ต้องมีแหล่งน้ำในรัศมีที่สามารถขนส่งได้แม้กระทั่งถนนถูกตัดขาด หรือสามารถใช้เรือเล็กในการขนส่งได้ เช่น หนองจอก มีนบุรี หรือตำบลบึงนาราง จังหวัดฉะเชิงเทรา พื้นที่คลอง 14 ที่สามารถเดินเรือเข้าคลองแสนแสบไปจนถึงท้องสนามหลวงได้ เมืองในประเทศไทยเกือบทุกเมืองยกเว้นภาคอีสาน และภาคเหนือบางส่วน ที่เป็นพื้นราบเกือบทั้งหมดมีคลอง โดยเฉพาะคลองในกรุงเทพมหานคร มีระยะกว่า 2,600 กิโลเมตร สามารถเชื่อมได้โยงได้ทั้ง 6 ทิศ จึงเชื่อว่ากรุงเทพมหานครสามารถทำเมืองแบบนี้ ด้วยการร่วมมือกัน โดยกรุงเทพมหานครร่วมมือกับบริษัทเอกชนที่สร้างชุมชนสร้างหมู่บ้านจัดสรรขาย ร่วมมือกับโรงพยาบาลและโรงเรียน สามารถออกแบบผังเมืองที่โบราณเรียกว่า “เมืองลูกหลวง” เพื่อสามารถสนับสนุนซึ่งในยามปกติก็ผลิตอาหารดีและขนส่งขายในตลาด มีร้านอาหาร มีแหล่งท่องเที่ยวได้ยามปกติ ทำให้กรุงเทพมหานครมีแหล่งท่องเที่ยวในรัศมี สามารถขับรถถึงภายในหนึ่งชั่วโมง อุดหนุนให้ชุมชนต้นแบบเหล่านี้สามารถอยู่ได้ ในยามวิกฤตก็สนับสนุนงบประมาณเข้าไปประดมคนที่มีความรู้ เครื่องไม้เครื่องมือ อาหาร ยา และน้ำ เพื่อส่งเข้าสู่เมือง ซึ่งเมื่อ 11 ปีก่อนที่น้ำท่วมกรุงเทพมหานครมีทีมจำนวนหนึ่งจัดเตรียมน้ำ อาหาร ให้กรุงเทพมหานครได้จากสายใต้ซึ่งเป็นเส้นทางเดียวที่ไม่ถูกตัดขาด ในขณะที่เส้นทางอื่นถูกตัดขาดเกือบหมด ไม่ว่าจะเป็นตะวันออกเฉียงเหนือ หรือเหนือ จากเหตุการณ์นั้นจึงควรทำเมืองทำต้นแบบ ซึ่งสามารถดูตัวอย่างได้จากการจัด “งานวันดินโลก” ซึ่งมุ่งหวังให้ดินและน้ำอุดมสมบูรณ์มีแหล่งอาหารสมบูรณ์ ยามปกติก็จะมีอาหารที่ดีต่อสุขภาพ สามารถค้าขายให้คนได้เป็นปกติ ส่วนภาวะที่ไม่ปกติก็สามารถจะสนับสนุนได้ ซึ่งทำให้เกิดความมั่นคงได้จริง สามารถพึ่งพาตนเองได้จริง

กรุงเทพมหานครที่มีประชากรถึง 10 ล้านคน ในขณะที่เมืองรองอื่น ๆ เช่น เชียงใหม่ ภูเก็ต ขอนแก่น หรือโคราช ที่มีประชากรต่างกันเป็น 10 เท่า เมืองรองเหล่านี้กำลังขยายตัวจึงมีความจำเป็นต้องวางผังเมืองไว้ล่วงหน้า โดยคาดการณ์อัตราการเจริญเติบโตของประชากร 5 ปี 10 ปี 20 ปี ว่าอนาคตจะมีประชากรในเมืองมากน้อยเพียงใด จึงสามารถทำฉากทัศน์ (Scenario Planning) ได้ รวมถึงเตรียมการว่าถ้าหากต้องขนส่งอาหารให้คนในเมืองโดยมีระยะทางขนส่งอาหารครั้งละ 500 กิโลเมตร ค่าพลังงานที่เผาผลาญโลกก็ทำให้เกิดมลพิษที่ทำให้มนุษย์อยู่ไม่ได้แล้ว

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องวางแผนผังแหล่งผลิตอาหาร น้ำ และยา รวมถึงสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ให้สามารถพึ่งตนเองได้ในรัศมีที่ใกล้เคียง เมื่อเกิดวิกฤตราคาน้ำมันทำให้การขนส่งราคาสูงขึ้นก็จะไม่ได้รับการกระทบกระเทือนเพราะระบบขนส่งอาหารอยู่ในรัศมีที่ใกล้ เมื่อราคาน้ำมันแพงจะได้รับผลกระทบกระเทือนน้อย สมมุติรัศมี 100 กิโลเมตรค่าขนส่งเท่ากับ 100 กิโลเมตร แต่ถ้ามาจากใต้ 1,000 กิโลเมตร ค่าขนส่งโดยเฉพาะค่าน้ำมันเพิ่มขึ้นเป็น 10 เท่าทันทีเป็นต้น ดังนั้น ทุกเมืองควรคิดถึงเรื่องนี้ด้วย ส่วนจะต้องมีกี่จุด จะบริหารคนอย่างไร อาหาร ยา เครื่องดื่ม ของใช้อะไรบ้างที่จำเป็นก็เป็นเรื่องที่ต้องไปวางแผน เนื่องจากทุกเมืองมีความต้องการไม่เหมือนกัน แม้กระทั่งอาหารไม่เหมือนกัน เช่น อาหารของคนกรุงเทพมหานคร คนเชียงใหม่ คนภูเก็ต คนโคราช คนขอนแก่นมีความต้องการก็ไม่เหมือนกัน ดังนั้นความต้องการต้องถูกออกแบบ การทำผังเมืองทั้งหมดควรต้องวางแผนไว้ว่า เช่น ระดับบ้านชั้นเดียวน่าจะเป็นเท่าใด บ้านสองชั้นเป็นเท่าใด บ้านทาวน์เฮ้าส์เป็นเท่าใด หรือแม้แต่บ้านที่มี 5-20 ชั้น ควรเป็นเท่าใดซึ่งสามารถคำนวณความหนาแน่นได้ แล้วคำนวณความต้องการของอุปโภคบริโภค ความจำเป็นทั้งหลายต้องมีการคำนวณแล้วนำค่าคำนวณเหล่านั้นมาออกแบบ การออกแบบนี้ต้องเกี่ยวข้องกับขนส่งจะได้บอกได้ว่าการขนส่งมาบริการคนกลุ่มนี้ ต้องใช้การเผาผลาญพลังงานเท่าใด หยุดโลกร้อนเท่าใด ทั้งหมดนำไปอ้างได้ เนื่องจากโลกกำลังตกลงกันว่าต้องลดคาร์บอนให้เหลือศูนย์ให้ได้ ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ กิจกรรมทางการขนส่ง กิจกรรมทางการผลิตอาหาร กิจกรรมทางอุตสาหกรรมเท่าใด ทั้งหมดจะมีตัวเลขอยู่ ดังนั้นในการออกแบบการวางผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land use Planning) และการทำผังเมืองจำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นเมืองใหญ่หรือเมืองเล็ก ซึ่งมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับทำฉากทัศน์ (Scenario Planning) ว่าเมืองจะขยายอย่างไร ทำเลเมืองใหญ่ ๆ ขนาดนี้แทบจะหาทำเลไม่ได้เนื่องจากราคาแพงไม่คุ้มที่นำไปทำเป็นพื้นที่สำรองอาหาร แต่ถ้าถูกวางแผนไว้ล่วงหน้าโดยกำหนดบริเวณ (Zone) ไว้ล่วงหน้าว่าบริเวณนี้จะเป็นบริเวณรักษาความมั่นคงของเมือง สมมุติว่าเมืองนี้กำลังจะขยายตัวเป็น 5 ล้านคน ควรต้องมีบริเวณอย่างน้อย 5 พื้นที่ หรือ 10 พื้นที่ ในพื้นที่นั้นก็เป็นแหล่งผลิตอาหารซึ่งต้องมีแหล่งน้ำ โดยสร้างแหล่งน้ำในที่ของตัวเอง ขุดดินขึ้นมาทำพื้นที่สูง ถ้าหากในอดีตน้ำที่เคยท่วม 2 เมตร 3 เมตร ก็ถมดิน 2.5 เมตร 3.5 เมตร ทำให้น้ำไม่ท่วมในพื้นที่ ไม่ท่วมโรงสี และไม่ท่วมแหล่งผลิตอาหาร หนองน้ำที่ขุดเอาดินขึ้นมาถมก็ทำเป็นแหล่งประมง แหล่งการศึกษา เป็นเมืองที่สามารถท่องเที่ยวได้ สามารถสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้ เมืองลูกเหล่านี้ควรกระจายรอบเมือง เป้าหมายคือสำรองอาหาร และสิ่งจำเป็นเพื่อหล่อเลี้ยงพื้นที่แออัด กรุงเทพมหานครมีพื้นที่แออัดมากกว่าสมัยเมื่อ 10 ปีที่ผ่านมา 3 เท่า ยิ่งพื้นที่แออัดมากเท่าใดก็ยิ่งไม่มีพื้นที่ผลิตอากาศบริสุทธิ์ ไม่มีพื้นที่ผลิตน้ำ ไม่มีพื้นที่ผลิตอาหาร ต้องพึ่งแหล่งผลิตอื่น ๆ ซึ่งขนมาไกล ยิ่งไกลเท่าใดโลกร้อนก็ยิ่งรุนแรงมากขึ้น ดังนั้น เรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึงและคิดคำนวณให้รอบคอบ

สรุปแนวคิดในการทำการำแผนการใช้ที่ดินเพื่อให้มนุษย์อยู่ร่วมกันแบบแออัด และแบบเบาบาง แบบแออัด เรียกว่า “เมือง” ซึ่งการอยู่ร่วมกันในพื้นที่แออัดต้องมีค่าขายกัน พื้นที่ที่มีคนอยู่อาศัยหนาแน่นไม่ว่าจะเป็ น “เมืองพาณิชย์กรรม” หรือ “เมืองอุตสาหกรรม” ทั้งอุตสาหกรรมการผลิต หรืออุตสาหกรรมบริการ เช่น อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ก็ต้องการคนที่มาอยู่ร่วมกัน ซึ่งการท่องเที่ยวไม่ได้หมายความว่าต้องมาอยู่แออัดใน หอง อยู่ในตึกอย่างเดียว การท่องเที่ยวสามารถทำเมืองให้กระจายออกไปได้โดยการ “เที่ยวเมืองรอง” แต่การให้บริการ แบบนั้นมีนัยยะเดียว คือทำเรื่องการท่องเที่ยวอย่างเดียว แต่คำว่าเมืองลูกหลวงควรจะมีกิจกรรมมากกว่ากิจกรรมเดียว คือ มีการท่องเที่ยวเมืองหลักและท่องเที่ยวเมืองรอง เมืองลูกหลวงจะเป็นการท่องเที่ยวเมืองรองด้วย อาจจะ เป็นแหล่งผลิตอาหาร น้ำ ยา หรือจะเป็นอะไรก็ได้ซึ่งไม่จำเป็นต้องมาแออัดในเมือง เช่น การขนส่ง จุดบริการขนส่ง ก็ไม่ต้องมาแออัดอยู่ในเมือง ศูนย์กลางหลักกระจายไปอยู่ในเมืองลูกหลวง หากต้องการรถ เรือ บริษัทที่ให้บริการ ก็อยู่ในเมืองลูกหลวงอยู่รัศมีที่ไม่ไกล หรืออาจจะมีทั้งสองแห่ง แต่ศูนย์ใหญ่อาจจะอยู่ที่เมืองลูกหลวง ไม่ต้องแย่งชิง พื้นที่ซึ่งมีจำกัดในเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ กิจกรรมเหล่านี้ควรถูกวางแผน ซึ่งการที่จะวางแผนได้หรือไม่ได้ก็ขึ้นอยู่กับ วัฒนธรรม และเป้าหมายของเมืองนั้น ซึ่งควรศึกษาเฉพาะเมือง กรุงเทพมหานครมีเอกลักษณ์ที่ต้องศึกษาแล้ว ค่อยมาวางผังที่ดินที่ยังไม่ได้ถูกใช้ประโยชน์ พื้นที่ใดอนุญาตให้เป็นพื้นที่แออัดได้เป็นเรื่องที่ควรคิดอย่างละเอียด ไม่ใช่คิดมิติเดียวเท่านั้น ไม่ใช่มิติทางเศรษฐกิจ ไม่ใช่มิติสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่มิติการอยู่อาศัย ต้องคำนึงถึงทุกมิติ ต้องคำนึงถึงวิถีชีวิตของคนที่ต้องกินต้องอยู่ต้องใช้ ดังนั้นแนวความคิดในการออกแบบเมือง การวางผังเมือง และการจัด ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองต้องคิดหลายแผน มีแผนหลัก แผนสำรอง ทั้งในยามปกติ หรือในยามไม่ปกติ ต้องถูกออกแบบไว้ ส่วนการดำเนินการจะทำได้เป็นขั้นเป็นตอนไปขั้นที่หนึ่งต้องทำอะไร ขั้นที่สองทำอะไร เช่น การออกแบบผังเมือง กรุงเทพมหานครในอนาคต 30 ปีข้างหน้า ทั้งโลกนักวิทยาศาสตร์ยืนยันว่าไม่เกิน 30 ปี กรุงเทพมหานครจะจม ทั้งหมดกลายเป็นเมืองบาดาล คำถามคือใน 30 ปีต่อจากนี้ไปจะต้องวางแผนทำอะไรบ้าง จะสร้างเขื่อนปิด 2 ชั้น บริเวณอ่าวไทยตั้งแต่ประจวบคีรีขันธ์ถึงพัททยาหรือไม่ แต่ควรทำความเข้าใจกับคนที่ได้รับผลกระทบทางลบ มีกี่ล้าน คนกี่เรือนที่ได้รับผลกระทบต้องดูแลเขาอย่างไร ซึ่งต้องมีการเตรียมการเนื่องจากประสบการณ์ทั่วโลกพบว่าไม่มีต่ำกว่า 30 ปี ซึ่งกว่าจะตกลงกันได้ 30 ปี ก่อสร้างอีก 30 ปี รวม 60 ปีกรุงเทพมหานครก็จมแล้ว

ดังนั้นสิ่งเหล่านี้จะต้องนำเอามาคิดแบบใหม่ หากคิดแก้ปัญหาหน้าท่วมอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงว่ามนุษย์จะอยู่อย่างไร ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับเมืองจะสัมพันธ์กันด้วยกิจกรรมใดบ้าง กิจกรรมทางท่องเที่ยวสัมพันธ์กัน กิจกรรมทางการศึกษาสัมพันธ์กัน กิจกรรมเรื่องอาหารการกิน เรื่องใดอะไรบ้างต้องทำรายการออกมาบนชีวิตจริง ไม่เป็นเพียงจินตนาการของสถาปนิก ควรออกแบบโดยใช้แนวคิดเรื่องความพอเพียงของ “พระเจ้าแผ่นดิน” ตั้งแต่ความพอเพียงเรื่องอาหารการกิน ความพอเพียงเรื่องอากาศบริสุทธิ์ ความพอเพียงเรื่องคาร์บอนไดออกไซด์ ความพอเพียงเรื่องคาร์บอนมอนอกไซด์ ความพอเพียงเรื่องที่อยู่อาศัย ความพอเพียงทุกมิติที่ทุกคนต้องการ แล้วจะมีคนกลุ่มหนึ่งต้องรู้จักพอต้องลดความต้องการลง จะต้องจำกัดความต้องการของคนกลุ่มหนึ่ง ถ้าคนกลุ่มหนึ่งไม่จำกัดความต้องการ หนึ่งคนอาจจะต้องการเท่ากับ 10,000 คน ปัญหาคือคนอีก 9,000 กว่าคนจะอยู่อย่างไรทั้งหมดจะต้องถูกออกแบบ และการออกแบบนี้จะต้องร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ กระบวนการในการออกแบบแนวคิดเหล่านี้ต้องถูกระดมความคิดมาหลอมรวมกันแล้วแปลงแนวความคิดไปสู่วิชาการในการที่จะทำเป็นขั้นเป็นตอน

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● รศ.ดร.สิงห์ อินทรชูโต

DECODING RISKS FOR RESILIENCE URBAN DEVELOPMENTS

Decoding the future of self-sufficient cities เป็นคำที่มีความท้าทายในแง่ที่ว่าเราสามารถถอดรหัสเมืองแห่งอนาคตได้จริงหรือไม่ เนื่องจากเมืองเกิดขึ้นจากการระจุกตัวของคนและสาธารณูปโภคสาธารณูปการเพื่อให้เกิดความประหยัดที่เกิดจากขนาด แต่ในขณะเดียวกันเมืองก็ใช้ทรัพยากรมากขึ้นเรื่อย ๆ สวนทางกับทรัพยากรที่มีจำกัดและหาได้ยากขึ้น เมืองอันดับต้น ๆ ของโลกในแง่ของความน่าอยู่ มีคุณภาพชีวิตที่ดี หรือมีประชากรจำนวนมาก เช่น ปารีส ลอนดอน โตเกียว โคเปนเฮเก้น หรือนิวยอร์ก อนาคตของเมืองเหล่านี้จะเป็นอย่างไร เมื่อต้องเผชิญกับภาวะโลกรวนและทรัพยากรที่มีจำกัดมากขึ้น เมืองจะสามารถพึ่งพาตนเองได้จริงหรือไม่ โดยเมืองที่พึ่งพาตนเองได้จะต้องเป็นเมืองที่ “พอ” และ “พร้อม” แต่ขณะนี้เมืองทั้งหลายต่างประสบกับภาวะ “ไม่พอ” และ “ไม่พร้อม” เนื่องจากประสบปัญหาหลากหลาย เช่น น้ำท่วม ภัยแล้ง ไฟป่า อนาคตของเมืองจะลำบากมากยิ่งขึ้น ไม่สามารถหวนกลับไปสู่จุดสมดุลเหมือนอดีต แต่จะเต็มไปด้วยความเครียด ปัญหาต่าง ๆ เช่น น้ำท่วม ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น จนรुक้าที่ดินเมือง และปัญหาฝุ่น PM 2.5 ที่แวะเวียนมาในทุกฤดูหนาวเป็นประจำทุกปี ราคาพลังงานสูงขึ้น ฤดูกาลที่แปรปรวน ฤดูร้อนที่มีอุณหภูมิสูงขึ้น คนเมืองมีความเครียดมากขึ้น มีปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ รวมไปถึงปัญหาโรคระบาดอย่าง COVID-19 ที่ก่อให้เกิดผลกระทบมหาศาล นอกจากนี้ยังมีปัจจัยกระทบจากภายนอก เช่น ภาวะสงคราม เพื่อให้เมืองสามารถเตรียมพร้อมรับมืออนาคตได้ดีขึ้น จึงขอนำเสนอกรอบแนวคิดการพัฒนาเมืองที่พร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงหรือ Resilience Framework for City Development สำหรับเมืองแห่งอนาคต ประกอบด้วย 3 หัวข้อหลักและ 10 หัวข้อย่อย ได้แก่

RESILIENCE FRAMEWORK FOR CITY DEVELOPMENTS (THAILAND)

1. Nature & Environment ประกอบด้วย ปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม ปัญหาเกี่ยวกับน้ำ และสภาพภูมิอากาศในอนาคต
2. Living & Infrastructure ประกอบด้วย เหตุการณ์ที่ไม่ได้คาดการณ์ ปัญหาสุขภาพคนในเมืองและ ปัญหาที่เกี่ยวกับสาธารณสุขโรคสาธารณสุขการ
3. Society & Economy ประกอบด้วย ปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจ ความไม่เท่าเทียมและการโจมตี หรือความไม่สงบต่าง ๆ

จากหัวข้อย่อย ๆ แต่ละหัวข้อจะมีปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับเมือง เช่น ปัญหาเกี่ยวกับน้ำ ประกอบด้วย น้ำท่วมจากฝนตกหนัก น้ำท่วมจากระดับน้ำในแม่น้ำสูง ภัยแล้ง การรุกคืบของน้ำเค็ม เป็นต้น สำหรับการ พัฒนาเมืองแต่ละเมืองที่แตกต่างกัน สามารถนำกรอบแนวคิดนี้มาใช้พิจารณาเพื่อวิเคราะห์เลือกปัญหาที่มีความ เป็นไปได้ที่จะเกิดกับเมืองนั้น ๆ หรือปัญหาที่หากเกิดจะก่อให้เกิดผลกระทบสูง เพื่อวางแผนเมืองและเตรียมตัว ให้เมืองนั้น ”พอ” และ ”พร้อม” ที่จะรับมือปัญหาแห่งอนาคต กรอบแนวคิดนี้จะช่วยให้การพัฒนาเมืองหรือพื้นที่ เตรียมพร้อมรับมือความไม่แน่นอนที่จะมาถึงอย่างแน่นอน โดยมีตัวอย่างการนำไปใช้เช่น

ตัวอย่างที่ 1 พื้นที่บริเวณรอบการขนส่งสาธารณะ หรือ Transit-oriented development (TOD) ในพื้นที่ใจกลางกรุงเทพมหานคร เมื่อนำกรอบแนวคิดมาพิจารณา จะพบว่าบางปัญหาที่มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดต่ำ เช่น ปัญหาไฟป่า หรือปัญหาการรุกคืบของน้ำเค็ม สำหรับปัญหาที่เหลือที่มีแนวโน้มจะเกิดหรือเกิดแล้ว มีผลกระทบสูง ก็วางแผนเตรียมการเพื่อป้องกันบรรเทา หรือรับมือกับปัญหาเหล่านั้น

ตัวอย่างที่ 2 พื้นที่บริเวณอโศก ในการพัฒนาพื้นที่บริเวณนี้บางปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องต่ำ เช่น น้ำท่วมจากระดับน้ำในแม่น้ำสูง เป็นต้น

CASE 2: RESILIENCE FRAMEWORK FOR ASOK BANGKOK

ตัวอย่างที่ 3 พื้นที่จังหวัดข้างเคียงกรุงเทพมหานคร เช่น ออยุธยาเมืองหลวงเก่า กรอบแนวคิดนี้ก็จะช่วยทำให้เห็นปัญหาที่ต้องการการเตรียมตัวรับมือเป็นพิเศษ เช่น น้ำท่วมจากระดับน้ำในแม่น้ำสูง เป็นต้น

CASE 3: RESILIENCE FRAMEWORK FOR AYUTTHAYA PROJECT

กรอบแนวคิดการเตรียมพร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงนี้จะช่วยให้เราโฟกัสไปที่ปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับการเตรียมตัวเพื่อป้องกันบรรเทาหรือรับมือ และทำให้เราใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งแนวคิด resilient นี้อาจเรียกได้ว่าเป็น adaptation หรือการปรับตัวให้พร้อมรับมือโลกอนาคตที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนอันเนื่องมาจากภาวะโลกรวน ในอีกมุมหนึ่งในเมื่อเราทราบว่ภาวะโลกรวนเป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิดภัยธรรมชาติมากขึ้นบ่อยครั้งขึ้น การมุ่งแก้ที่ต้นตอที่ทำให้เกิดภาวะโลกรวน ซึ่งโลกรวนเกิดจากปริมาณก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศโลกมากขึ้น การแก้ที่ต้นตอ ก็คือ การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก หรือที่เรียกว่า mitigation ตัวอย่างการทำทั้ง mitigation และ adaptation เช่น โครงการ The Forestias ซึ่งเป็นโครงการที่มีพื้นที่ป่าใจกลางโครงการขนาดใหญ่ พื้นที่โครงการกว่า 300 ไร่ มีพื้นที่ป่าร้อยละ 30 เพื่อเป็นทั้งการ mitigation ในการดูดซับก๊าซเรือนกระจก และ adaptation หรือการจัดการพื้นที่ให้มีป่อร์รับน้ำเพื่อรับมือปัญหาฝนตกหนักน้ำท่วม ในปัจจุบันมีแนวทางหลากหลาย เพื่อเตรียมให้เมืองนั้นทั้ง “พอ” และ “พร้อม” สำหรับอนาคตกรอบแนวคิดนี้จะช่วยเป็นพื้นฐานการพัฒนาเมืองแห่งอนาคตที่ยั่งยืนและสามารถรับมือความไม่แน่นอนของอนาคตได้

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● ศ.ดร.วิลาศ นิติวฒนานนท์

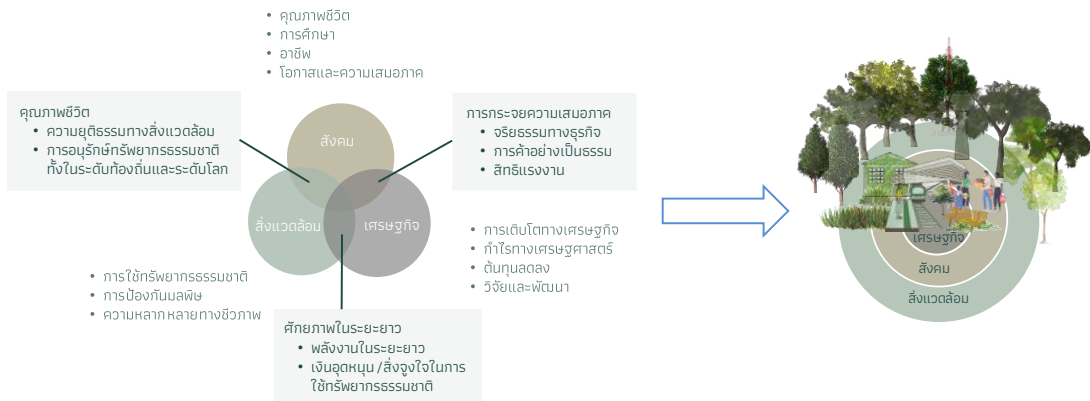
คณบดีคณะสิ่งแวดล้อมทรัพยากรและการพัฒนา สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT)

Urban Sustainable Competitiveness : ความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของเมือง

ความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของเมือง (Urban Sustainable Competitiveness) ประกอบด้วย 3 หัวข้อที่สำคัญ คือ (1) การพัฒนาอย่างยั่งยืน (2) การกระจายความเสมอภาคในกลุ่มต่าง ๆ และ (3) ศักยภาพในการพัฒนา รวมทั้งการแข่งขันในระยะยาว

การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) หรือบางครั้งใช้คำว่า “Sustainability” ในบริบทของเมืองต้องพยายามทำให้เกิดความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ส่วนบริบทของเมืองที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเน้นในเรื่องของการเติบโตทางเศรษฐกิจ เสมือนเป็นวงกลมอยู่ในตำแหน่งใจกลาง ส่วน วงถัดออกมา (วงที่ 2) จะพิจารณาในส่วนของความเท่าเทียมและความเสมอภาค ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญเกี่ยวกับด้านสังคม และในวงสุดท้าย (วงที่ 3) นั้น ให้ความสำคัญในเรื่องของการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และคุณภาพของสิ่งแวดล้อม โดยสรุปแล้ว ลักษณะของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน คือ “คุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรที่อยู่ในเมือง” โดยมีตัวชี้วัดต่าง ๆ อาจจะผสมผสานระหว่างเศรษฐกิจและสังคม และสิ่งแวดล้อมบางส่วน

การพัฒนาอย่างยั่งยืน...ในบริบทของเมือง

แหล่งที่มา: ประยุกต์ใช้แนวคิดของ Rodriguez et al. (2002) และ Li (2017)

ภาพที่ 1 ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนของเมือง

การพัฒนาที่ยั่งยืนมีความท้าทายทั้งในเชิงนโยบายและการนำไปสู่การปฏิบัติ มีประเด็นสำคัญทั้งหมด 4 ด้าน คือ
ด้านที่ 1 การใช้ทรัพยากรที่ไม่สามารถทดแทนได้ หรือใช้แล้วหมดไป เช่น ป่าไม้ หรือแร่ธาตุที่นำมาใช้ในการผลิต ทั้งทางด้านพลังงาน และด้านสาธารณสุขโรคต่าง ๆ

ด้านที่ 2 การเข้าถึงบริการพื้นฐาน คือ ครอบคลุมด้านน้ำ พลังงาน และการจัดการของเสีย

ด้านที่ 3 ความเสมอภาคระหว่างกลุ่มคนที่อยู่ในช่วงเวลาเดียวกัน หรือ Generation เดียวกัน

ด้านที่ 4 ความเสมอภาคระหว่างกลุ่มคนที่อยู่ในช่วงเวลาต่างกัน หรือต่าง Generation กัน

ประเทศไทยในบริบทการพัฒนาที่ยั่งยืน มีตัวอย่างงานศึกษาในปีที่ผ่านมาด้วยการประเมินจากตัวชี้วัดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ทั้ง 17 เป้าหมาย พบว่าการจัดลำดับในประเทศต่าง ๆ ในโลกทั้งหมด 165 ประเทศนั้น ประเทศไทยจัดอยู่ในลำดับที่ 43 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับไม่ด้อยมากแต่อย่างไร ยังมีความท้าทายในการเพิ่มขีดความสามารถในบริบทการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง

ขีดความสามารถของประเทศไทย ..ในบริบทการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDG DASHBOARDS AND TRENDS

Sources: Sachet et al. (2021).

แหล่งที่มา: Sachet et al. (2021)

ภาพที่ 2 ขีดความสามารถของประเทศไทยในบริบทการพัฒนาที่ยั่งยืน

พบว่า SDGs บางตัวชี้วัดของประเทศไทย มีความโดดเด่นที่สำคัญ ได้แก่ SDGs ที่ 1 SDG ที่ 4 SDGs ที่ 9 และ SDGs ที่ 13 ที่ประเทศไทยยังต้องพัฒนาและปรับปรุงให้มากยิ่งขึ้น ในส่วนขององค์ประกอบและปัจจัยในการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยในหลายมุมมองที่ควรพิจารณา เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงและเพิ่มขีดความสามารถในแข่งขันของประเทศไทย ในระดับอาเซียน ระดับเอเชีย-แปซิฟิก และระดับโลก ดังนั้น มิติที่สำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย มี 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. มิติระยะเวลา (Period dimension) โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระยะสั้น (Short range) ระยะกลาง (Intermediate range) และระยะยาว (Long range) ที่เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างความเป็นเมืองที่ซับซ้อน และหลากหลายทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่มากขึ้น ทั้งในเชิงบวก คือ การแก้ปัญหาและการวางแผนมาตรการหรือนโยบาย เพื่อลดความเสี่ยงและความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและการป้องกันในอนาคต และในเชิงลบ คือ สภาพปัญหาที่ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. ปัจจัยในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Scale factors/determinant) เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดผลหรือมีอิทธิพลต่อสิ่งต่าง ๆ สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มที่ 1 : ปัจจัยภายนอก (Outer factors) เช่น การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ความเสี่ยงระดับโลก เป็นต้น และกลุ่มที่ 2 : ปัจจัยภายใน (Inner factors) เช่น การใช้ที่ดิน โครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น

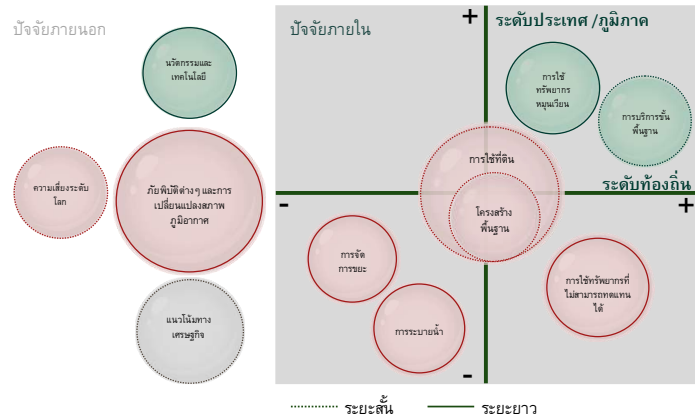
3. ระดับขนาดของพื้นที่ (Multi-level) ประกอบด้วย ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่า ปัจจัยและองค์ประกอบที่กล่าวถึงมีความแตกต่างกัน ทั้งเรื่องของปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน และช่วงระยะเวลาที่สั้นและยาว อย่างเช่นการเกิดภัยพิบัติน้ำท่วมที่เด่นชัดในประเทศไทยนั้นมีปัจจัยภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่เสมือนเป็นตัวกระตุ้นทั้งโดยตรงและโดยอ้อมในระดับมากหรือน้อย และส่งผลให้เกิดผลกระทบในแง่บวกหรือแง่ลบ (เช่น การตระหนักว่ามีการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่บ่อยมากขึ้น และเร่งผลักดันด้วยการจัดทำแผนและนโยบายที่จะช่วยลดผลกระทบอันเกี่ยวเนื่องต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างเป็นรูปธรรม และทันต่อเหตุการณ์ทั่วโลก เป็นต้น)

ในขณะที่เดียวกันอีกส่วนหนึ่งก็มองว่ามีปัจจัยภายในก็ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมในประเทศไทยเช่นกัน เช่น การใช้ที่ดิน เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่ที่มีความเป็นธรรมชาติให้กลายเป็นพื้นที่เมือง แล้วก็มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ถือได้ว่าเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนที่ควรพิจารณาในมุมมองที่ผสมผสาน ทั้งเรื่องปัจจัยภายในและภายนอก รวมถึงความแตกต่างของระดับน้ำท่วมตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ โครงสร้างพื้นฐาน และแนวป้องกันน้ำท่วมในพื้นที่นั้น ๆ จะเห็นว่า ในระดับของพื้นที่บางแห่งมีการท่วมเพียงระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล หรือระดับอำเภอ รวมทั้งใน พ.ศ. 2554 ที่ผ่านมามีพื้นที่ของประเทศไทยเกือบครึ่งประเทศที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมใหญ่

องค์ประกอบและ ปัจจัยการพัฒนา อย่างยั่งยืนของไทย

- ❶ ระยะเวลา
- ❷ ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน
- ❸ ระดับ /ขนาดของพื้นที่

ภาพที่ 3 องค์ประกอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทของเมือง

ความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการแข่งขันกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ยกตัวอย่างในส่วนของ SDGs ที่ 11 ที่เป็นเป้าหมายที่เกี่ยวกับบ้านเรือนที่อยู่อาศัย การคมนาคมขนส่ง และพื้นที่สาธารณะในเมือง ซึ่งสามารถที่จะประยุกต์ใช้ตัวชี้วัดในส่วนของ SDGs ที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการแข่งขัน ในส่วนของความสามารถในการแข่งขันจะมองในเรื่องของกิจกรรมของมนุษย์ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ อาทิ ตัวชี้วัดในเรื่องของบ้านเรือนที่อยู่อาศัย (Housing) ที่จะเชื่อมโยงได้ค่อนข้างเด่นชัด ทั้งในเรื่องของประชากร สังคม และสิ่งแวดล้อมด้วย ซึ่งสามารถทำให้การวิเคราะห์และประเมินความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนนำไปสู่การบริหารจัดการได้ง่าย

โดยลักษณะของการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนจะมองในเชิงระบบภายใต้กรอบของการวิเคราะห์ ที่มีการใช้อยู่ในหลายกรณีในงานศึกษาและงานพัฒนาต่าง ๆ ในภูมิภาคของโลกที่เรียกว่า “Drivers-Pressures-States-Impact-Responses หรือ DPSIR” มีทั้งหมด 5 องค์ประกอบ คือ (1) แรงขับเคลื่อน (Driver : D) อย่างปัจจัยทางด้านความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (2) แรงกดดัน (Pressure : P) ที่มีความเกี่ยวข้องกับทั้งประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การท่องเที่ยว (3) สภาพการณ์ (State : S) เป็นองค์ประกอบที่มีตัวชี้วัดที่สำคัญที่เชื่อมโยงกับตัวชี้วัดต่าง ๆ ทั้งในส่วนของแรงขับเคลื่อน แรงกดดัน และผลกระทบ (4) ผลกระทบ (Impact : I) เกิดจากภัยพิบัติหรือสภาพการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ และ (5) การตอบสนอง (Response : R) ยกตัวอย่างงานศึกษาที่ผ่านมาได้มีการเลือกตัวชี้วัดมาใช้ในการประเมินทั้งองค์ประกอบทางด้านแรงขับเคลื่อน แรงกดดัน สภาพการณ์ ผลกระทบ และการตอบสนอง ซึ่งตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องเนื่องถูกนำมาใช้ในการประเมินขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน ที่มีความเชื่อมโยงกับทั้ง SDGs ที่ 11, 13, 15 และ 17

ความสัมพันธ์ระหว่าง
SDGs กับความสามารถ
ในการแข่งขันอย่าง
ยั่งยืนของเมือง

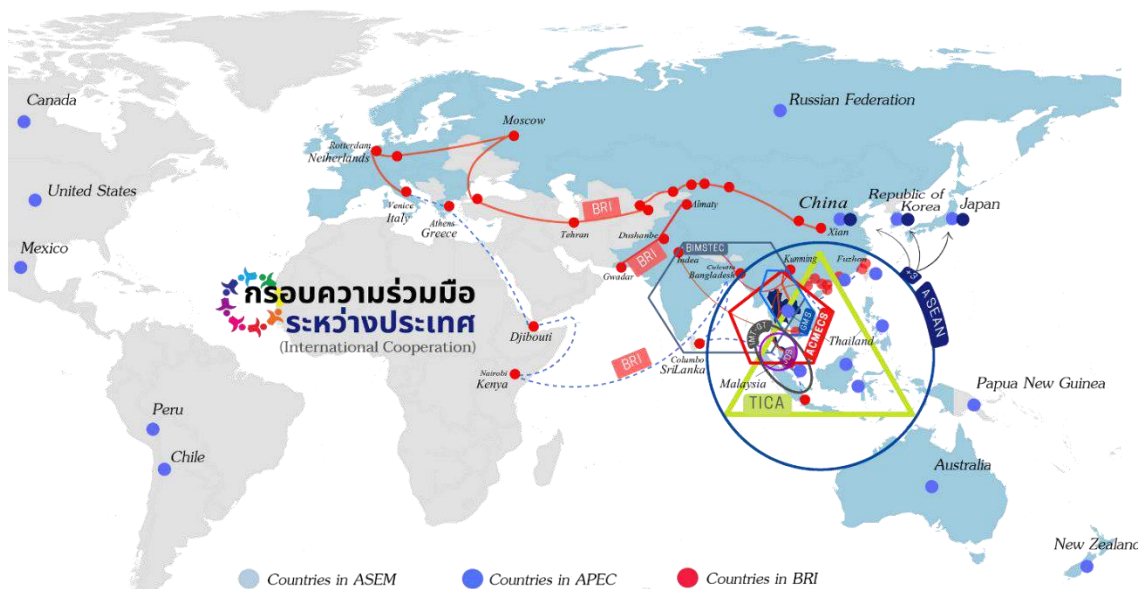
Sources: Adopted from Li (2017).

Urban Sustainable Competitiveness: 08

แหล่งที่มา : ประยุกต์ใช้แนวคิดของ Li (2017)

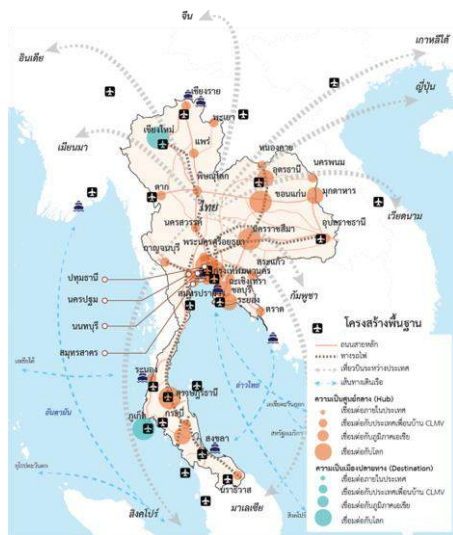
ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง SDGs กับความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของเมือง

ทั้งนี้ หลังจากการวิเคราะห์แล้วสามารถที่จะจัดลำดับความสำคัญว่าตัวชี้วัดขององค์ประกอบทั้ง 5 ดังกล่าวในข้างต้น ตัวชี้วัดใดที่มีความสำคัญมากกว่ากัน ยกตัวอย่างตัวชี้วัดที่สำคัญในการศึกษาที่ผ่านมาที่เกี่ยวข้องเนื่องกับความเชื่อมโยงจากภายในประเทศไปสู่ต่างประเทศ แยกออกมาทั้งหมด 3 ระดับด้วยกัน ระดับแรก คือ ความเชื่อมโยงในระดับเอเชีย หรือเอเชีย-แปซิฟิก รวมทั้งใหญ่ขึ้นในระดับโลก ระดับที่สอง คือ ความเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน และระดับที่สาม คือความเชื่อมโยงภายในประเทศ

ภาพที่ 5 กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ

ผลที่ได้หลังจากที่วิเคราะห์ทั้ง 3 ระดับนี้ สามารถเห็นได้ชัดว่าความสามารถในการแข่งขันในเรื่องของความเชื่อมโยงจะมีความแตกต่างกันในระดับภาพรวมของประเทศ สามารถแยกย่อยออกมาเป็นระดับของเมืองต่าง ๆ ในประเทศไทย ยกตัวอย่างความสามารถในการเป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิจารณาปัจจัยทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงด้านคมนาคม ด้านการจัดการ และด้านพลังงาน ซึ่งสามารถแบ่งระดับความสามารถในการเชื่อมโยงออกเป็น 3 ระดับ ในส่วนโครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อมโยงกับระดับใหญ่คือ ภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก เช่น กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และเมืองที่มีความสำคัญ เช่น จังหวัดขอนแก่น จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นต้น ตัวอย่างกรณีของโครงสร้างพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการเชื่อมโยงภายในประเทศ พบว่ามีทั้งหมดอยู่หลายเมืองหลายจังหวัด เช่น จังหวัดแพร่ จังหวัดตราด และจังหวัดนครพนม เป็นต้น

ความสามารถในการเป็นศูนย์กลาง (Hub) และจุดปลายทาง (Destination) ด้านโครงสร้างพื้นฐานในภาพรวม

- โครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อมต่อกับ ภูมิภาคเอเชีย -แปซิฟิก มีจำนวน 5 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดปทุมธานี ขอนแก่น นครราชสีมา และสุราษฎร์ธานี
- โครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อมต่อกับ ประเทศเพื่อนบ้าน มีจำนวน 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ระยอง บุคคารอาหาร อุตรดิตถ์ และสงขลา
- โครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อมต่อ ภายในประเทศ มีจำนวน 21 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครปฐม นนทบุรี สมุทรปราการ สมุทรสาคร พระนครศรีอยุธยา นครสวรรค์ พิจิตร เชียงราย พะเยา แพร่ ฉะเชิงเทรา ตราด สระแก้ว นครพนมหนองคาย อุบลราชธานี กาญจนบุรี ตาก ระนอง กระบี่ และบราฮีวาส
- ส่วนความสามารถในการเป็นจุดปลายทาง (Destination) ด้านโครงสร้างพื้นฐานในภาพรวมที่เชื่อมต่อกับภูมิภาคเอเชีย -แปซิฟิก มีจำนวน 2 จังหวัด คือ เชียงใหม่ และภูเก็ต

Urban Sustainable Competitiveness | 10

ภาพที่ 6 ความสามารถในการเป็นศูนย์กลาง (Hub) และจุดปลายทาง (Destination) ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน

การจัดลำดับความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืนจากการศึกษาในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ด้วยตัวชี้วัดที่สำคัญที่ใช้ในการพิจารณา มีทั้งหมด 5 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ตัวชี้วัดที่ 1 **ทุนทางด้านปัญญา (Intellectual Capital)** ตัวชี้วัดที่ 2 **ทุนทางด้านสังคม (Social Capital)** ตัวชี้วัดที่ 3 **การกำกับดูแลและการวัดผลการปฏิบัติงานในพื้นที่หลักของรัฐ (Governance)** ตัวชี้วัดที่ 4 **ทุนทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ (Natural Capital)** และตัวชี้วัดที่ 5 **ความเข้มข้นของการใช้ทรัพยากรในเรื่องของการผลิต (Resource Intensity)** โดยรวมแล้วประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 88 ของโลก ซึ่งมีความแตกต่างจากหลายประเทศ อย่างประเทศที่มีตัวชี้วัดที่ได้รับการจัดลำดับความสำคัญค่อนข้างสูง เช่น ประเทศสวีตเซอร์แลนด์ ประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศเดนมาร์ก เป็นต้น

แหล่งที่มา : SoLAbility Sustainable Intelligence (2021)
ภาพที่ 7 ความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของประเทศไทยในภาพรวม

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของการจัดลำดับความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืนในระดับเมือง จากการศึกษาของ UN Agency หรือเรียกว่า UN HABITAT ตัวชี้วัดในสถานที่ที่คล้ายคลึงกัน ในเมืองทั้งหมดกว่า 1,000 เมืองทั่วโลก พบว่าประเทศไทยถูกจัดอยู่ในลำดับที่ 193 ซึ่งถือว่าเป็นลำดับที่น่าภูมิใจในระดับนี้ แต่อย่างไรก็ยังมี ความท้าทายในการพัฒนาเมืองต่าง ๆ ส่วนเมืองที่มีความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืนในระดับสูง เช่น เมืองโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสิงคโปร์ เมืองนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา และฮ่องกง จากการพิจารณาในปีที่ผ่านมาเป็นที่น่าสังเกตว่า เมืองใดที่มีลำดับความสำคัญที่ดีขึ้นมากหรือน้อยนั้น พบว่ามีเมืองที่น่าสนใจ คือ เมืองเซินเจิ้น ประเทศจีน ที่มีการก้าวกระโดดและการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีในการยกระดับของเมืองที่มีความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนที่สูงขึ้นอย่างมากในลำดับต้น ๆ นอกจากนี้ ยังมีเมืองบางเมืองที่อยู่ในประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น และประเทศเกาหลีใต้ ที่พัฒนาความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืนที่ลำดับสูงขึ้น

Selected Main Indicators include:

1. Economic vitality
2. Environmental resilience
3. Social Inclusivity
4. Technological Innovation
5. Global connectivity

ความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของเมือง

อันดับ 193 ของโลก

● Ranking changes > 13
● Ranking changes > 2 and less than or equal 13
● No ranking changes (0)
Source: Adopted from UN-Habitat [2020-2021].

แหล่งที่มา : ประยุกต์ใช้ข้อมูลจาก UN-Habitat (2020-2021)

ภาพที่ 8 ความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของเมือง

จากงานวิจัยของ Liu et al. (2022) พบว่าสาเหตุที่ทำให้เมืองเซินเจิ้นสามารถยกระดับความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืนในระดับเมืองได้นั้น เป็นที่ทราบกันว่าไม่นานมานี้เริ่มมีการพัฒนานโยบายที่ชัดเจนส่วนหนึ่ง อาจจะเป็นปัจจัยที่ทำให้เมืองมีความเจริญเติบโต แล้วก็มีความสามารถในการแข่งขันมากขึ้น อีกด้านหนึ่งก็เป็นส่วนที่มีนโยบายแล้วก็การปฏิบัติใช้ที่เรียกว่า “การกระจายเชิงพื้นที่ของโครงการฟื้นฟูเมืองเซินเจิ้น” โดยแต่เดิม อาจจะมีการพัฒนาไปบ้างแล้ว แต่ไม่สามารถที่จะให้เกิดความสมดุลระหว่างการใช้พื้นที่อย่างภาคอุตสาหกรรม ทางด้านเศรษฐกิจการค้า และการใช้พื้นที่เชิงที่อยู่อาศัย จะเห็นได้ว่าในช่วงที่ผ่านมาเมืองเซินเจิ้นสามารถที่จะปรับให้เกิดความสมดุลของการใช้พื้นที่

หากพิจารณาในเมืองต่าง ๆ ที่มีลำดับความสำคัญสูง ๆ อย่างน้อย 20 เมือง เช่น เมืองโตเกียว เมืองนิวยอร์ก และเมืองลอนดอน ที่มีความสมดุลของการผสมผสานในปัจจุบันที่มีเกี่ยวข้องกับประชากรผู้ที่อยู่อาศัยในเขตเมือง และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อพิจารณาในเชิงลึกทางด้านสิ่งแวดล้อมก็มีบางเมือง เช่น เมืองโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น เมืองนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา เมืองโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น และสิงคโปร์ ที่มีความโดดเด่นในความสามารถในการแข่งขันทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่เพียงแต่พิจารณาในเรื่องของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับน้ำเสีย ขยะ หรือคุณภาพอากาศ แต่ยังรวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของประชากรที่มีพฤติกรรมบริโภค หรือการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งผลกระทบนี้ก็สามารถสะท้อนภาพของประเทศไทย เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน และบางประเทศในระดับเอเชียแปซิฟิก หรือระดับโลก มีตัวชี้วัดบางส่วนค่อนข้างโดดเด่นและสำคัญ ที่ชี้ให้เห็นว่าคุณภาพทางด้านคมนาคมขนส่ง และประสิทธิภาพในการดำเนินการทางด้านโลจิสติกส์ของประเทศไทย

ถือว่าอยู่ในระดับที่มีความสามารถค่อนข้างสูงโดดเด่นกว่าประเทศเพื่อนบ้าน แต่มีตัวชี้วัดบางตัวอย่าง เช่น โครงสร้างพื้นฐานและคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่ยังไม่โดดเด่นและต้องมีการพัฒนามากขึ้นเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศต่าง ๆ ในโลก

ในส่วนของผลกระทบที่สำคัญ คือ ความสูญเสียที่เกิดจากภัยพิบัติ หรือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พบว่าประเทศไทยอยู่ระดับปานกลาง เมื่อเทียบกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเดียวกัน ประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก ฉะนั้น ความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของประเทศไทยอยู่ในระดับไม่สูงมาก ที่จะใช้ประกอบกับการชี้วัดผลกระทบ (Impact) ตัวชี้วัดในกลุ่มถัดมา คือ แรงขับเคลื่อน (Driver) มีตัวชี้วัดหลายอย่างที่ประเทศไทย มีความโดดเด่นเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น นวัตกรรมและเทคโนโลยี แนวโน้มทางด้านเศรษฐกิจ และการจัดการในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จะมีตัวชี้วัดบางตัวที่ประเทศไทยอาจมีระดับที่ใกล้เคียงกับประเทศเพื่อนบ้าน และตัวชี้วัดกลุ่มสุดท้าย คือ แรงกดดัน เช่น อัตราการว่างงาน และจำนวนนักท่องเที่ยว ที่ประเทศไทยถือว่ามีความโดดเด่นอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดีเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน แต่มีตัวชี้วัดบางส่วนซึ่งอาจจะถือว่าด้อยกว่าในบางประเทศ เช่น สิ่งแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมภายในประเทศ

โดยสรุปแล้วอาจจะเอาตัวชี้วัดต่าง ๆ เหล่านี้มาใช้ประกอบในการพิจารณาว่าประเทศไทยมีจุดเด่นจุดด้อยอย่างไร เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน บางประเทศที่งานศึกษาได้พิจารณาในเชิงลึก เช่น ประเทศสิงคโปร์ และประเทศญี่ปุ่น พบว่า หากพิจารณาด้วย 2 แกน ประกอบด้วย แกนแรก คือ ความสามารถในการแข่งขัน ส่วนแกนที่สอง คือ ความสามารถในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถนำ 2 แกนนี้มาผสมผสานและพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ พบว่า ประเทศไทยอยู่ระดับที่ดีกว่าค่าเฉลี่ยเมื่อเปรียบเทียบกับหลายประเทศ เช่น ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศเวียดนาม ประเทศญี่ปุ่น และประเทศเกาหลี ส่วนหนึ่งจะพิจารณาประเทศจีนประกอบด้วย เพราะถ้ามองไปข้างหน้าจะต้องใช้เวลา จากงานศึกษาในเบื้องต้นต้องใช้เวลาทั้งหมดประมาณ 20 กว่าปี ที่จะสร้างความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนเพื่อให้ทัดเทียมกับบางประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น หรือประเทศเกาหลี

เพราะฉะนั้น ก็มีความจำเป็นที่จะพิจารณาในพื้นที่ที่อาจจะเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญและสอดคล้องกับเป้าหมายในการวางแผนและการวางแผนการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะพื้นที่ที่มีความเสี่ยง และเป็นความเสี่ยงส่วนหนึ่งมาจากกิจกรรมของมนุษย์และบางส่วนมาจากเรื่องของธรรมชาติ ซึ่งถือว่าเป็นความเสี่ยงในเชิงลบ และอีกด้านหนึ่งถือว่าเป็นความเสี่ยงในเชิงบวก โดยจะพิจารณาศักยภาพและโอกาส ทำเลที่ตั้ง การเติบโตของประชากร และแหล่งเศรษฐกิจต่าง ๆ ก็สามารถนำมาพิจารณาประกอบกัน แล้วสามารถสรุปได้ว่าพื้นที่ไหนเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญมากกว่ากัน

ยกตัวอย่างพื้นที่ที่สำคัญในประเทศไทยอยู่ทั้งหมด 3 - 4 พื้นที่ เป็นที่แน่ชัดว่ามีการผสมผสานทั้งในเรื่องต่าง ๆ อาทิ (1) พื้นที่กรุงเทพฯและปริมณฑล จะมีความสำคัญค่อนข้างสูงเนื่องจากมีความเปลี่ยนแปลงมากและผสมผสานทั้งด้านความเสี่ยงทางศักยภาพและโอกาส (2) พื้นที่แนวระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) ก็ชัดเจนว่ามีโอกาสเชื่อมโยงกับพื้นที่ในกรุงเทพฯและปริมณฑล (3) พื้นที่ที่เรียกว่าเป็นแนวการพัฒนา (Corridor) เช่น การพัฒนารถไฟความเร็วสูงเชื่อมโยงจากกรุงเทพฯไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปสู่ประเทศลาว และเชื่อมโยงกับประเทศจีน มีความชัดเจนว่ามีบทบาทที่สำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากอยู่ระหว่างการพัฒนาที่ชัดเจน และ (4) กลุ่มสุดท้ายจะเป็นพื้นที่การพัฒนาตามแนวชายแดน ปัจจุบันพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษอยู่ระหว่างการพัฒนาที่จะเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน และมีบทบาทที่สำคัญที่จะยกระดับความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนได้อีกด้วย

ประเทศไทยในอีก 20 ปีข้างหน้า

สิ่งแวดล้อม

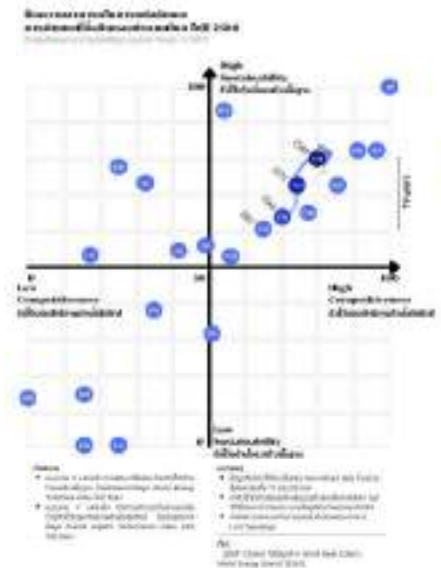
- ตระหนักและวางแผนนโยบายการใช้ทรัพยากรใช้แล้วหมดไป
- การรับมือต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงทั้งทรัพยากรและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

เศรษฐกิจ

- พฤติกรรมการบริโภคของผู้คน
- การเดินทางการใช้ชีวิตในระยะสั้นระยะยาวที่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลง

สังคม

- การท่องเที่ยว
- อุตสาหกรรมบนพื้นฐานด้านการเกษตร
- อุตสาหกรรมเทคโนโลยี
- นวัตกรรมและเทคโนโลยี

แหล่งที่มา : ประยุกต์ใช้ข้อมูลจาก World bank (2018) และ World Energy Council (2018)
ภาพที่ 9 ชีตความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2580

โดยสรุป การพิจารณาในเชิงนโยบายและนำไปสู่การปฏิบัติที่ผสมผสานกัน รวมทั้งด้านสถาบัน ประชากร เศรษฐกิจการเงิน และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งที่สำคัญด้านหนึ่ง คือ ด้านกายภาพ ซึ่งจะเกี่ยวข้องโดยตรง ต่อการวางแผนและวางผังที่สำคัญที่จะพิจารณาในการเชื่อมโยงกับการวางแผนและวางผัง คือ การใช้ที่ดิน ที่มีบทบาทในกรณีเกิดภัยพิบัติน้ำท่วมอาจจะพิจารณาว่าการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินมีส่วนทำให้เกิดแรงกดดัน (Pressure) มากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงลักษณะบางส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการไหลของทางน้ำ ขณะเดียวกันพื้นที่ที่พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นพื้นที่ธรรมชาติ เปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่ที่มีผู้อยู่อาศัยมากขึ้น กล่าวได้ว่าความเปราะบางอาจจะมีส่วนมากขึ้น เมื่อนำบทบาทตัวชี้วัดของการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน มาใช้ ประกอบในการวางแผนและวางผังที่สำคัญในพื้นที่ที่มีลำดับความสำคัญหรือเป้าหมายสูง ๆ เช่น พื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล รวมทั้ง พื้นที่แนวระเบียงพัฒนาเศรษฐกิจตะวันออก (EEC) มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการใช้ ที่ดินค่อนข้างสูง และกิจกรรมมีความหลากหลายผสมผสานในเรื่องของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการวางแผนและพัฒนาที่ชัดเจน ตลอดจนมีโอกาสยกระดับความสามารถในการแข่งขัน และเกิดความยั่งยืนได้มากขึ้น

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านทางช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● ดร.วิจารณ์ สิมาฉายา ผู้อำนวยการสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

การแก้ไขปัญหาที่อาศัยธรรมชาติเป็นพื้นฐานกับบริบทการปรับตัวของเมือง (Natural-based Solution and Urban Resilience)

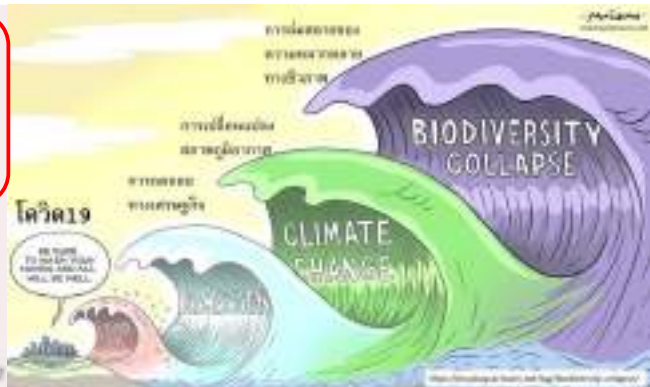
การแก้ไขปัญหาที่อาศัยธรรมชาติเป็นพื้นฐานกับบริบทการปรับตัวของเมืองเป็นเรื่องที่สำคัญ มีประเด็นการนำเสนอ 6 ประเด็นดังนี้ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
2. การแก้ไขปัญหาโดยอาศัยธรรมชาติเป็นพื้นฐาน Nature-based Solutions (NbS)
3. เมืองและความท้าทายของเมือง
4. ความสามารถในการตั้งรับปรับตัวของเมือง
5. กรณีตัวอย่างที่ดี
6. โอกาสและความท้าทาย

Identify the Most Severe Risks on a Global Scale Over the Next 10 Years

**ความเสี่ยงที่ร้ายแรงที่สุดในโลกในอีก 10 ปี ข้างหน้า
3 อันดับแรกคือ ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม**

ข้อมูลจากการประชุม World Economic Forum (2021 – 2022)

ประเด็นที่ 1 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นเรื่องสำคัญ จะเห็นได้ว่ามีคลื่น 4 ลูก ดังภาพ

- คลื่นลูกที่ 1 โควิด 19 ที่ประสบอยู่ในปัจจุบัน
- คลื่นลูกที่ 2 การถดถอยทางเศรษฐกิจ
- คลื่นลูกที่ 3 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- คลื่นลูกที่ 4 การล่มสลายของความหลากหลายทางชีวภาพ

ความเสี่ยงที่ร้ายแรงที่สุดในโลกอีก 10 ปีข้างหน้า

3 อันดับแรก คือ ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม

อันดับที่ 1 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate action failure)

อันดับที่ 2 อากาศแปรปรวน (Extreme weather)

อันดับที่ 3 การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity loss)

ประเทศไทยมีส่วนการปล่อยก๊าซเรือนกระจกไม่ถึงร้อยละ 1 อยู่อันดับที่ 18 ของโลก และเป็นประเทศอันดับต้น ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

สถานการณ์การปล่อยก๊าซเรือนกระจก

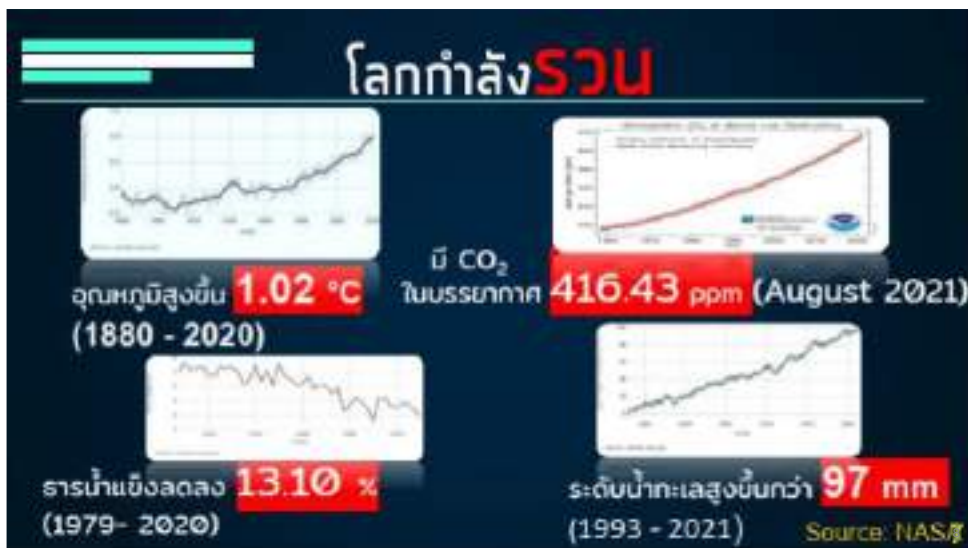
ประเทศไทยมีส่วนการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่ **0.84 % ของโลก**

แต่เป็น 1 ใน 10 ประเทศแรกของโลกที่มีดัชนีความเสี่ยงด้านภูมิอากาศสูงที่สุด

อันดับด้านการปล่อย GHG
อันดับที่ 18 ของโลก
ดัชนีความเสี่ยงด้านภูมิอากาศ
อันดับที่ 9 ของโลก

ขณะนี้โลกกำลังร้อนหรือโลกกำลังเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้อุณหภูมิโลกสูงขึ้น 1 องศาเซลเซียส ความเข้มข้นของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในบรรยากาศเพิ่มสูงขึ้น ธารน้ำแข็งลดลง และระดับน้ำทะเลสูงขึ้น

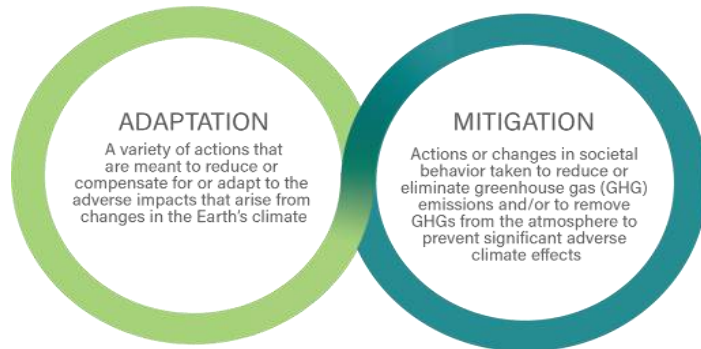
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สามารถแบ่งได้ 2 ส่วน คือ มาตรการลดผลกระทบ (Mitigation) และมาตรการปรับตัว (Adaptation)

Mitigation คือ การลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือการทำการกิจกรรมป้องกันการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกผ่านวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้พลังงานทดแทน การลดการใช้พลังงานฟอสซิล

Adaptation คือ การปรับตัวต่อผลกระทบอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น แผนการปรับตัวต่อระดับน้ำทะเล แผนป้องกันน้ำท่วม/น้ำแล้ง/การปรับวิถีชีวิต การผลิต การบริการ และการเกษตรคาร์บอนต่ำ

ADAPTATION VS. MITIGATION

14

นายกรัฐมนตรีได้ประกาศนโยบายการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้เป็นศูนย์ภายในปี ค.ศ. 2065 (พ.ศ. 2608) มุ่งสู่ความเป็นกลางทางคาร์บอนภายในปี ค.ศ. 2050 (พ.ศ. 2593) และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศร้อยละ 40 ภายในปี ค.ศ. 2030 (พ.ศ. 2573) โดยทั้งนี้ จะต้องได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากประเทศที่พัฒนาแล้ว

ประเด็นที่ 2 การแก้ไขปัญหาโดยอาศัยธรรมชาติเป็นพื้นฐาน (NbS)

Nature-based Solution (NbS) หมายถึง การดำเนินการเพื่อบริหารจัดการ ปกป้อง และฟื้นฟูระบบนิเวศอย่างยั่งยืน เพื่อให้สามารถจัดการกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยพิบัติ ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ความมั่นคงของทรัพยากรน้ำ ความมั่นคงทางอาหาร การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และสุขภาพอนามัย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์ ควบคู่กับการคงไว้ซึ่งประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ

Ecosystem-based Adaptation (EbA) หมายถึง การใช้ความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศ เพื่อช่วยในการปรับตัวเข้ากับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

สิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญ คือ เรื่องของสภาพธรรมชาติ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ลดภัยพิบัติที่เกิดขึ้น ลดผลกระทบต่าง ๆ ในขณะเดียวกันต้องสร้างความมั่นคงทางน้ำ ความมั่นคงทางอาหาร การใช้สภาพธรรมชาติเพื่อลดผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เพราะฉะนั้นจำเป็นต้องออกแบบผังเมืองให้มีความยืดหยุ่น ทั้งเรื่องของการจัดการเชิงระบบนิเวศ การป้องกันระบบนิเวศ การฟื้นฟูระบบนิเวศ สามารถใช้สภาพธรรมชาติ เพื่อป้องกันและรักษาสมดุล ลดผลกระทบเรื่องของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้ การเข้าถึงบริการต่าง ๆ การขยายตัวของเมืองที่ไร้ทิศทาง ผังเมือง และความหนาแน่นของประชากร

ตัวอย่างแนวทางย่อยของ Nature-based Solution (NbS)

1. แนวทางการจัดการเชิงระบบนิเวศ (Ecosystem-based Management Approaches)
เช่น การจัดการทรัพยากรชายฝั่งแบบบูรณาการ การจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ
2. แนวทางการป้องกันระบบนิเวศ (Ecosystem Protection Approaches)
เช่น แนวทางการอนุรักษ์ตามพื้นที่ การจัดการพื้นที่คุ้มครอง
3. แนวทางการฟื้นฟูระบบนิเวศ (Ecosystem Restoration Approaches)
เช่น การฟื้นฟูระบบนิเวศ วิศวกรรมนิเวศวิทยา การฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้
4. แนวทางการปรับตัวบนฐานระบบนิเวศ (Ecosystem-based Adaptation)
การลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยอาศัยระบบนิเวศเป็นพื้นฐาน
5. แนวทางที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure-related Approaches)
โครงสร้างพื้นฐานตามธรรมชาติ โครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ประเด็นที่ 3 เมืองและความท้าทายของเมือง

ประเทศไทยและเมืองต่าง ๆ มีพื้นที่สีเขียวต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และมีปัญหามลพิษ น้ำท่วม ขยะมูลฝอย มลพิษทางอากาศ หรือ PM 2.5 มลภาวะทางเสียงจากการจราจร การก่อสร้าง เรื่องของอุณหภูมิของโลก/เมือง ที่เพิ่มสูงขึ้นจากการมีโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ มากขึ้น ความล่าช้าในการพัฒนาเมือง เช่น ถนนที่ 3 เมตร เพื่อหนีน้ำท่วม ทำให้สูญเสียพื้นที่รองรับน้ำ ทำให้สูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

แหล่งความร้อนและ
มลพิษ

ขยายโครงสร้างพื้นฐาน
และลดพื้นที่สีเขียว

ความล่าช้าในการพัฒนาเมือง

ถมที่ 3 เมตร หนึ่งภาค

ปลูกกล้วยเพียงไม่กี่ต้น

รื้อพื้นที่ถม

ลำน้ำที่แคบ

กรณีของจังหวัดอุบลราชธานี เดิมมีป่าบุงป่าทามซึ่งเป็นป่าธรรมชาติที่รองรับน้ำจากการล้นของแม่น้ำมูล ภายหลังมีโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ทำให้น้ำไม่มีที่ระบายเกิดน้ำท่วมในพื้นที่ชุมชน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ อุณหภูมิที่สูงขึ้นจากการใช้พลังงานที่มากขึ้น การบุกรุกพื้นที่ธรรมชาติ การจราจรติดขัด ปัญหามลพิษทางอากาศ หรือ PM 2.5 เพราะฉะนั้นเมืองต้องมีความยืดหยุ่นเพื่อรองรับผลกระทบที่เกิดขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

ประเด็นที่ 4 ความสามารถในการตั้งรับปรับตัวของเมือง

เมืองและความท้าทายของเมือง เช่น

- ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ
- การเข้าถึงบริการต่าง ๆ
- การขยายตัวที่ไร้ทิศทาง
- ผังเมือง
- ความหนาแน่นของประชากร
- ขาดแคลนพื้นที่สีเขียว
- มลพิษทางน้ำ
- การจัดการขยะมูลฝอย
- มลพิษทางอากาศ
- มลพิษทางเสียง
- อุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้น
- อุทกภัย

เมืองรู้รับปรับตัว คือ เมืองที่มีความสามารถในการดูดซับ ฟื้นฟู และเตรียมตัวสำหรับผลกระทบในอนาคต ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และด้านองค์กร ความสามารถในการรู้รับปรับตัวของเมืองจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน ความเป็นอยู่ที่ดีและการเติบโตอย่างไม่แบ่งแยก เราจะมุ่งสู่ Resilience City หรือเมืองแห่งการปรับตัวนั้น ต้องยกระดับการบริหารจัดการ นโยบายและแผนต้องมีความชัดเจน การรักษาสภาพธรรมชาติบริเวณพื้นที่ริมน้ำจำเป็นต้องมีระบบระบายน้ำ เมื่อฝนตกสามารถระบายน้ำออกได้ สังคมเมือง/ชุมชนเมืองมีความเข้มแข็ง อนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิม เมื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ มากเกินไปทำให้สูญเสียสภาพธรรมชาติขณะเดียวกันพื้นที่รองรับน้ำก็ลดลง เมื่อเกิดอุทกภัยต่าง ๆ ความสูญเสียจะมากขึ้น

**ยกระดับ
การบริหารจัดการเมือง**

- นโยบาย/แผนชัด งบประมาณเพียงพอ
- โครงสร้างหน่วยงานรับผิดชอบ
- มีระบบเตือนภัย รับมือภัยฉุกเฉิน และฟื้นฟูหลังเกิดภัย

พัฒนาเศรษฐกิจ

- กิจกรรมหลากหลาย
- ลดช่องว่างทางรายได้
- กระจายการจ้างงาน

ดูแลรักษาสภาพทางธรรมชาติ

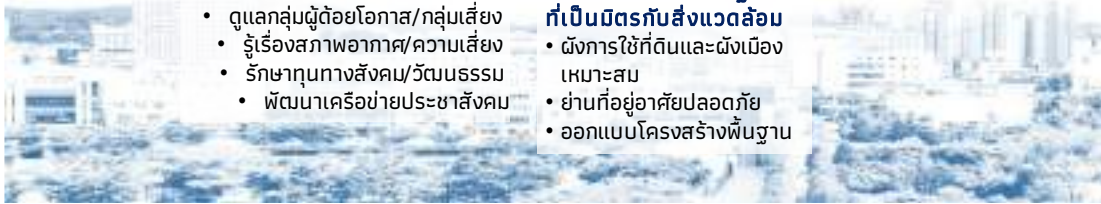
- ฟื้นฟูระบบนิเวศ/พื้นที่ชุ่มน้ำ
- พัฒนาระบบน้ำ
- จัดให้มีพื้นที่รับน้ำ

เสริมสร้างสังคมเข้มแข็ง

- ดูแลกลุ่มผู้ด้อยโอกาส/กลุ่มเสี่ยง
- รู้เรื่องสภาพอากาศ/ความเสี่ยง
- รักษาคุณภาพสังคม/วัฒนธรรม
- พัฒนาเครือข่ายประชาสังคม

**ระบบโครงสร้างพื้นฐาน
ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม**

- จัดการใช้ที่ดินและผังเมืองเหมาะสม
- ย่านที่อยู่อาศัยปลอดภัย
- ออกแบบโครงสร้างพื้นฐาน

การออกแบบโครงสร้างพื้นฐานที่ยืดหยุ่นเป็นเรื่องสำคัญ เพราะฉะนั้น Nature-based Solutions (Nbs) หรือสภาพธรรมชาติจะช่วยในการปรับตัวของเมือง ทำให้ลดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นในอนาคต การสร้างความมั่นคงทางอาหาร การอพยพย้ายถิ่นจากชนบทเข้ามาอยู่ในเมือง การวิเคราะห์วางแผนต่าง ๆ เป็นการช่วยแก้ไขปัญหาของเมือง การปรับตัวนั้นขึ้นอยู่กับบริบทของเมืองว่าจะมีการปรับตัวอย่างไรให้มีความยืดหยุ่นรองรับต่อการเปลี่ยนแปลง หากมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นก็สามารถปรับตัวได้รวดเร็ว

Nature-based Solutions (NbS) ทางเลือกเพื่อเมืองรู้รับปรับตัว

- ช่วยในการปรับตัวและลดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ เช่น การเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิ น้ำท่วม น้ำหลาก มลพิษทางอากาศ
- ช่วยในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร
- ลดการพลัดพรากจากถิ่นที่อยู่อาศัยและการอพยพย้ายถิ่น
- ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของคนในเมืองและผู้นำในการวิเคราะห์ วางแผน และแก้ไขปัญหา

ทางเลือกในการตั้งรับปรับตัว

การแก้ไขปัญหาที่อาศัยธรรมชาติเป็นฐาน Nature-based Solution (NbS) เป็นการเตรียมพร้อมตั้งรับและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยช่วยเสริมสร้างความยืดหยุ่นของเมืองให้เข้ากับภาวะสุดขีดทางภูมิอากาศโดยอาศัยแนวทางด้านนิเวศ การปรับใช้แนวทางการปรับตัวโดยอาศัยระบบนิเวศหลายแนวทางเข้าด้วยกัน เช่น วิศวกรรมทางนิเวศ โครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หรือแบบผสมกับต้นทุนทางธรรมชาติที่มีอยู่

ประเด็นที่ 5 กรณีตัวอย่างที่ดี

ประเทศอียิปต์ที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นความร้อนซึ่งในปี พ.ศ. 2557 กรุงไคโรสามารถแก้ไขปัญหาสภาพอากาศร้อนจัดด้วยการเพิ่มพื้นที่สีเขียว มีการปรับพื้นที่ลาดฟ้ามาปลูกต้นไม้ สามารถลดอุณหภูมิของเมืองได้ และยังช่วยเพิ่มความมั่นคงทางอาหารให้กับผู้อยู่อาศัยในเมือง

ประเทศเยอรมนี เดิมมีกำแพงกันแม่น้ำทั้งหมด ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2543 มีการทบทวนกำแพงและปรับเป็นสภาพธรรมชาติซึ่งมีความยืดหยุ่น สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงเมื่อเกิดน้ำท่วม ผลกระทบต่าง ๆ ลดลง เพราะมีสภาพธรรมชาติที่รองรับ ปรับปรุงท้องน้ำและตลิ่งของแม่น้ำ Isar ให้มีสภาพใกล้เคียงกับสภาพธรรมชาติ สามารถลดความเสียหายจากอุทกภัย ส่งผลดีต่อคุณภาพน้ำ ส่งเสริมทัศนียภาพของเมือง และเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของผู้อยู่อาศัยในเมือง

ประเทศจีน ได้สร้างเมืองดูดซับน้ำขึ้นมาเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วม น้ำหลาก และปัญหา
อุทกภัยในเมืองที่เพิ่มสูงขึ้น ออกแบบและก่อสร้างพื้นที่เก็บน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำเทียม และพื้นที่สีเขียวควบคู่ไปกับ
การวางระบบระบายน้ำ สามารถบรรเทาปัญหาน้ำท่วมในระยะยาว ลดอุทกภัยของเมือง กักเก็บ
คาร์บอนไดออกไซด์มากขึ้น

ประเทศฟิลิปปินส์ เดิมเป็นพื้นที่เปราะบางต่อภัยธรรมชาติ แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด พายุไต้ฝุ่น และน้ำท่วม มีการออกแบบเมืองใหม่ที่เน้นความสามารถในการรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

โครงสร้างอาคาร/เมือง สามารถรองรับได้ มีการใช้ Lahar ที่เกิดขึ้นจากลาวาภูเขาไฟมาเป็นองค์ประกอบด้วย สิ่งนี้มีความยืดหยุ่นทางธรรมชาติ และมีการวางผังเมือง เขตพื้นที่สีเขียว ปรับสิ่งก่อสร้างไม่ให้ขวางทางน้ำ เพื่อรองรับภัยพิบัติต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

ประเด็นที่ 6 โอกาสและความท้าทาย

โอกาสและความท้าทายในการนำ Nature-based Solutions (NbS) มาปรับใช้กับเมือง

โอกาส

- สอดคล้องกับ SDGs และแผนระดับชาติ
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ระบุถึงแนวทางธรรมชาติในการจัดการกับธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- การส่งเสริม Nature-based Solutions (NbS)
- การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น
- การสนับสนุนจากกองทุนระดับโลก

ความท้าทาย

- ความพร้อมและศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
- ความเข้าใจต่อประโยชน์ของ Nature-based Solution (NbS) ของผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ
- ข้อจำกัดด้านพื้นที่
- การติดตามและประเมินผลการประยุกต์ใช้ Nature-based Solution (NbS)

โอกาสและความท้าทายของการนำสภาพธรรมชาติ หรือ Nature-based Solution (Nbs) มาใช้กับเมือง มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้ให้ความสำคัญกับแนวทางธรรมชาติในการจัดการการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สร้างสังคมคาร์บอนต่ำ ส่งเสริมการใช้ Natural-based Solutions (Nbs) เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มีกองทุนระดับโลก เมืองต่าง ๆ สามารถขอรับการสนับสนุนได้ เป็นโอกาสของประเทศไทยในการใช้ระบบธรรมชาติเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เป็นสิ่งที่ประเทศไทยและเมืองต่าง ๆ ต้องให้ความสำคัญในอนาคต

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● ศ.ดร.ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์ กรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติ

เมืองเพียงพอ : จะรุ่งหรือร่วง

“เมืองเพียงพอหรือเมืองพอเพียง : จะรุ่งหรือร่วง” หมายความว่า เรา ประชากร เมือง ผู้บริหาร ผู้ที่อยู่ในเมือง นักท่องเที่ยว นักลงทุน หรือคนที่แวะเวียนเข้ามาในเมือง จะต้องร่วมมือกันทำให้เกิดความสำเร็จว่าจะทำให้เมืองพอเพียงหรือเมืองเพียงพอประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว สิ่งนี้ไม่สามารถที่จะดำเนินการโดยภาครัฐได้อย่างเดียวต้องร่วมกัน เมืองพอเพียง ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 อย่าง ที่แบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 คือ สังคมประชากร

ส่วนที่ 2 คือ เศรษฐกิจ

ส่วนที่ 3 คือ การใช้ที่ดิน และสิ่งแวดล้อม ทำอย่างไรถึงจะทำให้มีลักษณะที่พอเพียง เพียงพอ

ส่วนที่ 4 คือ การใช้พลังงาน เรื่องนี้เป็นส่วนที่สำคัญมากที่จะเป็นส่วนที่ผูกโยงกับทุกเรื่องด้วยกัน

โดยมาขยายความว่าในแต่ละส่วนจะหมายความว่าอย่างไร เป็นการตีความว่าทำอย่างไรให้เมืองมีลักษณะที่เพียงพอพอเพียง ที่นำไปสู่ความสำเร็จ และสอดคล้องกับแนวความคิดอะไรบ้าง

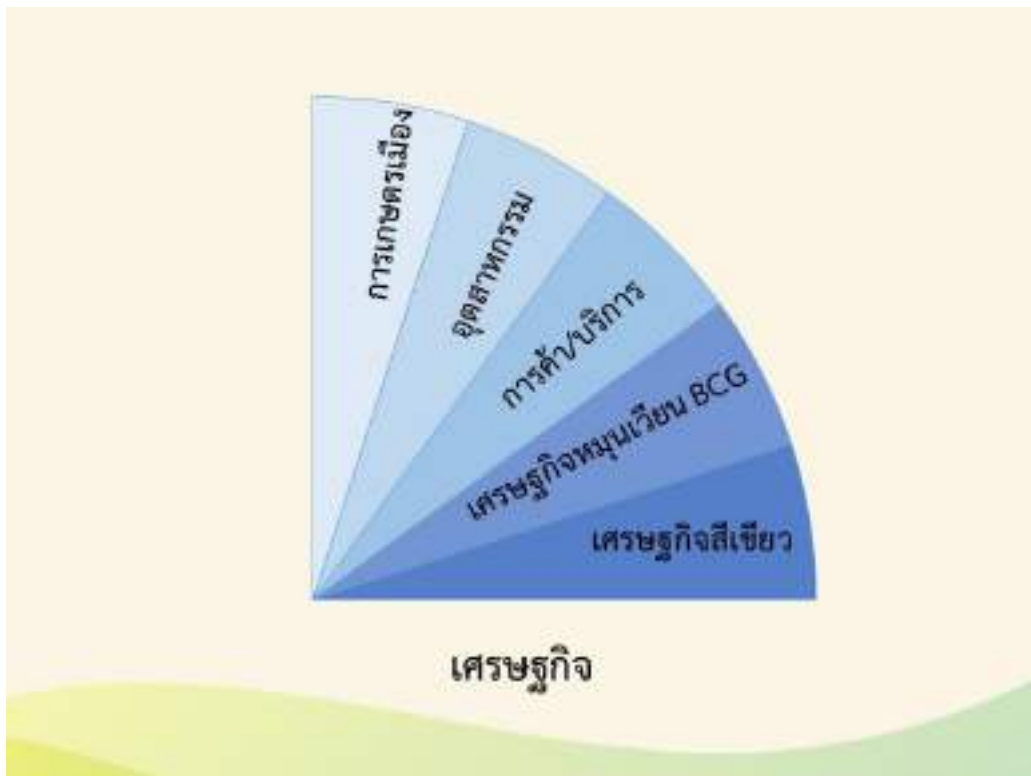

ส่วนที่ 1 คือ ด้านสังคม/ประชากร ปัจจัยที่มีผลต่อความพอเพียง แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่

- ◆ การเกิด/การตาย
- ◆ การย้ายเข้าย้ายออก
- ◆ กลุ่มชาติพันธุ์
- ◆ นักท่องเที่ยว
- ◆ นักลงทุน

เมืองต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น เมืองขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ เมืองที่เป็นการเมืองการปกครอง เมืองท่องเที่ยว หรือเมืองพาณิชย์กรรม เมืองเหล่านั้นต้องมีประชากรที่อาศัยอยู่มีลักษณะของการเกิด การตาย ที่ทำให้ประชากรเปลี่ยนแปลง ขณะเดียวกันมีประชากรที่ย้ายเข้าย้ายออก ซึ่งเป็นลักษณะปกติที่เกิดขึ้น โดยทั่วไป อีกส่วนหนึ่งนี้อาจมีลักษณะเด่นหรือแตกต่างกันในแต่ละเมือง คือ กลุ่มชาติพันธุ์ในเมืองนั้น ๆ ขึ้นอยู่กับที่ตั้ง ขึ้นอยู่กับประวัติศาสตร์ เช่น เมืองที่อยู่ใกล้ชายแดนจะมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่อาศัย ในประเทศข้างเคียงได้ ในสมัยก่อนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เดินทางไปมาหาสู่ไม่มีพรมแดน แต่ปัจจุบันมีพรมแดน มีการแบ่งแยกกว่ากลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มไหนอยู่อาศัยอย่างไร ซึ่งแต่ละกลุ่มมีวิถีชีวิตของตนเอง ในส่วนต่อมา คือ นักท่องเที่ยวซึ่งเป็นกลุ่มที่เดินทางมาเยี่ยม มาศึกษาวิถีชีวิต ศึกษาลักษณะของสถาปัตยกรรม การท่องเที่ยว ในเมืองนั้นๆ ฉะนั้นกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่เข้า ๆ ออก ๆ แต่กลุ่มนี้สามารถที่จะสร้างรายได้ให้กับเมืองได้

กลุ่มนี้จะมีความสำคัญในเมืองที่มีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยว เช่น เมืองที่เป็นกลุ่มมีลักษณะของเมืองบริการแบบ MICE City (Meetings, Incentive Travel, Conventions, Exhibitions) มีนักท่องเที่ยวเป็นนักธุรกิจเข้ามาชมนิทรรศการของอุตสาหกรรม หรือนิทรรศการบางเรื่องที่มีความพิเศษที่จัดขึ้น และเป็นกลุ่มที่ทำให้เกิดการกระจายรายได้สูง อีกกลุ่มเป็นกลุ่มที่เรียกว่า กลุ่มนักลงทุน ซึ่งมีนักลงทุนที่มาจากต่างเมืองหรือต่างชาติ เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ทำให้เมืองเติบโตได้ หมายความว่าเติบโตในแง่ของการเงิน ซึ่งมีผลต่อของกายภาพ ที่ทำให้มีการซื้อขายหรือเช่าอาคารสำหรับการประกอบกิจการนั้น ๆ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่ทำให้เมืองเดินต่อไปได้

ส่วนที่ 2 คือ ด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยที่มีผลต่อความพอเพียง แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่

- ◆ การเกษตรเมือง
- ◆ อุตสาหกรรม
- ◆ การค้า/บริการ
- ◆ เศรษฐกิจหมุนเวียน BCG
- ◆ เศรษฐกิจสีเขียว

จะอย่างไรให้เมืองสามารถที่จะไปได้และยังมั่นคงในลักษณะที่ทำให้คนในเมืองสามารถมีรายได้เลี้ยงดูครอบครัว สามารถจ่ายค่าใช้จ่ายทางด้านบริการสาธารณสุข ปลอดภัย สาธารณูปการ ในเมืองที่ทำให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถที่จะขับเคลื่อนไปได้โดยไม่สะดุด สิ่งนี้เป็นเรื่องสำคัญเพราะว่าทำให้การบริหาร การจัดการมีปัญหา ซึ่งแบ่งออกมาเป็นส่วน ๆ โดยประมาณ เช่น ทำอย่างไรจึงจะทำให้เมืองสามารถมีพื้นที่ เพาะปลูกได้ เช่น พื้นที่ชานเมืองหรือพื้นที่บริเวณหลังคาตึก หรือในบริเวณบ้านที่มีพื้นที่ว่าง สามารถทำพื้นที่การเกษตรเพื่อการบริโภคได้ อย่างน้อยก็ใช้บริโภคภายในครัวเรือน ส่วนที่เหลือก็อาจจะนำไปขายต่อได้ หรือทำให้พื้นที่ในเมืองมีคุณค่าในแง่ของการบริโภค ลดการขนส่งอาหารจากนอกเมืองเข้ามาในเมือง และยังเป็นการเล่นเด็ก และเยาวชน ให้รู้จักการเพาะปลูกเรียนรู้การเติบโตของพืชซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญ เห็นว่าแม้กระทั่งในกลุ่มของพื้นที่ตึกแถวมีคนปลูกแคนตาลูปอยู่บนหลังคาทำให้มีรายได้ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นรายได้หลักแต่ทำให้คนปลูกมีคุณค่าในตัวของตัวเอง และเห็นคุณค่าว่าบ้านของตัวเองก็สามารถที่จะเป็นแหล่งอาหารให้คนในเมืองได้ ในส่วนที่เป็นพื้นที่อุตสาหกรรม อุตสาหกรรมในที่นี้ไม่ใช่อุตสาหกรรมการผลิตวัตถุดิบขั้นต้น แต่จะเป็นอุตสาหกรรมประกอบส่วนเล็ก ๆ ขึ้นมา โดยใช้เครื่องจักรส่วนนี้ได้ สามารถที่จะอยู่ในเมืองได้ ซึ่งไม่ได้สร้างปัญหามลพิษ ในส่วนนี้จึงมีความสำคัญเนื่องจากว่าสามารถสร้างการจ้างงานได้ ในเมืองยังมีคนที่อยู่ในภาคอุตสาหกรรมอยู่ไม่น้อย ในด้านเศรษฐกิจการค้าบริการ คือ กลุ่มร้านค้าห้างสรรพสินค้า หรือส่วนที่เกี่ยวกับการบริการในชีวิตประจำวัน เช่น ร้านอาหาร ภัตตาคาร ร้านเสริมสวย รวมทั้ง การบริการทางการเงินที่ต้องไปธนาคารแม้มีการไปใช้บริการจำนวนน้อยลง แต่อย่างไรยังคงต้องไปใช้บริการอยู่ และในเมืองบางเมืองมีบทบาทหน้าที่พิเศษอย่างเมืองที่อยู่ที่มีบทบาทของการคมนาคม ในการบริการโลจิสติกส์ และในส่วนอื่นไม่ว่าเป็นเศรษฐกิจในภาคส่วนไหนก็ตามเราต้องพยายามให้เศรษฐกิจกิจกรรมนั้น เป็นลักษณะที่ทำให้เกิดการหมุนเวียนในแง่ชีวอนามัย คือ ตั้งแต่ต้นทางต้องคำนึงถึงการรักษาสิ่งแวดล้อม คือทำให้ขยะน้อยที่สุด ก็คือเศรษฐกิจหมุนเวียน เวลาทำอะไรแล้วมีขยะมูลฝอยออกไป ต้องเอาขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ คือไม่ทิ้งไปเป็นการทำให้ตัวชีวิตเกิดขึ้น ซึ่งในอนาคตเมืองที่เป็น BCG (Bio-Circular-Green Economy) หรือที่เรียกว่าเศรษฐกิจสีเขียวจะทำให้ประเทศของเราสามารถส่งสินค้าออกไปขายต่างประเทศได้ ฉะนั้น เราต้องพยายามปรับกระบวนการทำงานในอุตสาหกรรมหรือการประกอบการในสถานประกอบการให้เป็น BCG ให้เป็นเศรษฐกิจสีเขียวให้ได้ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่ก้าวหน้าและเป็นเรื่องที่สำคัญ

ส่วนที่ 3 คือ การใช้ที่ดิน/สิ่งแวดล้อม มีปัจจัยที่มีผลต่อความพอเพียง แบ่งออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่

- ◆ ที่อยู่อาศัย
- ◆ สถานประกอบการ
- ◆ พื้นที่สาธารณะ
- ◆ ทรัพยากรน้ำ
- ◆ การจัดการน้ำเสีย
- ◆ การจัดการขยะ

เรื่องของการใช้ที่ดินและสิ่งแวดล้อม คือ กายภาพของเมือง เวลาที่มองกายภาพในเชิงผังเมือง จะมองเป็นสี่ เช่น การใช้ที่ดินที่เป็นที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ของเมือง ที่อยู่อาศัยใช้พื้นที่ใหญ่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอดีตจะอยู่ในแนวราบ แต่ในปัจจุบันเมืองขนาดใหญ่จะอยู่แบบแนวตั้งมีความหนาแน่นสูง ฉะนั้นต้องพยายามคิดว่าทำอะไรที่จะทำให้สามารถอยู่ได้โดยที่ไม่ได้ใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง พยายามอยู่อย่างประหยัดที่สุด คือ การนำกลับมาใช้ใหม่หรือการลดการใช้พลังงาน ลดการใช้ทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นการใช้ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัย หรือการใช้ที่ดินเป็นสถานประกอบการ เช่น ย่านการค้า ที่ทำการ สถานที่ทำงาน Office Building หรือในส่วนที่เป็นโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหลายที่เป็นอาคาร อาจจะต้องคิดในเรื่องการบริโภคน้ำ การบริโภคไฟฟ้า หรือว่าการปลดปล่อยของเสีย ไม่ว่าจะเป็นน้ำเสียหรือขยะ ซึ่งต้องไม่มองแค่จุดต้นทางกับปลายทาง แต่ทำอย่างไรที่จะปลดปล่อยของเสียแล้วก็นำกลับมาใช้ใหม่ ฉะนั้นน้ำที่ใช้จะต้องนำมาใช้ใหม่ได้ โดยที่ไม่ปล่อยออกไปจากพื้นที่ง่าย ๆ เหมือนอดีต ซึ่งต้องคิดให้ลึกเพราะเป็นตัวชี้วัดที่ทำให้เมืองของเราชาญฉลาดมากขึ้น ในส่วนอื่น ๆ เช่น เรื่องน้ำเสียทำอะไรถึงจะจัดการให้น้ำได้กลับมาใช้ใหม่อย่างมีคุณค่าหรือน้ำฝน เมื่อตกลงมาเราจะต้องไม่ปล่อยให้มันไหลออกไป ต้องดึงกลับมาใช้ใหม่อยู่ในพื้นที่ของเรา คือ ต้องอยู่ได้ด้วย ทรัพยากรดินน้ำที่อยู่ในพื้นที่ต้องจัดการให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งเรื่องของทรัพยากรดินอื่น ๆ

ส่วนที่ 4 คือ การใช้พลังงาน มีปัจจัยที่มีผลต่อความพอเพียง แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่

- ◆ ในครัวเรือน
- ◆ ในสถานประกอบการ
- ◆ สาธารณูปโภค
- ◆ สาธารณูปการ
- ◆ การเดินทาง

การใช้พลังงานในพื้นที่อยู่อาศัยมากที่สุด การใช้พลังงานของที่อยู่อาศัยเป็นเรื่องจำเป็นเพราะต้องใช้พลังงานตั้งแต่เช้า - เย็น ช่วงที่ใช้พลังงานมากที่สุดคือช่วงเย็น คนในเมืองก็ใช้เครื่องปรับอากาศอีก ฉะนั้น ทำอย่างไรถึงจะให้การใช้พลังงานในครัวเรือนลดลง เรื่องของการใช้พลังงานในสถานประกอบการไม่ว่าจะเป็นสำนักงาน ย่านการค้า ศูนย์การค้า การบริการต่าง ๆ รวมทั้งเรื่องการใช้พลังงานสาธารณูปโภคในเมือง ในส่วนที่การให้บริการที่จำเป็นเหล่านี้ก็ต้องใช้พลังงานทั้งสิ้น และเมืองใหม่ ๆ ใช้พลังงานมากเพราะว่าใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ใช้คอมพิวเตอร์ในการบริหารจัดการ ทำให้การให้บริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการดีขึ้น เป็นการใช้พลังงานทั้งหมด การคมนาคมขนส่ง การใช้ระบบขนส่งมวลชนสามารถที่จะลดการใช้พลังงานที่บุคคลแต่ละคนต้องขับรถ ทำอย่างไรถึงทำให้ลดการใช้พลังงานสำหรับทั้งกลุ่มในเมือง

สำหรับคนทั้งเมืองไม่ว่าเป็นผู้อยู่อาศัย เป็นผู้ที่ต้องออกมาทำงาน เป็นนักเรียน เป็นนักท่องเที่ยว เป็นคนที่เดินทางเข้าออกจากเมือง ทำอย่างไรถึงจะเกิดการประหยัดพลังงาน ดังนั้น วิธีการวางผังเมืองจะทำให้เมืองมีลักษณะที่พอเพียง เพียงพอ เช่น เมื่อฝนตกลงมาต้องมีพื้นที่ที่สามารถดูดซับน้ำฝนให้อยู่ในพื้นที่ได้ ก็จะไม่ทำให้เกิดการระบายน้ำออกนอกพื้นที่ หากมีการปูพื้นเป็นพื้นที่ลาดแข็งที่เป็นคอนกรีต เมื่อฝนตกลงมาน้ำจะระบายออกนอกพื้นที่และเกิดปัญหาน้ำท่วม ขณะเดียวกันพอจะใช้น้ำก็ไม่มีน้ำใช้ เราจึงต้องกักเก็บน้ำไว้ในพื้นที่เพื่อจะนำมาใช้ประโยชน์น้ำฝนตรงนี้ จึงต้องมีการบริหารจัดการน้ำฝนและลักษณะของการปลูกสร้างอาคารในภาวะที่ประเทศของเรานำมาอยู่ในพื้นที่เส้นศูนย์สูตร ซึ่งมีน้ำฝนตกหนักมาก มีพายุต่าง ๆ จนเกิดปัญหาน้ำท่วม นั่น จึงต้องรู้ว่าเมืองของเราจะปลูกสร้างอาคารอย่างไรที่จะสามารถลดปัญหาเหล่านี้ได้

การปลูกสร้างอาคารเรือนไทยที่เราทำมา เป็นภูมิปัญญาของคนไทยที่สั่งสมมาต้องเห็นคุณค่าของส่วนอาคารเรือนไทยที่เป็นเรือนยกพื้น สิ่งนี้จะช่วยลดปัญหาภาวะความเดือดร้อนที่เกิดจากภาวะน้ำท่วมได้ด้วยตัวอย่าง เช่น เวลาพูดว่าเกษตรเมือง อาจเริ่มจากการปลูกอะไรง่าย ๆ เป็นผักที่มีแมลงมากินน้อย หรือว่าใช้เวลาปลูกไม่นาน สามารถนำมาบริโภคในครัวเรือน ถ้าหากว่ามีมากสามารถที่จะแบ่งปันเพื่อนบ้านหรือเอาไปขายเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นความภาคภูมิใจของคนที่ปลูกด้วย และสามารถสอนเด็ก ๆ ในบ้านให้เรียนรู้ว่าพืชเติบโตอย่างไร ฉะนั้น จึงเป็นการสอนด้วยการปฏิบัติแทนที่เด็กจะดูจากหนังสือแล้วไม่เข้าใจเด็กจะพูดได้ว่าต้นไม้โตขึ้นได้อย่างไร ต้องอาศัยแสงแดด ต้องอาศัยน้ำ ต้องมีดินดี สิ่งเหล่านี้จะเกิดความเข้าใจของประชากรวัยเด็ก และในส่วนของจัดการขยะสามารถที่จะทำได้ คือ การเริ่มจากในครัวเรือนหรือในสถานประกอบการ ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน สถานศึกษา โรงแรม Office Building ท่าอากาศยาน สถานีรถไฟฯ เป็นต้น โดยพยายามสอนให้คนฝึกการแยกขยะ และเมื่อแยกขยะได้จะช่วยลดปริมาณขยะที่ต้องนำไปจัดการในแต่ละวัน เพราะขยะส่วนหนึ่งได้นำกลับมาใช้ใหม่

ถาม : เราทำเมืองเพียงพอได้อย่างไร

ตอบ : เราทำได้ด้วยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ

Participation

ผู้อยู่อาศัย
ภาคราชการ
ภาคเอกชน
นักท่องเที่ยว

ถ้าหากว่าสามารถจัดการในเรื่องแนวคิด 4 ส่วนนี้ได้ คือ ทำอย่างไรจะทำให้เกิด Urban Self - Sufficiency จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว แล้วจะรุ่งหรือร่วง ทำให้เมืองของเรามีลักษณะพอเพียง มีลักษณะเพียงพอ ทั้งในองค์ประกอบของสังคมประชากร องค์ประกอบของเศรษฐกิจ องค์ประกอบของการใช้ที่ดินและสิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบของการใช้พลังงาน คือ ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจ การมีส่วนร่วมของคนที่เกี่ยวข้องในเมืองทั้งหมด และแนวคิดเหล่านี้ก็จะสัมพันธ์กับแนวคิดหลักของการวางแผนการบริหารจัดการเมือง ให้เป็นเมืองกะทัดรัด หรือ Compact City คือ ให้เมืองอยู่เป็นกลุ่มก้อนซึ่งสอดคล้องกับเมือง ECO City เมืองด้านสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับเมือง Smart City หรือเมืองชาญฉลาด ถ้าเราสามารถบริหารจัดการเมือง ในลักษณะนี้จะประหยัดทรัพยากร ประหยัดพลังงาน ลดความเหนื่อยเมื่อยล้าของคนในเมืองด้วย เป็นตัวชี้วัดที่เมืองสามารถเป็นเมืองอันชาญฉลาด และจะสอดคล้องกับ “เมืองยั่งยืน” ใน Concept Sustainable City ซึ่งในส่วนของ SDGs (Sustainable Development Goals) ข้อที่ 11 ขององค์การสหประชาชาติ ที่พยายามเน้นย้ำในการบริหารจัดการเมืองจะต้องไปสู่เมืองยั่งยืนเป็นเป้าหมายหลัก เป็นเป้าหมายสำคัญของการบริหารจัดการเมืองทั่วโลก ซึ่งเป็นตัวชี้วัดหลัก ซึ่งเพียงผู้บริหารเมืองไม่สามารถที่จะทำให้ประสบความสำเร็จได้ ซึ่งจะสำเร็จหรือไม่สำเร็จ จะรุ่งหรือร่วง อยู่ที่ความร่วมมือของคนที่เกี่ยวข้องในเมือง ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร นักวางแผน ผู้อยู่อาศัย นักท่องเที่ยว นักลงทุน คนที่เดินเข้ามา คนที่เข้ามาใช้ชีวิตในเมือง คนที่เข้าออก ทุกคนมีส่วนบริหารจัดการเมือง ดังนั้น การให้ความรู้ ความเข้าใจกับประชากรของเมือง เป็นสิ่งสำคัญที่จะดึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ความรับผิดชอบสาธารณะเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้เราเกิดความสำเร็จในการบริหารจัดการเมืองต่อไป

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● นายวีระพล พวงพิทยาวุฒิ

ประธานคณะกรรมการผังเมืองและนิคมอุตสาหกรรม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

พัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ด้วยเศรษฐกิจ BCG

ประเทศไทยมีปัญหาเรื้อรังที่เกิดขึ้นแล้วมาอย่างยาวนาน แต่ยังไม่สามารถดำเนินการแก้ไขได้ ในปัจจุบัน เช่น ปัญหาราคาสินค้าเกษตรที่ตกต่ำเป็นประจำ ปัญหาเรื่องขยะล้นเมือง และยังมีประเด็นที่สำคัญมาก ในขณะนี้ คือเรื่องการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอน ที่ประเทศไทยได้ร่วมลงนามใน Conference of the Parties การประชุมภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ครั้งที่ 26 หรือ UN Climate Change Conference of the Parties (COP26) ของรัฐบาล ที่จะทำให้การผลิตสินค้าทุกประเภทจะต้องปล่อยคาร์บอน ลดลงเพื่อตอบสนองตลาดความต้องการของโลก

ปัจจัยท้าทายของประเทศไทย

- ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ
- ปัญหาเรื่องขยะล้นเมือง
- การลดคาร์บอนตามที่ได้ลงนามใน COP 26 ทำให้การผลิตสินค้าทุกประเภทต้องปล่อยคาร์บอนลดลง

โดยภายหลังจากแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้เกิดความท้าทายใหม่ ๆ ของประเทศไทยเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก เพราะทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยเกิดภาวะถดถอย มาประมาณ 3 ปี เมื่อนำมารวมกับปัญหาเดิม ๆ แล้ว จึงมีแนวทางในการพัฒนาประเทศไทย หลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ใน 3 ประเด็น คือ

แนวทางการพัฒนาประเทศในโลกหลังโควิด

ประเด็นแรก คือ เรื่องการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้มุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเด็นที่สอง คือ เรื่องการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ให้เติบโตตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ประเทศไทยเข้มแข็งให้ได้ก่อนจะไปค้าขายกับต่างประเทศ

ประเด็นที่สาม คือ เรื่องการเดินหน้าไปด้วยกันโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศในภาคเกษตรกรรม

BCG Economy Model หรือเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียวเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนประเทศหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อแก้ไขปัญหาของประเทศในอดีต และที่จะต้องเผชิญในอนาคตเพื่อสร้างความมั่นคงใน 5 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 คือ เรื่อง ความมั่นคงทางด้านอาหาร

ประเด็นที่ 2 คือ เรื่อง ความมั่นคงทางสาธารณสุข

ประเด็นที่ 3 คือ เรื่อง ความมั่นคงทางพลังงาน

ประเด็นที่ 4 คือ เรื่อง หลักประกันการมีงานทำ

และประเด็นที่ 5 คือ เรื่อง ความยั่งยืนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โดยหลักความมั่นคง ทั้ง 5 ประเด็นมีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน SDGs ของสหประชาชาติ

เพื่อพิจารณาจากหลักเศรษฐกิจ BCG ในเรื่องการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ประเทศไทยมีความได้เปรียบอยู่ 2 ประเด็นหลักๆ คือ

ประเด็นที่ 1 คือ ความหลากหลายทางชีวภาพ เพราะประเทศไทยอยู่ในเขตภูมิอากาศโซนร้อน ดังนั้นจึงทำให้มีลักษณะของอาหารหรือพืชพันธุ์ต่างๆ ที่มีความหลากหลายตามธรรมชาติ

ประเด็นที่ 2 คือ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

จากความเข้มแข็งทั้ง 2 ประเด็น และประเด็นปัญหาในอดีต ทำให้มีเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG ใน 4 ประเภทหลัก ๆ คือ

BCG Economy: การสร้างความเข้มแข็งจากภายใน

อาหารและ
การเกษตร

สุขภาพและ
การแพทย์

พลังงาน วัสดุ
และเคมีชีวภาพ

การท่องเที่ยวและ
เศรษฐกิจสร้างสรรค์

ความหลากหลาย
ทางชีวภาพ

ความหลากหลาย
ทางวัฒนธรรม

- นโยบายและการบริหารจัดการ
- วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม
- การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

4

ประเภทที่ 1 ด้านการเกษตรและอาหาร เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรให้สูงขึ้นจากเดิมที่ส่วนใหญ่ขายวัตถุดิบ ทำให้เกษตรกรมีรายได้มากขึ้น

ประเภทที่ 2 ด้านสุขภาพและการแพทย์ เพื่อลดการนำเข้าอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่มีมูลค่ามากในแต่ละปี ทั้งที่สามารถผลิตได้ในประเทศ

ประเภทที่ 3 ด้านพลังงาน วัสดุและเคมีชีวภาพ เพื่อนำของเสียจากการผลิตนำกลับมาใช้ใหม่ตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยนำมาผลิตพลังงานหรือนำมาใช้ใหม่ในอุตสาหกรรมต่อเนื่อง

และประเภทที่ 4 ด้านการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เน้นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และไม่เน้นปริมาณนักท่องเที่ยว เน้นนักท่องเที่ยวคุณภาพ

เศรษฐกิจ BCG ทั้ง 4 ประเภท หากมีการนำนโยบายการบริหารจัดการของประเทศมารวมกับวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรม และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน จะเป็นการพัฒนาประเทศให้เติบโตและแข็งแกร่งในระดับพื้นที่อย่างยั่งยืน หลังจากที่เข้มแข็งเพียงพอแล้วจะสามารถขยายสู่การส่งออกในระดับภูมิภาค และสามารถก้าวเข้าสู่การแข่งขันอุตสาหกรรมระดับโลกต่อไป

BCG Economy: เชื่อมไทยสู่ประชาคมโลก

BCG คอบเป้าหมายทุกระดับ ตั้งแต่ระดับพื้นที่ ประเทศ และระดับโลก

การเดินทางด้วยเศรษฐกิจ BCG โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เมื่อพิจารณาแต่ละภาคของประเทศไทย จะพบความสอดคล้อง จุดดี และจุดแข็งของแต่ละพื้นที่ที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG ในแต่ละพื้นที่จึงต้องเน้นการพัฒนาตามจุดเด่นในแต่ละพื้นที่ และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ โดยจัดกลุ่มการพัฒนาตามรายการที่เป็นจุดแข็งของตนเองเพื่อให้พัฒนาต่อยอด ในสิ่งที่มีอยู่เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็วและยั่งยืน ได้มีการกำหนดแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจ BCG เชิงพื้นที่ตามรายการดังนี้ คือ

เดินทางไปด้วยกัน ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง การขับเคลื่อน BCG Economy เชิงพื้นที่

ภาคเหนือ

- ยกระดับชีวเวชภัณฑ์ด้วยนวัตกรรม
- ระบบเกษตรปลอดภัยในมาตรฐานส่งออก
- ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงวัฒนธรรม
- นำวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ เช่น วัฒนธรรมล้านนา มาสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ พัฒนาสินค้าและบริการ

ภาคใต้

- นวัตกรรมด้านสุขภาพ
- ท่องเที่ยวมูลค่าสูงใน 3 จังหวัดภาคใต้
- นวัตกรรมเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ Precision Aquaculture
- นำเสนอเรื่องราวของปักษ์ใต้ยุคใหม่ พัฒนาพื้นที่และกิจกรรมสร้างสรรค์เชิงสุขภาพวัฒนธรรม

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- โปรตีนทางเลือกจากแมลง
- ระบบเทคโนโลยีการปกป้องกับโรคพืชไร่ไบโอเป็นต้น
- ระบบบริหารจัดการแหล่งน้ำขนาดเล็ก
- ส่งเสริมการท่องเที่ยวตามวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเชื่ออันมีค่า

ภาคตะวันออก

- พัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร โดยเฉพาะกลุ่มไม้ผล
- การพัฒนาท่องเที่ยวอุตสาหกรรมอนาคต
- สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่

ภาคกลาง

- ประเทศไทยไร้ขยะ
- นวัตกรรมเพื่อสังคมสูงวัย Active Ageing
- พัฒนาวัฒนธรรม ตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่

ภาคเหนือ มีแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG ดังนี้ ยกกระดับข้าวคุณภาพด้วยนวัตกรรม โดยการใส่ นวัตกรรม เข้าไปในข้าวที่เราผลิต เรื่องเกษตรปลอดภัย คุณภาพมาตรฐานในการส่งออก การท่องเที่ยว เชิงสุขภาพเชื่อมโยงวัฒนธรรม เป็นการนำนวัตกรรมเชิงพื้นที่ เช่น นวัตกรรมล้านนา มาสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ และพัฒนาต่อยอดสินค้าและบริการ ต่อไป

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจุดเด่นในเรื่องของแมลง ดังนั้นแนวทางการพัฒนาจะเน้นเรื่องการผลิต โปรตีนทางเลือกจากแมลง มีระบบป้องกันและแก้ไขโรคพยาธิใบไม้ตับ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดกับคนในพื้นที่ เป็นอย่างมาก ระบบบริหารจัดการแหล่งน้ำขนาดเล็ก การส่งเสริมการท่องเที่ยวตามวิถีและวัฒนธรรม ความเชื่อมโยงริมฝั่งโขง

ภาคตะวันออก ในพื้นที่ EEC และนอกพื้นที่ EEC จะเน้นเรื่องพืชผลทางการเกษตร เช่น ผลไม้ มีการพัฒนาการผลิตทางการเกษตรโดยเฉพาะในกลุ่มผลไม้ ซึ่งในปัจจุบันการส่งออกจะเป็นการส่งออก ผลไม้ดิบออกไป แต่ในอนาคตอาจจะมีการนำไปแปรรูป เพื่อเพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้น และมีระยะเวลาในการเก็บรักษานานขึ้น และจะมีการพัฒนาต่อยอดไปสู่อุตสาหกรรมแห่งอนาคต

ภาคกลาง พบปัญหาขยะ จะเน้นเรื่องการจัดการกับปัญหาขยะ ทำให้ขยะมีประโยชน์ในการนำไปใช้สอยต่อไป และจะมีการนำนวัตกรรมเพื่อสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นลักษณะของ Active Ageing ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทย ได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แบบแล้ว และพัฒนาต่อยอดทุกกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ ๆ

ภาคใต้ มีจุดเด่นในเรื่องอาหาร ฮาลาล จะเน้นนวัตกรรมเรื่องอาหารฮาลาล การเพิ่มการท่องเที่ยว มูลค่าสูงใน 3 จังหวัดภาคใต้ นวัตกรรมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การนำเสนอเรื่องราวของปักษ์ใต้ยุคใหม่ การพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมสร้างสรรค์เชิงพหุวัฒนธรรม โดยประเทศไทยจะมีความท้าทายในการพัฒนา อุตสาหกรรมเป้าหมายของ BCG ทั้ง 4 ด้าน คือ

ความท้าทายในการพัฒนาประเทศไทย

ด้านที่ 1 ด้านการเกษตรและอาหาร ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีคนทำงาน ภาคเกษตรกรรมที่ลงทะเบียนแล้วประมาณ 12 ล้านคน พื้นที่กว่า ร้อยละ 90 ของพื้นที่เพาะปลูก ปลูกพืชพันธุ์ 6 ชนิด คือ ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และข้าวโพด แต่มีความท้าทายหลัก คือ จากแรงงานจากภาคการเกษตร 12 ล้านคน มีผู้ใช้แรงงาน ร้อยละ 32 ของประเทศแต่สร้างรายได้ที่กลับมาค่อนข้างจะไม่มาก คือสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หรือ GDP เพียง ร้อยละ 13 ในส่วนประสิทธิภาพในการผลิตประเทศไทยผลิตได้ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านประมาณ ร้อยละ 20 - 50 และประเทศไทยมีการนำเข้าปัจจัยในการผลิตมากกว่า 1 แสนล้านบาทต่อปี เช่น การนำเข้าปุ๋ย ยาฆ่าแมลง แนวทางการพัฒนาตามเศรษฐกิจ BCG จึงเน้นเรื่องการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรและอาหาร โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นเครื่องมือในการเพิ่มมูลค่าเพื่อให้เกษตรกรคนส่วนใหญ่ของประเทศมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ด้านที่ 2 ด้านสุขภาพและการแพทย์ มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จะเห็นได้ว่าประเทศไทยต้องนำเข้าสินค้าเกือบทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นวัคซีน หรือเวชภัณฑ์ทางการแพทย์ โดยยอดเงิน 1 แสนล้านบาท จะเป็นการนำเข้าผลิตภัณฑ์เวชกรรมและเภสัชกรรมเป็นส่วนใหญ่ และอีก 1.4 ล้านล้านบาท คือประมาณการค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ เนื่องจากประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แบบ ความท้าทายคือยารักษาโรคส่วนใหญ่ไม่มีในบัญชียาหลักแห่งชาติ รวมถึงวัคซีน ยารักษาโรคมะเร็ง ต้องนำเข้า และค่าใช้จ่ายเฉพาะยา เป็นเงินประมาณ 190,000 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 70 ที่ต้องนำเข้า การพัฒนาด้านนี้เพื่อลดมูลค่าสินค้าที่ต้องนำเข้า เนื่องจากประเทศไทย

มีศักยภาพในการผลิตสินค้าและเวชกรรมบางประเภทเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านสุขภาพเพิ่มเติม จากที่ไทยมีบุคลากรทางการแพทย์และบริการที่เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ

ด้านที่ 3 พลังงาน วัสดุและเคมีชีวภาพ พลังงานในประเทศไทย ร้อยละ 60 เป็นการนำเข้าพลังงาน ร้อยละ 15.5 ที่ผลิตได้ในประเทศมาจากการใช้พลังงานหมุนเวียน ความท้าทาย คือประเทศไทย เป็นผู้ส่งออกลำดับต้นๆ ของ อ้อย มันสำปะหลัง แต่ประเทศไทยนำเข้าพลังงาน ประมาณ 1 ล้านล้านบาท โดยชีวมวลของประเทศไทยประมาณ 40 ล้านตัน ที่เกิดจากผลผลิตภายในประเทศ ไม่ได้ใช้ประโยชน์ต้องกำจัดทิ้ง โดยการเผาทำลายทำให้เกิดมลพิษต่าง ๆ มากมาย และไม่สร้างมูลค่าให้กับประเทศ ประเทศไทยจะได้รับประโยชน์โดยตรงจากการสร้างมูลค่าให้แก่ภาคสินค้าเกษตร ของเสีย และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งลดปริมาณการปลดปล่อยคาร์บอนตามสัตยาบรรณที่ได้ลงนามไปแล้ว

ด้านที่ 4 การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประเทศไทยมีมูลค่าของการท่องเที่ยว 3 ล้านล้านบาท ซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยวประเทศไทยมีรายได้เป็น อันดับ 4 ของโลก โดยร้อยละ 80 ของนักท่องเที่ยว กว่า 35 ล้านคน กระจุกตัวอยู่เพียง 8 จังหวัดเท่านั้น ความท้าทายคือ ในปัจจุบันภายหลังจากแพร่ระบาดของ เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในประเทศไทยลดลงเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ในอนาคตมีความคาดหวังว่าจะมีการนำนวัตกรรมแนวเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้อย่างยั่งยืนต่อไป โดยเน้นการท่องเที่ยวที่มั่นคงยั่งยืน ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่เน้นปริมาณ ของนักท่องเที่ยว และส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองรองตามวิถีชุมชน

ความท้าทายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอาจเป็นวิกฤตที่ค่อนข้างจะรุนแรง คือ การเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ วิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตโรคระบาด วิกฤตภัยก่อการร้าย วิกฤตมลพิษและสิ่งแวดล้อม แต่ประเทศไทยมีจุดแข็ง คือมีความมั่นคงทางด้านอาหารสูงมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ จนถือว่าเป็นครัวของโลก แม้การเกิดวิกฤตสงครามยูเครนกับรัสเซีย ประเทศไทยก็ไม่ได้รับผลกระทบทางด้านอาหาร เพราะประเทศไทย เป็นประเทศที่ผลิตอาหาร ประเทศไทยมีความมั่นคงทางด้านสุขภาพ ทำให้ชาวต่างชาติเข้ามารักษาที่ประเทศไทย ค่อนข้างมาก แต่พบปัญหา คือการนำเข้ายาและเวชภัณฑ์ทางการแพทย์ที่มาก และประเทศไทยมีความร่ำรวย ของธรรมชาติและวัฒนธรรม แต่เป็นการท่องเที่ยวเชิงปริมาณมากกว่าการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ ในอนาคต มีความคาดหวังว่า ปริมาณนักท่องเที่ยวอาจไม่สำคัญเท่ากับ นักท่องเที่ยวมีการใช้จ่ายใช้สอยมากขึ้น

ในด้านศักยภาพของประเทศไทย ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการผลิตกับการพัฒนาอย่างสมดุล และยั่งยืน ในอนาคตตลาดต้องการสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สะอาดปลอดภัย ได้มาตรฐานระดับสากล ส่วนตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์และบริการสุขภาพ จะเติบโตสูงจากพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยในอนาคต รูปแบบผลิตภัณฑ์แบบเดิม ๆ หรือรูปแบบสินค้าแบบเดิม ๆ อาจจำหน่ายไม่ได้ เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภค

ที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการผลิตสินค้าในอนาคตจะต้องผลิตตามความต้องการของตลาดเป็นตัวนำ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด

สำหรับโอกาสของประเทศไทยในเวทีโลก มีความคาดหวังว่าจะมีความมั่นคงทางด้านอาหารในระดับประเทศและระดับโลก ในทุก ๆ สถานการณ์ ไม่ว่าจะเกิดวิกฤตกี่ครั้ง ประเทศไทยจะมีความมั่นคงทางด้านอาหาร สามารถเป็นครัวของโลกได้ มีความมั่นคงจากการเพิ่มมูลค่าสินค้าการเกษตรด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ ต่อไปมีความคาดหวังว่าจะมีการแปรรูปสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่า ซึ่งจะทำให้ได้รับผลตอบแทนที่มากขึ้น เกษตรกรมีรายได้ที่มากขึ้น ในด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ด้านสุขภาพและการแพทย์ประเทศไทยมีการนำเข้าทั้งวัคซีน และเวชภัณฑ์ทางการแพทย์จากต่างประเทศ จึงมีความคาดหวังว่าประเทศไทยจะสามารถผลิตสินค้าเหล่านี้ในอนาคตได้เองเพื่อลดการนำเข้า ในส่วนของ การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ๆ เน้นเรื่องความปลอดภัย ยั่งยืน และกระจายรายได้สู่ชุมชน โดยภาพรวมทั้งหมดคือ การพัฒนา ที่สมดุล หรือ Circular Economy พัฒนาเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคตต่อไป

ประเด็น BCG ที่เกี่ยวข้องกับผังเมือง

- นโยบายเศรษฐกิจ BCG ได้ระบุในธรรมนูญผังเมืองให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน
- การอำนวยความสะดวกในการพัฒนา BCG เรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดิน
 - ต่อยอดโรงงานแปรรูปเกษตรเดิมเพื่อเพิ่มไลน์การผลิตให้มีมูลค่าสูงขึ้น และการนำของเสียจากการผลิตกลับมาใช้ใหม่
 - ส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตรชนิดอื่นอย่างน้อยให้มีการแปรรูปในเบื้องต้น แทนการขายวัตถุดิบ

ตามนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนา BCG ในประเด็นเรื่องการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ซึ่งสามารถนำมาสู่ประเด็น BCG ที่เกี่ยวข้องกับการกับผังเมือง คือ นโยบายเศรษฐกิจ BCG ได้ระบุในธรรมนูญว่าด้วยการผังเมืองให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน จะทำให้ประเทศไทยพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดยหลักการคือการอำนวยความสะดวกในการพัฒนา BCG เรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นหลัก โดยการต่อยอดโรงงานแปรรูปเกษตรเดิม ๆ เพิ่มกระบวนการผลิตให้มีมูลค่าที่สูงขึ้น การนำของเสียจากการผลิตกลับมาใช้ใหม่ให้มากที่สุด อีกประเด็น คือ สินค้าบางประเภทไม่สามารถต่อยอดในมูลค่าที่สูงขึ้นได้ อย่างน้อยที่สุดควรมีการส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตรแทนการขายวัตถุดิบ เช่น การขายและส่งออกทุเรียน ในปัจจุบันเป็นการส่งออกทั้งลูก ในอนาคตจะมีการแปรรูป เพื่อที่จะทำให้มีการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ได้นานขึ้น และไม่เกิดความเสียหาย ตามระยะทาง และระยะเวลาในการส่งออกไปในต่างประเทศ

ดังนั้น BCG จะเป็นแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในอนาคต เพื่อให้ประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG ไม่ได้ขึ้นอยู่กับคนใดคนหนึ่ง หากแต่ทุกคนต้องร่วมกันทำ เพื่อสู่เป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

● นางสาวกชกร วรอาคม

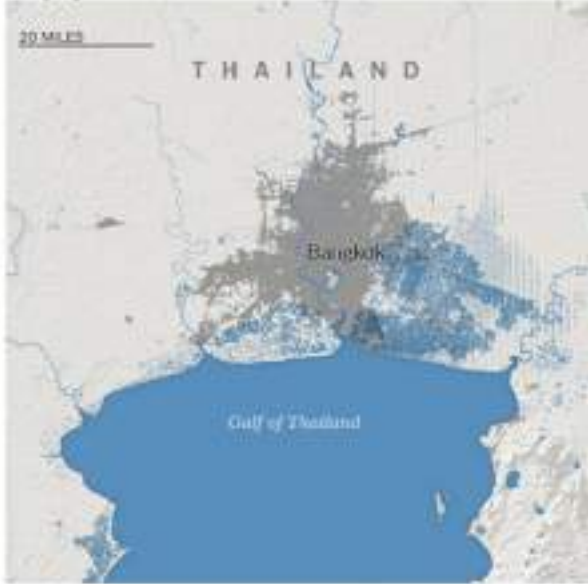
อนาคตเมืองขวางน้ำ

อนาคตเมืองขวางน้ำ คำถามว่าเมืองจะอยู่กับน้ำได้อย่างไร ซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่คำตอบ และคำถามที่ว่าทำไมเมืองต้องอยู่กับน้ำ อดีตคนไทยสามารถอยู่ร่วมกับน้ำได้ และชาวต่างชาติเรียกประเทศไทยว่าเมืองเวนิสตะวันออกที่เต็มไปด้วยคลอง ปัจจุบันต้องยอมรับว่า นั่นคือ อดีต ปัจจุบันเมืองที่เห็นจะมีแต่คอนกรีตขนาดใหญ่ เวล่าน้ำท่วมจะมีความรุนแรงมาก ในปัจจุบันฝนตกที่มีปริมาณน้ำปกติก็น่าจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ก่อนที่จะถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง ควรจะต้องรู้ก่อนว่าเมืองมีปัญหาอะไรบ้าง และปัญหานั้นจะต้องแก้ไขอย่างไร

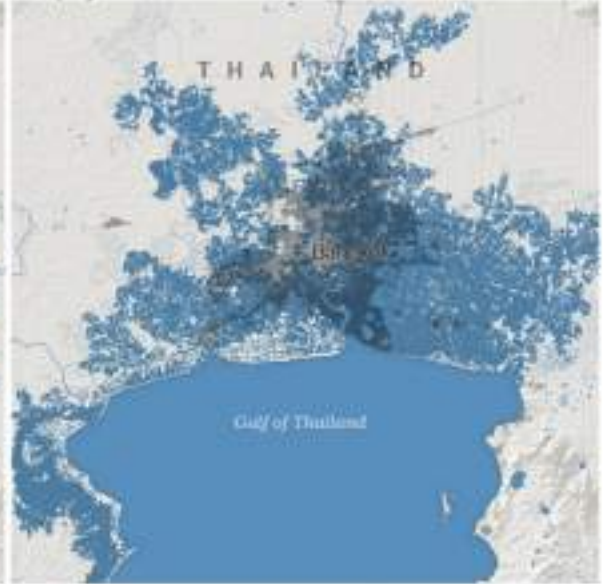

ภาพนี้คือภาพของกรุงเทพมหานครที่อยู่บนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา อยู่ตรงบริเวณปากแม่น้ำหรือพื้นที่รับน้ำ ซึ่งน้ำจะไหลไปสู่อ่าวไทย “เมืองขวางน้ำ” เป็นคำพูดของอาจารย์เดชา บุญค้ำ ซึ่งเป็นบิดาทางด้านภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์ ของประเทศไทย

Old projection for 2050

New projection for 2050

ภาพนี้เป็นภาพที่นักวิทยาศาสตร์ลงในหนังสือนิวยอร์กไทมส์ว่าปี ค.ศ. 2050 (พ.ศ. 2593) เป็นภาพใหม่ของกรุงเทพมหานคร หรือเมืองจมน้ำ จึงมีคำว่า DELTA CITY FLOODED CITY DELTA URBANISM หรือทางวิชาการเรียกว่า การสร้างเมืองอยู่บนพื้นที่ชุ่มน้ำ ในภาพกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และหลาย ๆ จังหวัด ที่สร้างเมืองอยู่ในระดับใกล้เคียงกับระดับน้ำทะเล ปัจจุบันระดับน้ำทะเลสูงขึ้นทุกปีและเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว ปัจจัยต่าง ๆ ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือเรียกว่าโลกรวน หลาย ๆ ครั้งที่มีปัญหา ก็จะมีทั้งด้านวิศวกรรมในการแก้ไขปัญหา การใช้ดาตเชิงในการจัดการปริมาณน้ำมหาศาล โดยใช้โครงสร้างหนาที่บ ซึ่งไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ หลายประเทศใช้วิธีวิศวกรรมโครงสร้างมาเป็นการแก้ไขปัญหา เน้นการสร้างสิ่งที่ยืดหยุ่น และแข่งสู้กับสิ่งที่เคลื่อนไหวตลอดเวลา คือ น้ำ ลม อากาศ เมืองไม่ได้มีปัญหาเพียงเรื่องน้ำท่วมอย่างเดียว เมืองยังมีปัญหาเรื่องน้ำไม่เพียงพอ และเริ่มมีความรุนแรงมากขึ้น

ภาพนี้เป็นการร่วมประชุมเกี่ยวกับเรื่องโลกรวน ซึ่งมีผู้นำจากหลาย ๆ ประเทศ รวมทั้งประเทศไทย มีการแถลงการณ์จากผู้นำหลาย ๆ ประเทศ ซึ่งประธานการประชุมได้กล่าวเปิดงานสัมมนากับผู้นำในงานของ COP26 กล่าวว่า โลกกำลังหมุนไปทางไหน ธรรมชาติเป็นคำตอบในการแก้ไขปัญหาของโลกรวน และโลกกำลังเผชิญอยู่ และยังมีชาติใดสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้แม้แต่ชาติมหาอำนาจ จึงต้องร่วมมือร่วมใจช่วยกันแก้ไขปัญหา เพื่อมุ่งไปสู่เมืองพึ่งพาตนเอง ซึ่งเป็นเหตุผลว่าทำไมต้องเป็นกรมโยธาธิการและผังเมืองเป็นผู้จัดงาน ควรเป็นทุกภาคส่วนมาร่วมมือร่วมใจกันในการแก้ไขปัญหานี้ ปัญหาโลกรวนไม่ใช่เป็นการแก้ไขปัญหาระยะสั้นเท่านั้น แต่เป็นการแก้ไขปัญหาระยะยาว

และกำลังดำเนินการสร้างโครงสร้างรถไฟฟ้าความเร็วสูง และมีโครงการที่จะทำการปรับปรุงพื้นที่ จึงเริ่มมีการสื่อสารกับชาวบ้านในพื้นที่ โดยกล่าวถึงวิธีการแก้ไขปัญหาโดยการสร้างเขื่อนเพื่อป้องกันน้ำท่วม แต่การสร้างเขื่อนเพื่อป้องกันน้ำท่วมเป็นทางออกบนพื้นฐานของความกลัว ทั้งที่เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำ ซึ่งปริมาณน้ำเท่าเดิม เวลาฝนตกน้ำก็ท่วม และน้ำท่วมทั้งด้านหน้าและด้านหลังเขื่อนเหมือนเดิม การลงทุนสร้างเขื่อนโดยใช้งบประมาณ จำนวน ๔๐๐ ล้านบาท เป็นคำตอบของการแก้ไขปัญหาหน้าท่วมจริงหรือ การสร้างเขื่อนจะทำให้การใช้ชีวิตประจำวันของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไป และไม่สามารถแก้ไขปัญหาหน้าท่วมได้เหมือนเดิม

ภาพนี้มีคำถามว่าเราอยากเห็นลูกหลานปีนกำแพงสูง ๆ เพื่อดูแม่น้ำหรือ ซึ่งก็ได้คุยกับทีมงานว่าการสร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วมจะก่อให้เกิดปัญหาอย่างไรในอนาคตบ้าง จึงเป็นเหตุให้ระงับงบประมาณการสร้างเขื่อนและเกิดความคิดใหม่สำหรับการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม ซึ่งการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมโดยสร้างกำแพงคอนกรีตในช่วงแรก ๆ จะใช้งานได้ดี แต่เมื่อนาน ๆ ไป ไม่สามารถสู้กับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยวิธีธรรมชาติได้

ตัวอย่างที่สอง ได้ไปร่วมการสัมมนาที่มหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา จากโครงการ PERRY WORLD HOUSE ซึ่งนำปัญหาเรื่อง โลกรวน โดยนำกรณีตัวอย่างของประเทศเนเธอร์แลนด์ และประเทศเยอรมัน โดยตั้งคำถามว่าถ้าประเทศเนเธอร์แลนด์จมน้ำจะเกิดอะไรขึ้น ทำให้คิดว่าทั้งสองประเทศนี้เป็นผู้นำของการแก้ไขปัญหาน้ำ อาจจะมีปัญหาบางอย่างที่ไม่สามารถบริหารจัดการน้ำทะเลได้

ส่วนประเทศไทยก็มีปัญหาหลายอย่าง ในการแก้ไขปัญหาที่ท่วม โดยใช้โครงสร้างคอนกรีตเป็นพื้นฐานและไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ มาประกอบกัน การขุดลอกท่อเพื่อรับน้ำฝนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะฝนที่ตกในปัจจุบันมีมากกว่า 100 ปีฝน โครงสร้างพื้นฐานในปัจจุบันก็ไม่ได้ตอบโจทย์ทั้งหมดกับการบริหารจัดการน้ำได้ควรคำนึงถึงอดีตที่เคยอยู่กับน้ำได้อย่างไร ถ้าออกเป็นกฎหมายจะตอบโจทย์การพัฒนาเมือง ซึ่งเมืองในปัจจุบันต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ควรหยุดแก้ไขปัญหานี้แล้วไปสร้างปัญหาอื่น ๆ เพิ่มหรือการแก้ไขปัญหานี้ในมิติเดียวแล้วเกิดปัญหาใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ควรมองการแก้ไขปัญหานี้ในหลากหลายมิติ

ตัวอย่างที่สาม โครงการอุทยานจุฬาลงกรณ์ 100 ปี แนวคิด “สวน และหลังคา” คือ สวนเป็นส่วนหนึ่งของหลังคาสู่แนวคิด “หลังคา+ธรรมชาติ” หลังคาเป็นส่วนหนึ่งของโลก ซึ่งออกแบบ Green roof หรือสวนหลังคาขนาดใหญ่ ไหลต่อเนื่องเป็นผืนเดียวกับพื้นที่ทั้งหมดของอุทยาน และมี “cell block” กระเพาะใต้ดินที่ทำหน้าที่หน่วงน้ำ โดยการออกแบบหลังคาให้รับน้ำฝนได้ ในปริมาณหนึ่งเพื่อแบ่งเบาภาระการระบายน้ำ โดยทำให้พื้นที่สวนถูกยกขึ้นจนลาดเอียงเพื่อให้น้ำฝนไหลมารวมกันที่สระน้ำด้านหน้า (Retention pond) และพื้นที่ชุ่มน้ำด้านข้าง (Wetland) ซึ่งมีต้นไม้และสนามหญ้าในส่วนอื่น ๆ ช่วยดูดซับน้ำ ถ้าทุกอาคารสามารถเก็บน้ำได้ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาที่ท่วมได้ในระดับหนึ่ง ในการออกแบบสร้างอาคารควรกำหนดเป็นกฎหมาย โดยใช้หลังคาของอาคารสำหรับการสร้างแก้มลิงเพื่อกักเก็บน้ำแล้วใช้รดน้ำต้นไม้และเป็นการชะลอน้ำให้ไหลช้าลง สามารถแก้ไขปัญหาที่ท่วมในกรุงเทพมหานครได้ ทำให้ไม่ต้องเสียงบประมาณในการระบายน้ำ อาคารนี้ยังมีโถงที่มีหน้าที่เก็บน้ำไว้ใช้โดยใช้ความรู้ทางด้านแก้มลิงและเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน

ตัวอย่างที่สี่ โครงการอุทยานเรียนรู้ป้วย ๑๐๐ ปี คือ การออกแบบให้มีพื้นที่ที่สามารถรับน้ำในเวลาฝนตกได้ประมาณ 50 ปีฝน อาคารลาดเอียงไล่ระดับเหมือนเนินดินขนาดยักษ์ โดดเด่น ออกแบบอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมด้วยความหลากหลายนวัตกรรมพลังงาน ด้านบน คือ Green Roof Urban Farm ที่ใหญ่ที่สุดในเอเชีย หลังคาเขียวนี้ นอกจากจะเพาะปลูกพืชพรรณออร์แกนิก สำหรับใช้ในโรงอาหารของมหาวิทยาลัย ยังมีระบบการจัดการน้ำอย่างยั่งยืนที่หมุนเวียนน้ำฝนมาใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาโดยใช้พลังงานในอาคาร และอาหารปลอดภัย โดยเปิดให้นักศึกษาของมหาวิทยาลัย และผู้มีรายได้น้อย ได้มาทดลองปลูกพืชผักปลอดสารพิษ เพื่อนำผลผลิตไปรับประทานเอง หรือขายเป็นรายได้เสริมให้กับโรงอาหารของมหาวิทยาลัย และการสร้างอาคารเป็นชั้นบันไดเหมือนนาขั้นบันไดที่ประกอบไปด้วยพืชพรรณหลากชนิดจะช่วยลดแรงปะทะ และการไหลบ่าของน้ำฝนจากหลังคาอาคารให้ช้าลง หลังคาเขียวนี้สามารถชะลอความเร็วของน้ำฝนได้เกือบ 20 เท่า ลดความเสี่ยงจากการเกิดน้ำท่วมขัง เพิ่มปริมาณการรองรับน้ำฝน โดยน้ำฝนจะถูกเก็บกักไว้ตามนาขั้นบันได ทำให้นักศึกษาได้เห็นความสามารถสร้างอนาคตของตนเองที่พึ่งพาตนเองได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอาหาร พลังงาน พื้นที่สาธารณะ โดยใช้อาคารในการแก้ไขปัญหาเมือง และอาคารก็สามารถตอบคำถามได้ในหลาย ๆ ปัญหา

ตัวอย่างที่ห้า โครงการ “เมืองน้ำไม่ควรล้นคลอง” เป็นการพัฒนาในหลากหลายมิติ ซึ่งเป็นรูปแบบของโครงการคลองชองนนทบุรี ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหากับกรุงเทพมหานคร ที่จะสร้างคลองเชื่อมโยงกันไปถึงแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อให้ น้ำไหลได้สะดวก และสามารถใช้อคลองเป็นโครงสร้างพื้นฐานในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วมได้ดีขึ้น เป็นรูปแบบการแก้ไขในเชิงระบบจะเริ่มจากคลองชองนนทบุรี ต่อไปถึงคลองสาทร ซึ่งเป็นคลองที่สามารถเชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยาได้ และน้ำก็สามารถไหลไปถึงสวนลุมพินี หรือสวนเบญจกิติ ปัจจุบันสามารถนำคนจากสกายวอล์คคลองเดินไปถึงคลองได้ มีการเพิ่มพื้นที่สีเขียวเรื่อยไปถึงแม่น้ำเจ้าพระยา คลองชองนนทบุรีเคยเป็นคลองที่เน่าตืดหนึ่งในสิบของคลองในกรุงเทพมหานคร แต่ปัจจุบันสะอาดขึ้นและผู้คนสามารถเดินมาถ่ายรูป เป็นพื้นที่แห่งชีวิตมากขึ้น

ตัวอย่างอีกคลองหนึ่ง คือ คลองผดุงกรุงเกษม ซึ่งเป็นคลองหลัก โดยมีเขื่อนกั้นคนออกจากคลอง คลองมีไว้เพื่อบำบัดน้ำ จะเห็นได้ว่าการแก้ไขปัญหานี้ อาจจะทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา วิธีการแก้ไข ปัญหา คือ เชิญทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาพูดคุยกัน เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหา โดยให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาประชุมร่วมกัน และทำงานร่วมกันได้ทุกภาคส่วน ปัจจุบันเราสามารถพัฒนาเมืองอย่างไรให้เป็นพื้นที่สีเขียว ผลงานที่สำเร็จนั้นคนที่ได้รับประโยชน์ คือ ประชาชน ปัจจุบันสามารถฉายหนังกลางแปลงข้ามคลองได้ ผลงานเหล่านี้เกิดจากการร่วมมือกันของผู้เชี่ยวชาญในกรุงเทพมหานคร ซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องดำเนินการในรูปแบบเดิม ๆ หรือระบบเดิม ๆ ควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

การประชุมในงาน NAP Expo ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งดำเนินการเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำ ภาพนี้ คือ แม่น้ำมิสซิสซิปปี ที่เคยสร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วมเหมือนกับประเทศไทย และเหมือนกันทุกประเทศที่ใช้ระบบวิศวกรรม ปัจจุบันที่พบ คือ น้ำในแม่น้ำลดน้อยลง เวลานั้นน้ำมากน้ำก็ท่วม ซึ่งปัจจุบันเริ่มคิดใหม่ว่าการแก้ไขปัญหโดยใช้วิศวกรรมแบบเดียวไม่สามารถแก้ไขปัญหได้ ควรต้องใช้ธรรมชาติแก้ไขปัญหธรรมชาติ โดยวิศวกรจากกรมโยธาธิการ ของประเทศสหรัฐอเมริกา ร่วมกันคิดวิธีการแก้ไขปัญหาว่าจะมีวิธีไหน โดยเริ่มเปลี่ยนคำตอบที่สร้างเขื่อนเพื่อป้องกันน้ำท่วมกันทั่วประเทศ ต้องเริ่มจากพวกเราว่าเมืองในอนาคตของคนรุ่นใหม่สามารถที่จะสร้างเมืองพึ่งพาตัวเองได้หรือไม่ และเราก็เริ่มรู้ว่าเราจะสร้างเมืองพึ่งพาตัวเองได้ค่อนข้างยาก ซึ่งกรุงเทพมหานครที่กำลังประสบปัญหาน้ำอยู่ในขณะนี้

ภาพนี้ คือ ภาพจากหมู่เกาะที่มองกลับไปเมืองจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเส้นเมืองและทะเลอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน เพื่อนบ้านย้ายเมืองหลวงแต่ทำไมเมืองและคนในเมืองจะหายไป การย้ายเมืองหลวงอาจจะต้องเป็นการแก้ไขปัญหาในอนาคต สิ่งเหล่านี้คือปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ ไม่ใช่ปัญหาแค่การสร้างเมือง

หรือการอนุรักษ์เมืองเก่า แต่เป็นปัญหาร่วมกัน ปัญหาโลกร้อนทำให้หิมะขั้วโลกเหนือกำลังละลาย แม้แต่โรคระบาดที่กำลังเผชิญอยู่ ซึ่งจะใช้การแก้ไขปัญหาโดยวิศวกรรมโครงสร้างอย่างเดียวไม่ได้ แต่ควรใช้ธรรมชาติร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วย จึงฝากกรมโยธาธิการและผังเมืองและผู้ฟังทุกท่านที่ฟังอยู่ ว่าปัจจุบันไม่สามารถทำงานในเชิงระบบและโครงสร้างเดิม ๆ เพื่อจะแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นได้เท่านั้น และในขณะเดียวกันต้องเลิกวิธีการแก้ไขปัญหแบบเดิม ๆ การแก้ไขปัญหานี้ไม่ใช่เป็นการแก้ไขปัญหา ในยุคปัจจุบันเท่านั้น แต่กำลังแก้ไขปัญหให้กับคนยุคต่อ ๆ ไป เพราะต้องรับเมืองนี้ต่อจากเรา และ จะแก้ไขปัญหายังไงให้เมืองนี้เป็นเมืองที่พึ่งพาตัวเองต่อไปได้ในอนาคต

(สามารถรับชมเนื้อหาทั้งหมดผ่านช่องทาง YouTube โดยการสแกน QR Code นี้)

WORLD TOWN PLANNING DAY 2022

วันผังเมืองโลก 2565

**DECODING THE FUTURE
OF SELF-SUFFICIENT CITIES**

**ถอดรหัสเมือง
พึ่งพาตนเอง**

กลับมาอีกครั้งในรูปแบบ ONLINE VIRTUAL SEMINAR จัดแน่นเนื้อหาด้านการบริหารและพัฒนาเมืองในทุกมิติ

รับชมพร้อมกัน 8.30 น. เป็นต้นไป | วันอังคารที่ 8 พฤศจิกายน 2565
ที่ www.worldtownplanningday.com

กระทรวงมหาดไทย กรมโยธาธิการและผังเมือง จัดสัมมนาทางวิชาการในรูปแบบออนไลน์ (VIRTUAL SEMINAR) เรื่องในวันผังเมืองโลก DECODING THE FUTURE OF SELF-SUFFICIENT CITIES "ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง" ตั้งผู้เชี่ยวชาญหลากหลาย แลกเปลี่ยนความรู้ เปิดมุมมอง สู่การพัฒนาจากเมืองพึ่งพาตนเองให้ก้าวทันกับสถานการณ์เมืองในปัจจุบัน โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษา บุคคลทั่วไปที่สนใจ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการร่วมสร้างเมือง สามารถร่วมรับชมงานสัมมนาได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ติดต่อสอบถามรายละเอียด กระทรวงมหาดไทย โดยกรมโยธาธิการและผังเมือง

218/1 ถนนพระรามที่ 6 แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400 โทร 02 299 4619 | 02 299 4620

ติดตามข่าวสารกรมโยธาธิการและผังเมือง กรมโยธาธิการและผังเมือง OFFICIAL งานประชาสัมพันธ์กรมโยธาธิการและผังเมือง

เรื่องติดต่อ DPT EMAIL : IPR@DPT.GO.TH เว็บไซต์ WWW.WORLDTOWNPLANNINGDAY.COM

กระทรวงมหาดไทย
กรมโยธาธิการและผังเมือง

WORLD TOWN PLANNING DAY 2022
วันผังเมืองโลก 2565

DECODING THE FUTURE OF SELF-SUFFICIENT CITIES

ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง

กลับมาอีกครั้งในรูปแบบ ONLINE VIRTUAL SEMINAR จัดผ่านเนื้อหาด้านการบริหารและพัฒนาเมืองในทุกมิติ

FORUM ปาฐกถา

พ.ดร. ชุลพงษ์ ฉายาพิชิต
 ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาเมือง (UDDC)

นายสุทธาสรณ์ จรุงสุโขทัย
 ปรึกษารองนายกรัฐมนตรี

นายพารพงษ์ ขันมณีรัตน์
 อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง

MAIN FORUM

น.ศ. นิดา ศรีสุกุล
 ผู้อำนวยการศูนย์ออกแบบและพัฒนาเมือง (UDDC)

ศ.ดร.ธานีพิทักษ์ ตรีชัยวงศ์
 ประธานสถาบันการศึกษานานาชาติ (NBI)

ดร.สุพิศ บุญนาค
 ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 11 เชียงใหม่

ศ.ดร. สุธาวิท สุวธนะสวัสดิ์
 ประธานมูลนิธิ ดร.พรระจอนท์ ใจบุญการในพระ-สีหราชูปถัมภ์

ศ.ดร. สาทิพย์ บุญญาสุวัฒน์
 กรรมการดำเนินงาน BOD MODEL สถาบันการพระบรมราชินีนาถ

INTERNATIONAL FORUM

นายธัชชาติ สิทธิพันธุ์
 ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

นายจิรัช ชันธาธิพิศ
 เกษตรกรและนักพัฒนาเมืองเชียงใหม่

นายธนชาต นาวาธิพัฒน์
 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขาม จังหวัดชลบุรี

DATU' IYU' FADLUN BIN MAK SUUD
 PRESIDENT OF PETRAYIA CORPORATION

MR. SRINIVASA POPURI
 SENIOR HUMAN SETTLEMENTS OFFICER, REGIONAL OFFICE FOR ASIA AND PACIFIC, UN HABITAT

SPOTLIGHT เวทีวิชาการ

ศ.ดร. นิดาน สีหราชู
 ประธานสถาบันการพระบรมราชินีนาถ

น.ศ. นิดา ศรีสุกุล
 ผู้อำนวยการวิจัยในการศึกษานานาชาติและนักพัฒนาเมืองนานาชาติ

น.ศ.ดร. สัทพงศ์ พันธมิตร
 อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศ.ดร. สิทธิ ชันทรสุธา
 สังกัดกลุ่มช่างเทคนิคการออกแบบผังเมืองกับกรมการผังเมือง

นายวิระพา พงศ์พิชิตกุล
 ประธานคณะกรรมการผังเมือง สถาบันการพระบรมราชินีนาถ

น.ศ.ดร.พร อัญญาพิณ
 ผู้อำนวยการศูนย์ BIM สำหรับภาคีระหว่างชนบทที่ 1 นคร, สถาบันการพระบรมราชินีนาถ

ศ.ดร. วิภาดา นิธิวัฒนาพันธ์
 คณบดีคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ สถาบันการพระบรมราชินีนาถ

ศ.ดร.วิจารย์ สิมาฉายา
 ผู้อำนวยการสำนักงานสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

ศ.ดร.สิริธรณิ สิริสาพันธ์
 กรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติ

นายสาวิตรี วัฒนา
 ผู้อำนวยการศูนย์วิจัย LANDPROCESS จำกัด

ศุภมาสวีร์ ภากรวิไล
 ผู้บริหารอาวุโส

รับชมพร้อมกัน 8.30 น. เป็นต้นไป | วันอังคารที่ 8 พฤศจิกายน 2565

กระทรวงมหาดไทย กรมโยธาธิการและผังเมือง จัดเสวนาทางวิชาการในรูปแบบออนไลน์ (VIRTUAL SEMINAR) เมืองในวันผังเมืองโลก DECODING THE FUTURE OF SELF-SUFFICIENT CITIES "ถอดรหัสเมืองพึ่งพาตนเอง" ตั้งผู้เกี่ยวข้องจากหลายสาขา แลกเปลี่ยนความรู้ เจาะมุมมอง สู่การพัฒนาตามผังเมืองให้ทำงานกับสถานการณ์เมืองในปัจจุบัน โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษา บุคคลทั่วไปที่สนใจ ผู้เกี่ยวข้องในการร่วมสร้างเมือง สามารถร่วมรับชมงานเสวนาได้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย

ติดต่อสอบถามรายละเอียด กระทรวงมหาดไทย โดยกรมโยธาธิการและผังเมือง

218/1 ถนนพระรามที่ 6 แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400 โทร 02 299 4619 | 02 299 4620
 ติดตามข่าวสารกรมโยธาธิการและผังเมือง
 เมืองดิจิทัล DPT EMAIL : IPR@DPT.GO.TH เว็บไซต์ WWW.WORLDTOWNPLANNINGDAY.COM

สงวนลิขสิทธิ์ © 2022
 โดย กรมโยธาธิการและผังเมือง

AGENDA

โครงการสัมมนาทางวิชาการเนื่องในวันผังเมืองโลก พ.ศ. 2565
กิจกรรม แบ่งออกเป็น 5 กิจกรรม

1 FORUM ป่าสุกตา โดย

- 1) พลเอก อนุพงษ์ เผ่าจินดา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
- 2) นายสุทธิพงษ์ จุลเจริญ ปลัดกระทรวงมหาดไทย
- 3) นายพงษ์รัตน์ ภิรมย์รัตน์ อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง

MAIN FORUM

- 1) ผศ.ดร.นิรมล เสรีสกุล ผอ.ศูนย์ออกแบบและพัฒนานครเมือง (UDDC)
- 2) ศ.ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ประธานสถาบันการสร้างชาติ (NSI)
- 3) ดร.ศุภิสพร บุญมงคล จุกาวัง ผอ.สำนักวิเทศสัมพันธ์ สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา
- 4) ศ.ดร.สุชัยวีร์ สุววัฒนสวัสดิ์ ประธานมูลนิธิ รพ. พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง-สิงคโปร์
- 5) ดร.สวปิตย์ บุญญาสุวัฒน์ กรรมการดำเนินงาน BCG MODEL สาขาสถาปัตยกรรมแห่งประเทศไทย

International Forum

- 1) นายฮิชฮาด สิกธีร์พันธุ์ ผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร
- 2) นายวีจัย อินธานิจิต นายเทศมนตรีเมืองพริบอคม จังหวัดชลบุรี
- 3) นายบรรหาญ เมาว์รัตน์ นายองค์การบริหารส่วนตำบลไทรโย่ง จังหวัดลพบุรี
- 4) DATO' TPR, FADLUN BIN MAK UJUD President of Putrajaya Corporation
- 5) Mr.Srinivasa Popuri Senior Human Settlements Officer, Regional Office for Asia and Pacific, UN HABITAT

2 SPOTLIGHT

- 1) ดร.วิวัฒน์ ศัลยกำธร ประธานสถาบันเศรษฐกิจพอเพียง ประธานมูลนิธิสิทธิมนุษยชนชาติ
- 2) ผศ.ดร.กนิษฐา สุนทรเศรษฐกุล ผอ.วิจัยด้านการจัดการนอกรั้ว นูอริสสถาบันอนาคตไทยศึกษา
- 3) ผศ.ดร.ณัฐพงษ์ พิเศษน้อย อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 4) รศ.ดร.สิงห์ อภิทรภูโต หัวหน้าศูนย์วิจัยสร้างระบบงานออกแบบเพื่อสิ่งแวดล้อม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
- 5) นายวีระพล พงษ์พิทยาวงศ์ ประธานคณะกรรมการผังเมืองและดินอุตสาหกรรม สาขาสถาปัตยกรรมแห่งประเทศไทย
- 6) ผศ.ดร.พร วิสุพท์รักษ์ อุปนายกสมาคม BIM แห่งประเทศไทย ประธานเจ้าหน้าที่ บจก. แอสซีที แอสทีวอเตอร์
- 7) ศ.ดร.วิสาศ นิตวิฒนาชนนท์ คณบดีคณะสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรและการพัฒนา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า (AIT)
- 8) ดร.วิจารย์ สิมาฉายา ผู้อำนวยการสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย
- 9) ศ.ดร.พีรวัฒน์ ศิลาพันธ์นันท์ กรรมการโยธาธิการผังเมืองแห่งชาติ
- 10) นางสาวกชกร วรอาคม ภูมิภาคปิกและผู้จัดการเชิงลึก Landprocess จำกัด

3 DPT INSIGHT อภิพจน์ของบุคลากรและประชาชนในพื้นที่ของกรมโยธาธิการและผังเมือง

- 1) เรื่องดีดี... การผังเมืองกับประโยชน์ที่ประชาชนได้รับ
- 2) เรื่องน่ารู้ของพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2562
- 3) ผู้จัดทำเทศาภิบาลที่มองกระบวนการผังเมือง คณะต่างๆ
 - คณะกรรมการโยธาธิการผังเมืองแห่งชาติ
 - คณะกรรมการผังเมือง
 - คณะกรรมการผังเมืองจังหวัด
- 4) ชวนอ่านรายงานประจำปี การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการผังเมืองฯ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563
- 5) ผู้ถือใบไป การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการวางแผน-จัดทำผังเมือง
- 6) เรื่องของรู้... ผังเมืองกับการพัฒนาในทุกๆระดับ
- 7) ผังเมืองเรื่องน่ารู้... ลำดับขั้นตอนการจัดทำผังเมืองแบบระดับประเทศ ระดับภาค ระดับจังหวัด
- 8) ผังเมืองเรื่องน่ารู้... ลำดับขั้นตอนการจัดทำผังเมืองตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562
- 9) ผังเมืองเรื่องน่ารู้... ลำดับขั้นตอนการจัดทำผังเมืองผังเมืองเฉพาะ-ตำบลพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562
- 10) Hot! การวางผังเมืองเฉพาะของจังหวัดสุรินทร์ และท้องที่เทศบาลตำบลปากน้ำประแส จังหวัดระยอง
- 11) เรารู้ศิลปะ-สัญลักษณ์ของผังเมือง
- 12) ทำผังชีพ ไลฟ์สไตล์กับ Landuse Plan ตรวจสอบการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมือง
- 13) สำคัญกับ... การสำรวจและกำหนดที่ตั้งอากาศยานไร้คนขับ (UAV)
- 14) อิมเมจผังเมือง สอ - ฮ้าง - สร้าง - เมือง บ้านเมืองผังเมืองกับการพัฒนาเมือง
- 15) รู้ก่อนได้เปรียบ... การพัฒนาเมืองด้วยทางจัดรูปที่ดิน
- 16) รู้จักผังการระบายน้ำในจังหวัดสุรินทร์
- 17) การขับเคลื่อนของกรม...เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

4 EXHIBITION (การแสดงผลงานวิชาการ)

- 1) โครงการ โลก หนึ่ง นา โหมด
- 2) องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น (JICA)
- 3) สำนักงานวางแผนและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร
- 4) สำนักงานวิศวกรรมศาสตร์ (NSA)
- 5) สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (GISTDA)
- 6) บริษัท ซีไอเอส จำกัด ที่ปรึกษาด้านการทำแผนที่
- 7) บริษัท ดูอาร์ซี จำกัด
- 8) บริษัท เมทริกซ์เอส จำกัด
- 9) ศูนย์ออกแบบและพัฒนานครเมือง Urban Design and Development Center (UDDC)
- 10) โครงการตั้งถิ่นฐานมนุษย์แห่งสหประชาชาติ (UN HABITAT)
- 11) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

5 COMMUNITY: WORLD TOWN PLANNING DAY

ร่วมแสดงความคิดเห็นจากผู้ที่เข้าร่วมงาน

ที่ปรึกษา

นายพงศ์รัตน์ ภิรมย์รัตน์

อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง
ผู้บริหารสูงสุดของส่วนราชการ (CEO)

นางสาวอัญชลี ตันวานิช

ที่ปรึกษาด้านการผังเมือง
ประธานเจ้าหน้าที่ฝ่ายความรู้ (CKO)

บรรณาธิการ

ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการพัฒนาเมือง
หัวหน้าคณะทำงานการจัดการความรู้ (CKM Team)

การดำเนินการตามแผนการจัดการความรู้
กรมโยธาธิการและผังเมือง (DPT KM Action Plan)
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖
ภารกิจด้านการผังเมือง และด้านการพัฒนาเมือง

จัดทำโดย

สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการพัฒนาเมือง

กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
๒๒๑๘/๑ ถนนพระรามที่ ๖ แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐
เบอร์โทรศัพท์กลาง : (พระรามที่ ๖) ๐ ๒๒๒๙๙ ๕๐๐๐
www.dpt.go.th

